TARİHE SAYGI YEREL KORUMA ÖDÜLLERİ

2008/2012

İZMİR **BÜYÜKŞEHİR** BELEDİYESİ

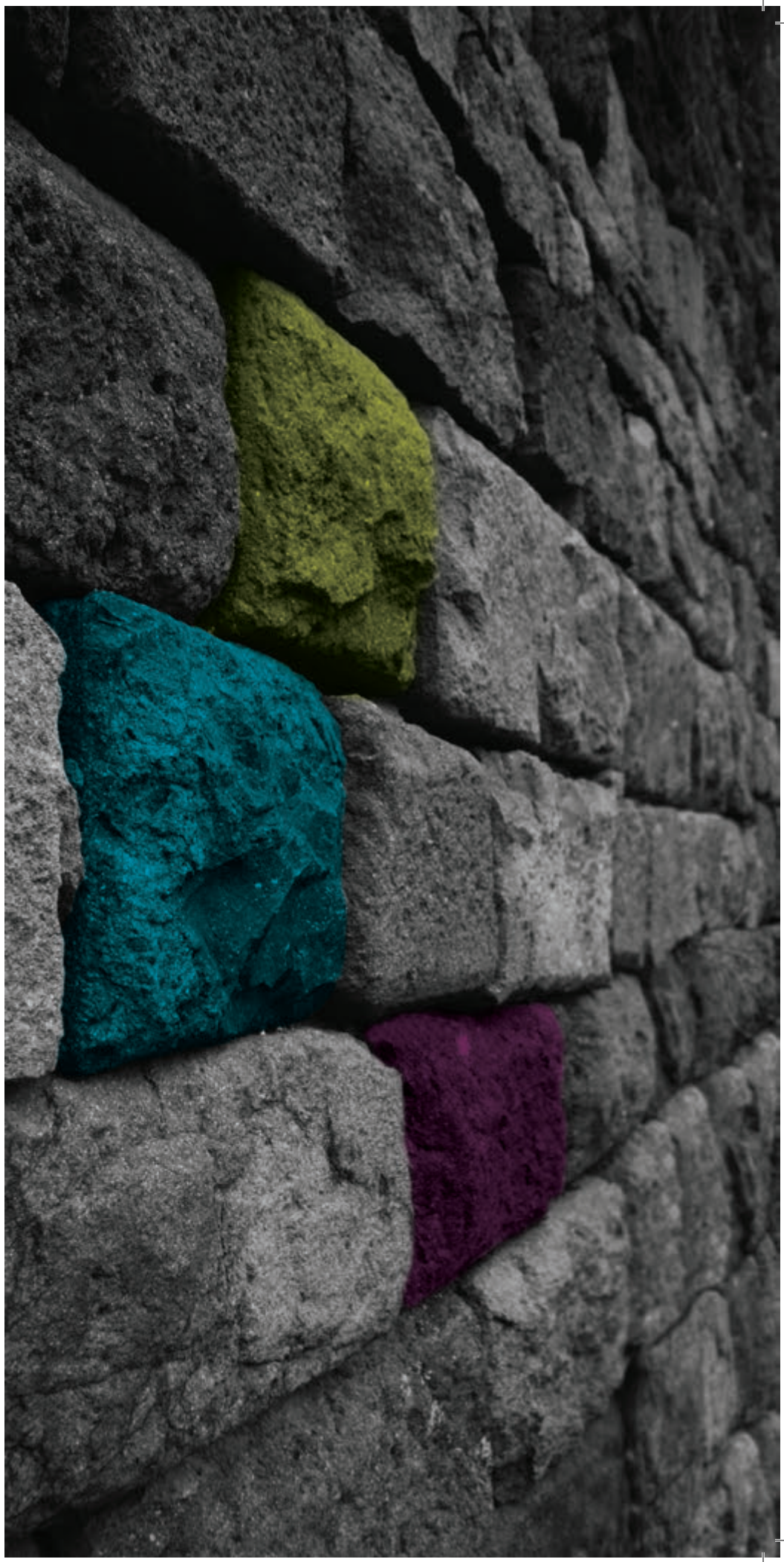
20/20
08/12

TARİHE SAYGI YEREL KORUMA ÖDÜLLERİ

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri, İzmir'in tarihine duyarlılığını kutlayan bir etkinliktir.

Bu yayın, son beş yılda ödüle değer bulunan eserlere ve ödül sahiplerine saygı ile hazırlanmıştır.

İZMİR **BÜYÜKŞEHİR** BELEDİYESİ

İzmir Büyükşehir Belediyesi
www.izmir.bel.tr

Hazırlayan
İzmir Büyükşehir Belediyesi
Etüt ve Projeler Dairesi Başkanlığı
Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürlüğü

Editör
Ayşegül Güngören

Yayın koordinatörü
Dr. H. Gökhan Kutlu

Söyleşiler
Ayşegül Güngören

Görsel Tasarım ve Uygulama
Alkın Korkmaz

Fotoğraflar
Mehmet Yasa ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Fotoğraf Arşivi
Ayrıca Birol Üzmez, Çağdaş Öztürk, Emin Aydoğan, Haldun İlhan, Murat Akgüneyli ve Yusuf Tuvi'ye teşekkür ederiz.

Yayınımıza yazıları ile destek veren
Yard.Doç.Dr. A. Güliz Bilgin Altınöz, Prof.Dr. Başak İpekoğlu, Prof. Dr.Bozkurt Ersoy, Prof.Dr. Emel Göksu, Doç.Dr. Emel Kayın, Yrd. Doç.Dr. Akın Ersoy, Prof. Dr. Eti Akyüz Levi, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Hasan Topal, Doç.Dr. Hümeyra Birol Akkurt, Doç.Dr. İpek Özbek Sönmez, Yrd.Doç.Dr. Mine Hamamcıoğlu Turan, TMMOB Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Nehir Yüksel, Prof.Dr. N. Gül Asatekin, İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü Serpil Yasa, İzmir II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü Ulvi Özel'e teşekkür ederiz.

Söyleşi konuklarımız
Abdullah Sayıner, Prof. Dr. Armağan Erkanal, Birol Üzmez, Yard.Doç.Dr. Cengiz Aydın, Esma Livia Dino Deyer, Kemal Korkmaz, Mediha Tuğman, Meltem Özkan, Mert Rüstem, Nesli Kır, Nesrin Kır, Nihat Baz, Salih Seymen, Sedef Tunçağ, Sibel Marmasan, Tamer Pakben' e teşekkür ederiz.

Birinci Baskı, 2013 / İzmir

Kültür ve kültür mirası çeşitliliği, tüm insanlık için, yeri doldurulamaz bir duygu ve düşünce zenginliği oluşturmaktadır. Temel bir özellik olarak kabul görmesi gereken bu çeşitliliğin, yalnız korunması değil, geliştirilmesi de insanlığın gelişimi için büyük önem taşımaktadır.

Hem kültürler, hem de bunlara bağlı yaşam biçimleri için bu çeşitlilik, mekân ve zaman boyutuyla kendini gösterir. Kültürler arasındaki farkların bir çatışma yarattığı durumlarda, kültürel çeşitliliğe saygı gereği, bütün taraflara özgü değerlerin meşruiyeti tanınmalıdır.

Lemaire, Raymond ve Stovel, Herb.

(1994). Nara Özgünlük Belgesi: Madde 1, 2. Nara, Japonya

Aziz Kocaoğlu

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

Değerli Tarihseverler,

Tarihi değerler bir kentin başka bir değerle değiştirilemeyecek kadar kıymetli hazinesidir. Çünkü bir kentin kültürü, tarihinden ve coğrafyasından süzülen birikimlerle mekânlara, meydanlara, caddelere, sokaklara yansır. Gelenekler ve alışkanlıklarla bugüne uzanan yaşam da kent kültürünün canlı bir ifadesidir. İzmir, zengin tarihi, etnik çeşitliliği ve özel coğrafyası ile harmanlanan bir "İzmirlilik" kavramını, mimari miras adına pek çok kayba rağmen günümüzde yaşatmaktadır. Yaşayanlarca kente gelen herkesi aidiyetine dâhil eden, övünülesi bir kavram olan İzmirliliği kent kültürünün eşine az rastlanan bir yansıması olarak görüyoruz. Bu kültürün sürdürülmesinde tarihin rehberliğinin en önemli etken ve referans noktası olduğuna inanıyoruz. Bu anlayışla kent yönetiminde geçmiş ile gelecek arasındaki bağları yansıtacak çalışmalara imza atıyoruz.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödül Programı etkinlikleri, 2003 yılından bu güne tam on yıldır tarihi değerlerimiz adına bir araya gelerek tarihi değerler üzerindeki kıymetbilirliğin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır. Tarihi yapıda yaşama şahitlik edip İzmir'in geleneksel değerlerini belleklerde tazeleyerek, restorasyon uygulamalarını koruma ilkeleriyle birlikte ele alarak ideal çözümleri kentin gündemine taşımaktadır.

Kentin değerleri için kentlilerce gösterilen çabanın bir ifadesi olan bu program bizim çalışmalarımız için yeri doldurulamaz bir motivasyon kaynağıdır. Evinde, atölyesinde tarihi yaşatanlardan, tarihi mekânlara yeniden yaşam veren mimar ve uygulamacılara; mekânların taş işlemelerini, kalem işlerini onaran ustalardan; tarihi mekânlara objektifiyle dikkat çeken fotoğrafçılara, belgeselcilere, anıları canlı tutan yazarlardan tarihe ilgi duyan çalışma üreten öğrencilere dek geniş yelpazedeki katılımcılarla ortak bir hedefte buluşuyoruz. Bu noktada on yıldır sürdürülen çabanın, toplumun koruma kültürünün gelişimine sunulan ciddi bir ivme olduğuna inanıyorum.

Sahip olduğumuz toprakların tarihsel derinliğini, kültürel çeşitliliğini, insan zenginliğini kucaklayan doğru politika ve uygulamaları kentin hizmetine sunmak yerel yönetim anlayışımızın en temel noktasıdır. İnanıyorum ki halkların, coğrafyanın ve tarihin renklerini koruyarak içinde yaşamaktan mutluluk duyulan tarihi çevre de bilinçli toplum olmak hepimizin ortak beklentisi. Geçmişe ait birikimin geleceğin yaratılmasındaki en önemli kaynak olduğu düşüncesi ile tarihi mirasımızın korunması ve yaşatılmasına yönelik projeleri kentimizin önceliklileri arasına taşıyarak gösterdiğimiz çabaya ortak olan, katkı koyan ve destekleyen tüm tarih dostlarına müteşekkirim.

On yıldır sürdürdüğümüz Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri birlikteliğimizin değerli katılımcıları olan ödül sahiplerine, programımızın var edilmesinden güncellenmesine dek tüm süreçlerde emek veren ödül komitesine, gönülden verdikleri destekle uluslararası düzeyde bilimsel yaklaşımları programımıza dâhil ederek ufkumuzu genişleten tüm seçici kurul üyelerimize, programın sürdürülmesinde emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nin kentimizin geleceğine taşıyacağı daha nice değerler olduğuna inanıyor, hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Fügen Selvitopu
İzmir Büyükşehir Belediyesi
Genel Sekreter Yardımcısı

Hülya Arkon
İzmir Büyükşehir Belediyesi
Etüt ve Projeler Dairesi Başkanı

H. Gökhan Kutlu Dr.
İzmir Büyükşehir Belediyesi
Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü

Ayşegül Güngören
"Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" 10. yıl organizasyonunu tamamlandı, geçtiğimiz yıl. Bugüne dek tüm evrelerinde hem ödül hem de organizasyon komitesi üyesi olarak yer aldığınız bu ödül programının kente kazandırdıkları ile ilgili bize neler söylemek istersiniz?

Fügen Selvitopu
İzmir'de var olan zengin kültürel mirasın öne çıkarılması, koruma bilincinin geliştirilmesi, koruma eylemlerinin özendirilmesi yerel yönetimlerin kültürel mirasa sahip çıkılması misyonuna öncülük yapılması amaçlarıyla " Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri" başlatılmıştı. On yılın ardından baktığımda; 2003 yılında yola çıktığımız girişimimizin kurumsallaşması gerçekleşti ve kentlilerce maddi bir karşılığı olmamasına rağmen sahiplenildi. Gelinen nokta mutluluk verici...

Kültürel mirasın gündelik yaşam ile sürdürülebilir birlikteliği İzmir'de koruma bilincinin de gelişmesinin koşullarını yaratmıştır. Bu ödül programının belediyemizin tarihi çevreye dönük gerçekleştirdiği tüm projelerle birlikte sosyal nitelikleriyle koruma bilincini geliştirdiğini söyleyebilirim. Koruma olgusunun bu vesile ile gündeme getirilmesi bile bir katkıdır. Ödül ile sağlanan onurlandırma ödül sahiplerine motivasyon sağlamaktadır.

Bu yarışma kapsamında, Ödül Komitesi'nde ve de Seçici Kurul'da emekleriyle katkıda bulunan üyelere, yapıtları ve çalışmalarıyla ödülü hak eden tüm yarışmacılara, sonuçta kentimizdeki kültürel değerlerin korunması yolunda çaba harcayan herkese katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Benzer olumlu çalışmaların ve katkıların bundan sonra daha da artarak sürmesini diliyorum.

A.G. Yarışma süreci ve işleyişi hakkında kısaca bilgi alabilir miyiz?

Hülya Arkon
Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri; İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin 2003 yılında başlattığı ve on yıldır aralıksız sürdürdüğü; İzmir'in tarihe ve tarihi mirasına adanmış örnek çalışmaları sergileyerek tarihi duyarlılığımızı gündeme taşıyan bir uygulamadır.

2003 yılında gönülden destek veren ödül komitesince kurgulanmış uygulamanın yerel ölçekte benzer bir örneği bulunmamaktadır. Uygulama İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki tarihi mirası konu alarak onun kent kültürü ile birlikte yaşamasına ve korunmasına destek olmayı amaçlamaktadır.

Akademisyenler, ilgili meslek odalarının temsilcileri ve yerel yönetimin bir araya gelmesi ile oluşan Ödül Komitesi 2003 yılında hazırladığı başvuru koşullarıyla birlikte ilk kategorileri belirlemiş ve ilk şartnameyi hazırlamış; belirli bir tarih aralığında yapılacak başvuruların, ödül komitesince belirlenen ve her yıl değişen seçici kurul üyeleri tarafından değerlendirildiği bir yöntem geliştirmiştir. İlk uygulama modeli, günümüze dek geleneksel bir uygulama haline gelmiş ancak şartname güncel koruma

uygulamalarının çeşitliliğine ve değişimine bağlı olarak her yıl revize edilmiş, tarihi değerleri korumaya dönük her çaba yeni açılan kategorilerle ödül programına dâhil edilmiştir. Böylece geniş bir yelpaze içindeki katılımcılar tarih ve miras paydasında buluşturulmuştur.

Her yıl belirlenen takvim doğrultusunda ödül programı, yerel yazılı medya ve kurumsal web sitemiz aracılığıyla duyurulmaktadır. Başvuru belgelerine hem Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğümüzden hem de web sitemiz üzerinden ulaşılmaktadır. Başvuru süresi tamamlandıktan sonra Ödül Komitesi tekrar toplanmakta ve başvurular öncelikle ödül komitesinin onayına sunulmaktadır. Bu aşamadan sonra tüm başvurular, yaklaşık beş günlük bir süreçte toplanan ve yapı ölçeğindeki başvuruların yerinde incelendiği bir gezi programıyla değerlendirilmektedir. Bu noktada seçici kurulun kararı esastır. Sonuçlar; bir tutanakla detaylı bir rapor halinde raportörlüğümüze iletilir.

A.G.Seçici Kurulun varlığı doğru koruma yöntemlerinin farklı uzmanlıklara sahip kişilerce tartışılmasına olanak sağlayan bir ortam da yaratıyor olmalı.

H. Gökhan Kutlu

Ödül programının doğru çalışmaları ödüllendirerek teşvik etmesinin yanı sıra, kanımca en önemli misyonu, farklı mesleki pratikler arasında koruma kültürü özelinde bir köprü oluşumuna ön ayak olmasıdır. Program koruma pratiği içerisinde üretimde bulunan mimar, şehir plancısı ve yapımcılar ile koruma üzerine bilgi üreten akademik çevrenin bir araya gelmesine ve karşılıklı bilgi alışverişi gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır. Beş gün süren yoğum değerlendirme haftasında, koruma olgusunun her yönüyle ele alındığı, doğru ve yanlış yöntemlerin, yaklaşımların tartışıldığı bir ortam oluşmaktadır.

A.G. Okuyucularımıza yarışma kategorileri hakkında bilgi vermenizi istesek?

H.G.K.

Koruma eylemi, çok geniş bir yelpazede, farklı hassasiyetler ve olanaklar çerçevesinde sürdürülüyor. Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri, koruma ekseninde tüm çabaları kapsamayı amaçlıyor. “Tarihi Yapıda Yaşam” kategorisinde; ailesinden miras kalmış, tarihi niteliği olan evlerini ya da işyerlerini yıkmayıp, koruyup yaşatan ve özgün işlevi ile kullanmayı sürdüren değerli çabalar değerlendiriliyor. Yapısını olabildiğinde korumayı başardığı Seçici Kurul tarafından belirlenen yapı sahiplerine veriliyor. Bu ödül programının aslında en keyifli ve duygusal boyutunun bu kategori etrafında şekillendiğini söyleyebilirim. Sahiplerinin yapıları ile kurduğu aidiyet ilişkisi çok güçlü. Bu yapıda sürdürdükleri yaşam, anıları, mahalle ölçeğinde kurulan ilişkiler özelinde detaylı bilgi alıyoruz. Bu kategori aslında bir yandan kapsamlı bir sözlü tarih yazımına hizmet ediyor.

Bir diğer kategori, “Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları” başlığı altında, ilgili Koruma Bölge Kurulları onayı doğrultusunda gerçekleşen ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararlarında tanımlandığı şekilde basit ve esaslı onarım çalışmalarına odaklanıyor. Basit veya esaslı onarımı tamamlanmış tarihi

bir yapıda üretime emekleriyle katkıda bulunan usta ve ekiplerine verilen Emek Ödülü ve geçtiğimiz yıl şartnameye eklenen "Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülü" de bu kategori altında değerlendiriliyor.

"Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması Ödülü", programın bir diğer kategorisini oluşturuyor. Tarihi bir çevre içerisinde gerçekleştirilen yeni yapı uygulamaları, "Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama Ödülü" kategorisinde ele alınıyor.

"Tarihi Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü", İzmir'in yerel bağlamıyla ilişkili yazılı ve görsel çalışmalar aracılığı ile tarihi çevre ve kültür varlıklarını koruma konusunu somut bir ürün ile gündeme getiren ve ufuk açan kişi ve kuruluşları teşvik etmek amacını taşıyor.

Ödül programı; kültürel miras ve koruma çalışmaları özelinde toplumsal bir farkındalık yaratmak amacı taşıyor. Bu çerçevede, sanıyorum en temel katkı "Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü" kategorisi aracılığıyla somutlaşıyor. Bu kategori ilk ve orta öğretim düzeyinde gençlerin tarihi mirasa ve çevreye duyarlılıklarını geliştirmek, bir koruma kültürü oluşturmak ve yaygınlaştırmak amacını taşıyor. Bağlı bulundukları eğitim kurumu önderliğinde gerçekleştirdikleri, İzmir'in tarihi değerlerine yönelik resim, heykel, fotoğraf, maket gibi ürünleri içeren sergi, okul dergisi, belgesel, araştırma, drama, dans, şiir etkinlikleri v.b. yazılı ve görsel ürünlere odaklanıyor. 2007 yılından bu yana ilköğretim okullarında kesintisiz gerçekleştirdiğimiz İzmir Kent Tarihi ve Kültürel Mirası Koruma seminerlerimiz aracılığıyla eğitim kurumlarını ödül programı özelinde bilgilendirerek katılımlarını sağlamak konusunda motive etmeye çalışıyoruz.

A.G. Ödül sahiplerinin nasıl ödüllendirildiğini de aktaralım isterseniz…

H.G.K.
Ödül olarak katılımcılara plaket veriyoruz. Yapılara onur plaketi yerleştiriyoruz. Yazılı medya ve kurumsal web sitemizde tanıtımlarını gerçekleştiriyoruz. Sanıyorum bu program aracılığıyla verilen en büyük ödül, farklı olanaklarla kültürel mirasın korunmasına katkı koymaya çalışan duyarlı bireylerin bu çabalarının fark edilmesi ve toplum nezdinde görünür kılınmasıdır.

H.A.
Bir de ödül törenimiz oluyor. Her yıl düzenlediğimiz ödül etkinliğinin finali olarak nitelendirebiliriz. Bu törenin kurgusunu koruma eylemlerinin önemine vurgu yapacak nitelikte gerçekleştiriyoruz. Ödül Töreni'nde, 7 den 77'ye koruma ortak paydasında yer alan geniş bir kitle bir raya geliyor ve bu da farklı kategorilerdeki ödül sahipleri özelinde güçlü bir motivasyon sağlıyor. Farklı koruma motiflerini bir araya getirerek koruma sevgisini besleyen bir ortam…

A.G. Yeni Büyükşehir yasası ile sınırlar daha da genişledi. Artık mülki il sınırlarına dek uzanan tarihi ve kültürel miras bu organizasyonun kapsamına dâhil olacak. Bu yeni süreçle ilgili ön görülerinizi paylaşır mısınız?

F.S.
Bu gelişme ile tarihi dokusu zengin birçok yeni yerleşim de yarışma programı kapsamında yer alacak. Söz gelimi batıda Karaburun, Çeşme; kuzeyde Bergama, doğuda Birgi, Ödemiş gibi tarihi zenginlikleri ile tanıdığımız yerleşimlerin ödül programına dâhil olması, gerek yöresel mimari özelliklerinden gerekse kapsadığı ören yerlerinden ötürü başvuru sayısında artışa neden olacağını düşünmekteyim. Bu da ödül programının daha büyük bir kitleye ulaşmasını sağlayacaktır.

A.G. Ödül programı bu deneyimlerle bölgesel ya da ülke bazında sürdürülebilir mi sizce?

F.S.
Sınırlarımızın genişlemesi ile elde edeceğimiz veriler öncelikle, bu etkinliğin bölgesel düzeyde sürdürülebilirliğinin işaretlerini verecektir. Çalışma sistemimizin diğer yerel yönetimlerle paylaşılması için belki de projemizin işleyişi ile ilgili eğitimler vermek, bu yolla oluşumu paylaşmak gerekecek öncelikle. Bu etkinlikte yer alan arkadaşlarımız, bu etkinliğin gelişiminde en önemli aktörlerdir. Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerini sıradan bir iş olarak görmeyip, gönülden çalışmışlardır. Aynı ruhu taşıyan bir ekip oluşturmak da emek ve zaman gerektirmektedir. İleride bu nitelikleriyle bölge ve ülke ölçeğinde tarihe duyarlılığı ifade eden geleneksel bir ödül programı olmasını sağlayabiliriz, hatta bunu içtenlikle arzu ederim. Bu noktada on yıldır sürdürülen etkinliklerin planlanmasında ve programın detaylanmasında Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü çalışanlarına da organizasyon konusundaki emek ve duyarlılıkları için ayrıca teşekkür etmek isterim.

A.G. Teşekkürler.

İnsan şöyle bir gözlerini kapayıp, üç, dört bin yıl öncesini düşleyince, hayal gözünün önüne kurak bir ilkbahar günü geliyor. İzmir Koyunda köy hayatı yaşayan, Halkapınar taraflarındaki sulak yerlerde cılız ürünler yetiştiren ve deniz kıyısında çipura (çipuranın eski adı Hirosofrida idi, bu ad altın kaşlı balık anlamına gelirdi) avlayan seyrek bir otokton (yerli) halkı görmekteyiz. İşte o gün, birdenbire Nif Çayı çevresinde (bugünkü Belkahve'de), yerden toz bulutlarının kalkmakta olduğunu görüyoruz. Tozları kaldıran rüzgâr değil, fakat dörtnala sürülen iri cüsseli savaş küheylanlarının, yerleri gökler gibi gürleten binlerce nallarıdır. Tozları hızla bugünkü Hacılarkırı'na ve oradan da Pınarbaşı'na doğru uçmaktadır.

Kavaklıdere taraflarında göveren buğdaylara sevinçle ya da gövermeyen ürünlere yaslı gözlerle bakan yerli halk, rüzgârsız havada toz bulutunu görüp de gök gürültüsünü duyunca, tanrıların herhangi bir nedenle öfkelenmiş olabileceğini sanarak, gözleri korku ile yuvalarından uğramış bir durumda yerlere kapanıyorlar.

Toz bulutu yaklaşınca, yeleleri alev alev uçan savaş atlarının üzerinde, sert adaleli (kaslı) kadın savaşçıları ayırdetmeye başlıyorlar.

Hepsinin başlarında, kuleye benzeyen serpuşlar vardı. Ellerindeki iki yüzlü baltaları havada, ölüm felfeleği gibi fırıldatarak döndürüyorlardı.

Fakat, yerlere kapanmış olan insanların başlarını yarmaya tenezzül etmediler. Atlarını durdurdular. İşte o zaman, yerlere kapanmış olan insanlar, korkak ve çekingen, ayağa kalkarak, gidip Amazonların ayaklarını öptüler. Amazonlar ise, bu insanlara pek aldırış etmiyorlardı. Çünkü, önlerinde Akdeniz, maviliğinin bütün şanıyla yayılıyordu.

Birbirlerine:

-Ne güzel yer! İşte, buralarda yurt kuralım! demişlerdir.

Ve, tarihçilerin varsayımları eğer doğruysa, İzmir kenti de böylece başlamıştır...

Halikarnas Balıkçısı' Cevat Şakir Kabaağaçlı
(1886-1973)

[Sonsuzluk Sessiz Büyür, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996]

Fotoğraf: Haldun İlhan

"Avrupa'da İzmir kadar Avrupalı çok az kent vardır. Terbiyeli, konuksever, okumuş, sanatçı, her dilde konuşan, her çeşit serbest meslekten, her çeşit değişik giysiden, dinden, törelerden oluşan kalabalık bir toplum İzmir'i uluslararası bir yerleşme merkezi haline getirmiştir. Burada, kökene, kültüre dayanan ayrılıklara, rekabetin doğurduğu bozukluklara rastlanmaz. İyonyanın tatlı havasının, kişilikleri bile etkilediği söylenebilir. Orada her şey, tıpkı körfezi ve güzel sahilleri kadar davet edici ve çekicidir…"

Lamartine, Alphonse Marie Louise Prat de
(1790 - 1869)

Beyru, Rauf. (2000). 19. Yüzyılda İzmir'de Yaşam. İstanbul: Literatür Yayınları

Fotoğraf: Haldun İlhan

Bozkurt Ersoy Prof. Dr.
Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi

Toplum ve Kültürel Emanet
26 Haziran 2012

Anıtsal yapılar başta olmak üzere taşınmaz kültür varlıklarının tamamı ile müzeler ve galerilerden tutun da insan yaşamının temel kaynağı ve anlamı olan dil, din ve tarih gibi unsurların tamamı o toplumun birer mirasıdır, belleğidir. Bunların arasında en korumasız olanlarının başında ise hiç şüphesiz tarihi sitler ve anıtsal yapılar gelmekte; ancak kültürel miras olarak tanımlanan bu unsurlar çoğunlukla göz ardı edilerek, kaçınılmaz son olan yok olmakla karşı karşıya bırakılmaktadır. Eserlerin tahrip olması ya da ortadan kalkması Afganistan'ın Bamyan vadisindeki Buda heykelleri ya da Bosna'daki Mostar Köprüsü ve benzeri birçok örnekte gördüğümüz gibi savaş sırasında doğrudan hedef olmalarından kaynaklanmakla birlikte, esas neden çoğunlukla bilinçsiz ve eğitimsizliğin yol açtığı vandalist eylemlerdir.

Yok olan ya da tahrip edilen eserlerin tekrar topluma kazandırılmasında gerekli olan özgün kimliğin belirlenmesinde kültür mirasımızın geçmişle kurulacak önemli bir müracaat/nirengi noktası olduğu yadsınamaz. Artık günümüzde, toplumların belleği olan kültürel mirasın aynı zamanda 'insanlığın aynası' da olduğu söyleminde yer alan 'miras' kelimesi yerini 'emanet' kelimesine bırakmıştır. Kültürel olguların bize miras olarak değil ama emanet olarak kaldığı ve bu emaneti aynı şekilde bizden sonrakilere devretmemiz gerektiği; anlam açısından irdelendiğinde de söylemin bu şekilde daha doğru olduğu ve bu şekilde benimsenmeye ve yerleşmeye başladığı görülmektedir. Varlıklarımızın korunması sadece gelecek kuşaklara aktarılması değil, geleceğe yönelik tasarımların estetik ve sanatsal olarak şekillendirilebilmesi için de gereklidir.

"Yaşa ve yaşamasını sağla" şeklinde de anlamlandırılabilecek olan günümüzün moda deyimlerinden "hoşgörü" ya da "tolerans"ın da kültür mirasının ve korumacılığın devamlılığı açısından bireyler tarafından benimsenmesi ve toplumca sindirilmesi gereken önemli bir olgudur.

Bu olgunun gerçekleşmesinde ulusal ve uluslararası düzeyde enstitülerin, organizasyonların ve bireylerin daha net ifadeyle resmi kuruluşlara ve sivil toplum örgütlerine büyük görevler düşmektedir.

Bu görevin bilinciyle 10 yıl önce başlattığı " Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" vererek tarihi çevre ve kültür varlıklarının korunmasına yönelik çalışmaları destekleyen İzmir Büyük Şehir Belediyesi, İzmir'de hem kültür varlıklarımızın korunmasına hem de bu konuda bir farkındalık yaratarak bireyleri bilinçlendirme yönünde önemli bir görev üstlenmiştir. Bu görev benzer çalışmalara da rol model bağlamında örnek olmuş ve bugün de olmaya devam etmektedir.

Bu ödüllendirme değişken politikaların yol açtığı tutarsız ve bilinçsiz uygulamaların

artık çokça görülmeye başladığı korumaya yönelik çalışmalar içinde, iyilerin 'iğneyle kuyu kazar' gibi araştırılıp bulunarak ortaya çıkartılması ve bu yönde özendirici olması amacına da yöneliktir.

Hiç şüphesiz anıtsal yapılar dışında özellikle ev mimarisini, meydanları, kamusal alanları, çeşme, sebil ve hamamları, diğer bir değişle taşınmaz kültür varlıklarımızı, sosyal tarihin, sosyal yaşantının gelişimini belgeleyen bir zenginlik olarak görmemizin yolu, tarihimizin en önemli belgelerinden birinin de milli mimarimiz, tarihi eserlerimiz olduğunu unutmamamızdan ve kültürel vicdan ve namus açısından bilinçli birer birey olmamızdan geçmektedir.

Son yıllarda Vakıflar Genel Müdürlüğü başta olmak üzere resmi, özel ve bireysel sponsorlukların teşvik edici ve itici bir güç oluşturmasıyla sayıca giderek artan yapıcılık ya da restorasyon faaliyetlerinin hızlanmasının, eserlerin yenilenmesinde nasıl bir rol oynadığı da sorgulanmalıdır. Bu sorgulamada az parayla çok iş, ya da az zamanda çok iş parolası ile ortaya konan ürünlerin (restorasyon, rekonstrüksiyon, konservasyon v.b.) tarihe saygısının, katkısının olup olmadığı, meslek etiğine uygun olup olmadıklarının kontrolü ve denetiminin sağlıklı yapılıp yapılmadığı da önem kazanmaktadır. Burada önemle vurgulamamız gereken şudur: Koruma eylemi doğrudan şahsi menfaat veya başkalarına menfaat sağlamak düşüncesinden kaynaklanarak yapılacak bir eylem değildir.

Restore edilen bir esere girildiğinde, yenilenmişlikten kaynaklanan renk, koku, ferahlık, hissedilen psikolojik refah bizim bilimsel ayrıntıya inmemizi engelliyor mu? Ve yine aynı çevreden bir meslektaşına öyle veya böyle duyulan saygı ve sevginin sürüklediği/yol açtığı ezilmişliğin verdiği hisle çoğu zaman rastladığımız ister kubbe, tavan isterse duvar yüzeyi olsun sıva ya da ahşap üstünde görülen kalem işlerine yaklaşımımız sağlıklı mı? Bir duvar resminin üzerini sıva veya boya ile kapatılarak tekrar boyanması, restorasyon etiği içinde değerlendirilerek "zararın neresinden dönülürse kârdır" demek gibi bir gaflete düşüyor muyuz?

Mimaride ister dış ister iç cephede restorasyonun el tutan ve ince bir işçilik gerektiren kalem işi, ahşap, alçı v.b. süslemelerinin her birini ayrıntılı olarak ele alıp düşündüğümüzde, gördüğümüz tek bir motifin bile belki de yüzyıllar ötesinden gelen bir anlamı, felsefesi ya da gelişimi olduğunu, o konumdaki kullanımının bile bilinçli bir uygulama olduğunu hiçbir şekilde unutmamalıyız veya o gözle bakmalıyız. Uygulamada bu zengin süslemeyi yapan ustaların bile geçmişinde bir emek, işçilik ve yetiştirilme yıllarının motivasyonu olduğu yadsınılmamalıdır.

Önemli olan restorasyon uygulamalarını sanayileşen, hatta zaman zaman bir kaçış yolu olarak da söylenegelen bir moda deyim 'globalleşen' dünyaya kurban etmemek ama sanayinin, teknolojinin getirdiğinden veya sunduğundan faydalanarak korumayı gerçekleştirmektir.

Konuyla ilgilenenlerin çoğu bu gerçekleri göz ardı ederek yapılan kötü uygulamalarla övünmekte ya da yapanlara övgüler düzmektedir. Eğitim sürecini inkâr eden tutum ve davranışlarla yapılan restorasyonların vebalini diğer meslektaşları başta olmak üzere giderek bütün toplumun sırtına yüklemeyi yeğleyenleri meslekten arındırmanın zamanının geldiği ve bu yönde bir sıra tedbirin alınması gerektiği açıktır. Bu görev kültür varlıklarıyla ilgilenen her bireyin yükümlülüğünde olmalıdır.

Genel olarak kültür varlıklarımıza karşı duyarsızlığımız ne yazık ki vatan, millet, milli kültür gibi düşüncelerin yoğun olduğu Cumhuriyetimizin kuruluş yılları için de geçerliydi. Bu dönemin önemli mimarlarından Sedat Çetintaş 17 Ağustos 1938 günlü yazısında İstanbul'da İbrahim Paşa Sarayı'nın yıkılması konusunda çalışmalar yapıldığını ve yıkılıp yıkılamayacağı hakkındaki kararı verecek komisyondaki bir bölüm kişinin yıkılması yönünde oy kullanırken bir de karara şart koyduklarını; bu şartın ise yıkılacak olan sarayın yerine yapılacak olan yeni yapının bütün uygulamalarında kendilerinin olması gerektiği yönünde olduğunu; kendilerine menfaat sağlamak için bir tarihi eseri gözden çıkartabildiklerini söylemektedir. Ne yazık ki, o günlerden bugüne çok şeyin değişmediği de bu konularla yakından uzaktan ilgilenen herkesin malumudur. Düşümüz artık böyle düşünen beyinlerden arındırılmış bir toplum haline gelmemizdir.

Şüphesiz bireylere daha çocuk yaştan itibaren kültür varlıklarımıza yönelik eğitim verilmesi ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gerekliliği, sadece kente ve korumaya duyarlı kişilerin gayretinden öteye bir devlet politikası/kültür politikası haline getirilmesi üstünde birleşilen bir konudur.

İzmir Büyükşehir Belediyesi "Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" ile koruma konusunda dolaylı da olsa bu eğitici ve teşvik edici misyonu üstlenmiştir.

Bir mekânı yaşanır, hatta çekilir kılan, gerçekte o mekâna olan ilişkili birikim yüklü yaşantılardır. Sizin, sizinle birlikte geçmişinizin anıları kolay kolay bırakmaz yakanızı. Yaşarken değerinin farkına varmadığınız nice "şey", kopup ayrıldıktan sonra anılara dönüşünce değer kazanır. Bırakılmaz ayrılınmaz olur. Onların yoklukları sizi bir yaşam boyu rahatsız eder, giderek onmazlığı da dünyanızı karartır.

Tarık Dursun K. (1949-)

(2004). Gâvur İzmir" Güzel İzmir. İstanbul: Dünya Yayıncılık

Fotoğraf: Emin Aydoğan

TARİHİ YAPIDA YAŞAM

20/20 08/12

Tarihi Yapıda Yaşam

1950 sonrası kentleşme sürecinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde eski yapısını yıkmayarak koruyup, yaşatan ve özgün işleviyle kullanmayı sürdüren, yapıyı olabildiğince korumayı başardığı Seçici Kurul tarafından belirlenen yapı sahiplerine Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü verilir.

Başvuru konusu yapının korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıması gereklidir. Seçici Kurul bu ödülle ilgili değerlendirmesinde, eski yapının korunmasındaki mimari ve teknik başarının ötesinde, söz konusu yapıyı "yıkmama" yönündeki istem ve bilince öncelik verir. Bu açıdan yapı tescilli ise "tescil" edildiği tarihten sonraki değil, önceki dönemine ait koruma süreci daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle bulunduğu semtteki diğer eski yapıların yıkılıp, yoğun kentsel çevrelere dönüştürülmesi karşısında kalabilen tavrın kutlanması; buna bağlı olarak da aynı tavrın mimari korumayla desteklenerek sergilenen bilinçli bir kültürel duyarlılığa teşekkür edilmesi, bu ödülün genel hedeflerinden biridir.

2011 yılına kadar **Kentli İzmirli** olarak adlandırılan kategori, şartname revizyon çalışmaları sonucunda ödül komitesi tarafından **Tarihi Yapıda Yaşam** olarak değiştirilmiştir.

Fotoğraf: İzmir Türk Koleji Arşivi / Uşakizade Köşkü, Esaslı Onarım Ödülü, 2003

N. Gül Asatekin Prof.Dr.
Bahçeşehir Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

2010 Yılı Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Jürisi'nin "Kişiye Özgü" Değerlendirilmesi

Önsöz

Bu yazı kültürel mirasın korunması konusundaki kuramsal yaklaşımlar ile İzmir özelinde uygulamaların sorgulandığı, koruma olgusuna halkın katılımına ivme vermek üzere yerel yönetimce yürütülen uzun erimli bir projenin 2010 yılı deneyimini anlatmaktadır.

Ancak bu anlatılan çerçeve metinde kişisel deneyimin biraz duygusal tarafını sunmayı amaçlamaktadır. Çünkü bir koruma projesi ölçeği ne olursa olsun, koruma olgusunun bilimselliği kadar içinde yaşayan kişiler ve farklı platformlarda bu çalışmalarda rol alan bireylerin de benimsemesiyle başarıya ulaşır.

Burada da koruma uzmanı mimar gözüyle süreçte yaşanılanlar paylaşılmaya çalışılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü ile birlikte çalışmamız, jürisinde yer almaktan olmaktan onur duyduğum 2010 yılı Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri ile başlamış değil. Çok daha önceden, bu birimin yürütücülüğünü yapmış olan arkadaşım Önder Batkan ile önce ODTÜ'deki öğrencilik ve daha sonra da Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde beraber çalışmamıza dayanan bir geçmişi var. Bilgi paylaşımımız böyle başladı ve hep sürdü. Ben de bu genç ve dinamik ekiple tanışmaktan, onlarla farklı ortamlarda birlikte olmaktan, birlikte çalışmaktan hep çok keyif aldım, onlardan da ben çok şey öğrendim. Korumaya gönül vermiş, sürekli kentleri için yeni projeler üreten bu birimdeki meslektaşlarım, arkadaşlarım heyecanlarıyla benim de umutlarımı canlı tuttular. Kendi çabalarımla oluşturup sürdürdüğüm, bazen kendimi çok da yalnız hissettiğim bir projeyi benimsediler ve İzmir özelinde uyguladılar. Kültür varlıklarının korunması bilincinin oluşması için eğitimin çocukluktan başlaması gerektiğini, onlara kültürel geçmişlerini öğretmenin ve sevdirmenin koruma olgusuna halkın katılımını sağlamanın ön koşulu olduğunu bu yaklaşım deyim yerinde ise "moda" olmadan benimsediler ve okullarda bu çalışmaları sürdürdüler. Bu projeyi yürütürken de son derece mütevazi bir biçimde ve reklam yapma gereği duymadan çalıştılar. Zaten 2010 yılı ödüllerinin "Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıklarının Korunması " dalına tam 18 adayın katılması ve bunların çoğunluğunun okullarda sürdürülen projeler olması da bu çalışmanın somut kanıtı idi. Belediyelerin, kişilerin ve derneklerin de yaşadıkları yere ait kitaplar hazırlamaları da bu bilinci yaygınlaştırma çabalarının daha da geniş çevrelere ulaştığının belgeleri oldu.

Bu çabalarının ne denli etkili olduğunu jüri boyunca onlarla birlikte yaşamak benim için de büyük ödül oldu.

Bu jüri sürecinde benim çok etkilendiğim bir diğer başlık da "kentlilik" kavramını yerelleştirmek, her yaştan, her meslekten İzmirli'nin Tarihe Saygı Ödülleri'ne aday olmayı hedeflediği ortamı oluşturmak idi. İlk yıllarda bu bilince sahip bireyleri bulmak oldukça zor iken 2010 yılında Belediye'deki genç meslektaşlarımın uzun ve emek-yoğun çalışmalarıyla ilk elemeleri yapmış olmaları da İzmir'in artık kimliğine sahip çıkan, kültürel geçmişinin ayırdında olan bir kent olduğunun göstergesidir.

Kültürel mirasın korunması olgusunun "yukarı"dan gelen kısıtlamalar ile değil, o varlıklar içinde /üzerinde/ yanında yaşayanlarca benimsenmesiyle gerçekleşebileceğinin kanıtı da bu konuda verilen ödüllerdir.

"Kentli İzmirli" dalında verilen beş ödül "kentli" sözcüğünün demografik anlamda şehir demek olmadığının, "o yere ait olma " nın bu ödülün ana fikri olduğunun somut kanıtlarıydı. Büyük bir konak ve içinde yaşayan kentsoylu sahibi de, yol üzerinde geleneksel kahvesiyle övünç duyan bir kahvehane ve sahibi de ödüle eşdeğer ölçüde layıktı.

2010 Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri'nin sosyal boyutu kadar fiziksel ortama yapılan müdahaleler bağlamında da zengin bir adaylar grubu vardı. Basit onarımlar da, köklü restorasyon müdahaleleri de bu ödüle aday olmuşlardı. İşçilik de artık koruma olgusunun bir bilimsel ölçütü olmuştur. Artık uluslararası kabul edilen bilimsel yaklaşımların sorgulandığı bir jüri ortamı yaşanmıştır. Salt onarmış olmak değil, doğru onarmak jürinin ana değerlenme ölçütü olabilmiştir. Dolayısıyla "eskiymiş gibi yeni" ve "yeniymiş gibi eski" uygulamaların doğru koruma yöntemi olmadığı artık İzmir Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri'nin gündemindedir. Bu da bugün ülkenin her yerinde koruma adına yapılan ve özellikle de turizm için oluşturulan "güzelleştirilmiş sahne" ortamlarının ya da sorunlara çözüm getirmeyen müdahalelerin artık İzmir'de kabul görmediği bir bilimselliğe işaret etmektedir. Bu görüşler tüm uygulamaların nicelik kadar nitelilerinin de tümüyle çok yüksek olduğu anlamına gelmiyor doğal olarak. Ama ödül almamaları artık bu yaklaşımların kabul görmediği mesajını hem meslektaşlarımıza ve hem de kentlilere ya da işletmecilere anlatmış olmalı.

Çok önemli bir başka deneyim de İzmir'in tarihsel/ kültürel bir geleneği olmasına karşın benim için çok yeni bir işlev olan "Aile Evi"ni öğrenmem oldu. Aslında adaylık Birol Üzmez'in "Kortejo Aile Evleri" adlı fotoğraf sergisi içindi. Ancak "aile evi" kavramının

İzmir'e özgü dayanışma, ortak yaşam, paylaşım içeren ve özgün mekânda tümüyle özveriye dayalı olarak süren bir işlev olması bence bu ülkenin hem somut ve hem de soyut kültürel değeri olarak son derece önemlidir. Bu özel işlevin birçok koruma çalışmasında çağdaş çözümlere ışık tutabilecek bir yerel gelenek olarak benim için çok aydınlatıcı oldu.

Ama burada mutlaka belirtilmesi gereken en önemli konu, bir kentin esas yöneticisi olan yerel yönetimlerin, dönüşüm, gelişim, çağdaş yaşam, planlama gibi sözcüklerin arkasına gizlenerek kent toprağından rant sağlamayı düşünmek yerine kültürel geçmişine, tarihsel, doğal değerlerine sahip çıkması ve buna katkıda bulunan bireylerin,"hemşeri"lerini ödüllendirerek kamu bilincini arttıracak bir eylemi yönetim politikasının ana ölçütlerinden birisi haline getirmesidir.

Bilimsel çevrelerde pek moda olan sözcüklerle "yönetim planı" eğer kentlinin de yer aldığı bir gelişim planı ise -ki kültürel ve doğal değerlerin korunması doğru ve dengeli gelişimin ayrılmaz parçasıdır ve amaçlanan, bu değerlerin çağdaş yaşamda çağdaş koşullarda ve niteliklerini kaybetmeden yer alması demektir-, İzmir'in bunu amaçlayan bir yönetim planına varmayı amaçlayan bir kent olduğu açıktır.

Son Söz

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü tarafından düzenlenen 2010 yılı Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinin sürekliliğinin çok önemli olduğunu vurgulamak isterim. Bu sürekliliğin partiler ve kişiler üstü olmasının da bilimsel bir doğru olduğuna inanıyorum. Bu konu salt İzmir kenti için değil, tüm ülkemizde kültürel mirasın kültürel mirasın korunmasında halk katılımının sağlanması projesi olarak önemlidir. Birçok kentte bu tür çalışmaların olduğunu, artık kentlerin kültürel miraslarıyla övünmeye başladıklarını gözlemliyorum. Ancak, amacın salt turizm gelirinden alınacak payın maksimize edilmesi olmadığının sürekli vurgulanması gerektiğine inanıyorum. Tarihsel çevrelerin turist için yaratılacak tiyatro dekorlarına dönüşmediği, içinde yaşayan halk için çağdaş yaşam koşullarına uygun ve sağlıklı bir ortamın amaçlandığı koruma uygulamalarının bilimsel doğru olduğuna inanıyorum ve ödüllerin bu bağlamda çok önemli bir araç olduğunu

Fotoğraf: Birol Üzmez

tekrarlamak istiyorum.

Bu çalışmayı sürdüren genç meslektaşlarımın, özverileri, heyecanları, tüm yıl boyunca sürdürdükleri çalışma ile bence kendilerinin Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerine hak kazanmış olduklarına içtenlikle inanıyorum. Birlikte çalışmak benim için hem çok keyifli ve hem de çok eğitici oldu. Kendilerine gönül dolusu teşekkür ediyorum.

Farklı uzmanlık alanlarından seçkin bir jüri ile beraber son derece uyumlu bir ortak çalışma ortamının sağladığı bir süreç yaşadık. Herkesin birbirine bilgi ve deneyimlerini aktardığı bir platformdu jüri çalışması. Bu paylaşım için kendilerine teşekkür etmek isterim.

Doğaldır ki bu projenin sürekliliğini sağlayan, yönetim politikasının bir girdisi olarak gören ve çalışmamız için bize her türlü desteği sağlayan bir yönetici olmazsa bu proje yaşayamazdı. Bu nedenle İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu'na da teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu teşekkürlerimin hepsi kişisel, ama bir o kadar da 39 yılımı verdiğim koruma uzmanlığı adına! Bazen umutsuzluğa düştüğüm, koruma çabalarında karşılaşılan başarılarla başarısızlıkların oranlarını düşünüp kaygılandığım oldu. Bunca yılın boşuna harcanmadığını bana hatırlatıp umutlarımı yeşerttikleri için katkısı olan aday ve ödül sahiplerine de ayrıca içtenlikle teşekkür etmek isterim.

Nice yıllara...

20
08 Ali Ortakaşıkçı Evi
Başvuru Öyküsü

Atatürk Mah. Kaşıkçı Sok. No: 20
Yeni Foça

"Babamızdan miras kaldı bu ev, 1860 yılında yapılmış ve hiç bozulmamıştır. Ailemden kalan başka evler olmasına rağmen bu binayı çok sevdiğim için doğduğumdan beri yani 68 yıldır bu evde yaşıyorum."

2008 Enver Yılmaz EVİ

Başvuru Öyküsü

82 Sokak No:19
Buca

Enver Yılmaz dedesinden babasına ondan da kendisine kalan bu evin iki yüzyıllık olduğunu söylüyor. Sahiplerinin gösterdikleri özeni ve bakımı konutun kendisi gözler önüne seriyor. 1990 yılında esaslı onarım geçiren konuta en son mutfak onarımı, zemin tamiratı ve badana yaptırıldığını öğreniyoruz.

20 08 Mehmet Cila EVi

Başvuru Öyküsü

Atatürk Mah. Karagöz Sok. No:30
Yeni Foça

"Ben 72 yaşındayım. Bu evde doğdum. Babam yedi yaşındayken Selanik'ten (Kavala) gelmiş. Bu ev onlara muhacir hakkı olarak verilmiş. Hisseliydi bu ev, diğerleri hissesini sattı, ben aldım. Evi olabildiğince koruyorum. Birçok kişi evi satın almak istedi, ama satmadık, çocuklarımıza kalsın diye. Atatürk verdi bu evi babamlara"

İki sokağın kesiştiği noktada ve köşede yer alan iki katlı ev, sokağa hâkim konumuyla hemen fark ediliyor. Yapının ilk bakışta dikkat çekici özelliği, kesme taştan şaşırtmalı teknikte düzenlenmiş düşey köşe silmelerinin titiz bir işçilikle ele alınmış olması. Pencere ve çatı silmeleri ile çerçevelenmiş cephelerdeki açıklardan konutun simetrik bir plana sahip olduğu okunabilmekte ve bazı açıklıkların sonradan kapatılmış olduğu anlaşılmakta. Üç cephede de kapı açıklıkları cephenin orta aksına yerleştirilmiş, ikinci kattaki iki cephede de yanlarında ikişer pencere açıklıkları ile balkonlar da simetrik düzeni sergilemekte.

2009 Nihat Bora Evi

Başvuru Öyküsü

Cami Mah. Manyasoğlu Sok. No:11
Bayındır

Nihat Bora'nın babası 1960'larda satın almış bu evi. Eskiden bir dönem Jandarma Karakolu olarak kullanıldığı söyleniyor. 1760'da inşa edilen Hükümet binasıyla aynı dönemde yapıldığı tahmin ediliyor. Pencere ve kapı açıklıkları üzerinde tüm cepheyi dolanan meander rölyef silmesi farklı bir plastik uygulama olarak dikkat çekiyor. Sahipleri için baba yadigârı olan ve konut olarak kullanılan yapı, özgün özellikleriyle yaşatılmaya çalışılıyor.

09 Salih Bulgut Evi

Başvuru Öyküsü

Mustafa Kemal Atatürk Mah.
Hacı Mehmet Sok No:6
Yeni Foça

"*150 yıllık evimizde, hiçbir değişiklik yapmadan yaşıyorum*" diyor başvurusunda. Dede yadigârı konutun ilk sahipleri olan Rum aile, ayakkabıcıymış. Konutun alt katında mesleklerini icra ediyorlarmış. Tesadüftür ki, konutun ilk sahipleriyle Salih Bey'in dedesi meslektaş. Yakın bir geçmişe dek onlar da konutun alt katındaki mekânda ayakkabı tamir etmeyi sürdürmüşler. Hatta günümüzde de evin aynı mekânı farklı bir alanda iş yeri olarak kullanılıyor. Salih Bey, evin ufak tamiratlarını kendisi yapıyor.

09 Yaşar Kemal Öztürk Evi

Başvuru Öyküsü

İstasyon Cad. No: 49
Bayındır

Özgün mimari öğelerin oldukça iyi bir biçimde korunduğu bu konutu, 1961 yılında satın almış sahibi. Yüzyıllık bir geçmişe sahip olduğunu ve ilginç çatısının bir Bulgar usta tarafından yapılmış olduğunu aktarıyor.

2009 Yılmaz Eren Terzi Dükkanı

Başvuru Öyküsü

Büyük Arasta Sokak No:23
Urla

Yılmaz Bey, 1947 yılında terzi çırağı olarak bu dükkânda işe başlamış. 1968 yılında kendisi satın aldığından beri terzilik yapıyor burada. Bütün kapılar ve ahşap doğramalar çırak olarak bu dükkana girdiğinde nasıl ise öyle kalmış. Sadece çatı onarım geçirmiş.

El işe, ayak koşmaya hazır
Alın teri bir sıcak somuna dönüşmeye
İşgücü sabırlı bir karanfile
Emek sevinçli bir berekete hazır.
...
Refik DURBAŞ,
Bir Umuttan Bir Şiirden "Çırak Aranıyor"
Özal Basımevi, İstanbul 1984

2009 Zübeyde Göktan Evi

Başvuru Öyküsü

Cami Mah. Düzalan Sok. No: 27
Bayındır

Evin bilinen ilk sahibi Giritli Halil Ağa. Şu anda 87 yaşında olan Zübeyde Hanım 18 yaşındayken evi Giritli Halil Ağa'dan satın almış. Zübeyde Hanım ona anlatılanlara dayanarak konutun üç yüz yıllık olduğunu söylüyor. Bir dönem okul olarak işlevlendirilen yapı; yaklaşık 70 yıldır konut olarak kullanılıyor. Dış sofalı Türk Evi plan tipindeki konut; sırtını yamaca yaslamış, ahşap sütunlar ve kemerlerle açıklık saplayan sofası ile Bayındır'a hakim hoş bir manzaraya bakmaktadır.

20 10 Esma Livia Dino Deyer Evi

Başvuru Öyküsü

Uğur Mumcu Cad. No: 15
Buca

Bu evi Vali Rahmi Bey satın almış. Esma Livia Dino, Vali Rahmi Bey'in oğlu Alparslan Bey'in eşi. 30 yıldır bu evde yaşıyor. İki katlı cumbalı evin dekorasyonu antikalar ve aile yadigârı mobilyalarla adeta bir müze ev görünümünde. Tek kişilik sürdürülen yaşama rağmen konut her alanında yaşam var. Özgün pek çok ayrıntıda işçilik ve malzeme kalitesi de ayrıca dikkat çekici unsurlar. Başodadaki alçı tavan süslemeleri, merdiven korkuluğu ahşap işleri, şöminelerin dekoru... Hepsi görülmeye değer.

Esma Livia Dino Deyer
Söyleşi

Esma Livia Dino Deyer'i evinde ziyaret ediyoruz. Yardımcısı Hanım'la birlikte karşılıyorlar bizi. Dışarıdan baktığımızda iki katlı, cumbalı cadde üzerindeki girişi nişli bu büyük sade cepheli evin kapısından içeriye girdiğimizde genişçe bir sofaya ulaşıyoruz. Tam karşımızda sofanın sonunda iki adet sütun görünümlü ahşap profiller üzerinde yükselen yuvarlak kemerli bir açıklığın ardında merdiven göze çarpıyor. Sofanın iki yanında birbirine simetrik ikişer kapı yer alıyor, odalara açılan. Girişe göre sağ taraftaki iki kapının ortasında bir şömine göze çapıyor. Duvar kenarları antika eşyalara ayrılmış, sade bir dekorla. Girişin solundaki ilk odaya buyur ediliyoruz. Bir kütüphane var burada, bir de şömine; bu odadan yandaki odaya açılan bir de kapı. Şöminenin üzerinde ki tabloya gözümüz ilişiyor Vali Rahmi Beyin portresi Çallı imzalı. Bu odanın en dikkat çeken yeri tavanları olsa gerek. Alçıdan kasetli gül bezeklerin serpiştirilmiş olduğu şahane işlemeli bir tavan...

Ayşegül Güngören
Sizi tanıyabilir miyiz? Livia adı nereden geliyor?

Esma Livia Dino Değer
Benim Livia adım, benim yüzümden kaynaklanıyor, çünkü İtalya'da ilkokula gidince Esma adıyla dalga geçiyorlardı. Babamdan bana bir İtalyan ismi takmasını istedim. Babam da orada uzun yıllardır yaşadığımız için Livia adını taktı bana. Livia da İmparator Augustina'nın cadı karısının adı. Livia zehirlemişti imparatoru çünkü. (Gülüşmeler) Şimdi İtalya'da Livia'yı, Türkiye'de Esma adını kullanıyorum. Nüfus kaydımda her iki isim de yer alıyor.

A.G. Aileniz peki? Sanırım Abidin Dino ile de akrabasınız.

E.L.D.D.
Abidin Dino; Abidin Paşanın tek erkek çocuğunun oğlu. Abidin Paşanın bir oğlu dört kızı oluyor. Bir kızı Halide Hanım, anneannemin annesi. Aile ağacına bakınca, Kanuni'ye kadar geri gidiyor kökler. Padişahın bir kızı bizim aileden Aslan Paşa'yla evlenmiş. Aslan Paşadan gelen bir koluz. Yanyalılardan. Aile branşı hâlâ duruyor. Araştırmacı, asıl mesleği veteriner ama meraklı Hamdi Özgürkan hazırlamıştı bizim bu aile ağacını. Abidin Paşa, 60 yaşında vefat ediyor. Ama daha önce valilik görevleri olmuş, Yunanistan'da. Osmanlı zamanında çok sevilen bir vali; 30 yaşındayken padişah çağırıyor, sadrazam yapmak için. Fakat o zamanın şeyhülislamı, onun çok genç olması nedeniyle, öbür bakanlar emirlerine uymaz diyor ve sadrazam olmasından vazgeçiliyor. Tabii o da çok üzülmüş. 60 yaşında yine çağırıyorlar. Sadrazam oluyor, fakat o arada saray entrikaları... Tebrik edip bir kahve ikram ediyorlar. Kahveyi içiyor arabasına dönüyor ve ölüyor. Yunanlılar "Abidin Paşa'nın Cinayeti" diye manşet atmışlar gazeteye. Fakat burada şüpheyle bakılmış. O zamanlar otopsi falan yapılmıyor tabii. Tüm bu bilgiler, Meydan Larousse'ta var.

A.G. Kökleri Abidin Paşa'ya kadar uzanan aile fertlerinizi tanısak...

E.L.D.D.
Abidin Paşa, Osmanlı olmasına rağmen, valilik yaptığı her yerde çok sevilen bir adamdı. Hatta şiir bile yazmış Yunanca. Yunanca, Farsça, Fransızca, Arnavutça bilen bir adamdı. Kültürlü. Hatta bir kazıda da Eski Yunan kitabeleri bulmuş ve ansiklopedi yazmış. Düşünün. Bir kaç sene önce, benim Osmanlı tapularım vardı, okuyamadığım. Avukatım dedi ki Çankaya'da bir kütüphanenin yetkilisi Osmanlıca biliyor dedi, oraya gittik. Adama tapuları gösterince "*Abidin Paşanın tapuları bunlar, bende ansiklopedisi var*" dedi. "*Bana satar mısınız?*" dedim. Benim başımın üstünde yeri var, verememdedi. Göstermedi bile. İlk ansiklopediyi hazırlayan şahıstır o. Anneannem onun ilk torunu. O yüzden olsa gerek çok şımartılmış. Kaprisliydi. Abidin Paşa her sene ailesini bir tekneyle Karadeniz'e götürürmüş yazlığa. Anneannem bir keresinde "*ben gitmek istemiyorum, durdurun gemiyi*" demiş, durdurmuşlar, gemiyi denizin ortasında. Abidin Paşa gelmiş. İkna etmeye çalışmış. "*Para ver. Altın para ver öyle giderim*" demiş, talebini karşıladıktan sonra yola devam edebilmişler (gülüşmeler). Bayramlarda padişahın davetleri olurmuş. Anneannem kız çocuğu tabii haremliğe gidiyormuş. Orada çok eğleniyormuş, çıkışta altın para veriyorlarmış. Neymiş o biliyor musunuz? Diş Kirası. Misafir gelmiş, yemek yemiş, dişini de kullanılmış diye padişah da para veriyor. Ailemizin Yunanistan'da toprakları malları var. Çok eskiye dayanıyor geçmişimiz. Hatta Tepedelen Ali Paşaya dayanıyor. Onların paşası, canavar paşası. Ben de kabul etmek istemiyorum ama öyle. Tepedelen Paşa'nın eline doğmuş büyüklerimiz. Yani bir akrabalık var, diyorlar. Arnavutlukla Yunanistan arasında zeytinlikleri, malları var. Fakat II. Dünya savaşında Arnavutlukta olan kısım Yunanlılara geçmiş. Preveze tam hudut. Bizim topraklar orada. Oralara kadar gittim. Ama Yunan devleti el koymuş, geri vermek istemiyor. Annemin babasının 500 bin dönüm toprağı var. Babamın babasının da onlarınki kadar varmış. Zaten akrabalar... Bir avukat geldi bir gün buraya.90 yaşında, dil bilmez, Yunanlı bir avukattı. Sizin Yunanistan'daki malınızı Yunan hükümetini kaldıramaz demişti. Davalar sürdü uzun yıllar, hâlâ sürüyor mudur bilmem? Babamın babası ile anneannemin büyük babası kardeş. Nesil farkı var. Halamın çocuklarıyla babam yaşıttı. Babamın ablası

Arnavutluk'un büyük elçisi ile evlenmiş. Onlar uzun yıllar Paris'te yaşamışlar. Babam da motosiklet meraklısı. Kros şampiyonu. Hatta yandı o evraklar, Fransız gazetelerinde *Nebil Dino bu kıyafeti giyer* diye reklamlara çıkmış şampiyon olduğu için. Fakat Paris'teki daire yandı (Avenio Victor No 11), yanınca bu evraklar da gitti. Babamın babası Hüseyin Paşa, zeytinliklerle mallarla Yunanistan'dayken baş edemez hale gelmiş. Amcamı çağırmış ilkin. Amcam büyükelçi ve bakandı. O gelmeyi kabul etmemiş. İşi var adamın; Arnavutluk Başbakanlığı var, Büyük Elçiliği, Dış İşleri Bakanlığı var, bir sürü işi var. Halam Paris'te ve kocası elçi olduğu için o da gidemez. Babamı çağırmış sonra. Babam da tüm kariyerini, oradaki hayatını bırakıp, Preveze'ye ve oranın köylerine gitmiş. Çok da iyilik yapmış oralarda, sinemalar açmış. Ama İtalyan taraftarı babam, ayrıca faşistlerle de dost ahbap ve onlar için görev bile almış. İnternet'ten baktım buldum o bilgileri de. Savaş çıkınca İtalyanların Yunanistan'ı işgal etmeleriyle, savaş kaybedilmiş olsa da babam da (Nebil Dino) Yunanistan'ın baş düşmanı oluyor, düşman tarafıyla işbirliği yaptığı için. Hapse bile atmışlar savaş esiri olarak. İlk zamanlarda ben 3 aylıkken ablam da iki yaşını biraz geçkinken annemi, büyük annemi ve büyük babamı kampa koymuşlar. Beni ve ablamı bir dadıyla bırakmışlar. Annem oradaki gardiyandan yardım alarak kaçmış kamptan. Ama hüviyeti yok. Parası yok. Tramvaya biniyor ve İtalyan sefaretine gidip yardım istiyor. O zaman Mussolini yönetimi var. Sefaret tarafından Mussolini'ye telgraf çekiliyor. Mussolini esir değiş tokuşu yaptırıyor. Yunan esirlerini verecek karşılığında İtalyanları alacak... Bizim aileyi de değiş tokuş kapsamına alıyor. Büyük elçi de orada. Özel bir tren seferiyle İtalya'ya gidiyorlar. İtalya'ya gidiş sebepleri de bu. Oraya misafir ediliyorlar ve orada büyük babama bir miktar para teklif ediliyor, bıraktığı mallar için, o da diyor ki *"benim bıraktığım malları ödeyemezsiniz"* ve istemiyor, almıyor parayı. Ama orada yerleşiyor çünkü barış imzalanan anlaşmada bizim ailenin mallarının bedelini İtalyan Hükümeti ödeyecekti. Yunanlılarınkini de Yunan Hükümeti ödeyecekti. Bu kanuna istinaden bizim aile bekledi, İtalyanlar ödesin diye. İtalyanlar, dava belge derken, bir gün tamam ödeyeceğiz dediler. Ne verdiler! Hazine bonosu verdiler. Ertesi gün büyükbabam bozmaya gittiğinde hazine bonosunun fiyatını nerdeyse sıfıra indirmişler. Onlarla yaşadım. Çok hoş insanlardı, büyük annem, büyükbabam. Türkçeyi onlardan öğrendim, kendi aralarında hanımlı beyli konuşuyorlardı. Büyükbabam bu konuda "*Meveddet Hanım felaket!*" derdi anımsarım.

A.G. Ne ilginç anılar...

E.L.D.D.
Büyükannemin peçeli hikâyesi var. İstanbul'dayken Kapalı Çarşıya gitmek istiyor. 16 yaşında ve o zamanlar kızlar peçeli, yanında lalası var. Kapalı Çarşıya gidiliyor. Orada lalayı ekiyor. Peçeyi çıkartıyor. Rum kızı pozlarında, çünkü bir sürü dil biliyor. Çıldırtıyor lalasını, delirtiyor ailesini. Kendisi anlatmıştı bana. Herkesle flört edermiş ta ki 16 yaşında evlendirilinceye kadar, bir akrabasıyla...

A.G. Bazılarımız geçmişimize sıkı sıkıya bağlıyızdır. Aile yadigârı eşyalarımızı saklar koruruz, büyük bir özenle. Onlar var oluşumuzun ve aidiyet duygumuzun sessiz tanıklarıdır. Hepsinde onların özellikle aramızda olmayanların anıları gezinir. Sizin de böyle bir dünyanızın olduğu evinizin dekorundan, özenle yerleştirilmiş aile yadigârı antika eşyalardan açıkça görünüyor. Geçmişi biriktirmek, sahiplenmek sizce neyi ifade eder?

E.L.D.D.
Benim için medeniyeti ifade eder. Çünkü bir medeniyetin eskiye saygısı yoksa ileriyi de göremez. Nereden geldiğimizi belirtmek lazım. Neyin nesi olduğumuzu belirtmeden ileriyi de göremeyiz. Benim aldığım eğitim klasik bir eğitim, ben Yunanca da okudum Latince de okudum sekiz sene, orada Avrupa'da geçmişe saygı çok büyük, hâlâ bugün bile kızıyorum okullarda neden Osmanlıca okutulmuyor. Ben şimdi arşivlerime bakamıyorum. Hiç anlamıyorum. Tapularım için gittim bilmem nereye... Yani İtalya'da Latince öğrettiler, eski Yunanca öğrettiler. Onun üzerinde artık edebiyat tarih de öğrettiler, onları bilmeden böyle bir direkt ortama çıkılmıyor. Temeldir yani, geçmiş büyük bir temel. Ben, devamlı biyografiler okurum, tarih kitapları okurum, ailelerin hikâyelerini okurum. O merakım da var. Kim ne yazıyorsa okurum. Çünkü onların bu hale gelmelerinde geçmişin büyük bir rolü var. Siz ne düşünüyorsunuz? Geçmişe saygı göstermeden ileriyi göremeyiz.

A.G. Halkanın parçası olabilmek için gerekli bence...

E.L.D.D.
Medeniyetin bir parçası olabilmek için. Bu gerilemek değil, ilerlemektir. Temel olmadan olmaz. Basamak basamak ilerleniyor. Maalesef, eğitim şimdi teknolojiye dönük, başka bir şey yok. Çok az insan merak ediyor eskiyi okumayı. Bir gün Topkapı Sarayı Arşivine girmek istedim. Halka açıldı denmişti. O mektubu bulacağım. Müdüriyetten bir mektup geldi. Ay çok zor olacak, vazgeçin diye. Ama ben geçmişi araştırmak istiyorum. Fakat bu birikim, ilkokulda başlar, eğitimle başlar. Bazı insanların aile görgüsünden ileri gelir ama

herkesin o şansı yok.

A.G. Hem mimari hem de dekoruyla özgünlüğünü koruyarak bugüne taşıdığınız bu evle, geçmişin bir parçasını kente armağan da etmiş oldunuz.

E.L.D.D.
Tabii tabii. Ben seviyorum bu evi. Çok param olsaydı bütün buranın tarihi yıkık evlerini alıp restore etmek isterdim.

A.G. Evinizin öyküsünü anlatmanızı istesek...

E.L.D.D.
Evin öyküsü benim bildiğim kadar, bana anlatıldığına göre: Mösyö Rees, Türkiye'ye geliyor müteahhit olarak ve bu evi yaptırıyor. Galiba bir Yunanlı mimara... Bütün malzemeleri İngiltere'den getirtiyor. Parkesi, şöminesi, kapısı, kapı tokmaklarını bile oradan getirtilmiş. Kapı tokmaklarının eksiklerini ben araştırıp tamamladım bitpazarlarından. Ondan sonra evi bırakıyor. Öbürünü inşa ediyor. Arkasından I. Dünya Savaşı çıkıyor. I. Dünya Savaşında burası İngiliz İstihbarat Teşkilatı Merkezi oluyor. Ondan sonra ev tekrar bırakılıyor. Biraz perişan oluyor. Ardından bir Levanten ailesi buraya kiracı olarak geliyor; Alibertiler. Hatta elektrik faturası onların adına gelirdi. Ben değiştirttim. Aynı sıralarda karşı evde Vali Rahmi Bey'in kız kardeşi oturuyor. Eşi, Mithat Şükrü Bleda milletvekiliydi. Burası da perişan yıkık durumdaymış o sıralarda. Vali Rahmi Bey çocuğuna diyor ki *"Bu evi al, tamir edelim. Ben de tatilde İzmir'e gelip karşıda kardeşime kahvaltıya giderim"* Ama bu sırada maalesef Vali Rahmi Bey hastalanıyor. Onun hikâyesi başka...

A.G. Dinlemek isteriz.

E.L.D.D.
Öyle mi, Vali Rahmi Bey, Atatürk'ün suikastında iftira atıldığı için sanık olarak suçlanıyor. O sırada Rusya'da çalışıyor. Türkiye'den ihbar ediliyor, hapishaneye atıyorlar. Aile seferber oluyor ama hiçbir şey yapamıyorlar. Yirmi bir gün toprakta yatıp su ve ekmek yiyor. Fakat orada böbrek hastalığına yakalanıyor. Hep hastaydı ben onu tanıdığımda. Bu yüzden burada hiç oturamıyor. İstediği gibi kardeşine çaya gidemiyor. Hastayken İstanbul'da vefat ediyor.
Vali Rahmi Bey, İngilizler tarafından esir alınmış Malta adasında ve o da merak sarmış; Banço öğrenecek esirlikte. Malta'daki İngiliz esirler, Rahmi beyden yaka silkmişler. İngilizce'yi çok iyi bildiği için esirlere *"ben subayları duydum, yarın bizi kurşuna dizecekler"* diye şaka yapıyormuş. Benim beyim de herkese şaka yapardı. Bir gün ben evde yoktum. Hizmetkârlara demiş ki "*benim misafirim gelecek yalnız solak. Benim hanımın çeyizinde solaklar için fincan var. Onu bulun.*"- Hizmetkârlar ara ara delirmişler. Ben gelince hemen sordular nerede sizin solak fincanlarınız diye (Gülüşmeler) Onları telaşa sokup eğlenirdi böyle. Sonra, benim kocam ikinci karısıyla buraya yerleşiyor. II. Karısı da Arap İzzet Bey'in kızı. O burada sıkılıyor. Haklı bir yerde, çünkü burada Levantenlerle dostluk yapıyor. Levantenlerin huylarını Sodom ve Gomore'ye benzetiyor. Yani birbirlerini aldatmalarına katlanamıyor. "*Oturamayacağım burada*" diyor ve taşınıyor İstanbul'a. Bu ev de boş kalıyor ve boşanıyor kocamdan Zeynep Hanım. Zeynep Hanımı da çok severim. Eşimin eski karısı, beni de çok severdi.

A.G. Yaşıyor mu?

E.L.D.D.
Yok, vefat etti, hatta iki sene oluyor. Sıkıldığı zaman bana gelirdi. O, Paris'te okumuş, yani düşüncelerimiz birbirine benziyordu. *"Benim kızım sen olsaydın"* derdi bana hep. Benden çok yaşlıydı. Kocamla da çok büyük yaş farkı vardı aramızda. Ondan sonra buraya kayınvalidem gelip yerleşiyor tek başına. Eşim geliyor ara sıra buraya ama boş ve perişan bir yer. Benlen evlendikten sonra burada yaşamayacaktık aslında. Bir gün haber geldi, İstanbul'daydık. Evin tavanı düşmüş. Tamire geldik.

A.G .Tavanın hangi kısmı düşmüştü?

E.L.D.D.
Merdivenin üstündeki tavan... Geçen sene yine düştü, yeniden yaptırdım. Orada bir sakatlık var. Neyse. Bu evi satacağız diye tutturdu beyim, burada durulmaz. Ben de böyle boş evde felaket yani yankı vardı. Boş. Baktım hiç kimsenin gideceği yok, yavaş yavaş elimden geldiğince yerleşmeye başladım. Bana derdi ki beyim *"bu eve çivi bile çaktırmam*", çaktırmaya çaktırmaya bu hale getirdim. (Gülüşmeler)

A.G. Siz bu evi çok sevmiş olmalısınız.

E.L.D.D.
Benim oturduğum yerin hoş olması lazım. Ben kendimden kısarım ama etrafım düzgün olsun isterim. Bir odada oturayım ama orası da hoş olsun. Böyle hapishane gibi sokakta oturmayı sevmem. Yani elimde değil. O zamanlar bitpazarlarında geziyordum, beş on kuruşum olduğunda ufak tefek, bazen de büyük eşyalar alırdım. Antika değil bunlar eski eşya. Etrafım hoş olsun isterim. Sonra kendi

eşyalarım ve ailemden kalanlar da geldi. İşte onları da yerleştirdim yavaş yavaş. Dikiş öğrendim. Bu kılıfları ben dikiyorum. Döşemecilik öğrendim. Tamircilik öğrendim. Bunu yapan benden akıllı mı diyordum. Bakıyordum nasıl yapıyor. Benden becerikli mi diyordum bu insanlar. Bir de Çingeneler vardı döşemecilik yapan. Dolandırdılar beni çoğu kez, palavra iş yaparlardı. İtalyancada bir söz vardır. Kendi işini yaparsan üç kişilik iş yaparsın diye...

A.G. Siz ne zamandan beri yaşıyorsunuz bu evde?

E.L.D.D.
1963 ya da 64 tam anımsayamadım. Bu evde buzdolabı vb. hiç bir şey yoktu. Mutfaktaki ocak ta bozulmuş. Hatırlıyorum ilk günlerde bahçeden çalı toplayıp, tavayı ısıtıp omlet yaptığımızı, açlıktan ölünce tabii... O gün üstelik yağmur da yağmıştı. (Gülüşmeler) Robinson Crusoe gibi yaşadım bir süre bu evde.

A.G. Tarihi evler aynı zamanda nasıl yaşandığını, gelenek ve görenekleri de yansıtırlar. Evinizden ayrılıp çağdaş bir konuta konuk olduğunuzda neler hissediyorsunuz? Neleri değişmiş buluyorsunuz?

E.L.D.D.
Bir kere bu tavanlara bakın! Beni klostrofobi tutuyor, apartman dairesinde. Ablak gibi evler sevmiyorum, her şeyin ortada olduğu. Benim Roma'da büyüdüğüm ev çok hoştu. Tabii ben çocukken bana koca ev görünüyordu. Sonra gittim gördüm, o kadar da koca değilmiş. Neyse, çocuk gözü... Esrarengizdi. Orda, bahçenin arka tarafından bir yol bulmuştum, bir kapı vardı sarmaşık kapatmış ben çocukken. Çok enteresandı. Kapı demirli ve kilitliydi. Babama sordum, bana anahtarı verdi. Oradan bir merdivenle yukarıya çıkılıyordu. Babam II. Dünya Savaşı sırasında faşizm döneminde orada İngiliz bir pilotu barındırmış, saklamış. Yani, öyle evleri seviyorum; yeni bir geçiş bulmak, bu evin böyle bir tarafı var. Hatta *"korkmuyor musun"* diyorlar, hırsız gelse... Hırsız gelse kendisi kaybolur. Benim kaçacak yerim çok. Bir keresinde çatıyı yaptırıyordum. Merdiveni dışarıda unutmuşlar. Benim kulağım iyi duyar; gece tavanda biri geziyor, ben de bir güzel çıkışını kilitledim. Kapının dışından da kilitledim. Karakola gittim. Karakoldan iki memur geldi. Memurlara tavan arasına bakın dedim, orada. Korktular, giremedi polisler kendileri korktular! Bu arada hırsız kimse indi gitti. Yani buraya giren, evi bilmeyen kaybolur.

A.G. 2010 yılında eviniz, İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nden Kentli İzmirli Ödülü'ne değer bulundu. Duygularınızı bizimle paylaşır mısınız?

E.L.D.D.
Çok güzel bir organizasyon, bunun bilinçli bir şekilde yapılması çok önemli. Daha önce *"sen bu viran evde niye oturuyorsun, çık git apartmana"* diyenler de oldu. Yani geçmişe saygı viranlıkla eşleşiyor. Ay! Çok korkunç! Sizin yaptığınız işler çok önemli, insanları bilinçlendiriyorsunuz. Virane ne demek! Ben çok üzülüyorum. Bu sokakta bir ev var; Buca'nın en güzel evlerinden, Sosyal Sigorta'ya ait. İçinde yaşanmıyor, altı kez yandı orası. Tinerciler oraya gidiyor. Zamanla her şeyi gitti evin. Tokmaklar gitti, kapılar gitti, harika şömineler gitti. Parke söküldü. Mahvettiler! Yıkılırsa yeniden yapmak zorunda değil mi?

A.G. Evet, tescilli yapıların aynısını üretmek zorundalar!

E.L.D.D.
Ama bilgileri nasıl bulacaklar?

A.G. O zaman da niteliksiz restorasyonlar oluyor, maalesef.

E.L.D.D.
Forbes Köşkü var burada biliyorsunuz. Çok muhteşem! O, şato artık ev değil. Nasıl yapmışlar felaket! Sosyal Sigortalar Kurumu'nun Müdüriyeti idi o, hastanenin. Ben gezmeye gidiyordum, orada iki tane Adanalı çocuk işçi vardı, onları çalıştırıyorlardı, onların hiçbir bilgileri yok, ne tamirat yapacaklardı ki!

A.G. Burada Sanat Tarihi Bilimi'nin de önemi var. Bu bilim dalı daha etkin hale getirilirse mimarların işi de biraz rahatlar sanıyorum. Her uygarlığın izi dönem dönem bölge bölge çözümlenir.

E.L.D.D.
Bir de İslam dönemi mimarlık eserleri var. Gidin İspanyaya camilerin mimarisi de ayrı bir etkiye sahip.

A.G. Mesela San Marco Meydanın' daki İslami etkiler ayrı bir örnek...

E.L.D.D.
Çünkü orada Venedik Arabı var. Zenci. Otello operasının kahramanı. Her yerde var akımların etkileşimi. Mesela bu evin hiçbir özelliği yok. İçindeki eşyalar da antika sayılmaz. 1800'lerden kalma. Antika benim için Yunanlı, Roma devirlerinden kalanlar. Burası antika değil, eski. Biraz da Barok, Yani 1800'lerdeki tip.

A.G. Ama bizim ülkemizin o yıllardaki yaşamının temsilcileri yine de. Korunması gerekli, bir belge niteliğinde...

E.L.D.D.

Kalorifer yoktu. Bunlarla (şöminelerle) ısınıyorlardı. Bu koca evde nasıl donmuyorlardı diye düşünürüm. Bir mangalım var. O mangalda nasıl ısıtacak bu taş evi? Bakın burada iki pencere var. Onların önüne ben kitaplığı oturttum. Çünkü pencerenin panjurunu açamıyordum, yoldan geçenlerle aynı seviyedeyiz. İçerisi görülüyordu. Ama özelliği değişmedi, kitaplığı çektiğiniz zaman tekrar pencere olarak korunuyor. Hem de izolasyon sağlıyor. Ben kitap meraklısıyım çok. Bir eve taşınacaktım. Kitaplarım sığmayacak diye taşınmadım.

Sohbetimizden sonra, evi dolaşmaya başlıyoruz. Sofanın girişe göre sağ tarafındaki ilk oda yemek odası olarak düzenlenmiş. Ortadaki maun masa İngiliz Maple imzalı. Yanındaki konsolun üzerinde kullanıcısının kendisine ait olduğunu ayırt edebilsin diye her bir deseni farklı ama kendi içinde takı oluşturan desenleriyle kapaklı çorba servisi göze çarpıyor. Esma hanım aynı zamanda antika satın almayı sevdiği için hemen soruyoruz nereden aldığını. Aileden kalmış kendisine. Porselenler; Alman Porselen firması tarafından Osmanlı İmparatorluğuna ithal edilmek üzere üretilen örneklerden. Bu grup üretimlerde "Doğuya ait" damgası olurmuş, çoğu zaman. Rus yapımı bir termos Bunun içinde, su veya limonatayı soğuk tutacak buz bölümü var. Bu termosu her gördüğümde şu hikâyeyi hatırlarım diyor Esma Hanım; *"Yahudiler kaçıyor ya Almanya'dan. Yahudi'nin teki; Kapalı Çarşıya böyle bir termos götürüyor, kara bir şey, satmak için, paraları yok tabii. Alan esnaf, temizlediğinde som altın olduğunu fark ediyor. Ben de bu termosu aldığımda temizlemeye başladım hemen önündeki plâketi gümüş görünce, dedim herhalde bu da gümüş, biraz daha temizleyince bakır olduğunu fark ettim."*

Duvarlarda Osmanlıca şiirlerin olduğu çerçeveler, yağdanlıklı çay servisi dikkat çekici. Evi dolaşırken ev sahibine eşlik eden adını, Cleopatra'dan alan kedi Cleio'yu unutmamak gerek. Holde duran minyatür top gözümüze ilişiyor. Çanakkale toplarının malzemesinden ve modelinden birebir üretilmiş bu minyatür top; Vali Rahmi Bey'in oğluna oyuncak olarak yapılmış, hediye olarak gelmiş Çanakkale'den. Aslında çalışıyormuş eskiden. Vali Rahmi Bey'in altın ve fildişi kakmalı bastonları, kaplumbağa sırtından yapılmış kaşıklar, gümüş Osmanlı dönemi vazo, Rus yapımı semaverler Osmanlı tuğralı bir mangal, sedef kakmalı tavla burada sergileniyor. Üst kata çıkıyoruz. Merdivenlerin spiral kıvrımlı küpeşteleriyle, merdiveni bitirip üst kat sofasına ulaştığımızda buradaki küpeşteler yuvarlak dışa taşkın form ile sonlanarak barok etkiyi sergiliyor. Birinci

kattan çıkıştaki duvarda 1897 yılına ait sınırları gösteren harita, daha yukarıdaki duvarlarda Osmanlının hisse senetleri ve aileden kalma kılıçlar asılı. "*Hüseyin Hıfzı Paşa, benim beyimin dedesi Mustafa Kemal Paşa yüzbaşıyken yaverliğini yapmış. Ona ait bu kılıçlar*" diyor Esma hanım. Burada da dört oda var birbirine simetrik. Her odada da şömine var. Merdivenlerin bitiminin sonunda banyo var. Banyonun karşısındaki konuk misafir odasını geziyoruz. Fransız ilaç ambalajları, çinili soba ilk dikkat çeken objeler. Duvarlardaki pastel çiçek resimleri Esma hanımın eserleri. Diğer odalarda kendisine has dekorlarıyla dikkat çekiyor. Ve çalışma odası işlevi gören bir odada Amerikan panjurlu çalışma masası var, hattatların eserleri duvarlarda özenle sıralanmış, bir tanesi de Arapça alfabeleri sergiliyor. Eski afişler çerçeveletilmiş. İzmir'deki Ermeni bir İncir işletme şirketine ait afiş dikkat çekiyor. Aynı şirketin ürünlerini gösteren orijinal kutusu da burada.

Abidin Dino'nun abisinin guaşlarına bakıyoruz. Esma hanıma buraya geldiğinde armağan etmiş onları. Ara kat depo ve atölye. Aslında buraya Esma Hanım'ın hobi alanı da desek yanlış olmaz.(Foto) Eski kullanımda ise hizmetkârların odaları. Burada çay pişirmelik ocak mevcut, korumuş Esma Hanım bu ayrıntıyı da. Dikiş makinesi, çeşitli sandıklar, boyalar ve değerlendirilecek malzemeler burada yerini almış. Esma hanım'ın evindeki İtalyan, Fransız ve Türk kültürlerine ait pek çok obje kültürel zenginliği gözlerimizin önüne seriyor. Bize diyor ki "*Vatikan Müzesine gidin. Eskiden çok rahattı. Şimdi kalabalıktan gitmek istemiyorum artık. Ben bir esere bakmak isterim belki, başka bir eser ilgimi çekmez. İspanyadayken Toledo'yu gezmek istedim. Nasıl gezerim, tur aldım. Toledo'ya ulaşınca rehberden kaçta yemeğin kaçta ve nerede olduğunu öğrendim. Sonra özgürce dolaştım, kendim. Çünkü istersem bir eserin önünde saatlerce dururum, diğeriyle ilgilenmeyebilirim. Bu benim ilgim. Diğer türlü yorucu ve anlaşılmaz oluyor. Toledo'da El Greko'nun eserlerini kendim gezdim, evini gördüm ve çok etkilendim. Kendim planlayarak orayı gezmem daha keyifli oldu benim için. Orada geleneksel teknikle, zırh bile yapıyorlar mesela.. Bir üretici sana özel zırh da yaparım istersen dedi. Ama taşıma sorunum olduğu için yaptırmadım.. Mesela El-Cid var. Orada El-Cid'in zırhı var. El-Cid benim kadar bir adam, kahraman olunca daha ihtişamlı ölçüler bekliyor insan (gülüşmeler) Yemeklerini merak ediyordum. Değişik bir İspanyolca adla sipariş verdim. Ne gelse beğenirsiniz! Menemen geldi. Çok kızdım kendime gittim oraya kadar Menemen yedim diye.*"

A.G. Bu kültürel birikiminiz konutunuza da yansımış. Tüm içten paylaşımlarınız ve bize ayırdığınız zaman için teşekkür ediyoruz.

20 Muzaffer Hepaksoy Evi 10

Başvuru Öyküsü

1609 Sok. No: 24
Bayraklı

Ev sahibi Muzaffer Hanım yüz yaşında. Kızı ve torunuyla birlikte bu evde yaşıyor. Atatürk'ü görmüş. Büyük bir gururla bu evin kendisine Atatürk'ün armağanı olduğunu söylüyor, mübadele sürecinden dem vurarak.

İçinde yaşadıkları yapının en dikkat çekici özelliği ise farklılaştırılmadan özgün özelliklerini ve yaşam biçimini günümüze dek taşımış olması.

Muzaffer Hepaksoy Evi

20 Nilgün Durualp Evi 10

Başvuru Öyküsü

1641 sok. No:3 Sevgiyolu
Bayraklı

Nilgün Hanım; bu evde doğmuş. Anneannesi 14 yaşındayken bu eve gelin gelmiş. İki katlı; ikinci kattan ulaşılan nişli girişli ana kapı üzerinde yapım tarihinin 1910 olduğunu gösteren bir de kitabesi var. Nilgün Hanım evle bütünleşmiş ve evlerin de insanlar gibi yaşayan varlıklar olduğunu, bu yüzden onlara ne kadar iyi bakılırsa onların da insanı o denli mutlu edeceğini söylüyor. Nilgün Hanım, korumacı kimliği ve tarih sevgisi ile dikkat çekiyor.

20 10 Nilgün Durualp
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Konutun yapım süreciyle ilgili bildiklerinizi paylaşır mısınız bizimle?

Nilgün Durualp
İki celep kardeşmiş, ilk sahipleri onlar. Yaklaşık 10–15 sene konut onlarda kalmış. 85–90 yıldır da bizim ev. Anneannemden bize geçiyor. Bayağı bir nesiller gelmiş geçmiş. Anneannem buraya 14 yaşında gelin gelmiş. Annemler, bizler bu evde doğduk, büyüdük. Bu evde evlendim. Şimdi ben oturuyorum tek başıma.

A.G. O zamanki çevre nasıldı, anımsıyor musunuz?

N.D.
Harikaydı. Ben şimdi, şuradaki Sevgi Yolu'na çıkmak istemiyorum. O güzellikler yok şimdi. Eskiden toprak zemindi, çok güzel dut ağaçları vardı. Loş bir sokaktı. Mis gibi sokağı sularlardı. Müstakildi evler. Evlerin önleri hep çiçek içindeydi. Bahçeler de... Şimdi çok bakımsız, çok kalabalık ve çok pis. O zamanlar Bayraklı, Bayraklıydı. İzmir'in ilk kurulduğu yer.

A.G. Evinizin olduğu sokak denizi görüyor muydu eskiden?

N.D.
Evet, ben sokağa çıktığımda hemen köşe başında görüyorduk denizi. Hemen orada küçük bir parkımız vardı, orada otururduk.

A.G. Banyoları hatırlıyor musunuz peki? Ya da İzmir kayıklarını?

N.D.
Annem bahsederdi, ben hatırlamıyorum. Çok güzelmiş. Kayıklarla denize açılıp Bostanlı'ya, Karşıyaka'ya gezmeye giderlermiş. Ben ilk tahta iskeleyi hatırlıyorum ama. Tamamen müstakildi evler ve herkesi tanıyordum. Birkaç eski dost dışında artık kalmadı.

A.G. Anneanneniz zamanından bize aktarabileceğiniz bilgiler var mı? Nereden gelmişler, mesela?

N.D.
Anneannem Selanik'ten gelmiş, benim annemin soyu da babamın soyu da Selanik'ten geliyor. Anne babam Yanyalıydı, baba babam ise Selanikliydi.

A.G. Oradayken ne iş yapıyorlarmış peki?

N.D.
Oradayken çiftçilik yapıyorlarmış, benim baba babam Sancak Başı'ymış. Anne babam da restoran sahibiymiş. 14 yaşındayken restoran işletiyormuş. Bütün kalburüstü insanlar, öğle paydosunda onun yerinde yemek yermiş.

A.G. Buraya gelince ne iş yapmışlar?

N.D.
Dedem buraya gelince anneannemle evleniyor.

A.G. Bu evde mi evleniyorlar?

N.D.
Evet, tabii. Ondan sonra dedem devlet demiryollarına giriyor, burada doğan üç çocuğundan sonra Adapazarı'na tayinleri çıkıyor. Orada da vefat ediyor. Sonra anneannem buraya geri dönüyor.

A.G. Siz de burada doğuyorsunuz?

N.D.
Evet, burada doğdum ve burada evlendim.

A.G. Sizin evi canlı bir varlık olarak görüp tanımlamanızı çok seviyorum ben.

N.D.
Evet, benim üç tane erkek evladım var, bu ev dördüncüsü diyorum hep. Çok seviyorum bu evi. Şikâyet ettiğim de oluyor, "Ay bu evin işi hiç bitmiyor! Çok iş yapsan da görünmüyor!" diyorum. Sonra hemen ekliyorum "Tövbe" diyorum, "ben apartmanda yaşayamam. Onca insanın ayak bastığı yerden ben geçemem". Evim benim sessiz, sakin, girdim mi huzur buluyorum. Yazın serin, kışın aşağı kat sıcak. Bu kata bakma, burası biraz havaleli, ama ben de havaleli olduğum için bana iyi geliyor. (Gülüşmeler) Ben evimi seviyorum vesselam.

A.G. Teşekkür ediyorum

20
10

Şakir Yalavaç Dibek Kahvehanesi

Başvuru Öyküsü

Kozbeyli Köy Meydanı,
Foça

Dibek kahvesi geleneğini sürdürüyorlar. Bölgeye gelen her ziyaretçi bu kahveye mutlaka uğruyor. Zamanın herhangi bir diliminde Eski kıraathaneleri anımsatan kültürel sanatsal sohbetlere kulak misafiri olmak mümkün burada. Şakir Yalavaç bu kahvehaneyi on yedi yıldır işletiyor. O işletmeden önce de kahvehane olarak kullanılıyormuş burası.

20 11 Ayşe Hekimoğlu Evi

Başvuru Öyküsü

Ali Star Cad. No:85
Yeni Foça

Ayşe Hekimoğlu'nun Rumeli göçmeni babası bu evi seksen yıl önce satın almış. Yapı o zamandan bugüne hiç el değiştirmemiş. Ayşe Hanım evine ve anılarına bağlı, kendi olanaklarıyla sorunlarına çözüm arıyor, evinin bakımını sağlıyor. Anılarına sadık bir yaşam sürüyor.

Binnaz ve İbrahim Coşkun Evi

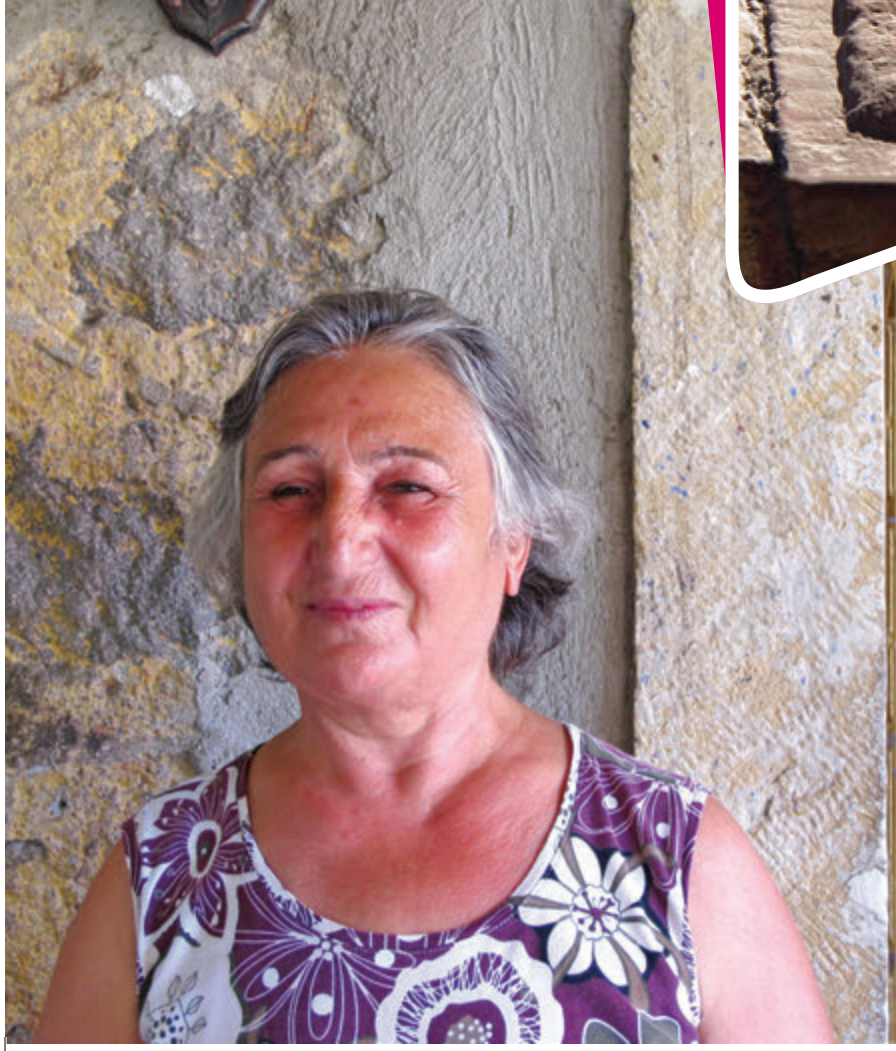
Başvuru Öyküsü

Fuat Edip Baksi Mah. 1612 Sok. No:45
Bayraklı

Yapının 1911 yılında inşa edildiğini, yola bakan giriş kapısı üzerindeki kitabesinden anlıyoruz. Bodrum üzerinde tek katı olan, yandan merdivenli, nişli girişli konut, çevresinde eski yapıların yıkılıp yoğun kentsel çevreye dönüşmesiyle günden güne daralan ve zorlaşan yaşam alanı ile dikkat çekmekte. Ev sahiplerinin evlerini yaşatmak için gösterdikleri çaba takdir edilecek ölçüde. 40 yıldır bu evde yaşıyorlar. Kendi olanaklarıyla bakım ve onarımlarını gerçekleştiriyorlar.

2011 Hediye Karaoğlan Evi

Başvuru Öyküsü

Altınordu Mah. 966 Sok. No:31
Basmane

Evi, Hediye Hanım'ın kayınpederi 80 yıl önce yaptırmış. Hediye Hanım, eşinden miras kalan bu evde 32 yıldır yaşıyor. Bodrum kat üzerine tek kat inşaa edilen yapının mimari plastik ögeleri, planı ile kendisinden daha eski evlere öykünerek inşaa edildiğini ortaya koyuyor. Dış cephede çatıyı dolanan silme üzerinde alçı kabartma meander deseni dikkat çekiyor. Bodrum katın üzerine tek kat olarak yapılan yapının cephesi simetrik bir düzene sahip. İçeriden bakıldığında ortada dağılım mekânı ile ona açılan birbirine simetrik odalar karşılıyor bizi.

Hediye Hanım, evin özgün malzemelerini korumak ve yaşatmak konusunda oldukça hassas olduğundan evi, ailesinden kalan tarihi mobilyalar ve eşyalarla döşeli. Yapının düzenli olarak bakımını sağlıyor. Ana girişin aksında yer alan kapıdan çıkıldığında taş döşeli ortasında küçük fıskiyenin yer aldığı küçük bir havuzun bulunduğu bir avlu ile karşılaşıyoruz. Annelerimizin yetiştirdiği çiçekler ile süslü bu avluda, yapının konumlandığı harap sokaktan farklı olarak içinde yaşama sevinci barındıran bakımlı bir dünya ile karşılaşıyoruz.

Namazgâh dedikleri bir semte, evimize gidiyoruz. İkimizin de çocukluğumuzdan beri sahip olamadığımız bir yuvamız; avucumuzda anahtarımız var artık. Ne garip, dört gece yattığımız han odasında geldiğim gösterişli yeri hiç aramamıştım. Oysa sarayın ahırları bile, duvarlarında tahtakuruları, yataklarında pireler dolaşan, bodrumdaki mutfaktan soğan, sarımsak, yanık yağ kokuları tüten o izbeden temizdi herhalde. Olsun, çoktan kabullenmiştim yeni hayatımı. Biz İstanbul'dan ayrılır ayrılmaz Refia Hanım Sultan'ın beklediği kıyamet kopmuş; Makedonyalı zabitler Abdülhamit Han'ı tahttan indirmekle kalmayıp Selanik'e sürgün etmiş. Yaşlı şehzade Mehmet Reşat şimdi padişahmış. Doğrusu, beni ilgilendirmiyor bunlar. Altın kafesteki köleliğimden kurtulmuşum, on dokuz günlük gelinim İzmir'de. Ama buna gelinlik denebilirse.. Bir yabancı gibi yatıyor yanımda Akif Efendi. "Hele ocağımızı yakalım da hayırlısıyla," diyor.

Namazgâh semtinde, kışın iyi ısınan, yazın serin olan iki katlı bir ev satın almış. Bir de Yahudi kadın bulmuş; hem badana hem de temizlik yaptırmış. Bana hizmetçiliğimi unutturmaya çabalıyor. Bugün ilk defa göreceğim yapı biraz harapmış anlattığına göre. Çırağ edilirken aldığı altınların bir kısmını küçük bir kahvehane açmak için ayırdığından daha güzel bir yerde yaşama hakkımız şimdilik yok. Bana çeyizimle birlikte hediye edilen keseye ise el sürmek bile istemiyor. " Olmaz Şehbal Hanım," diye huysuzlandı vermeye davrandığımda. "Onlar sizde dursun hele. Hin-i hacette el atarız belki..."
Deniz kaybolmuş gözden... Bir sokaktan sola sapmış içerlere doğru yol almaya başlamış fayton. Uzak mıdır acep Namazgâh? Arkamız Kadifekale'ymiş ötesi Basmahane... Akif Efendi böyle demişti... Gülümsüyor yine... Yüreği kıpır kıpır... Birden omzuma dokunuyor hafifçe;
Siz yemek yapmayı da bilmezsiniz Şehbal Hanım...
Utanarak mırıldandım;
Bilmiyorum doğru... Ama bu benim suçum değil... Her şey tepsilerle önümüze gelirdi...
Dert etmeyin canım... Bir zaman mangalda balık kızartır yanında da ot yeriz...

Selma FINDIKLI, "İmbatta Karanfil Kokusu", Kuşkanadı Kalem Olsa... İlk Yaz 1910, Remzi Kitabevi Ekim 2007 sayfa 52-53

2011 Mediha Tuğman EVi

Başvuru Öyküsü

Dumlupınar Mah. 109 Sok. No:4
Buca

Ev sahibesinin ifadesiyle 1922 yılının üç kış öncesi, ailesi, Kavala'dan Buca'ya gelmiş. Mübadele döneminde verilmiş bu ev. İki katlı, asimetrik, yapıya giriş birinci kattan sağlanıyor. Nişli girişli sade demir dökme kapısı, pencere ve tavan doğramaları, renkli karo mozaik yer döşemelerine kadar pek çok özgün malzeme korunmuş durumda. Özellikle mutfaktaki odunluklu ocak; kullanılmasa da özgün haliyle yerinde duruyor.

Fotoğraf: Mehmet Yasa

Mediha Tuğman
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Ailenizin Kavala'dan Buca'ya yolculuk serüvenini paylaşır mısınız bizimle?

Mediha Tuğman
Şimdi, eşimin ailesi Drama'dan, benim ailem Kavala'dan gelmişler. Benim ailemden başlayayım. Kavala'dan mübadele zamanında gelmişler. İlk önce Buca'ya gelmişler. Orada çok meraları, hayvanları olduğu için burada yapamayız diyerek Bergama'ya gitmişler, oraya yerleşmişler. Çok fakirlik çekmişler o günlerde tabii. Her şeylerini bırakmışlar çünkü buraya gelirken. Çok zenginlermiş Kavala'da. Annemin tarafı Karaosmanoğulları'na uzanıyor. Tarih yazıyor yani. Babamın tarafı da dedemler de Mahmut Beyliği olarak biliniyor. Onların Kavala'nın Mincinoz köyünde çok geniş toprakları varmış. Şimdi üç köy olmuş orası, yani öyle büyük meraları varmış. Çok zenginlik, çalışanlar, evde hizmetçiler... Bir Bulgar geliyormuş, bir Yunan yardıma. Ama çok çekmişler sonra, mesela annemin amcası paşalık almaya İstanbul'a giderken yolda zehirlemiş Yunanlılar. Annemin dayısı da subaymış. Onu da Yunanlılar ya da Bulgarlar gelip almışlar ve döve döve götürmüşler, geriye bir pantolonu kalmış. Hatta annem o zaman pamuk falan yoktu, böyle bir minderin içinde göstermişti küçükken bize, gri sırmalı bir pantolon, delik delik olmuş. Döverek öldürmüşler. Yani çok zenginlik var ama çok acı da var. Buraya gelince sonradan düzelmişler tabii.

A.G. Mübadele yıllarının acı dolu anıları...

Ma.T. (Mediha Tuğman)
Tabii! Eski bir ev vermişler. Çok büyük bir bahçe ama içinde sadece iki tane odası varmış. Bir büyük bir küçük oda. Mutfak bahçede. Çok ziyan olmuşlar ilk geldiklerinde, sonra düzeldi. Babam çok çalışkandı. Sadece bir iki tarla vermişler o kadar. Eşimin ailesine de bu evi vermişler. Onlara, ayrıca sekiz dönümlük bir bağ, Karabağlar'da bir zeytinlik, bir de 'Yıkık Kemer' denilen yer de bir tarla vermişler. Onlar epey iyi almışlar. Ama Drama'da epey iyi malları olup olmadığını bilmiyorum.

A.G. Eşinizin ailesinin bu eve geliş tarihini biliyor musunuz?

Mehmet Tuğman (Mediha Hanım'ın oğlu)
Hepsi mübadele tarihinde gelmişler. 1922–23. Babam üç yaşında gelmiş buraya. Rahmetli babaannem ne diyordu? Babamın doğumunu buraya gelmeden üç kış önce diye tabir ederdi. Babam mesela yaşını 88 derdi ama biz 90 olarak hesaplardık.

Ma. T.
Onların oradan kalma fotoğrafları var. Onlar da beş oğlan. Yunanistan'da Kobeleşta'da çekilmiş. Drama'nın köyü orası. Fesleriyle görünüyorlar o fotoğrafta. Ağabeyleri daha büyük. Fotoğrafta eşim üç yaşında. Hepsi bu evde büyümüşler. En küçük de bu evde doğmuş, rahmetli oldu.

Berrin Şişman(Mediha Hanım'ın kızı)
Biz dört kuşak bu evde beraber yaşıyorduk. Babamın babaannesi, benim babaannem, dedem, annem, babam ve biz. Çok güzeldi. Babamın babaannesine nene diyorduk. Nenemizdi o bizim. Büyük babasını görmedik. Dört kuşak bir arada yaşadık. Annem biraz zorluk çekmiş olabilir. Evin en genci ve gelini olarak. Ama biz çok güzel bir çocukluk ve gençlik yaşadık.

Ma.T.
Annen çok güzel yaşadı (gülüşmeler)

B.Ş.
Anneme sonradan çok yardımcı olduk. Geçen gün neyi buldum biliyor musun anne? Günlük tutmuşum ben bir ara, 71 yılında. Dayımın vefatına kadar bir günlük tutmuşum. O gün de bitmiş zaten, günlüğü bırakmışım. Ani bir vefattı. Her neyse, ben o kadar çok iş yapıyormuşum ki sana. (gülüşmeler). Şu saatte kalktım. Şu işi yaptım. Annem bunu yaptı. Ben bunu yaptım. Evi süpürmüşüm. O zaman da çalı süpürgesi kullanılıyor. Ben de lise bir öğrencisiyim. Hüsamettin'le ilgilenmişim, Mehmet ekmek almaya gidiyormuş, ben bulaşıkları yıkıyormuşum, birlikte temizlik yapmışız, çamaşırları ben sermişim, ütü falan yani. Üst katta oturmaya başlamışız. Alt katta da dedem, babaannem ve diğer amcam vardı.

Ma.T.
Kaynım evlenince, onlar alt katta kaldı. Biz de ilk önce Alaşehir'e gittik. Biz oradayken kaynım evlendi. Tabii iki aile sığmayacaktık. Sonra biz kiraya çıktık. Sonra kaynım, rahmetli doktordu, dedi ki "*niye kira vereceksin? evde sekiz oda var*". Geldi bu ilaveyi yaptı. Biz yukarıya taşındık. Onlar aşağıda kalmaya devam ettiler.

B.Ş.
Sonra iki ayrı müstakil ev gibi oldu.

A.G. Böylece sizin için renkli bir dünya oluştu sanırım.

B.Ş.
Çok güzeldi. Ben şimdiki çocuklara acıyorum. Çok şeyleri var ama hiçbir şeyleri yok. Anıları yok. Koskocaman bahçemiz vardı bizim. Bu bina yapıldıktan (ek yapı) sonra bile çok büyük bir bahçemiz vardı. Diğer sokağa kadar uzanırdı. O bahçe bizim oyun alanımızdı. Biz bütün bitkileri tanıyor, ağaçları biliyoruz. Küçücük yaşta toprağın üstünde yetişmek; yeşilliğin içinde yetişmek çok başka bir şey. Daha da önemlisi, iki nesil var önünüzde ve o iki nesille iletişim halinde büyüdük. Babaannem, dedem, nenem, annem, babam ve biz...

A.G. Şimdi çocuklar için sokaklar bile yok. Evler yaşam tarzını sergiler. Gelenek ve göreneklerimizi yaşatır. Kendi eviniz özelinde geçmişle bugün arasında bir kıyaslama yapabilir misiniz? Sosyal yaşam nasıldı, üç nesil yaşarken?

B.Ş.
Babam küçük bir memurdu. Başka gelir yok ve üç çocuk yetiştiriliyor. Tabii ki annem de babam da çok zorluk çekti. Bizler de beraber çok zorluk çektik ama her şeye rağmen çok mutlu yaşadık. Şurada burnumuzun dibindeki yazlık sinemaya biz her gece gidiyormuşuz günlüklere göre. Biz üç kardeş birlikte de gidebiliyormuşuz, küçük kardeşimizi Mehmet'le birlikte. Annemle babam da başka bir yere, meselâ komşularına gezmeye gidiyorlar, ya da arkadaşlarına. Böyle de demokrat bir durum varmış evde. Annemle babam, özellikle de annem benim için arkadaş gibiydi. Belki fazla yaş farkının olmaması da onu getiriyordu. Ben emekli resim öğretmeniyim. Öğrencilerim bazen, "*Biz her şeyimizi annemize babamıza söyleyemiyoruz*", "*Öğretmenim sizi arkadaş gibi görüyoruz*", hatta "*Annemiz yerine koyuyoruz biz size her şeyimizi anlatabiliyoruz*" diyorlardı. Çünkü ben öyle yetiştim. Bizim iki katın arasında küçük bir oda vardı. Orası nenemin yatak odasıydı. Sonra orası ortaokulda ve lisede benim çalışma odam oldu. Ben o odanın duvarlarına resimler yaptım, resimler yapıştırdım. Hiç bir zaman annem ve babam neden bunları yapıyorsun demediler. Kaç yıl öncesinden bahsediyorum, düşünebiliyor musunuz? Şimdi bile öyle bir esneklik ve demokrasi yok.

Ma.T.
Hakikaten o zamanlar sinemaya gidiyorduk. Mehmet küçükken onu bırakıp, eşimle Elhamra sinemasına gidiyorduk, geziyorduk. Hakikaten yani çok az ekonomik gücümüze rağmen geziyorduk. Yukarı katta arkadaşlarımızla toplanıp eğlenceler yapıyorduk. Şarkılar, danslar... Bir arkadaşım ateş dansı yapardı. Kâğıt oyunlarından blue, tık oynuyorduk. Çok güzeldi. Elli senelik arkadaşlarımız, gelip gidiyorduk hep. Yemeli, içmeli... Fuar kültürümüz vardı. Fuar zamanı geldiğinde hep giderdik. Fuar bambaşkaydı, o zamanki İzmir'de. Çok güzeldi. Göl gazinosuna gidiyorduk. Epey geziyorduk.

A.G. Tarihi yapıda yaşamak keyifli olduğu kadar, pek çok zorluğu da beraberinde getiriyor. Biraz da bu sorunlardan bahsedelim mi kısaca?

Ma.T.
Zorlukları var. Bakımı çok zor. Her sene bakamıyoruz. Benim küçük oğlum Johnson Lever' de müdür, bütün evin içini dışını o yaptırdı. Bizim bir memuriyetle yapmamıza imkân yok. Zorluklar oluyor tabii.

A.G. Şimdiki komşuluk ilişkileri nasıl peki?

Ma.T.
Şimdi yok. Eskisi gibi değil. Neden yok şimdi? Bitişik komşularım, karı, koca öldüler. Çok insan kaybettik. Onun yanındaki komşunun da beyi öldü. Şimdi oğlu gelinleri var. Karşıda oturan Nahide abla, bizim akraba, terziydi. Geleni gideni çok oluyordu. Gece gündüz ondaydık. O da sattı evini, gitti başka yerlere. Başkaları oturuyor şimdi oralarda. Yani komşuluk eskisi gibi değil. Nesli hanımlar kaldı sadece. Onlarla gidip geliyoruz.

A.G. Peki, siz bu çevrede yaşayan bir insan olarak nasıl bir çevre düşlerdiniz?

Ma.T.
Eski yaşam daha güzeldi. O zamanlar akşamları geziyorduk, tren yoluna çıkıyorduk, hava alıyorduk. Sinemalar, aile sinemaları çok güzeldi. Ailece gidiyorduk. Komşulukların olduğu zaman daha güzeldi. Şimdi kalabalık ve kimse kimseyi tanımıyor. Yürüyüş yapacak yer yok. O yüzden Karşıyaka'yı daha çok seviyorum. Orada yürüyüş yapacak çok yer var. Hiç olmazsa deniz kenarında yürüyüşünü yaparsın, için açılır. Burada kalmadı hiçbir yer. Eskiden bağlar vardı. Bize de sekiz dönüm bağ vermişler, eşimin ailesine. Orası satıldı. Ev yaptı kaynım oraya. Biz evi aldık, onlarda bağı. Orayı satıp ev yaptılar onlar oraya.

A.G. Siz Kavala'dan, eşiniz Drama'dan oradan gelmiş. O kültürün uzantısı olarak devam ettirdiğiniz gelenek var mı?

Ma.T.
Çok fazla bir şey yok. Ben küçük evlendiğim için pek bilmem. Annem biliyordu. Çok çorap örerlerdi onlar. Beş şişle ayaklı çoraplarımızı örerdi. Oh ne güzel! Sıcacık çoraplarımızı giyerdik. İsim olarak hatırlamıyorum. Ama eskiden odunlu ocaklar vardı. Orada çok güzel tepside börek yapardı annem. Bir de bütün komşular gelir yardım edilirdi. Mantı yapılırdı ama büyük büyük, bol içli. Babam çok etçiydi. Mumbar dolması biz de bir gelenekti. Müzik derseniz "Kaldım duman içi dağlarda" gibi Atatürk'ün sevdiği türküleri dinlerdik.

B.Ş.
Annem çok yaratıcı bir kadındı, o kısıtlı imkânlarda. Yılbaşı ağacı yapardı. Kuru dallarla, pamuklarla süslerdi onları. Küçük hediyeler alır, onları oturacağımız yerlere bırakırdı.

A.G. Tarihe Saygı Yerel Koruma ödülleri sahibi olarak, bu oluşumla ilgili olarak düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz son olarak?

Ma.T.
O gün ödül töreninde çok mutlu olduk. Konuşmalar, sunumlar, sergi, her şey çok güzeldi. O kilisenin onarılması da (Aziz Vukolas Kilisesi) çok iyi olmuş. Daha ne diyebilirdim ki. O gün, ödülü eşimle birlikte almak isterdim. Onun için bu ev çok kıymetliydi. Ben çocuklar kiradayken çok kandırmaya çalışmıştım onu bu evi satalım, çocuklara destek olalım diye. Önce bir niyetlendiydi, sonra vazgeçti. Tabii tüm hayatı neredeyse bu evde geçmiş. Çok kıymetliydi bu ev onun için. Eskiden; bağdan gelen üzümlerden yapılan pekmezler durumuş ara katta. "*Ben her sabah bir fincan pekmez içip öyle okula gidiyordum, kısa pantolonla hiç üşümüyordum*" derdi.

A.G. Çok güzel sohbetti. Teşekkürler.

20
11

Mehmet Erol Saatçi Dükkanı

Başvuru Öyküsü

Malgaca Pazarı No: 42/A
Urla

Mehmet Bey; 1965 yılından beri Urla Arasta Çarşısında saat tamirciliği yapıyor. Daha önce de dayısı Cahit Kocaküla aynı mesleği icra ediyormuş bu dükkânda. Mehmet Bey'in ustası da dayısı. Bugün artık kaybolmakta olan saat tamirciliği zanaatini sürdürmesi, yapının tarihi, özgün niteliğini koruyarak yaşatması, şahsi anılarına değer vermesi ve bu doğrultudaki aktarımları Mehmet Bey'in yerel tarih ve kültürel mirası yaşatmaya yönelik çabalarının temelini oluşturuyor.

20 Nazime Yıldız Evi 11
Başvuru Öyküsü

İzmir Cad. No 62
Yeni Foça

Kayınpederinden kalan bu evde Nazime Hanım 16 yaşından beri yaşıyormuş. O zamanlar Rum aileler varmış komşu olarak. Özgün dükkân olan bölüm konutla birleştirilmiş sonradan. Nazime Hanım, yapının özgün mekânsal niteliklerini, cephe özelliklerini ve mimari elemanlarını olanaksızlıklar içinde de olsa korumayı başarmış.

Nazime Hanım, bu yayının basımından önce aramızdan ayrılmıştır. Kendisini saygıyla anıyoruz.

20
11

Nesli ve Nesrin Kır Evi

Başvuru Öyküsü

Dumlupınar Mah. 111 Sok No:8
Buca

1924'te Kavala'dan gelmişler mübadele ile. Ana cephede kapı ve pencere sövelerinin üzerinde dışa taşan iki volüt arasından kenger yaprağının ve kıvrım dallarının betimlendiği alçı süslemelerle zarif bir hareketlilik taşıyan bu ev, sokaktan ilgiyi hemen üzerine çekmektedir.

Asimetrik cepheli, bodrum üzerinde iki katlı, cumbalı, kâgir evden içeriye girdiğinizde antika mobilyalarla döşenmiş, birbirinden kıymetli elişi oyalarla donatılmış bir dekorasyonla karşılaşıyorsunuz. Yağlı boya tablolar, aile büyüklerine ait eski fotoğraflar ve kıymetli el işi kanaviçeler duvarları süslüyor. Dağılım mekânından diğer mekânlara geçişi sağlayan tüm kapılarda zarif işlemeli, tavana kadar yayılan ahşap plaster görünümlü doğramalar, alçı tavan işlemeleri özgün. Dağılım mekânı; ana giriş aksında bir odaya, yanda bir odaya açılıyor ve bu odanın yanındaki bir başka açıklık ta hem merdivenlerle yukarıya geçişi sağlıyor hem de birkaç basamakla aşağıya inerek mutfağa bağlanıyor. Üst katta birbirini simetrik karşılayan dört oda bulunuyor. Bu odalardan en genişi cumbalı olan oda. Ahşap oymalı, küpeşteli merdivenlerle üst kata çıkarken ara katta bir kiler bulunduğu gözümüze çarpıyor.

Üç yıl önce evin ilk Rum sahipleri Atina'dan gelerek ziyarette bulunmuşlar. Bu evden ayrıldıklarında beş altı yaşlarında olan bu aile; evin özgün özelliklerini hala yaşatıyor oldukları için teşekkür etmişler Nesli Hanımlara...

20 Nesli ve Nesrin Kır 11
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Ailenizin Kavala'dan Buca'ya mübadeleyle göç ettiklerini biliyoruz. Bize bu yolculuktan ve onların buraya ulaştıklarında yaşadıklarından bahsederek başlasak söyleşimize...

Nesli Kır
Şimdi tabii, büyüklerimizden duyduklarımızı aktarabiliriz. Geldikleri zaman şimdiki Tepecik Pazarı'nın olduğu yerde konaklamışlar. Sonradan itfaiye yapıldı oraya. Eskiden orası büyük açık bir alanmış, oraya barakalar kurmuşlar, gemiden çıkanları oraya yerleştirmişler. Ondan sonra aileler nüfus hakkı olarak mal beyanı vermişler ve mallar taksim edilmiş. Baba tarafıma bağ, tarla, zeytinlik ve bu evi veriyorlar. Buraya dedem babaannem ve dört evlatları dönüyor. On bir evlattan dördü geliyor. Diğerleri büyük olanlar ölmüşler. Buraya yerleşmişler. Tabii ilk geldikleri zaman oradaki malları bıraktıkları için, burada bir bocalama yaşıyorlar, ne iş yaparız diye. Oradayken 1924'e uzanan süreçte af buyurun hayvancılık, ekin, buğdaycılık falan varmış. Tütün ekmiyorlarmış, Yunanda. Oradan buraya gelince çok kısa bir zaman tarla da verdikleri için ilk tütün yapmışlar. Sonra *"burada yürütemeyeceğiz bu işi"* demiş dedem. Tabii toprak az, onu büyütecek nüfus da yok. Bakkal dükkânı açmış. Aşağıda ardiye yaptık orasını. Babam da işletiyor orayı. Amcam da geldikten sonra şimdi NATO olan yerde Amerikan Koleji varmış. Amerikan Koleji'ne gidiyor. Tam son sınıfa gelince kapatılıyor orası. O zaman tabii, lise ayarında okutulduğu için İnönü Lisesi'ne devam ediyor, galiba iki ya da bir sene okuyor. Ondan sonra harp okuluna geçiyor. Oradan 41'de teğmen olarak mezun oluyor. O sene de Ahmet dedemi kaybettik; babamın babası. Ben de ilkokul dörtteydim. Aynı yıllarda biliyorsunuz II. Dünya Harbi başlıyor. Amcam 41' de mezun olunca ilk Selimiye'ye çıkıyor tayini. Olduğu gibi Selimiye Kışlasındakiler de Edirne'ye gidiyor. O arada da babam evli, iki halamdan büyük olanı evlenmiş, evden ayrılıyor. Küçük halamla babamlar evde kalıyor yalnızca, sonra diğer halam da evleniyor ama o da henüz lohusayken ölüyor. Dedem gitti, babam kazada gitti, annem 32 yaşlarında dört çocukla kaldı. Nesrin hiç baba bilmez. O şekilde ev böyle yürüdü.

Nesrin Kır
Tabii anne tarafımız da Kavala'dan. Orada hem kordon boyunda hem de Sarışaban Köyü'nde arazileri varmış. Orada da çiftçilikle uğraşıyorlar. En son vapurla; 'Gül Cemal' ile geliyorlar buraya. Çünkü o sıralarda anneannem hamileymiş. Doğum yapmasını beklemişler. Anneannem anneme anlatırmış, "B*iz henüz evi boşaltmadan önce Samsun'dan Rum bir aile geldi, evimizi paylaştık. Hanımının adı Eleni idi*". Anneanneme delik işi öğretmiş. O zaman kimse Rumca da

bilmezmiş. Çünkü Türk topraklarında yaşıyorlar. Ama anlaşmışlar bir şekilde. O zamandan kalan bir yatak takımı var. O işi Eleni öğretmiş, motifleri de o çıkartmış. Bir müddet bir arada oturmuşlar. Ondan sonra anneannemler gemiye binip buraya gelmişler.

Ni.K. (Nesli Kır)
Hiçbir şey getiremedik diyorlardı, zaten sandık eşyası olarak ne gelir? İşte altını varsa onu getirmiş. O kadar mal, mülk, ev, anılar hepsi orada kalmış.

Nn.K. (Nesrin Kır)
Buradan gidenler için de çok zor, onlar da bırakmışlar her şeylerini. On sene kadar oldu geldiler buraya, bizim bu evlerden gidenlerin torunları tabii. Büyükleri onlara anlatmışlar. Onlar beş yaşlarındaymış buradayken. Anılarını dinledik. Buradaki kuyunun çıkrığını hatırladılar. Doğruydu. Çünkü sadece bu bahçedeki kuyuda çıkrık vardı. Sonradan onu değiştirdik.

Ni.K.
O bizde duruyor hâlâ bodrumda.

Nn.K.
O böyle döner ve çeşmeden suyu akardı. İç teşkilatın suyu kuyudan sağlanırdı. O dönemde terasta kocaman bir depo vardı. Yani, emme basma yukarıya su doluyor oradan da çeşmelere dağılıyordu. Bozdurmamızın nedeni akıtma yapmış, ahşapları çürütünce değiştirdik. Komşumuz vardı, Girit'den gelmiş. Evimizin ilk sahiplerini de buraya o getirdi. Çok güzel Rumca biliyordu. Bizim rehberliğimizi yaptı. Neyse, maması mutfakta yemek yapıyormuş. O da bahçede oynarken çıkrığa kolunu vurmuş ağlamış, onu hatırladı. Annesi çıkmış bahçeye, onu kucağına almış, sevmiş, okşamış. Bahçe kapısı varmış, dedemin dükkân olarak yaptığı yerde. '*Porta*' diyor onlar. O kapı açılır, babası at arabasıyla içeriye girermiş. Seyisleri varmış, bu ilave yerlerde de bakıcıları kalıyormuş. Ağladı bunları anlatırken. O buradan ayrıldığında 5–6 yaşlarındaymış. Ziyaretlerinin sonunda, merdivende hepsi sıralandı, bizi de aldılar yanlarına, resim çektirdik. Bize adres verdiler, Atina'ya davet ettiler, ama kısmet olmadı. Bir ara çok geliyorlardı, on-on beş yıl önce. Anneciğim de hep derdi: "Yaşamadan doğru dürüst, gittiler onlarda, aynı şekilde".

Annemler aşağı mahallede, babamlar da yukarı mahalledeymiş. Aynı yerin çocukları. Annemin babası çok severdi anılarını anlatmayı. Bizi toplardı, bütün torunlarını oturturdu, masal gibi anlatırdı Kavala anılarını.

A.G. Paylaşır mısınız anımsadıklarınızı bizimle?

Ni.K.
Tabii, bir tanesi, meselâ. Yunan geldiği zaman açlık olmuş Kavala'da. Dedemin küçük kardeşi Çanakkale'de şehit düşmüş. Annemin dedesi otoriter bir kişiymiş yanına bir hizmetli alacaksa dermiş ki: "*hadi kızanlar bir sofra kurun*". "*hazırlar, getirirdik*" derdi annem. Oturturmuş onları; " *hadi ye bakayım yemeğini çocuğum*" dermiş. Onun yemek yiyişine bakıp; eğer çabuk yerse "*bu bana yarar*", eğer aheste yerse hiç bir şey demez, "*çocuklar hazırlayın da geçirin kızanı*" dermiş. Çanakkale harbi sırasında açlık başlamış. Babaannem "*Drama'ya Yunan geldiği zaman denizden geldiği için o buğday falan götürüyordu. Bulgar geldiği zaman açlık oluyordu. Ambarlarda, koyun*" af buyurun, "*inek ne varsa giderdi. Ambarlarda hiçbir şey bırakmazlardı*" derdi. Açlık olunca, ekmek yapacak bir şey olmayınca büyüklerimiz, teyzelerimiz, halalarımız alırlarmış ellerine bıçak sepet, giderlermiş ayrık otu kökü sökerlermiş. Annem de yedi sekiz yaşlarındaymış o sıralarda. Anneme babaannesi dermiş ki "*hadi kızım sen de git*". Onları kurutup el değirmenlerinde çekerler, kepek haline getirirlermiş. Birazcık unla karıştırıp ekmek yaparlarmış. Koca bir koyun kesilirmiş. Ocağın yanında büyük çömlekler varmış. İçinde etler pişermiş. Herkese birer parça soğuk et verirlermiş, yanında da bu ekmekten. "*Hadi bakalım gidin dışarıda bunu yiyin*" derlermiş. Gençler, delikanlılar askere gittiği için dedem gitmemiş. Bir de eniştem gitmemiş. Sadece annemin babası gitmiş. İşgale gelen askerler, pırnar dediğimiz dikenleri harman yerine döşetirlermiş geri kalan kasabadaki erkeklerin çıkarttırırmış pabuçlarını, harman dövdürtürlermiş. Tabii, ayaklar kan revan içinde... Böyle işkenceler yapmışlar. Annemin babası Sakarya Adapazarı'nda askermiş. Orada bir arkadaşına rastlamış. Hüseyin Bey nereye gidiyorsun diye sorduğunda, orduya katılmaya diye yanıtlamış. "*Dön dön*" demiş, "*Kurtuldu vatan! Memlekete dönüyoruz.*" Çanakkale Zaferi'nden sonra Kavala'ya dönmüş dedem. Bunları masal gibi dinlerdik dedemden.

A.G. Peki, sizin yaşamınız burada ne zaman başlıyor?

Ni.K.
Ben doğdum, büyüdüm, buradayım. Meslek lisesi mezunuyum. Cumhuriyet Kız Meslek Lisesi'nden mezun oldum. Annem başımızda olmak üzere, Nesrin'le birlikte burada yaşantımızı sürdürdük. Nesrin, eğitimci. Türkçe öğretmenliği yaptı. O da emekli oldu. Bu ev iki halam, amcam ve babamızdan bize miras kaldı. Miras

olunca izale-i şûyu yaptı büyük halam. Yani bölünmesine imkân yok. Bitişik arsayı dedem sonradan almış. Orayı annem oğlanlara yaptıydı. Burası büyük bir alandı. Rahmetli babaannem dedi ki, *"böyle mal izale-i şûyu yapılınca satılmaz. Böylece burası ele gitmez. Burayı, yengenize bırakacaksınız."* Babaannem bu konuda yardımcı oldu anneme. Babam henüz 45 yaşında kazada öldüğünden dolayı... Annem de 37–38 yaşlarındaydı o zaman. Eskiden başı açıktı, öyle sokağa çıkmazdı ama ne zaman babam öldü, başını bağladı. Çok açık görüşlü bir kadındı. Hepimizi yetiştirdi. Meslek sahibi yaptı. Annem bu evi ikimize verdi. Oğlanlara da ev yaptırdı arsaya.

A.G. Siz koca bir hayat geçirmişsiniz burada. Çocukluğunuz, gençliğiniz zamanındaki sosyal yaşamdan anımsadıklarınızı anlatır mısınız bize?

Ni.K.
O zamanlar Buca çok sakindi, çok güzeldi. Gençler olarak okulda toplanıyorduk. Akşamüzerleri Buca'nın sosyal yaşamı canlıydı. Belediyenin arkadan süzgeçli at arabasıyla bütün cadde sulanırdı. Aşağıdan halk gelirdi. Top sahası bütün meydanlıktı. Çocuğunu alan, çerezini alan gelirdi, caddede piyasa derler ya, piyasa yaparlardı. Sonra istasyona cambaz gelirdi, Karagöz-Hacivat gelirdi. Babam bizi çocukken götürürdü buralara. Güzel bir yaşantı vardı. Sonra Levantenler çoktu. Işılay'ın evinde İtalyanlar oturuyordu, ondan sonra Evliyazadeler'in olduğu evde de İtalyanlar vardı. Evliyazade Nejat Beyler karşımızdaydı o zamanlar. Nejat Bey iri yarı biriydi. Şimdi hatırlıyorum. Diz altı pantolon giyerlerdi, külot pantolon. Elinde de bastonu, şöyle savura savura geçerdi. Şimdiki Eğitim Fakültesi Madam Rees'indi. Annemin halasının evi de hemen o evin giriş sokağındaydı. Biz de ilkokula gidiyoruz o sırada. Orada da arkadaşlarımız vardı. Oyun oynardık. Konutunun bahçesinde tavus kuşları, papağanlar vardı Madam Rees'in. Kapı yine aynı kapı. Oranın aralıklarından bakardık. (Gülüşmeler) Yaz olunca madam burada oturuyordu. Açıyorlardı kapıyı. Açık spor bir araba çıkardı, üstü körüklü, açılıp kapananlardan... Üstünde kırmızı fesi, üzerinde beyaz uzun entarisi, kırmızı kuşağıyla şoförü olduğu halde... Madam da gayet geniş kenarlı çiçekli beyaz bir şapkayla içinde olurdu. Gider gelirdi İzmir'e. Kışları Mısır'da otururmuş. Eğitim Fakültesi oluncaya kadar o papağanlar oradaydı. 58'te falan Eğitim Fakültesi oldu galiba. Forbes Köşkü de çok güzeldi. Sigorta alınca, dinlenme evi gibi yaptı. Canlanıyor gözümün önünde. Bu evlerde de kendi sahipleri oturuyordu. Kavala'dan ve Drama'dan gelen aileler oturuyordu. Tuğman'ların evi gibi.

A.G. İzmir'de yaşam nasıldı o zamanlar? İzmir'e gider miydiniz?

Ni.K.
Tabii, Buca'da bir şey yoktu. Bir trenimiz vardı. Alsancak'a gidiş çok kolaydı. Oradan Konak'a geçilirdi. Nesrin İzmir Kız Lisesi'ne otobüsle giderdi.

Nn.K.
Buca Ortaokulu vardı orada çok önemli bir okuldu. Yatılı kısmı vardı. O zamanlar "leyli" denirdi. Ana bina "gar köşkü", o duruyor. Yan binaları vardı, yandı. Buca lisesi çok güzeldi. Bahçesindeki heykeller, özellikle Yunus heykeli muhteşemdi. Şimdi kopyaları var, gerçeklerinin nerede olduğunu kimse bilmiyor. Meselâ biz *"Venüs"* derdik, yunus balığının üstündeki heykele. Etrafında mermerden havuzu vardı. Havuzdaki çiçek motifleri çok güzeldi. İçi kırmızı balıklarla doluydu. Suyun içinde de hep zambaklar açardı. O heykel çok açık bulunmuş sonradan. Belden aşağıya bir şey sarılıydı, üstü çıplaktı. Yani işte kaçırdıkça dikkati çeker ya. Ne kız ne de erkek arkadaşların aklına gelmezdi, onun bedenini incelemek. Çünkü alışığız onu her gün orda görmeğe. Zihniyeti görüyor musunuz? Çok sonra heykel kalkmış, sonradan konulan onun taklidi. Fiberglastan yapılmış. Ayy! Bir gördüm, eyvah dedim. Bulmuşlar heykeli, mermerin üzerine yağlı boyayla boyamışlar yazık dedim. O kadar pırıl pırıl parlıyordu ki. Sonradan taklit olduğunu öğrendim. Nerede o eserler, çok değerliydi. Bir tanesinde de kıvırcık saçlı genç delikanlı kaval çalıyordu. Bronzdandı, başında da şapka vardı. Avrupalı köylü çobanı... Bu taraftaki bahçede de düşünen adam heykeli vardı. O da çıplaktı. Aklımıza gelmezdi ki. Yasakladıkça... İşte Türkiye o zaman demokrattı, o zaman laikti. Biz orda onun iki önünde, İstiklal Marşı töreni için sıralanırdık her hafta. Öndeki binanın balkonundan da müdür çıkar, bayrak töreni yapılırdı. Oradan sınıflarımıza dağılırdık. Tek sınıfta ders görmezdik. Her dersin dersliği ayrıydı. Matematik derslikleri vardı. Orada matematik aletleri, gönyeler, cetveller dururdu. Matematik dersi olduğu zaman, a, b, c şubeleri fazla da şube yoktu zaten, o dersliklere giderdik. Diğer ek binada dolaplarımız vardı. Baya böyle kat kat raflı; çantalarımız orda durur, teneffüste giderdik onun içinden kitaplarımızı alırdık. Mesela tarih dersimiz var; tarih dersi hangi sınıflardaysa oraya giderdik. Orada da kabartmalı haritalar, güneş, ay tutulmalarını gösteren görsel malzemeler bulunurdu. Odalar çok büyük olduğu için masalar vardı, sıra yoktu. Her masada üç-dört kişi otururduk. Çok kalabalık da değildi sınıflar, en fazla 25–30 kişiydik. Taburelerimiz vardı, bazı sınıflarda ise sandalye kullanılıyordu. Türkçe dersi için Türkçe sınıflarına giderdik. Orada da büyük kitaplıklar vardı. İngilizce, Fransızca ve Almanca olmak üzere üç dil dersi vardı öğretilen ve üçünün de ayrı sınıfları vardı. Beden eğitimi derslerinde aletler vardı. Yani her şey çok moderndi bizim zamanımızda. Alsancak

Stadı'nda 19 Mayıs töreni yapılırdı. Allah ne sevinirdik! Orda o yürüyüşlere katılmak, onların hazırlığı... Kısa beyaz şortlarla gösteriler yapardık. Erkekler siyah şort üstlerine de kolsuz beyaz tişört giyerdi. Hatta biz kışın soğukta bile o şortlarla çıkardık beden eğitimi derslerine. Hiç yoktu öyle kaçgöç. Kızlı oğlanlı bir arada, hep beraberdik.

Ni.K.
Hep öyle okuduk.

Nn.K.
Yine duymuşsunuzdur belki de Kız Lisesi'nde tam gün okuyorduk. Leyli olan arkadaşlarımız okulda kalıyordu. Ortaokuldayken Bulgaristan'dan ve Yunanistan'dan gelen ağabeyler vardı. Çünkü geldikleri eğitim farklı olduğu için tamamlamaları gerekiyordu. Sonra, yetiştirme yurdundan gelen arkadaşlarımız vardı. Kimsenin aklına öksüz oldukları gelmezdi. Lise de, Kız Lisesi, Namık Kemal, Atatürk Lisesi ve Göztepe' ye gidenler ayrılıyorduk. Karşıyaka'dan gelenler de vardı. Yani lisede çok daha karıştık. Kız Lisesine gelenler, Karşıyaka'da da olurdu, orada da lise olmasına rağmen Kız Lisesi'nde okumak isterlerdi. Çünkü ayrıcalığı vardı Kız Lisesi'nin. Karataş Erkek Lisesi eski binası o kadar güzeldi ki taş bir binaydı, oymalı oymalı. Yazık oldu! Liseye giderken ya Gürçeşme'den giderdik, ya da Şirinyer Köprüsü'nden. Ama şimdiki köprüyü biliyorsunuz Meles Çayı'nın üstünden geçen, o yeni köprü. 60' lı yıllarda yapıldı. Ondan önce kale tarafına doğru bir taş köprü vardı, demir korkulukları olan. Eski yoldaydı. Demir köprü o kadar eskiydi ki geçerken sallanırdı. Eski Amerikan otobüsler gibi otobüslere tıkış tıkış binerdik. Köprüye geldiğimizde herkes iner otobüsten, otobüs köprüden geçer, yolcular da yürüyerek geçer sonra tekrar otobüse binilir, erken gelen oturabilirdi (Gülüşmeler). Oradan Varyant'a... Sonra ya yürüyerek ya da troleybüsle giderdim Kız Lisesine. Tabii eski hapishane de duruyordu o zamanlar. Gözümün önündedir hâlâ, tek katlı bir binaydı. Milli Kütüphane, Elhamra Sineması... Karamürsel'in olduğu bina yoktu daha o sıralarda. Sarı Kışla vardı. Orada yeşil alanlar ağaçlar ve otobüs durakları vardı. Troleybüs de oradan kalkardı. Varyant direkler üzerindeydi. Ama sonra arası taş duvarlarla doldurulup güçlendirildi. Ama o eski direkli görünüm nefisti. İzmir'e gidişlerimiz okul ve alışveriş içindi. Buca' da alışveriş yeri yoktu. Zaten her yer bomboştu. Huzurevi tarafı zeytinlikti. Alışveriş için hep Kemeraltı'na inerdik. İnerken de konu komşuya İzmir'e gidiyoruz derdik. Bucalılar hala öyle der. Adlandırmalar da değişiyor. Kızıl çullu idi adı eskiden, sonradan Şirinyer denmiş. Gürçeşme de Kançeşme'ymiş meselâ. Dedemlerden duyardım; eskiden insan keserlermiş, eşkıyalar varmış. İki tarafta maşatlıktı. İngiliz ve Fransız mezarlıkları vardı. Ne kadar güzel mezarlar vardı. Kocaman heykeller, istavrozlar, erkek heykelleri, Meryem Ana heykelleri, ev şeklinde mezarlar... Neler vardı neler... Marsilya' ya gittiğimde görmüştüm aynı oradaki gibi mezarlıkları. Sonra bir baktık ki mezarlar kalkmış. Sahipleri gelmiş almışlar. İyi de çamları niye kestiniz? Bıraksalardı yemyeşildi oralar, ne kadar güzeldi! Sonra orasını belediye kapattı gitti, çöp arabalarının falan durduğu yer oldu. Ama bıraksalardı da ağaçlar dursaydı.

A.G. Peki Fuar zamanına değinsek...

Ni.K.
Sosyal hayat için hep İzmir'e gidilirdi. Yazlık sinemalar vardı Buca'da, ama kışın sinema yoktu. Trenle Alsancak'a giderdik, oradan fuara... Gez dolaş, sonra 23.00 trenine yetişirdik. Son trendi o. Gece 12 de burada olurdu. Tren geldiği zaman burası zangır zangır sallanırdı. Tren saatlerini ezbere bilirdik bu yüzden. 05.18 treni geldi derdik meselâ.(Gülüşmeler) Fuarda çarpışan arabalara binerdik. Ortaokul son sınıfındayken paraşüt kulesinden atladım ben. Atletizmle ilgilendim zaten, sekiz kasa üzerinden atlardım. 19 Mayıslarda benim en öndeydi yerim. Siyahtı bizim şortlarımız, pileli. 17 Mayısta provamız olurdu, trenle giderdik. Bir keresinde hiç unutmam, İran Şahı Farah Diba, Konak'tan geçecekler... Açık arabada şapkalıydı ve ayaktaydı. Bir gün kalıp ertesi gün gidecekmiş gemiyle. İzmirliler olarak gemiden geçirdik onu. Çok geçmedi ihtilallar... 6–7 Eylül hadisesi yaşandı. Yıl 1955. O gün ağabeyim bizi Medrano Sirki'ne götürdü. Fuarı gezdik, sonra sirke girdik. Biz eğleniyoruz, akrobasileri izliyoruz, sesler neşe ayyuka çıkmış. Sonra birden bir grup genç sirke girdi Namık Kemal'in resmi olan pankartlarla. Marşlar söylediler ellerinde bayraklarla. Sirk boşaldı, çıktık. O tıklım tıklım fuar bomboş kalmıştı.

Nn.K.
O sırada da Kıbrıs olayları var ya, bunlar Rumları çıkarmak istiyorlar ülkeden, eziyetler başladı. İngiliz egemenliği devam ediyordu ama Rumlar ayaklandı. Yeni gösteriler de onlara bir misillemeydi. Atatürk'ün evine bomba atıldı ihbarı oldu. Sonra kitaplara ve filmlere de konu oldu bu yaşananlar. O olayları o gece biz canlı yaşadık İzmir'de. Selanik'teki Atatürk Evi'ne bomba atılıyor. Kıbrıs'ta da benzer olaylar var. Tabii ona karşılık misilleme yapılıyor. İstanbul'da olaylar başlamış. Acı tabii o yağmalamalar! İstanbul'dan Rumların kaçışı... O tarihimizdeki yanlışlarımızdan bir tanesi. İzmir'de de aynı olayı yaşadık. İşte ablamın da dediği gibi, Namık Kemal resimleri ile

geldiler, çok iyi hatırlıyorum. Fuara da bayrak açmışlar. Bir grup girdi şöyle bir dönüp çıktı. Dağıldık, çıktık, arabayı bulamadık. Sonra bulduk arabayı. Alsancak kapısına yürüyoruz, orası tutulmuş. Neyse biz Kordon'u bulduk çıktık. Kordon'a doğru geliyoruz. Gazi Kadınlar'a kadar dalmış gençler, bizim evlere benzer evler vardı oralarda da, bilirsiniz siz de. Taciz ediyorlardı, camları kırıyorlardı. Bir zamanlar Vakko'nun kullandığı bina var ya, şimdi Vakko orada değil. Onun yerinde eskiden Tayyare Sineması vardı. Meşhurdur İzmir'in eski Elhamra Sineması, Yıldız Sineması, İkiçeşmelik'te ki Yeni Sinema bir de Köşk Sineması Güzelyalı'da. Ağabeyim bizi alıp götürürdü oralara kışın. O Tayyare Sineması'ndan bir iki ev sonra Nato'ya doğru, gece saat bir-iki, kaynıyor oralar. Kıbrıs Şehitleri'nin orda Tansaş var, tam Tansaş'ın olduğu yerde yani İkinci Kordon'da, Atatürk Evi'nin arkasından devam edince Alsancak'a doğru üç beş ev aşağıda çok büyük bir ev vardı. Kocaman bir ev; bir taraf deniz tarafına bakıyor, diğer taraf İkinci Kordon'a bakıyor. Bizim evin daha büyüğü, İkinci Kordon'a doğru büyük bir bahçesi vardı. Onu hiç unutmuyorum. Mahşeri kalabalık vardı, bahçede kocaman bir ateş yanıyordu. Evin içine girmişler, eşyaları atıyorlardı. Yataklar, dolaplar, halılar... Rum bir doktorun eviymiş. Terasında güvercinleri besliyormuş; gözümün önünde güvercinler pat pat uçuyorlar. Biz olanları oradan seyrettik. Sabah 05.00'e kadar sürdü bu yağmalama. Sonuçta ne oldu, hepsi kaçtı gitti. O giden insanlar da orada perişan oldular. Çünkü sonradan ben o olayları çok okudum. Buradan gidenlere Yunanistan'dakiler *"Siz Türksünüz geldiniz bizim huzurumuzu bozdunuz"* diye çok eziyet etmişler. Yani onlar da çok acı çekmişler. E tabii evini barkını bıraktı burada eziyet gördüğü için kaçtı ama orada da eziyet gördü.

A.G. Kavala'dan buraya taşınmış adetlerden bahsedebilir miyiz biraz?

Nn.K.
El işleri var. Annem bunları kendi işlemiş. Eleni'nin öğrettiği delik işi işlemeler de var. Yöntemi ilginçtir. Kaşığı alıp saçına sürüyormuş. Saçtaki yağlardan yararlanarak desenini kopya ediyormuş. Ben bunu her zaman anlatırım, onun hatırası.

A.G. Harika el işlerine bakıyoruz. Görmemiz için sandıklardan çıkarıyorlar. İlk günkü gibi tertemiz, ütülü hepsi. Bazıları tablo yapılmış. Evlerinin duvarlarında sergileniyor. Sıra ikramlara gelince; hemen soruyoruz: Oraya has yiyecekler var mı peki, bildiğiniz?

Ni.K.
Babaannemler mısır ununda "kaçamak" yaparlardı. Biz de

bayılırdık ona. Hayal meyal hatırlıyorum, böyle kurbanlarda yağlı et sularıyla mısır ununu karıştıra karıştıra ateşte pişirir, sonra onu tepsiye dökerdi incecik. Sıcak hamur üzerine de yayık tereyağını sürer, onları dilimler sarardı. Etlerle de karıştırırdı. Hiç unutmam anneannem beğenmiş de kırmızı basma kumaş almış annem bana elbise diksin diye. Büyük dayımın evindeyiz, üzerimde o kırmızı elbise ile. Elimde de kaçamak var. Bağın kenarında buğdaylar ekili. Orada da hindiler var. Onlar da kırmızıya geliyor. Ben koşuyorum. Sekiz yaşlarımdayım ancak. Koşma otur yerinde diyorlar, ben kaçıyorum, birden düştüm. Hala korkarım hindilerden. (Gülüşmeler)

Nn.K.
Et ve zeytinyağlı yemeklerimiz vardı ama etli yemekler genel tercihti. Yani sebzeler etli pişerdi ekseriye. Kurular da öyle. Mısır unlu yaprak yemeğini ben çok severdim. Kavala'dan gelme bir yiyecek o. Taze asma yaprakları oluyor ya, mısırdan sulu tereyağlı hamur yapılıyordu, yaprakların üstüne dökülüyordu. Bir sıra yaprak üstüne hamur döşeniyordu. İncecik pide gibi döşeniyordu. Sonra fırına sürülüyordu. Çok lezzetliydi, hiç unutmam onu. Herkesin tarlası bağı vardı, mübadeleden gelenlerin tabii. Çocuklarının da bağı vardı. Bizim de bağımız vardı. Şimdi kalmadı. Bizim bağımız demir yolunun yakınında, Buca tarafındaydı. Yeşillik Caddesi ve demir yolu arkada kalırdı. Sıra sıra bağlar vardı. Toprak yolla ayrılmıştı bağ yolu. İlerisinde tütün tarlaları sonra yine bağlar, zeytinlikler sıralıydı. O bağlarda bardacık ağaçları vardı. Bizim bağda da 4–5 tane incir ağacı, zeytin, armut, karadut ağaçları vardı, dibinde de bir kuyu. Bir de taş armudumuz vardı. Toprak yoldan atlı arabası olanlar iner binerdi. Tütünler kırılır, balyalar yapılır, taşınırdı. Herkesin eşeği de vardı. Küfeler çardaklara taşınırdı. Hasırla çevrili çardaklar vardı. Bazı bağlarda da tuğladan kulübeler vardı. Bizim de çardağımız vardı. Ama bizim çardağımız nasıldı biliyor musunuz? Bağın hemen hemen ortasında kocaman bir çitlembik ağacı vardı, kalın gövdesiyle şemsiye gibiydi. Ortası açık. Oraya çardak yapmışlardı. Etrafını da hasırlarla örtmüşler. Merdiven vardı işte merdivenden çıkılır, orada yatak var. Altı da çevrili mutfak gibi kullanılıyor. Odun ateşi yanardı mutfak bölümünde. Denizli tarafından Tavaslılar gelirdi çalışmak için bağda. Barakalarını kendileri yapardı. Güneşte çalışmaktan yanık tenli, kocaman allı güllü şalvarlı, cepkenli, ayaklarında çelikleri... Denizli yöresi giysileri ne güzeldi! Üzüm zamanı ay ne kadar güzeldi Allahım! Sabah erkenden çardakta yatmaya bayılırdım, sallanır o ağaç, ninni gibi gelirdi sesi. Sabah otoray geçer seyrederiz. Şimdi yerinde yeller esiyor. Bağımızın yerini bulamıyoruz bile.

A.G. Geçmişle olan bağınızın ne kadar güçlü olduğu evin dekorasyonundan da belli. Sizce anılar neden değerlidir?

Ni.K.
Geçmişimizi hatırlıyoruz, kökümüzü hatırlıyoruz. Geleceğe öncülük edelim, tarihimizi bilsinler, geleneklerimizi bilsinler. Aile bağları güçlü olsun. Ulus sevgisi için gerekli hepsi.

A.G. Tarihe Saygı Yerel Koruma ödülleri sahibi olarak, bu oluşumla ilgili olarak düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz son olarak?

Nn.K.
Çalışmalarınızı canı gönülden destekliyorum. Yapabileceğimiz bir şeyler varsa, katkıda bulunmaya hazırız, her zaman. Mutlaka devam edilsin istiyorum bu çalışmalara. Keşke çok param olsa da şu sokaktaki Rahmetli Fatma Hanım Teyze'nin evini yaptırabilsem. İyice kötü durumda, çatısı da çökmüş.

Ni.K.
Ormancının evi o kadar güzeldi ki. Bir tanesini alıp yurt yaptılar. O kadar çok sevindim ki. Eski halini özlüyoruz buraların...

A.G. Çok keyifli bir sohbetti ve harikulade ağırladınız bizleri.

Fotoğraf: Mehmet Yasa

20 12 Bedriye Gülay Beşikçi Evi

Başvuru Öyküsü

Etiler Mah. 1273. Sok. No:3
Basmane

Bedriye Gülay Hanım ressam. Yaşadığı evin her duvarında kendine ait tablolar yer alıyor. Ayrıca evdeki pek çok objenin üzerindeki motifler de kendisine ait. "*Babam memur olduğu için Çanakkale, Kırklareli, İstanbul dolaştık. Tatillerde buraya gelirdik. Anneannem büyükbabam bu evde yaşardı. Buranın ayrı bir önemi var benim için, çocukluğumda ayrı kaldığımda rüyalarıma girerdi. Sonradan eşimle beraber geldik.*"

Geliş öyküleri de şöyle: İzale-i şuur ile yan taraftaki öncesinde mülkiyeti birleştirilmiş olan ev ve han yıkılmış. Bir haber gelmiş bir müttehitten, yine izale-i şuur ile bu evin de yıkılıp yerine apartman yapılması söz konusuymuş. Bunun üzerine bu eve yerleşerek evi yıkılmaktan kurtarmışlar. Evi bu yıldan sonra kendileri tescil ettirmiş.

Eski Basmaneli olan anneannesi, Atatürk Lisesi kurucusu Burhanzade Abdurrahman Hilmi Beyin torunu. Büyük dede Burhanzade de aynı sokakta başka bir sokakta oturmuş. Gülay Hanım'ın anneannesi, yaşamış olsaydı bu gün 110 yaşında olacakmış. Büyükbabası ve dedesi Kemeraltı Çarşında eski adıyla Yeniçeri Sokak'ta (Bugünkü 1318 Sokak)kendi dükkânlarında yaklaşık 150 yıl saraçlık mesleğini devam ettirmiş. Ev o zamanlarda kullanılırken kapılar açık durumuş. Burası hep esintiliymiş. Komşuluk ilişkileri de bugünden farklıymış. Her komşu birer aile üyesi gibi.

Gülay Hanım, İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar'dan mezun olmuş. Kız kardeşi de tanınmış bir grafik sanatçısı. Hal böyle olunca resim yapma merakı aileden gelen bir özellik mi? diye soruyoruz. "*Ailede bilinen ünlü bir ressam yok ama babam Atatürk resmi çizerdi hayalden, annem çay kutularından evler yapardı bize*" diyor Gülay Hanım. Ortaokuldayken yapmış olduğu bir resimden o yaşlarda ne kadar yetenekli olduğunu gözlemlemek mümkün oluyor.

Şerif Bursalı 2002 katalogunda yer alan bir başka tablo, diğer taraftaki başka bir tabloda evi eşyalarıyla birlikte resmetmiş. Hem kendisi hem de eşi kedi sever. Kedilerin resimleri de gözümüze ilişince ailenin diğer üyelerini de tanımış oluyoruz.

Basmane Günleri etkinliğinin afişleri de onun ellerinden çıkmış. Bu çalışmaları üretmek için gerekli olan sakin ve sessiz ortamı buradaki ev sunuyor Gülay hanıma. Eşi de kendisi de Basmane'de yaşamanın çok keyifli olduğunu söylüyorlar. Bu arada zaman zaman ziyaretlerine gelen eski komşularının da *"Aaa ne güzel keşke biz de gitmeseydik buradan", "Aaa sandalyeler de duruyor keşke biz de korusaydık"* serzenişleri olduğunu da iletiyorlar bize.

Ev cumbalı iki katlı; yandan ve nişli bir ana girişi var. İçeriye girince dağılım mekânı ortada ve girişe göre iki yanda iki mekân ve girişin karşı tarafında ise üst kata çıkan merdivenler yer almakta. Üst katta alt katın benzeri bir plana sahip. Mermer yer döşemelerinden, küpeşteli ahşap merdivenlerden, ahşap kapı pencere doğramalarına, dökme demir kepenklerine dek her detay özgün. Kafesli iç kapıları da özgün.

Hadis-i Şerifler, duvar levhaları, gergef işlemeler özgün ve anneanne hatırası. Daha göremediğimiz pek çok aile yadigârı özgün objeler kendileri tarafından korunmuş. 1930'lardan kalma elektrik faturalarından, evin eski pirinç anahtarına ve Osmanlı kadehlerine kadar saklanmış. Eski Türkçe yazılı duvar levhaları, eski İzmir evlerinde çok yaygın olarak yer alırmış. "*Herkes onları dua olarak algılar ama, dua dışında anlamlı sözler ifade eden levhalar da var*" diyor Orhan Bey ve bir tanesini okuyor bize: *"İki genci mesut eden nedir sordum Semavat'tan, meleklerden cevap aldım dediler ki muhabbettir"*.

Evin minik bir avlusu ve ortasında da evle yaşıt sekizgen bir mermer havuzu var. Anneannesi eski Türkçeye de yeni Türkçeye de hâkim bir dindar ama bir o kadar da uygar bir kadınmış. Kocasına rakı sofrası kurarmış havuz başında... Bu bahçe minik bir sergi alanı gibi... Eski bahçe kapıları ve Orhan beyin hobi olarak yaptığı yontular burada yer alıyor. Yapının gerek tavan gerekse açıklıklarına ait tüm doğramalar özgün. Orhan Bey'den yakın gelecekte evin esaslı onarım geçireceğinin bilgisini alıyor ve mutlu oluyoruz. Hoş sohbetlerine, sıcak ve samimi ev sahipliğine teşekkür ederek ayrılıyoruz. Ziyaretimiz boyunca bize eşlik eden evin hatta tüm Basmane'nin bir diğer üyesi Zeytin'nin eşliğinde Basmane araştırma turuna devam ediyoruz.

20 12 Figen Miman Evi

Başvuru Öyküsü

Atatürk Mahallesi 676. Sok No:7
Güzelbahçe

Konut, aileye ait. Figen Hanım 24 yıldır burada yaşıyor. Babasının dayısı yaptırmış evi. Onun vefatıyla geride başkaca da bir varis olmayınca ev tüm aileye kalmış. Elinden geldiğince evi korumaya çalışıyor ve aktarıyor: "*Bu ev köyün ilk evi, diğer evler bu evden sonra yapılmış. Ama onlar yaşamıyor. Yani, köydeki tek tarihi ev burası*". Anne tarafı Filibe'den gelmiş İzmir'e. Dedesi Filibe'de uncuymuş. İzmir'e göçünce de unculuğa devam etmişler. Halil Rıfat'ta fırın işletmişler. Figen Hanım'ın çocukluğu da orada geçmiş.

Figen Hanım'ın evi Güzelbahçe'nin tarihi konutlarından günümüze ulaşmış tek ev. Sözel bilgilere göre ise bölgedeki en eski ev. Güzelbahçe Köyünü detaylı olarak dolaştığımızda tarihi bir konutla karşılaşmıyorsunuz, artık. İki katlı ve cumbalı yapı ana giriş cephesinde yüksek duvarlı genişçe bir bahçeyle karşılıyor ziyaretçilerini. Cephenin orta aksında yer alan ana kapının sağında ve solunda ikişer pencere, üst katta ise ortada cumba ve yanlarda birer pencere yer alıyor. Yığma taş tekniği ile inşa edilmiş yapının cepheleri, dikdörtgen söveler, üst bölümlerde tuğla hafifletme kemerleri, köşelerde birinci kata kadar tuğladan hafif dışa taşkın düşey köşe silmeleri ve ikinci katta yine köşe silmeleri ve tuğla örgülerle hareketlendirilmiş. Evin yalın taş cephesi üzerine eklenmiş ahşap cumba, harap görüntüsüne rağmen sade ve özgün haliyle ve yan açıklıklardaki kafesli pencereleriyle döneminin yerel zevklerini günümüze taşıyor. Zamanın tahribatından dem vurunca Figen Hanım; "*Sokak tarafındaki duvarlara sıva yaptırdım çünkü meydan gibi boşluk olduğu için orada çocuklar top oynuyorlar duvarlara zarar veriyorlardı. Baş edemeyince onlarla, mecburen sıva yaptırdım*" diyor. Bahçeden girince ana girişi birinci katta olan konuta merdivenlerle ulaşılıyor. Nişli girişin yan sahınlarında alçıdan sade geometrik desenli rölyef levhalar korunmuş burada. Girişin yoğun kullanımı yüzünden çoğu zaman tahrip olan bu detayların yaşıyor olması dikkat çekici. Nişin tavanında da geometrik bir silme içinde dairesel ortasında kenger yapraklarının işlendiği rölyef görülmeye değer.

Mütevazı döşeli evin sofanın tavanına monte edilmiş ahşaptan üretilmiş dairesel örgü motifi, sade mimariye tezat görüntüsü ile dikkati üzerine topluyor. Sofa mekânına açılan ilk iki mekândan bir tanesi mutfak diğeri de oda olarak kullanılıyor. Mutfakta özgün ahşap işlemeli mutfak dolapları bölge tipolojisi içerisinde köy evinde yer alan kıymetli bir veri. Mutfağın aksındaki oda ortak yaşam olanı olarak kullanılıyor. Kapı ve pencerelerin ahşap doğramaları, pencerelerin ahşap bölümlerinde kullanılan ahşap

çiviler, pencere sürgüleri, ahşap tavan ve dağılım mekânı dışındaki tüm mekânlardaki rabıta zeminler özgün özellikleri sergileyen unsurlar arasında.

Sofanın sonunda karşılıklı aynı aksta bir oda ve onun aksında üst kata ulaşılan merdivenler bulunmakta. Merdiven bölümüne geçişi sağlayan yuvarlak kemerin bağlandığı karşılıklı olarak duvara yerleştirilmiş sütun ve sütun başlığı görünümlü plasterlerin üstleri kenger yaprağı ve kıvrım dallarla bezeli. Plasterler üzerinde kapı kasasının takıldığı menteşe yerleri görülmekte. Aynı kemer formu, merdivenin üst kat girişinde de uygulanmış. Bu kez kemerin alttan bakıldığında orta bölümünde alçı rölyeften gül desenli bezek göze çarpmakta. Üst kat sofasında harap haldeki ahşap tavanın taşıdığı avizeler yapının dönem zevkine hitap etmekte.

Sofaya açılan karşılıklı iki oda yatak odası olarak kullanılmakta. Bu odalardan birinde eskiden de ebeveyn odası olduğunu gösteren gusülhane ve hemen bitiminde mutfakta olduğu gibi zarif ahşap işçiliği ile dikkat çeken gömme dolaplar kıymetli birer belge olarak korunmuş. Geleneksel yaşam bu konutta hâlâ sürüyor.

2012 Hidayet Kurt Evi

Başvuru Öyküsü

İsmet Paşa Mah. 163 Sok. No:7
Foça

Hidayet hanım bu evde doğup büyümüş. Aile mirası, 1922 Mübadelesi sırasında Limni adasından gelen anneannesine verilmiş bu ev. İki katlı yandan girişli evin kapı, pencere, tavan doğramaları ve ocağı özgün. Giriş katı aileden önce dükkân olarak kullanılmış. Anneannesi zamanında eve dönüşmüş.

Hidayet hanım özgün malzemeyi korumak konusunda oldukça titiz bir tavır sürdürüyor. "*Ben Foça'daki taş evlerin pencerelerinin pimapene dönüştürülmesine gösterişli malzemelerle özgün halinden uzaklaşmasına karşıyım*" diyor. Yakın bir gelecekte sonradan döşenmiş karo zemini de özgününe uygun olarak yenileyeceğini sözlerine ekliyor.

2008 Köprübaşı Fırını
Başvuru Öyküsü

Köprübaşı Fırını
Ahmet Can Taşkan
Zafer Cad. No: 37
Urla

Urla'nın bilinen en eski fırını. 80 yıldır Taşkan ailesi tarafından işletiliyor. Ahmet Bey'in dedesi mübadele ile Selanik'ten Urla'ya yerleşince; orada da fırıncı olduğu için Urla'daki fırını ona vermişler. Yaka mahallesinde bir ev de onların payına düşmüş. O evi sonradan satmışlar. Fırını, dededen sonra baba şimdi de oğul işletiyor. Tarihe meraklı olan Ahmet Bey, Rumlar zamanında fırında lokma çıkarttıklarını duymuş dedesinden. O zamanlar fırını Giritliler işletiyorlarmış.

Sohbetimizi eskiden çıkartılan fırın ürünleri üzerine sürdürüyoruz. Babası Burhanettin Bey'in her Cuma civar köylerden gelenlere güveç hazırladığı, ramazan aylarında içlerini getiren müşterilere pide hazırlıklarını, hatta bu geleneksel özelliklerin hala süre geldiğini, kırk yıllık müşterilerinin hazırladıkları börekleri, güveçleri bilâ-bedel pişirdiklerini söylüyor Ahmet Bey.

Fırının ara sıra Yunanistan'dan gelen ziyaretçileri de varmış. Onlar eskiden Urla'da yaşayanlarmış. Gelirler, kapıda durup eski evlerinin bu fırının kapısına göre nerede olduğunu gösterirlermiş. Yani bu fırının kapısı onların evlerinin referans noktasıymış. Evleri yok olmuş olsa da...

Köprübaşı Fırını, odun fırını geleneğini sürdürmeye devam ediyor. Cephe de, iç mekân da yenilenmiş. Yenileme Anıtlar kurulunun izinleriyle gerçekleşmiş. Özellikle dış cephe tarihi niteliklerini sergiler nitelikleriyle yenilenmiş. İç mekândaki yeniliği özellikle İl Sağlık Müdürlüğünün isteği ile gerçekleşmiş. Ne fırın ve teçhizatlarında ne de geleneksel çalışma tekniklerinde değişiklik yapmamışlar.

20
12

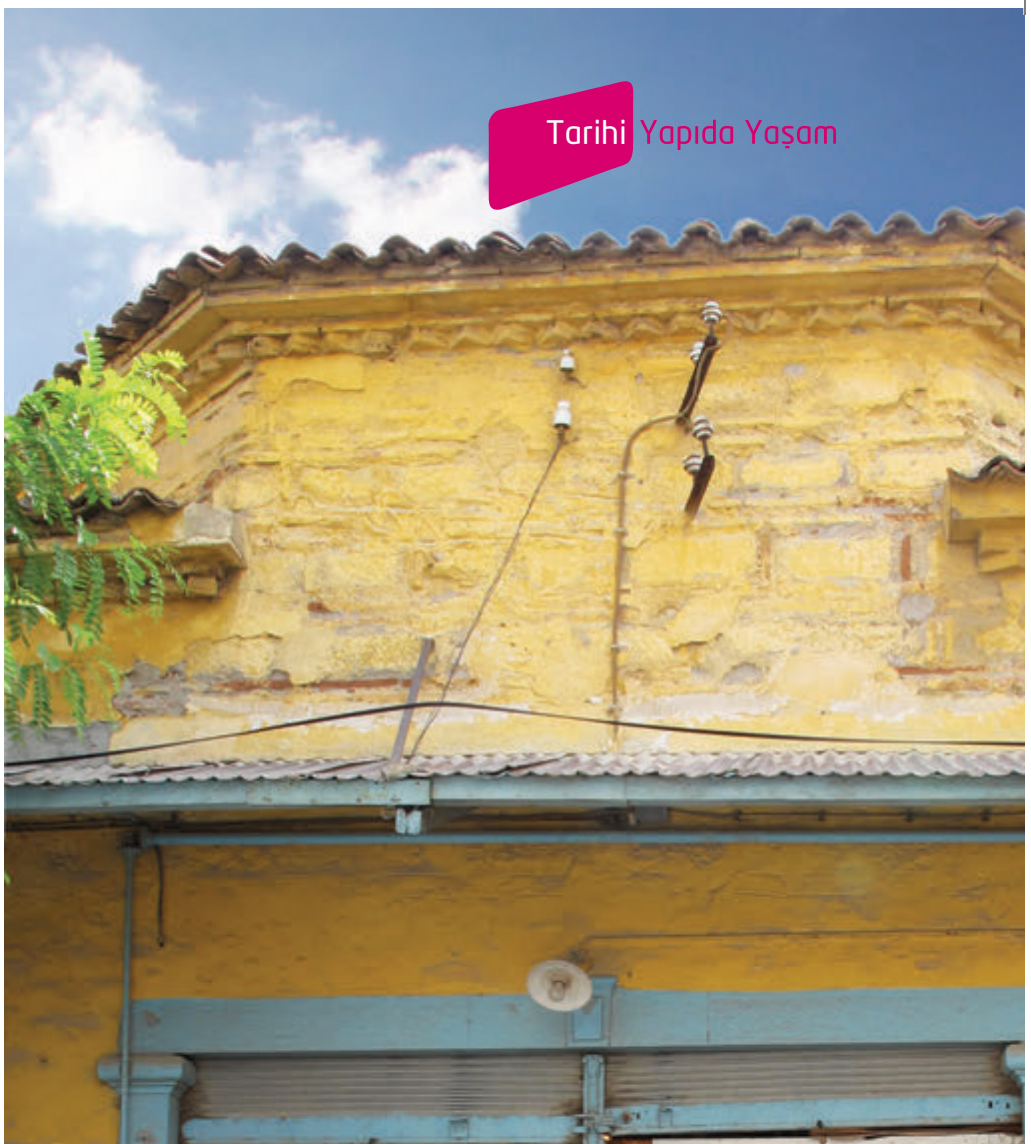
Kubbeli Bakkal

Başvuru Öyküsü

Kubbeli Bakkal
Ali Haydar Ayla
Eski Mahkeme Caddesi İmaret Sokak No: 50
Menemen

Mal sahibi ve dükkânın işleticisi Ali Haydar Ayla ailenin tek erkek evladı ve endüstri mühendisi. Ama baba hatta dede mesleğini sürdürüyor.

Ali Bey, "*Dedem, kâğıt paranın yeni çıktığı zamanda; bir sarı liranın bir Türk lirasına denk geldiği zamanda 1700 liraya aldım burayı derdi*" diye anlatmaya başlıyor yapı ile ilgili aile hikayesini. Dedesi yapıyı Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden satın almış. Kendilerinden önce burada ermeni bir eczacı varmış, o ayrıldıktan sonra bir süre kahvehane olarak işletilmiş. Sonra da bir üzüm tüccarı yazıhane olarak kullanmış. "*Ben çocukluğumdan hatırlıyorum. O zamanlar, üzüm deve üzerinde taşınırdı. Etrafa yığınlar halinde yayılırdı. Hırsızlık bilinmezdi ki*" diyor Ali Bey."*Dedem aldıktan sonra şekerci dükkânı olarak işletmiş ilk evvel. Sonra yavaş yavaş ürün yelpazesi genişledikçe bakkaliye dükkânına dönüşmüş*". Şekerci dükkânı olduğu zamanlarda kullanılan dolapları gösteriyor bize. "*O zamanlar burası; Menemen'in tam çarşı merkeziydi. İslam devleti iken camii merkezli, ulus devlete dönüşünce meydan merkezli kentler oluşuyor ya... İşte bu süreci yaşayan bir noktada bu dükkân*". Dededen sonra baba ve şimdi de kendisi işletiyor bakkalı 30 yıldır. Dededen kalan ne varsa koruyarak. Çocukluk anılarımız canlanıyor, bisküvi markalarının ilk vitrin kutularıyla karşılaşınca. Minik bir zaman tüneline giriyormuşçasına... Sonra terazinin pirinç daralarının mühürleri en eski 1934 yılını gösteriyor. Her yıl mühürlenmiş, doğru tarttığını belgelemek için. Burayı hiç yenilemek istemediniz mi sorusuna da yanıtı çok net Ali Haydar Bey'in: "*Yenilik olacaksa top yekûn olmalı, yoksa eklektik olur*". Peki, neden mesleğinizi yapmadınız diye sorduğumuzda kişinin yaşadığı, ekmek yediği yerden her zaman mutlu olması ve memnuniyet duyması gerektiğini söylüyor. Tarihi yerlerin farklı bir işlevde de olsa yaşatılması gerektiğinin altını çizerek bize bir sözü anımsatıyor. "*Eğer her yer sit olup kapatılsaydı, Atina'da insanlar ağaçlarda yaşardı*".

20 Nazmiye Arabacı Evi 12

Başvuru Öyküsü

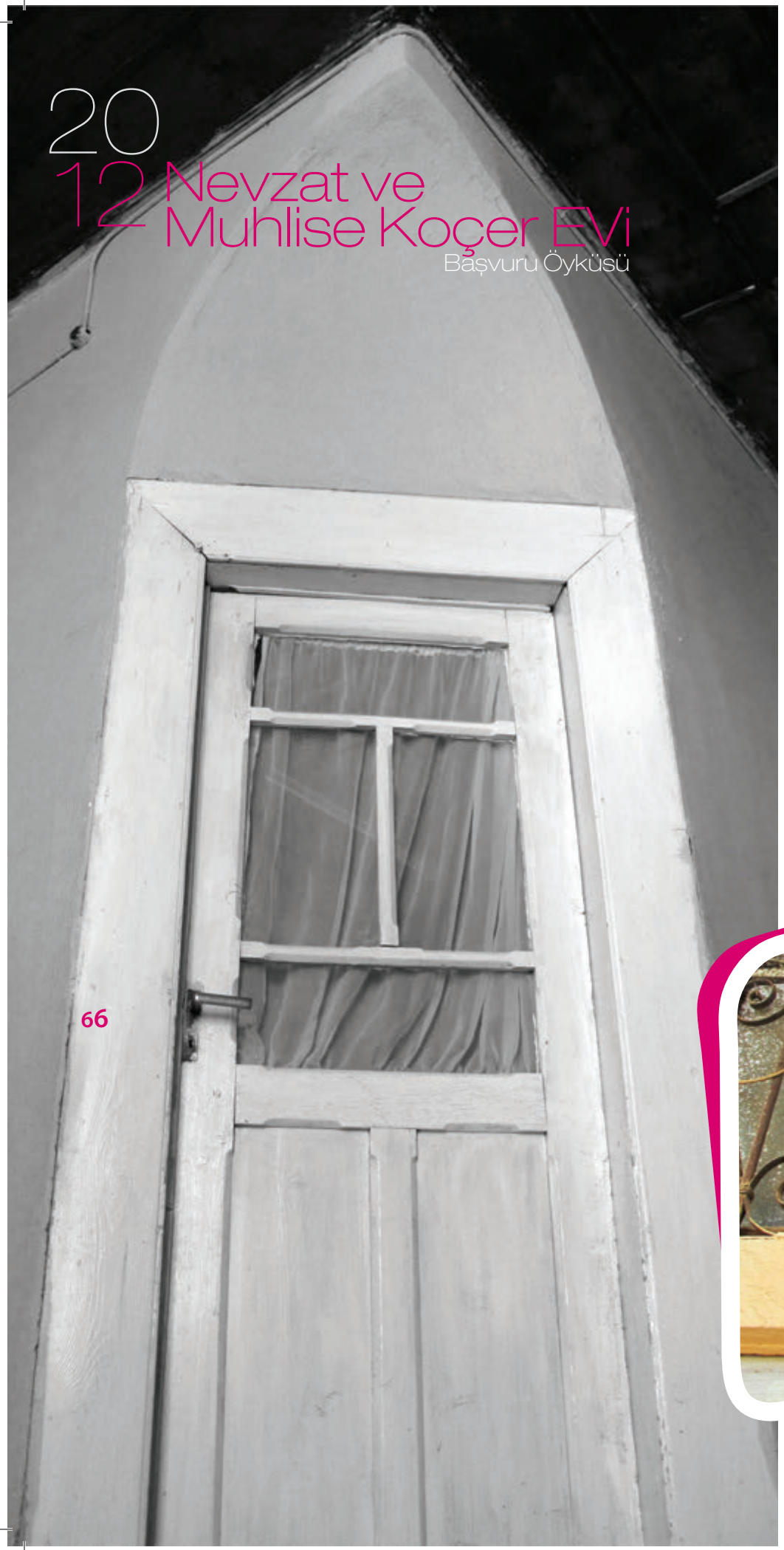
İzmir cad. Mustafa Kemal Atatürk Mah. No:104
Yeni Foça

Nazmiye Arabacı 1961 yılında bu eve gelin olarak gelmiş. 1935 doğumlu olan eşi Hüseyin Arabacı bu evde doğup büyümüş. Dört yıl önce vefat etmiş. Nazmiye Hanım eşinin anılarıyla bu evde yaşamını sürdürüyor. Bu ev Hüseyin Bey'in babasına mübadelede verilmiş. Plan şeması özgün haliyle korunmuş. İki katlı konutun tavanı çürüyüp bozulduğu ve çöktüğü için değiştirilmiş. Bir de pencere doğramaları ve ana giriş kapısı çürüdüğünden yirmi beş sene önce yenilenmiş.

20 12 Nevzat ve Muhlise Koçer EVi

Başvuru Öyküsü

Cami Mah. Fabrika Yolu Sok. No 9
Bayındır

Evin kapısı üzerinde 1871 yılını gösteren bir kitabesi mevcut. Nevzat bey'in kızı Yasemin Aslı Döner'le sohbet ediyoruz. Evi 70 yıl önce dedesi Mehmet Sait; çırçır fabrikası sahibi Şükrü Bey'in muhasebecisi Nail beyden satın almış. Eskiden Karakol olarak kullanılan yapıyı, dede Sait Bey, yapıcı (inşaat ustası) olduğu için odalar ekleyerek ev haline dönüştürmüş. Dededen babaya miras kalan yapıda şu anda Yasemin Hanımın annesi ve babası oturuyor.

Ana cepheden bakınca tek katlı görünen yapı, arka cepheden bakınca iki katlı. Dış kapıdan girince, karakolun bekleme salonu, şimdi evin sofa mekânına dönüşmüş.Burada yer alan küpeşteli merdiven ile bodrum katına ulaşılıyor.

Başak İpekoğlu Prof. Dr.
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü,
Mimari Restorasyon Bölüm Başkanı

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri
03 Temmuz 2012

Kültür mirasımızın tanınmasına, korunmasına, bu bilincin yaygınlaşmasına emek verenlerin; İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından, 2003 yılından bu yana sürdürülen Koruma Ödülleri etkinliği kapsamında ödüllendirilmesi, öncü bir girişimdir. Bu etkinlik; kültür mirasımızın korunmasını ve başarılı koruma uygulamalarını teşvik etmekte ve her yıl başarıyla gerçekleştirilerek toplumsal bir hizmet sunmaktadır. Türkiye'de ilk defa yerel yönetim olarak Belediye Başkanlığımızca başlatılan bu etkinlik, kamuoyunda tarihi mirası korumaya yönelik ilginin ve bilincin giderek artmasını sağlamaktadır.

Tarihi ve kültürel miras, geçmişin belgesi olarak toplumların kültürel özelliklerini yansıtır. Kültürel mirası korumanın temel amacı, toplumların kimliğini ve sürekliliğini güvence altına almak ve aidiyet duygularını sağlamlaştırmaktır. Kültürel mirasın korunması, yerleşmelere kimlik kazandıran ve toplum için ortak bellek oluşturan özel bir sorumluluktur. Toplumun geçmişteki kültür değerlerini yansıtan tarihi mirasın, günümüzde değişen sosyal ve ekonomik koşullar altında yaşamasını sağlamak özel bir çaba, uğraş ve emek gerektirmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye'de koruma politikalarının yerel yönetimlerin sahipliliğinde ve sorumluluğunda geliştirilmesine, halkın bu konuda teşvik edilmesine, desteklenmesine ve doğru uygulama örneklerinin yerel yönetimlerce gösterilmesine, toplum olarak ihtiyaç duymaktayız.

Ancak, ülkemizde gerçekleştirilen kültürel varlıkları koruma konusunda yapılan çalışmalar, korumanın ulaştığı uluslararası seviyede değildir. Bilindiği gibi; tarihi yapıların restorasyonu, hazırlanan projelerin, 2863 Sayılı Yasa doğrultusunda Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nda onaylanmasından sonra gerçekleştirilmektedir. Koruma ve restorasyon projeleri ve uygulamaları bilimsel çalışma gerektirir. Her restorasyon uygulaması kendine özgü kriterlerle ele alınmak durumundadır ve sonuç ürüne bakarak restorasyon uygulamalarının değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Bilimsel restorasyon pratiğinin gerekleri çok boyutludur, birikim ve deneyim gerekir. Korumada; restorasyon öncesi durumun belgelenmesi, korunacak değerlerin tespiti, tarihi yapının özgün karakterini, yapım tekniklerini ve malzemesini korumak için gösterilen çaba, müelliflerin belgeleme, araştırma, koruma, yaşatma için harcadığı düşünsel emek, gerçekleşen uygulama ile birlikte değerlendirilmelidir.

Tarihi yapıların onarımının yapılması övgüye değerdir. Ancak, mimari koruma süreci; ön araştırma, belgeleme, analiz çalışmaları, proje ve uygulama ile bir bütündür. Bunun yanı sıra restorasyon projesi müdahale kararlarını içermeli ve uygulama, proje doğrultusunda yönlendirilmelidir. Restorasyon projesinin uygulamayı yönlendirme konusunda eksik olması, restorasyon projesi ve uygulamasının; özgün mekansal kurguyu, cephe özelliklerini, mimari elemanları ve malzemeleri büyük oranda değiştirmiş olması durumunda onarım yanlış ve yanıltıcı olur.

Türkiye'deki uygulamalarda doğru koruma olarak değerlendirilecek restorasyon uygulaması sayısı çok azdır ve uygulamalara restorasyon kuramı çerçevesinde eleştiriler getirilebilir. Ülkemizde özellikle son yıllarda restorasyon çalışmaları hız kazanmış ve kültürel mirasın restorasyonu ile ilgili ihale yoğunluğu ortaya çıkmıştır. Tarihi

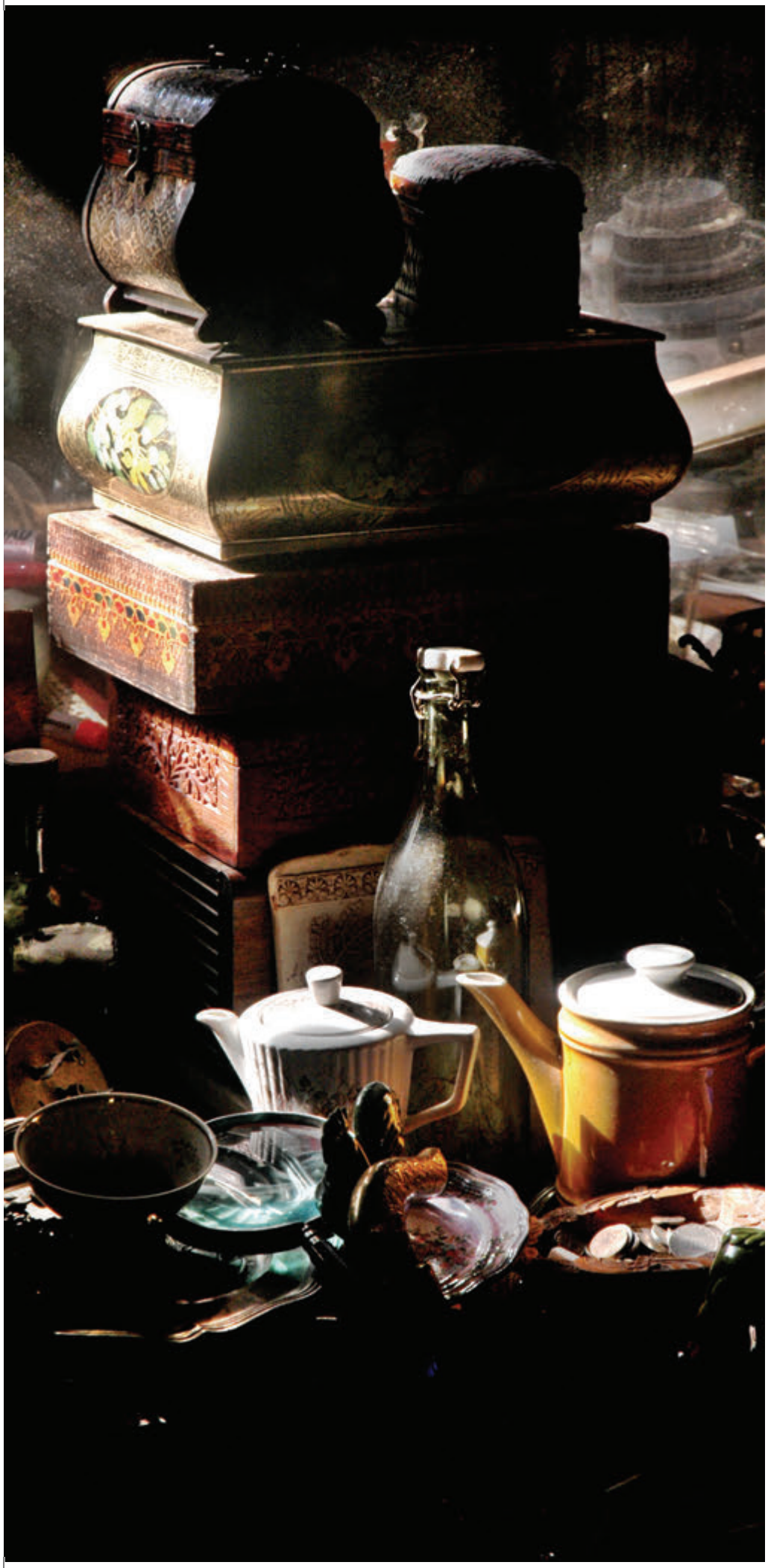
yapıların restorasyonlarının yeni inşaatlar gibi herkes tarafından yapılamayacağı kabul edilmelidir. Son yıllarda hızla artan proje ve uygulamalarda restorasyon adı altında kültür varlıklarının geri dönülmez tahribatı dikkat çekmektedir. Kamu kuruluşlarının uygulamalarında 4734 sayılı Kamu İhale Yasası; yeni inşaat ve tarihi yapı restorasyonu arasında fark gözetmediği için tarihi yapı restorasyonları en yetkili uzmana verilmek yerine en düşük teklife verilmektedir. Bu durum, tarihi yapıların geleceği için tehlike olarak görülmelidir. Tarihi yapı onarımında en temel yaklaşım; onarımın gelişigüzel ya da tarihsel niteliklerin dışlanarak değil, yapının belgesel ve estetik özünün kavranarak, değerlendirilerek ve korunarak yapılmasıdır.

Tarihi dokuda yeni yapının tasarım sürecinde ise İmar ya da Koruma İmar Planları, Kurul kararları gibi birçok farklı etken rol oynamaktadır. Yeni yapı uygulamalarının hem dokuya uyumlu olması, hem de çağının mimari tasarım yaklaşımlarıyla bulunduğu çevreye katkı sağlaması beklenmektedir. Tarihi dokudaki cephe düzeni ve cephe elemanlarını taklit etmeye yönelik yaklaşımlar yanıltıcıdır.

Bu doğrultuda, kültürel ve tarihi mirasımızı koruma bilincinin geliştirilmesi ve özendirilmesi yanı sıra koruma çalışmalarının teşvik edilmesini amaçlayan Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri etkinliği kapsamında; yapılan uygulamaların doğru değerlendirilmesinin önemi gözden kaçırılmamalıdır.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri etkinliğinin dikkat çekici bir özelliği, ödül kategorilerinin her yıl geliştirilerek güncellenmesidir. Seçici kurulun değerlendirmede esas aldığı Ödül Şartnamesinin, her yıl ödül komitesinin bir araya gelerek yaptığı toplantılarda ele alınarak devamlı güncellenmesi, etkinliğin kurumsallaştırılmasına katkısı olan önemli bir çalışma etabıdır. Bu kapsamda, ödül programı çerçevesinde koruma ve restorasyon uygulamaları dışında geliştirilen değişik kategoriler; tarihi mirasın farklı boyutlarına dikkat çekerek etkinliğin amacına ulaşmasını sağlamaktadır. Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü, Emek Ödülü, Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalı Katkı Ödülü, Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü kategorileri toplumsal ortak hafızanın gelişmesine, yerel kent kimliğinin sürdürülmesine ve kamuoyu oluşmasına katkı sağlayan alanlardır.

“Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri” etkinliğinin sürekliliği dileğiyle...

Kültür mirasının tüm biçimleri ve tüm tarihsel dönemleriyle korunabilmesi, bu mirasa değerler atfedildiği ölçüde kolaylaşır. Bu değerleri olabilecek en doğru bir biçimde algılama yeteneğimiz, bu değerler hakkındaki bilgi kaynaklarının inanılır olmasına ve doğru anlaşılmasına da bağlıdır. Bu değerleri tanımak, anlamak ve kültür mirasının ilk tasarımına ve sonradan kazandığı özelliklerine, tarihsel varlığına ve anlamına bağlı olarak yorumlamak, söz konusu yapıtın özgünlüğü konusunda varılacak yargının temelini oluşturur ve hem biçimle, hem de malzemeyle ilgilidir.

Lemaire, Raymond ve Stovel, Herb.

(1994). Nara Özgünlük Belgesi: Madde 9. Nara, Japonya

Fotoğraf: Emin Aydoğan

Mine H. Turan Yard.Doç.Dr.
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü,
Mİmari Restorasyon Bölümü Öğretim Üyesi

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Sorumluluğundaki Taşınmaz Kültür Varlıklarında Gerçekleştirilen Koruma Uygulamalarıyla ilgili Gözlemler

15 Haziran 2012

Kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluğundaki taşınmaz kültür varlıklarında gerçekleştirilen koruma uygulamalarının kalitesinin belirlenmesinde ilgili kurum ve kuruluşun katkıları önemli rol oynar. Bu kurum ve kuruluşların başlıcaları; kültür varlığı sorumlusu kamu birimi, restorasyon-koruma projesini hazırlayan birim, projeyi denetleyen kamu birimi ile projeyi uygulayan birimdir. Belirtilen birimlerle ilgili olarak gözlemlenen sorunlar, Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Programı özelinde, ödüle değer eserlerin belirlenme sürecine katkı sağlamak amacıyla bu yazı kapsamında tartışılmıştır.

Taşınmaz kültür varlıklarından sorumlu temel kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı olmakla birlikte; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Belediye, İl Özel İdaresi gibi kamu kurum ve kuruluşları 2863, 5737, 5216, 5302 sayılı yasalarla,kültür varlıklarına yönelik hizmet vermekle sorumlu tutulmuşlardır. Bu kurumların yönettikleri proje-uygulama süreçlerinin değerlendirilmesi yapıldığında, uzmanlık gerektiren restorasyon-koruma projesinin ehlinden istenmemesinin ve disiplinler arası çalışma gerektiren, araştırma boyutu yoğun olan projelerin uygun ekiplerce gerçekleştirilmemesinin sorunlu uygulamaların ortaya çıkmasında önemli bir etmen olduğu görülmektedir. Aynı anda çok sayıda proje yönetimi gerçekleştirilmesi nedeniyle kurumun teknik ve idari personelinin sayıca yetersiz kalması da dikkati çeken bir sorundur. Taşınmaz kültür varlığının sorumlusu kamu kurumunun ilgili varlığın yer aldığı alanda gelişme projesi yapan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü gibi yatırımcı kamu kurumlarıyla eşgüdüm sağlayamaması, koruma uygulamalarının sorunlu hale gelmesine yol açmaktadır. Yatırımcı kurumların çalışmaları, kültür varlığı sorumlusu kurumlarınkine kıyasla, devingen ve daha iyi örgütlenmiş niteliktedir. Taşınmaz kültür varlığı sorumlusu, kamu kurumunun ihaleye çıkma usulü restorasyon-koruma projesinin ve uygulamasının kapsamına uygun olmayabilmektedir. Böylece sonuç ürünün kalitesi arzu edilen düzeyde olmamaktadır. Uygulamanın kontrol süreci yeterince tanımlanmamış olabilmektedir. Fotoğraf albümü, kroki, ölçü, gözlem notları, kazı raporu gibi tutanaklar zamanında hazırlanıp arşivlenmeyebilmektedir. Üst amir onayı gerektiren uygulamaların, yeterli deneyimi ya da eğitimi olmayan memurlarca kontrolü yapılabilmektedir. Bütün bu etmenler, taşınmaz kültür varlığı sorumlusu kamu kurumunun teknik ve idari personelinin meslek anlayışlarındaki eksiklerle çakıştığında ise, dava konusu uygulamalar ortaya çıkmaktadır.

Restorasyon-koruma projesi özel proje bürolarınca, üniversitelerin ilgili bölümlerince, taşınmaz kültür varlığının yönetiminden sorumlu kamu kurumunun proje birimince ve hatta kültür varlığının yer aldığı alanda gelişme projesi gerçekleştiren yatırımcı kamu kurumunun proje birimince yapılabilmektedir. Yeterli uzmanlık eğitimi ve/ veya deneyimi olmayan; zaman ekonomisi gerekçesiyle şablon çözümleri tekrar eden ya da proje kapsamını daraltan ekiplerin ürettikleri restorasyon-koruma projeleri; uygulama ayrıntılarını ve aşamalarını tarif etmekte yetersiz kalabilmektedir. Yatırımcı kamu

kurumunun proje hazırlaması durumunda; gelişme projesi tipinden farklı özellikler gösteren restorasyon-koruma projesine ilgili teknik personel aşina olmamakta, yetersizlik ortaya çıkabilmektedir. Koruma konusunda uzman teknik personelin varlığında dahi, proje ekibinin sayıca küçüklüğü; kontrol, yönetim, araştırma, eğitim gibi farklı işlere zaman ayırmaları gereği gibi nedenlerle verim alınmayabilmektedir.

Korumanın bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere kurulmuş olan Taşınmaz Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulları, uygulamaya yönelik restorasyon-koruma projelerini değerlendirerek karar almakla sorumlu tutulmuşlardır. Kurullar, yürüttükleri titiz çalışmalarla, kültür varlıklarımızın geleceğe aktarılmasında önemli rol oynamaktadırlar. Ancak, proje ekibinin işin kapsamının gerektirdiği yetkinlikte olmamasına bağlı olarak, kabul edilemeyecek kalitede ürünler, Kurulun değerlendirmesine sunulabilmektedir. Bu durumda Kurul belgelemenin iyileştirilmesi; inşaat mühendisliği, malzeme koruma, jeofizik gibi farklı uzmanlık dallarından bilirkişi raporu istenmesi; restorasyon-koruma yaklaşımının belirlenmesi gibi proje aşamalarını tek tek takip edip düzelterek, projeyi yönetir duruma gelmektedir. Bu çalışma biçimi olağanlaşabilmekte, proje ekibinin bilgi ve becerisinin yeterli olduğu durumda düşündürülebilmekte; restorasyon-koruma projesi bir uzman raporu ile farklı müdahale kararlarına dönüştürülebilmektedir. Uygulamaların denetimine yönelik olarak, Kurulun iyi niyetle aldığı, projeciyi ya da bilirkişiyi kontrol sürecine dâhil etme kararları; mali, zamansal ve örgütsel altyapının yeterli olmamasına bağlı olarak istenilen kaliteyi sağlayamayabilmektedir. Kurulun yapısında, koruma konusunda uzman inşaat mühendisi ve tarihi yapı malzemesi uzmanı kimyacı bulunmaması; ilgili proje, rapor ve uygulamaların yeterliliğini sınamakta zorlanmasına neden olmaktadır. Kurulun uzmanlardan talep ettiği ilgili raporlar; mal sahibi, projeci ya da uygulamacı tarafından seçilen bilirkişilere hazırlatıldığında tarafsız olmayabilmektedirler.

Özel yüklenici kurumların kamu kurumlarının sorumluluğundaki taşınmaz kültür varlıklarında gerçekleştirdikleri koruma uygulamalarında da, inşaat firması personelinin koruma kültürünün sınırlılığı, koruma işini bir yük olarak görmesi, özüne inanmaması gibi nedenlerle göstermelik uygulamalar ortaya çıkabilmektedir. Yeterli örgütsel ve mali alt yapısı olmayan firmaların kapsamlı projeleri yüklenmesi, işin ehli taşeronların ve ustaların çalıştırılmaması, firma personelinin meslek anlayışları ile ilgili eksikler niteliksiz uygulamaların ortaya çıkmasında rol alan diğer sorunlardır.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Programı kapsamında değerlendirilecek kamu sorumluluğundaki taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili koruma uygulamalarında, kamu kaynaklarının etkin biçimde kullanılmış olması ve ilgili kurum / kuruluşlar arasında işbirliğinin üst düzeyde sağlanmış olması önemle dikkate alınmalıdır. Böylelikle kentimizde korumanın bilimsel esaslarına uygun kamu uygulamalarının sayısı istenilen düzeye ulaşacaktır.

BASİT ONARIM

20/20 08/12

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları kapsamında basit onarım, yapıların ahşap, madeni, pişmiş toprak, taş vb. çürüyen ya da bozularak eksilen mimari öğelerinin, özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzeme ile değiştirilmesi; bozulan iç ve dış sıvaların, kaplamaların, renk ve malzeme uyumu sağlanarak, özgün biçimlerine uygun olarak yenilenmesi olarak tariflenmektedir. Bu ödül, tek yapı ve tarihi doku ölçeğinde basit onarım kapsamında olup, yetkili kurumlardan uygun görüş alınmış uygulamalara verilir.

Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri altında verilen iki daldan ilki olan Basit Onarım Ödülü; uygulaması bitmiş bir yapıdan dolayı mimara, düzenlenmiş bir tarihi doku nedeniyle şehir plancısına, ilgili uzmanlardan oluşan ekibe veya kuruma, yapı sahibine ve yüklenicisine verilir. Adayların uygulamaları hakkında Koruma Bölge Kurulu'nun uygun kararının bulunması ve uygulamanın son beş yıl içinde gerçekleşmiş olması beklenmektedir.

Önceki yıllarda başvuran ve ödüle değer bulunmayan adayların aynı uygulama özelinde yeniden başvurularının kabul edilmesi için, başvurduğu yıldaki seçici kurul tarafından tespit edilen eksiklerinin giderilmiş olması, belgelenmesi ve yukarıdaki koşulları sağlaması gerekir.

Basit Onarım Ödülleri; Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde 2.2.Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri Ana Kategorisi'nde, 2.2.1 Tek Yapı Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri başlığı altında yer alan üç daldan birincisidir.

Fotoğraf: Murat Akgüneyli

Basit Onarım

Venedik Tüzüğü Madde 9

Onarım uzmanlık gerektiren bir iştir.

Amacı, anıtın estetik ve tarihi değerini korumak ve ortaya çıkarmaktır.

Onarım kendine temel olarak aldığı özgün malzeme ile güvenilir belgelere saygıyla bağlıdır. Faraziyenin başladığı yerde onarım durmalıdır; yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyondan farkı anlaşılabilmeli ve gününün damgasını taşımalıdır.

Herhangi bir onarım işine başlamadan önce ve bittikten sonra, anıtın arkeolojik ve tarihi bir incelemesi yapılmalıdır.

ICOMOS (1964) Venedik Tüzüğü

2008-2012 yıllarında gerçekleşen ödül programlarında Basit Onarım kategorisinde başvuru olmamıştır.

ESASLI ONARIM

20/20 08/12

Yapıların özgün mekân-cephe kurgusu, yapım tekniği, malzeme, süsleme eleman ve detayları, parsel öğeleri (müştemilat, havuz, kuyu, duvar, döşeme kaplaması, ağaç, çardak, vb.) ile korunarak onarılmaları esastır. İşlev değişikliği nedeniyle uygulanan dönüşümün yapı-parsel ilişkisi ile yapının iç-dış mekân organizasyonunun korunmasını ve/veya okunmasını olanaklı kılması gerekir. Bu doğrultuda Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararlarında tariflenen ve strüktürel onarımı içeren sağlamlaştırma (konsolidasyon), temizleme (liberasyon), bütünleme (reintegrasyon) müdahaleleri ile yapının altyapı ve konfor koşullarını yükseltmeyi hedefleyen sağlıklaştırma eylemlerinden bir ya da birkaçının uygulanmış olması beklenir. Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım & Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım olmak üzere iki alt kategorisi bulunmaktadır.
Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri altında verilen iki daldan biri olan Esaslı Onarım Ödülü; uygulaması bitmiş bir yapıdan dolayı mimara, düzenlenmiş bir tarihi doku nedeniyle şehir plancısına, ilgili uzmanlardan oluşan ekibe veya kuruma, yapı sahibine ve yüklenicisine verilir. Ödüllerin verilmesi için ortada bir uygulama olması gerekir. Adayların uygulamaları hakkında Koruma Bölge Kurulu'nun uygun kararının bulunması ve uygulamanın son beş yıl içinde gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Önceki yıllarda başvuran ve ödüle değer bulunmayan adayların aynı uygulama özelinde yeniden başvurularının kabul edilmesi için, başvurduğu yılın seçici kurul üyeleri tarafından tespit edilen eksiklerinin giderilmiş olması, belgelenmesi ve yukarıdaki koşulları sağlaması gerekir.

Esaslı Onarım Ödülleri; Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde 2.2.Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri ana kategorisi'nde, 2.2.1 Tek Yapı Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri başlığı altında yer alan üç daldan ikincisidir.

Fotoğraf: Çağdaş Öztürk

Esaslı Onarım

2008 Alev ve Mehmet Ağrı Evi

Başvuru Öyküsü

81 Sokak No: 7
Konak

Yapı Sahibi: Alev ve Mehmet Ağrı
Müellif ve Yapımcı: Mehmet Ağrı (Mimar)

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım

Tek katlı, diğer evlerle bitişik düzende ve yandan yola paralel dört basamakla ulaşılan nişli ana girişi ve arka cephedeki bahçesiyle İzmir ve çevresinde yaygın olarak karşımıza çıkan konut türünün bir örneğidir.

Notr Dame De Lourde Kilisesi'nin yakınında yer alan çevresinde altı adet daha tescilli konut bulunan yapının, geçirdiği yangın sonucunda iç bölümleri tamamen yanmıştır. Kapsamlı araştırma ve analiz çalışmaları neticesinde oluşturulan restitüsyon projesine uygun olarak gerçekleştirilen restorasyon çalışmasıyla yeniden yaşatılmıştır. Ait olduğu tarihi dokunun doğru bir temsilcisi olarak kent yaşamında yerini almıştır.

Fotoğraf (sol): Murat Akgüneyli

"Şu mahalleye bak Haluk. Burada oturanları kırk senedir tanırım ben. Çoğunun anasını babasını ben indirdim çukura. Aşağıda her gün bir öncesinin tekrarı gibi akan hayat aslında göründüğü gibi değildir. Şunu unutma çucuk, hiçbir şey göründüğü gibi değildir be!"
Tekrar mahallemize baktığımı anımsıyorum. Karantina'nın yoksul Çürükçüoğlu Sokağı'na şimdi o evlerin çoğunun yerinde çirkin apartmanlar yükseliyor. Ama o yıllarda sokağımızın iki yanı işlemeli perdelerin meltemde dalgalandığı yorgun evlerle doluydu. Eski şose boyunca sıra sıra dikilmiş dut ağaçlarını anımsıyorum. Ama galiba bu eskiyen huzur son demlerini yaşıyordu. Çünkü her şey çok hızlı değişmeye başlamıştı.

Ahmet Büke, " Hisaraltı Teşkilatı", İzmir Postası'nın Adamları,
Can Sanat Yayınları, İstanbul 2010, S. 116-117

Meltem, Michael ve Defne Evi

2008

Başvuru Öyküsü

Fevzipaşa Mahallesi 177 Sok. No: 3
Foça

Yapı Sahibi ve Yapımcı: Meltem Özkan
Müellif: Ercüment Kuyumcu (Mimar)

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım

2006 yılında evi gördüklerinde çok beğenmişler ve uzun süren çabalardan sonra satın almışlar. Emekli olduktan sonraki hayatlarını, yıkılmaya başlamış olan bu bu evde yaşayıp eve yeniden hayat kazandırmaktan, Foça'ya ve onun tarihine katkı koymaktan dolayı gururlular.

2008 Meltem Özkan
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Foçalı mısınız?

Meltem Özkan
Hayır, Foça'ya 2006 yılında yerleştik. Daha önce Ankara'da yaşıyorduk.

A.G. Bu deniz kentinde yaşamaya karar verme nedenlerinizi öğrenebilir miyiz?

M.Ö.
Yoğun çalışma hayatı, ses ve görüntü kirliliği, trafik, hayatın mekanikleşmesi gibi büyükşehir yaşamının getirdiği olumsuz etkenler bizi doğaya ve denize daha yakın, daha sakin ve huzurlu bir alternatif yaşam arayışına itti.

A.G. Evinizi satın alma ve onarım süreçlerini paylaşır mısınız bizimle?

M.Ö.
Aslında arayışımıza Kuzey Kıbrıs'ta başladık, Bodrum ile devam ettik. Sonra Ayvalık'ta bir otelde 4–5 günlük yer ayırtıp bir araba kiraladık. Amacımız ve hayalimiz, tarihi dokunun içinde, eski bir taş ev bulmak ve restore etmekti. Bir gün Foça'da yaşayan arkadaşlarımızı ziyaret etmek için Foça'ya geldik ve aynı gün Foça'ya yerleşmeye karar verdik. O sıralarda Ankara'da yaşadığımız için uygun bir ev bulmak epeyce vaktimizi aldı. Hemen hemen her ay Cuma akşamı yataklı trenle Foça'ya gelip, pazar akşamı Ankara'ya döndük. Sonunda evimizi bulduk ama asıl zor dönem ondan sonra başladı. Ankara'da yaşadığımız için projelendirmek, kurul onaylarını almak ve inşaat süreçlerini denetleyebilmek amacıyla Foça'da bir daire kiraladık ve aylık tren seyahatlerimiz devam etti. Ankara'da kendi mimarlık ofisim olmasına rağmen, İzmir Mimarlar Odası'na kayıtlı olmadığım için, yaptığım tasarımları yerel mimarları kullanarak hayata geçirmek zorunda kaldım. Ama sonunda inşaat beklediğimizin üstünde bir maliyet ve uzun bir sürede de olsa bitti. Kızımız Defne'nin de İzmir Ekonomi Üniversitesi Moda Tasarımı Bölümünü kazanması ve İzmir'de yaşamaya başlaması ile biz de hemen Foça'ya taşınmaya karar verdik.

A.G. Nasıl bir yaşam düşlemiştiniz? Bu gün bu düşü yaşıyor musunuz?

M.Ö.
Sakin, huzurlu, sağlıklı daha doğaya yakın, trafik gürültüsü duymadan kuş sesleriyle uyanacağım, arabaya binmeden her tarafa yürüyerek gidebileceğim, yaşam kalitesinin büyükşehre kıyasla daha yüksek olacağı ve en önemlisi tarihi dokunun içinde, tarihe dokunabileceğim bir yaşam düşlemiştim. Evet, bugün bu düşü yaşıyorum.

A.G. Bir insanın tarihi ve kültürel mirasa değer verebilmesi için nasıl özelliklere sahip olması gerekir sizce?

M.Ö.
Bu özelliklere sahip olmanın tek bir yolu var, o da eğitim. Tarihe ve kültürel değerlere saygı eğitimi çocukluktan başlayarak tüm eğitim süreçlerinde yer almalıdır. Bunun sonunda tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkan, değerini bilen, bilinçli yetişkinler yetişebilir. Bilinçli ebeveynler de bilinçli çocuklar yetiştirir.

A.G.Eski eserlere olan ilginiz, atölyenizde yer alan objelerden anlaşılıyor, ayrıca eski geleneklere de meraklı olmalısınız. El işi üretimleriniz ve çeşit çeşit reçeller, zeytinler üretiyorsunuz. Bize biraz da bu özelliklerinizden bahseder misiniz?

M.Ö.
Çok uzun zamandan beri antika objeler toplarım. Her bir objenin bir hikâyesi olduğuna inanırım, bunları hayal ederim, kurarım. Ayrıca el işlerine çok meraklıyım, küçüklüğümden beri her türlü el işini öğrenmeye çalışırım. Takıntılı bir şekilde malzemelerin sınırlarını zorlamayı severim. Bir başka hobim de yemek yapmaktır. Bu konuda da meraklı ve tutkuluyum. Hem dünya mutfaklarını, hem de Türkiye'nin yöresel lezzetlerini denerim ve bundan çok büyük keyif alırım. Foça'ya yerleştikten sonra mimarlık yapmak istemedim. Bana çok büyük keyif veren atölyemi ve "Meltem's Craft Shop" adlı dükkânımı açtım. Dükkânımda, atölyemde ürettiğim el işi objelerin, eski ve antika objelerin yanı sıra katkısız olarak ürettiğim 29 çeşit reçel ve soslar da var. Geleneksel tatların ve tekniklerin kaybolmaması gerektiğine inandığım için, her sene biberlerimi kuruturum, domates salçası ve sosları, biber salçası, tarhana, deneysel bezelye tarhanası, lakerda, pastırma, dolma patlıcan ve biber turşusu gibi ürünler hazırlarım.

Komik bir hikâyecik: İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından verilen Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülü için başvurduğumda, jürinin gelip binayı göreceği, gelmeden 2–3 gün önce haber verileceği söylendi. Bir Salı günü, Foça pazarından 25 kilo biber alınmış, biber salçası hazırlıkları yapılırken telefon çaldı, 15 dakika sonra jürinin gelip eve bakacağı söylendi. Yapılacak hiçbir şey yoktu, evi toparlamam imkânsızdı. Bir anda evin içi jüri üyeleri ile doldu, yer

gök biber dolu. Belki de hoş bir anı oldu. Restore edilmiş geleneksel evde, geleneksel yöntemlerle yapılan biber salçası...

İçinde yasadığımız ev canlı bir organizma gibi, biz ona hayat verdik, ömrünü uzattık, o bize mutluluk ve enerji verdi. Onunla her gün konuşuyoruz, onu öpüyoruz. Bizden sonraki kuşakların da bu güzelliği görebilecekleri duygusu mutluluk verici. O bizim çocuğumuz gibi, en az 100–200 sene daha yasayacak bir çocuk.

A.G. Teşekkürler.

2008 Sayıner Evi
Başvuru Öyküsü

Umurbey Mahallesi, Selimiye Mahallesi
404 sok. No: 21
Konak

Yapı Sahibi: Abdullah Sayıner
Müellif: Dürrin Ulema (Mimar)
Yapımcı: H.Yalçın Kezer

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım

Sayıner Evi, körfeze hakim manzarası ile içinde İzmir yaşayan bir konut olarak tanımlanabilir. Bu konut, aileye ait bir konutun yine aile tarafından restore edilerek ve içinde yaşamayı sürdürerek aile anılarını koruyan bir örnek.

Fotoğraflar: Çağdaş Öztürk

Abdullah Sayıner
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Konutunuz Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinden 2003 yılında Basit Onarım kategorisinde ödüle değer bulundu, 2008 yılında ise Esaslı Onarım kategorisiyle ödüllendirildi. Yapıyı yaşatmak adına ne çok çaba harcamışsınız. Bu çabayı yapıya olan bağlılığınızın bir sonucu olarak tanımlayabilir miyiz?

Abdullah Sayıner
Evimiz 1903 yılında yapılmış, ailem 1958 yılında bu evi satın alarak yerleşmiş. Ben 1961 yılında bu evde doğdum ve büyüdüm. İlk ve ortaokula giderken annem beni bu evden uğurladı. Bu evde birkaç gün süren kutlamalarla sünnet oldum. Ablam bu evden gelinliğini giyerek çıktı. Annemin yaptığı pişileri ve aşureleri bu evden komşulara dağıttım. Bisiklete binmeyi bu mahallede öğrendim. 1974 yazının karartma gecelerinde Kıbrıs çıkarmasında neler olduğunu bu sokaklarda toplanan mahalledeki ağabeylerden öğrendim. Her yıl 9 Eylül' de düzenlenen ve Varyant' tan da geçen büyük kutlama yürüyüşünü bütün aile bu evin cumbasından coşkuyla seyrettik. Her biri ayrı heyecan veren bu anıları çok uzatabilirim ama bizi bu evin onarımı için yüreklendiren sadece bu yaşanmışlıklar değil. En az bunlar kadar önemli bir başka neden de, çok sevdiğimiz İzmir' e karşı sorumluluğumuzu yerine getirme, borcumuzu ödeme ihtiyacı oldu. Evimizin varlığını sürdürmesi şehrin de yaşamasına katkıda bulunacaktı. Bu konuda, Buca'daki evlerini hayranlıkla ziyaret ettiğimiz Sponza Ailesi bize ilham verdi. Tüm bunların üstüne, her sabah nefis bir körfez manzarasına uyanma, insana ferahlık duygusu veren büyük odalarda soluma, bahçede çiçek yetiştirme, dut yeme ve tüm bunları şehrin tam ortasında yaşama düşüncelerinin heyecanı eklendi. Karar vermemiz hiç zor olmadı.

A.G. Çağın gerekleri ile eski konutun dokusunun korunması arasındaki çelişkiler nelerdir ve sizce nasıl çözümlenmeli? Konutunuz özelinde bu sorunlara nasıl çözümler üretildi?

A.S.
Aslında, çok fazla bir çelişki olmadığını düşünüyorum. Bu evler çok sağlıklı ve yaşanması hiç te zor değil. Kalın taş duvarlar, dışarıdaki ısı değişikliklerinin içeriye az yansımasını sağlıyor. Yüksek tavanlarla hiçbir zaman daralmıyor, sıkışma hissiyle bunalmıyorsunuz. Evimizin altında koca bir sarnıç var. Onarım sırasında çatının drenaj borularını elden geçirdik, sarnıca yönlendirdik. Şimdi tüm yağmur sularını topluyoruz ve bahçemizin bakımında yalnızca bu suları kullanıyoruz. Yani, evin yapıldığı dönemde çok güzel çözümler bulunmuş ve bu çözümler hâlâ hayatımızı kolaylaştırıyor. Yalnızca yalıtım önemli bir sorundu ama mimarlarımızın çözüm bulması çok zor olmadı. Doğal olarak, ısınmanın iyi çözümlenmesi gerekiyordu. Gerekli tesisat tasarım ve uygulaması yapıldı.

Sanıyorum onarım sürecinin en zorlandığımız bölümü, hazırlanan projenin Anıtlar Kurulu' nca onaylanmasıydı. Bu kurulun çok önemli olduğunu, ama zaman zaman şekile de çok takılabildiklerini düşünüyorum. İki örnek vereyim. Birincisi, cumbamız onarım öncesinde sactan yapılmıştı ve hiçbir şekilde İzmir' in klasik cumbalarına benzemiyordu. Belli ki, 100 yılı aşkın yaşamının bir noktasında değiştirilmişti. Pek çok eski evin ahşap cumbasını inceleyip, benzer bir ahşap cumba ile yenilemek istedik. Kurul kabul etmedi ve yine sactan, yalın bir yapı projelendirilmesini istedi. Bunun üzerine eşim Kent Müzesi' ne gitti ve oradaki uzmanların yardımıyla evin eski fotoğraflarını, çok uzaktan çekilmiş olsalar da, buldu. O resimleri dijital ortamda büyüttük ve orijinalinin ahşap olduğunu kanıtladıktan sonra değişiklik yapma iznini alabildik. İkincisi, evin içinde iki odayı birbirine bağlayan bir kapının yaklaşık bir metre yana çekilmesini istedik, izin verilmedi. Çok önemli görünmeyebilir ama evin iç tasarımı açısından daha elverişli olacaktı.

A.G. Konutunuzun İzmir'deki konumu çok özel. Sahip olduğu manzara inanılmaz. Ayrıca Varyanta bakan herkesçe de görülüyor ve bakımlı olduğu için kentimizin tarihe verilen önemin bir temsilcisi oluyor. İçinde yaşarken hissettiklerinize de değinsek biraz.

A.S.
Hiçbir mekân paylaşılmadıkça mutluluk veremez. İçindeki insanlar ya da dostlar eve heyecanla, kalplerini açarak geldiklerinde, ev mutluluk verir, sizi sarmalar. Böyle bir evde yaşamak, o heyecana daha rahat ulaşmanızı, özleyerek gelmenizi sağlıyor. Orada daha kolay huzur bulacağınızı, körfez vapurlarını izlerken kafanızı boşaltabileceğinizi, günbatımının sürekli değişen renklerinde yüreğinizin dolacağını, güzellikleri daha kolay bulup paylaşabileceğinizi biliyorsunuz.

Diğer yandan, İzmir' in eski fotoğraflarına nerede rastlasanız, heyecan duyuyorsunuz. Hepsini tek tek inceleyip, ev ya da bu mahalleyle karşılaşmayı bekliyorsunuz. Sıklıkla Varyant'ı ve Varyant' tan Konak ve körfezin görünüşünü buluyorsunuz, bugünle karşılaştırmalar yapıyorsunuz. Bir de, Konak'ta yürürken başınızı kaldırıp bakmak çok güzel bir duygu. Evimizin, her iki yanımızdaki evlerle güzel ve gururlu bir duruşu var. O zaman "iyi ki" ile başlayan bir dizi düşünce içinizi dolduruyor: "İyi ki emek verdik, onardık; iyi ki bu evde yaşıyoruz; iyi ki aile büyüklerimiz 55 yıl önce burayı

seçmişler; iyi ki bu güzel ailenin, bu şehrin bir parçasıyız.” diyoruz.

Diğer yandan, biraz da “keşke” ile başlayan düşüncelerimiz var. Eski evlerin onarımı ve bakımı yeni apartmanlara göre daha masraflı ve zahmetli. Bu nedenle, eskiden adı Değirmendağı olan İzmir’ in bu güzel mahallesinde, çok sayıda eski ev ya kaderlerine terk edilmiş durumda, ya da değerleri pek bilinmeden, kötü koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. Keşke, diyorsunuz, iyi işleyen yüreklendirme mekanizmaları olsa, keşke bu işe gönül vermiş ev sahiplerinin projelerine ellerinde kırmızı kalemlerle yaklaşmayan, çözüm üreten kurumlar olsa, keşke mahalle eski haliyle canlansa, tüm Avrupa kentlerinde olduğu gibi bir “eski şehir” olsa.

A.G. Teşekkürler.

Fotoğraflar: Çağdaş Öztürk

Esaslı Onarım

Karşıyaka Latife Hanım Köşkü Anı Evi

2008

Başvuru Öyküsü

Fettah Mahallesi, Latife Hanım Sokağı
No: 16 Karşıyaka

Sahibi: Karşıyaka Belediyesi
Müellif: Sibel Marmasan (Mimar)
Yapımcı: Haldun Even (İnş. Müh.) Anıt Yapı İnş. San. ve Ltd. Şti.

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım

1800'lü yılların sonunda Uşakizade Sadık Bey tarafından çiftlik evi olarak inşa edilen yapı, 1923 yılında Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım'ın hayatının son bir ayını geçirdiği ve vefat ettiği bina olması nedeniyle tarihi önem taşımaktadır. Atatürk'ün eşi Latife hanımla birlikte ata bindiği, Çanakkale yolundan istasyona kadar uzanan bir çiftliğin günümüze ulaşan konutu olan yapı, daha sonraki yıllarda el değiştirmiş; sırasıyla anaokulu, adliye binası, dershane ve bir inşaat firmasının bürosu olarak kullanılmış; 12.05.2005 tarihinde takas usulü ile Karşıyaka Belediyesi mülkiyetine geçmiştir. İzmir Valiliği'nin Karşıyaka Belediyesi'ne verdiği destek ile gerçekleştirilen restorasyonundan sonra vatandaşlar tarafından bağışlanan Cumhuriyet dönemine ait mobilyalarla dekore edilmiştir. Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen tarafından yapılan ve birinci kata yerleştirilen Atatürk, Zübeyde Hanım ve Latife Hanım'ın balmumu heykelleri ile tarihine canlılık kazandırılmış olan konut 'Latife Hanım Anı Evi' olarak ziyarete açılmıştır.

Bir anekdot

Yılmaz Büyükerşen balmumu heykelleri yerlerine yerleştirmek için köşke gelir. Yerleşim işini tamamladıktan sonra birer kahve söylerler. Kahve servisi başlar elinde tepsiyle içeriye giren hanım hürmeten ilk kahveyi Zübeyde Hanım'a uzatır ve ısrarla kabul etmesini bekler.

2008 Sibel Marmasan
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Tarihi değerinin ötesinde anı değeri ile de ayrı bir öneme sahip Latife Hanım Köşkü'nün kente kazandırılmasında mimari müellif olarak verdiğiniz katkılarınız için teşekkür ediyoruz. Latife Hanım Köşkü'nün restorasyon öncesinden işlevlendirilmesine ve anı müzesine dönüşmesine dek yaşanan süreçlerden bahsederek başlasak söyleşimize…

Sibel Marmasan
Geçmişte adliye, dershane, büro gibi işlevler için kullanılan köşkün ana yapısı, Karşıyaka Belediyesi tarafından kamulaştırıldığında metruk durumda idi. Bahçesi ise ücretli otopark olarak kullanılıyordu. Mevlana Caddesi'ne bakan cephesi nakliyeciler tarafından işgal edilmişti. Bütün bu karışıklık arasında köşkün mevcudiyeti bile zor algılanır durumdaydı. Şahıs mülkiyetinde olan köşkün uzun ve zahmetli süren çalışmalar sonucunda kamulaştırılması ve Karşıyaka Belediyesi mülkiyetine geçirilmesi sağlandı. Ardından restorasyon için proje ve yapım süreci başladı. Yapının Cumhuriyet Tarihimiz açısından sahip olduğu değer nedeni ile "Anı Evi" olarak işlevlendirilmesine karar verildi. Karşıyaka halkının bağışladığı eşyalar ile tefriş edilen köşkte, Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Yılmaz Büyükerşen tarafından yapılan Zübeyde Hanım, Latife Hanım ve Mustafa Kemal Atatürk'ün balmumu heykelleri yer alıyor. Köşkün restorasyonu ile ele alınan bahçe düzenlemesi; kullanıcılar ya da halkla bütünleşmesini sağlayacak nitelikte olması çağdaş yaklaşımın bir ifadesidir de aynı zamanda.

A.G. Anı değeri restorasyon kriterlerini ayrıca etkilemiş olmalı. Latife Hanım Köşkü özelinde tarihi yapıların yeniden işlevlendirilirken gözetilmesi gereken özellikleri nelerdir sizce?

S.M.
Bu yapının anı değerinin çok önemli olması nedeniyle yapılacak işlevlendirme, yapıda herhangi bir değişime yol açmamalıydı. Bu nedenle yeni işlev "Anı Evi" olarak belirlendi. Zaten restorasyon projelerinde yeniden işlevlendirme söz konusu olduğunda, yapıda nitelik kaybına neden olmayacak bir işlevin verilmesi, istenen ve doğru bir uygulamadır.

A.G. Peki; yapının özgün işlevi yeni işlevin belirlenmesinde temel ölçüttür diyebilir miyiz? Başka ölçütler nelerdir?

S.M.
Yapının mekânsal özellikleri ait olduğu dönemin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlandığından, yapı aynı işlev için kullanılmaya

devam edilse dahi günün gerekliliklerinin sağlanabilmesi için bazı ilaveler söz konusu olacaktır. Bu nedenle yapının özgün işlevinin yanı sıra mimari niteliklerinin zenginliği, içerdiği detayların nadirliği gibi faktörler de temel ölçütler olarak değerlendirilmelidir. Yeni bir işlevin adaptasyonu esnasında bu özelliklerinin bir kısmının değişikliğe uğraması söz konusu olabilir.

A.G. Restorasyon çalışmaları, yapıların yeniden yaşam bulurken özgün özellikleri adına önemli kayıplara da neden oluyor ülkemizde. Gerçek anlamda koruma sağlamak için sizce ulusal bazda nasıl politikalar üretilmeli?

S.M.

Koruma adına doğru uygulamalar yapmak için sadece deneyimli değil aynı zamanda eğitimli personelin işi üstlenmesini ve yetki kullanmasını zorunlu hale getirmenin en temel başlangıç noktası olduğunu düşünüyorum. Her kademede eğitimli personel sayısının artması tabii ki işin bilinçli yapılmasını sağlayacaktır.

A.G. Bu anlamda bazı yasal düzenlemelere gereksinimiz var mı? Yeterli sayıda eğitimli insan bulmak mümkün mü? Eğitimli iş gücü nasıl değerlendirilebilir yenileme çalışmalarında?

S.M.

Tabii başka disiplinlerde olduğu gibi mimarlıkta da uzmanlaşma gerekiyor. Uzmanlık ile ilgili yasal düzenlemeler mutlaka yapılmalı, eğitim ve deneyimin bir araya gelmesi sağlanmalıdır.

Yeterli sayıda eğitimli insan potansiyelinin oluşması da uzmanlık alanlarının belirlenmesi ile mümkün olabilir. Eğer bu alanlar ile ilgili sınırlar belirlenirse zorunlu olarak bu alanlar ile ilgili eğitim alma gerekliliği oluşur, eğitimli personel de akademik çalışmanın uygulama ile bir araya gelmesini sağlamış olur.

A.G. Restorasyon üzerine akademik çalışmaların ortaya koyduğu kriterler ve uygulamadaki sorunlar nelerdir ve bu çelişkiler nasıl giderilebilir sizce?

S.M.

Akademik çalışmalar ile belirlenen yöntemler ve uluslararası antlaşmalar ile alınmış korumaya ilişkin kararların uygulayıcılar tarafından bilinmesini ve muhakkak uygulanmasını sağlamak gereklidir.

A.G. Yapıya müdahalenin sınırları nasıl çizilebilir? Kendi dönem özelliklerinin mimari olarak yansıtılması gerekliliği kadar yapım işçiliğini yansıtması da önemli olsa gerektir. Bu detay hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

S.M.

Restorasyon söz konusu olduğunda yapıya müdahale, yapının mevcudiyetini sürdürebilmesi için bozulmuş kısımlarının onarılması ve sadece gereklilik halinde uygun şekilde yenilenmesini içerir. Bunun yanı sıra yeniden işlevlendirmenin gereği müdahalelerde ise yapının mekânsal özelliklerine en uygun aktivite için kullanılması değişiklik ve ilavelerin mümkün olduğunca az olmasına neden olacaktır. Bütün bunlar olurken yine de en önemli kriter, yapının korunması gerekli kültür varlığı olarak taşıdığı bilgi ve yaşanmışlığı planıyla, dönemin yapım tekniği, işçiliği ve süsleme detaylarıyla gelecek nesillere doğru aktarabilmesidir.

A.G. 2008 yılında Latife Hanım Köşkü'nün mimari müellif olarak, 2010 Hamza Rüstem Fotoğraf Evi mimari tasarım ve iç mimari donanımını gerçekleştirerek ödüllendirildiğiniz, 2012 yılında Seçici Kurul üyeliğini üstlendiğiniz. İzmir'de 2003 yılından bugüne süren Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri hakkındaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz son olarak.

S.M.

Öncelikle böyle bir yarışmanın İzmir'de gerçekleşiyor olması; İzmir adına övünülecek bir olaydır. Korunması gerekli kültür varlıklarımıza Büyükşehir Belediyemizin göstermiş olduğu bu yaklaşım halkımızın bu konudaki hassasiyetini arttırma ve değerleri hakkında farkındalık yaratma adına önemli bir rol oynamaktadır. Ben de değişik şekillerde bu olayın bir parçası olduğum için kendi adıma gurur duyuyorum.

A.G. Teşekkür ederim.

2009 Ali Bayık Evi

Başvuru Öyküsü

Esaslı Onarım

İsmet Paşa Mah.
Reha Midilli Cad. No.76

Sahibi ve Yapımcı: Ali Bayık
Müellif: Abdullah Alpay

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım

İki katlı taş evin ana giriş kapısı üzerindeki kitabede 1885 tarihi yer alıyor. 1995 yılına kadar, konut olarak kullanılıyor. Aynı yıl, çıkan yangın sonucunda harap olan konut, 2008 yılında özgün hali gözetilerek restore ediliyor.

Selma Pastırmacı Evi 2009

Başvuru Öyküsü

Karagöz Caddesi No: 20
Yeni Foça

Sahibi: Selma Pastırmacı
Müellif & Yapımcı: Levent Alpgültaş

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım

"*Yaklaşık yüzyıllık bir geçmişi olan iki katlı yapıyı satın aldığımız zaman çok haraptı. Foça'ya olan sevgimiz bu yapıyı onarma fikrini yarattı. Eski bir yapıyı Foçamıza ve kültürümüze kazandırmayı amaç edindik. Eskisine sadık kalarak Bölge Kurulunun onayladığı projeye göre yapıyı onardık. Foça'daki tarihi yapıların yaşama kazandırılması için teşvik çalışmalarının arttırılmasını diliyoruz.*"

2009 Abdülhamit Köşk Binası
Başvuru Öyküsü

Murat Bey Mah. Eski İzmir Cad.
Torbalı

Sahibi: Torbalı Belediyesi
Müellif: Tamer Pakben (Mimar)
Yapımcı: Mahir Yapı / Mahir Kaplan

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım

Ağaçlı büyük bir parsel içerisinde yer alan iki katlı yapı, yörede Abdülhamit Köşkü adı ile anılmaktadır. Geçirdiği büyük yangın sonucunda taşıyıcı dış duvarları haricinde çatı örtüsü, iç taşıyıcı sistemi, kapı ve pencere doğramaları tamamen yok olmuştur. Yangın öncesinde askerlik şubesi olarak kullanılan yapının mülkiyeti Maliye Hazinesi'ne aittir. Yapıdaki izlerden tahıl deposu olarak kullanılmak amacıyla yapıldığı tahmin edilen yapı, daha sonra askerlik şubesi olarak kullanılmaya başlamış ve bu süreçte önemli değişikliliklere uğramıştır.

Yaklaşık bir metre genişliğinde kalın taş duvarlara sahip yapının, duvarları ahşap lambri ile kaplı üç büyük deposu yan yana yer almaktadır. Dikdörtgen depo mekânlarının doğu ve batı yönlerinde birer girişi bulunmaktadır.

Yapının doğusunda kuzey güney doğrultusunda uzanan, günümüzde Torbalı Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi'nin girişi olarak değerlendirilen bölüm, depo mekanlarının özgün kotundan yaklaşık bir buçuk metre alttadır. Kuzey ve Güney taraflarında kemerli iki girişi mevcut bu koridorun yağışlı havalarda yükleme boşaltma yapılırken ürünün ıslanmaması için üzerinin sonradan örtülerek yaratılan bir dönem eki olduğu düşünülmektedir.

Yapının depo bölümleri yaklaşık 1.50 m kadar yerden yükseltilerek taş temeller arasında rutubet bodrumu oluşturulmuştur. Yapının içerisinde, çatı arasına çıkılan ahşap bir merdivene ait izlere rastlanmıştır. 2008 yılında restorasyonu tamamlanan yapı, çok amaçlı kültür ve aktivite merkezi olarak hizmete açılmıştır.

Ayşegül Güngören
Yapı, içerdiği depo mekanları ve tren istasyonuna yakın konumu ile, döneminin endüstri yapılarından biri olduğunu düşündürtüyor. Yapı neden Abdülhamit Köşkü olarak anılıyor? Yapının, Torbalı'da adını taşıyan tuğrasının ve kitabesinin bulunduğu cami, sübyan mektebi, çeşme ve havuz yaptırdığı bilinen Abdülhamit'in Köşkü olduğunu ortaya koyacak bir bilgi veya iz var mı?

Tamer Pakben
Torbalı ve Tepeköy arazisinin büyük bir bölümü, Osmanlı Padişahı, II. Abdülhamid'in şahsi malıydı. Atçılığa ve biniciliğe, özel bir merakı olan padişah, İstanbul'dan özel treni ile Torbalı'ya kadar gelir, at yarışları seyrederdi. Bu uğurda, bahse konu yapının batısında bir hipodrom ve seyir tribünü yaptırmıştır. Halk arasında Abdülhamit Köşkü olarak anılan yapının, köşkle alakası olmayıp, koşu atları için zahire ve saman deposu olarak kullanıldığını düşünmekteyiz. Hipodrom yapısı ile depo yapısının, dış cephelerindeki söve taşları üzerinde bulunan ters ay yıldız kabartmalardan, yapıların saraya ait olduğunu söylemek mümkündür.

A.G. Abdülhamit Dönemini kapsayan süreçte yapı cephelerinde kesme taş görünümü veren sıva derzi yaygın bir kullanıma sahipti, hatta moda olduğu bile söylenebilmektedir. Bu yapıda da benzer izler mevcut muydu? Sizin gözlemlediğiniz başka dönem özellikleri nelerdir?

T.P.
Osmanlının son yıllarında, ekonomik çöküntüyle birlikte, siz moda dediniz ama ben tasarruf diyorum, kesme taşın yerini taş taklidi sıva almıştır. Bu sistemi Cumhuriyet Devri yapılarında da görebilirsiniz. Osmanlının henüz elinden çıkmamış, Yunanistan'da da bu uygulamaya sık rastlanılmaktadır. Abdülhamit Köşkü olarak adlandırılan yapımızın dış cephesinde de bu tarz bir uygulama görülmektedir. Büyük bir yangın geçiren ve farklı işlevlerle kullanılan yapının, dış cephe kaplamaları oldukça yıpranmıştı. Büyük bir bölümü ise yok olmuştu. Fotoğraflarına bakarsanız, sağlam kalmış özgün kısımlar onarılarak, korunmuştur.

Ege bölgesinin batısındaki, tüm yapılarda gözlemlenen özelliklere bu yapıda da rastlanılmaktadır. Pembe andezit söve taşları ve mucarta işçiliği belirgindir. Yapının içerisinde, yükleme ve boşaltmayı kolaylaştıracak, kademeler vardır. Yakın zamanda kadar, yükün, yapı içerisine dekovil hattı ile geldiği ve rayların sonradan söküldüğü bilinmektedir.

A.G. Geleneksel tarzda üretimin yerini endüstriyel üretime bırakmasına bağlı olarak ortaya çıkan endüstri yapıları, teknik ilerlemelerle değişen üretim işlevlerine karşılık veremeyince terk edilmiştir. Endüstriyel miras olarak tanımlanan, kentimizde yaygın olarak karşılaşılan bu yapıların kente kazandırılması adına örneklerden yola çıkarak neler yapılabilir?

T.P.
Endüstri yapıları yerleşimin dışında konumlanmaktayken, şehirlerin büyümesiyle, artık içlerinde yer almakta ve arazileride oldukça kıymetlenmiştir. Her nasılsa, artık işlevini yitirmiş bu tesislerden arta kalanlar, Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alındılar. Yakın zamanda İzmir Büyükşehir Belediyesinin öncülüğünde, Hava Gazı Fabrikası onarıldı, Kamunun hizmetine açıldı. Yine Sümerbank Fabrikası eğitim tesisi oldu. Alsancak'taki Tekel Tütün Depoları, meslek odaları olarak hizmet verecek şekilde restore ediliyor. Konak Belediyesi'nin de benzer uygulama çalışmaları devam etmekte. Bunlar güzel şeyler, ancak önemli olan, restorasyon sonrası özgün yapıdan geriye ne kaldığı, eski fonksiyonunu anımsatacak ne kadar iz kaldığı. Restorasyonun başarısının derecesi bu olmalı.

A.G. Restorasyon uygulamalarında yapıların özgün niteliklerinin belge olarak korunması için tasarım ve uygulama detaylarında dikkat edilmesi gereken noktalar nelerdir?

T.P.
Tam da beylik soru sordunuz. Bu sorunuza, slogan cevaplar vermektense, kendi düşüncelerimi aktarmak istiyorum. Korunması gereken, taşınır ve taşınmaz eserlere müdahale biçimleri, uluslararası restorasyon ilkeleriyle belirlenmiştir. Aslında bu ilkeler her iki tip eserler için de aynidir. Alsancak'ta cumbalı bir yapı ile, İskender Lahti'nin restorasyon ilkeleri aynidir. Restorasyon, ne kadar ilkeli ve özenli yapılsa dahi, beraberinde, tahribatı da getireceği bilinmelidir. Biz yapıları, özgünlüğünü mümkün olduğu kadar bozmadan onarıp, gelecek nesillere bir belge bırakmak için eğitildik. Ancak, eski eser yapılar bir heykel değildir. Onarım tamamlandıktan sonra, kullanılacak ve içerisinde insan yaşayacaktır. Restorasyon öncesi, yapı ile ilgili ortaya atılan sorulardan birisi de "ne kadar bir süre için korunacak" sorusudur. İskender Lahdi söz konusu olduğunda, sonsuza kadar korunacaktır cevabı verilebilir. Ancak eski bir konutsa, verilebilecek cevap en fazla 70–100 yıldır. Malzemenin de bir ömrü olduğu bilinmelidir. Gürhan Tümer Hoca'nın dediği gibi, "5000 sene sonrasının Alsancak'ını düşünün, korumacılık ne beyhude bir çabadır".

Özgün niteliklerin belge olarak korunması, sanıldığı gibi kolay bir iş olmayıp, tamamen uzmanlık isteyen bir konudur. Özgün detaylar sadece görünen, süslü bir merdiven babası ya da mermer bir ocaktan ziyade, yapım sistemi ile ilgili sıva altında kalan, ahşap taşıyıcı sistem detaylarını ve bir dövme çiviyi de kapsar. Hatta bu noktalar, özgün sıva malzemesini ve üzerindeki, boya tabakalarına kadar detaylandırılır. Günümüzde bu kadar kapsamlı bir araştırmaya dayanan restorasyonlardan bahsetmek zordur. Projelendirme safhasında, yapılan analizlerin ciddiyetiyle orantılı olarak, uygulamada özgün kısımların korunması sağlanabilir ama tamamı için, bu mümkün değildir.

A.G. Dünya ölçeğinde çağdaş yaklaşımlardan yola çıkarak, yeni restorasyon uygulamaları hakkındaki gözlemlerinizi paylaşır mısınız bizimle?

T.P.
Gazetelerde ya da dergilerde rastlarsın, falanca müessese, filanca yapıyı "aslına uygun olarak" restore ettirdi. Yok böyle bir şey. Aslına uygun restorasyon olmaz.

Abdülhamit Köşkünün dış cephelerindeki, taş taklidi özgün sıvayı onardığımızda, tepkiler şöyleydi, "yamalı bohça" gibi oldu. Ya da, Alsancak'taki yıpranmış söve taşlarından bazılarını olduğu gibi koruduğumuzda, "müteahhit, paraya kıyamadı eski taşları değiştirmek için" dediler. Restorasyon pahalı bir iştir. Uzmanlık ister. Zaman ister. Restorasyon tamamlandığında, bir bakarsınız yapı, zeminden itibaren yukarıya doğru tekrar bir restorasyon istiyor.

Türkiye'deki koruma bilincinin, yeni doğmuş bir bebek iken, günümüzde ancak yeni yeni yürümeye başlayan bir çocuğa evrildiğini söylerim. Ancak günümüzde, başarılı restorasyonlar yapılmakta. Düşünsenize daha önceki, II. Grup yapı uygulamalarını. Cephe ve gabari korunmak kaydıyla, içeride her türlü değişikliğin yapıldığı uygulamaları. Koruma Kurulları eliyle birçok yapı tahrip edildi. Şimdi, adam gibi koruyacaksan koru, yoksa dokunma mantığı var ki bu daha tutarlı.

A.G. Sizi fotoğraf merakınızla ve ören yerlerine vermiş olduğunuz gönüllü desteklerle de tanıyoruz. Klazomenai Zeytinyağı İşliğindeki çatı tasarımı ve uygulaması da size ait. İzmir özelinde yürüttüğünüz bu çalışmalarla bir anlamda bu kentin tarihi değerlerini kucaklıyorsunuz diyebiliriz. Hal böyle olunca şöyle bir soru akla geliyor: İzmir'in tarihi mirasının korunması ve yaşatılması adına nasıl stratejiler geliştirilmeli sizce?

T.P.
Ayşegül Hanım, mimarlık ikinci sınıf öğrencisiyken, Ekrem Akurgal'ın Erithrai antik şehrindeki tiyatronun rölövelerine başladık. Daha sonraları, Batı Anadolu'da birçok ören yerinde, fahri kazı mimarı olarak görev aldım. Kazı tozu, bir tutkudur, bırakamazsınız. 34 yıl olmuş. Yaklaşık 400' ün üzerinde eski yapı ile uğraştım. Eşim, oğlum ve gelinim bu konuda uzmandırlar. Çok sayıda öğrencim ve stajyerim, bu işi yapmakta ve bana rakip olmaktadırlar. Teknolojiyi iyi kullanan, yeni bir jenerasyon geliyor. Bu da beni çok mutlu ediyor.

Eskiden sorulurdu eski yapılar için. Nasıl? Ne amaçla? Ne zamana kadar? Ne kadarını? Bu "ne" ler uzayıp giderdi. Örneğin, şu sokağı koruyalım, diğerlerine imar izni verelim. Her mahalleden bir sokak... Bu bitti. Artık ne varsa korunmalı. Bu şehirde, birçok eski eser yapı, korumacılık adına katledildi. Bir şey kalmadı. Kanunla, yönetmeliklerle, bir yere kadar koruyabiliyorsunuz. Yapılar devlet malı, ikinci dereceden bir mülkiyet hakkı var. Tapu senetleri üzerine yazılmalı, "Ey Vatandaş bu satın aldığın yapı devlet malı niteliğinde olup, kafana göre müdahale edemezsin."

Şimdi teşvikler ve istisnalar var. KDV muafiyeti var. Emlak vergisi alınmıyor bunlar güzel şeyler. Koruma Kurulları, niteliksiz projelere prim vermiyor. Özel İdare katkı fonları var. Geleceğe ilişkin umudumuz çok. Korumayalım diyen kalmadı İzmir'de, ancak yine de para meselesi. Mevzuat çok ağır ve hantal. Resmi kurumlarda çalışanlar, bu konuda, olağan üstü bir özveri ile çalışmaktalar. Konuya ilişkin teşvikleri arttırmak bence çok önemli. Bu hususta, Özel İdare Fonları'ndan, daha fazla maddi katkı sağlanabilir.

Büyükşehir Belediyesi'nin, Tarihe Saygı bağlamında, düzenlediği etkinliği de yabana atmamak gerektiğini düşünüyorum. Bu hususta anlatmak istediğim özel bir şey var. İlk etkinlikte, bir sunum da ben yapayım diye verdiğim proje ile ödül almıştım. O noktaya kadar, piyasanın krizinden oldukça etkilenmiş ve mesleği, restorasyon işini bırakıp, başka bir iş yapmayı düşünüyordum. Benim için ödülünüz dönüm noktası oldu ve halen devam etmekteyim.

A.G. Teşekkür ederim.

Esaslı Onarım

UMA - Urla Müzik Akademisi 2009

Başvuru Öyküsü

Zafer Cad. No:59
Urla

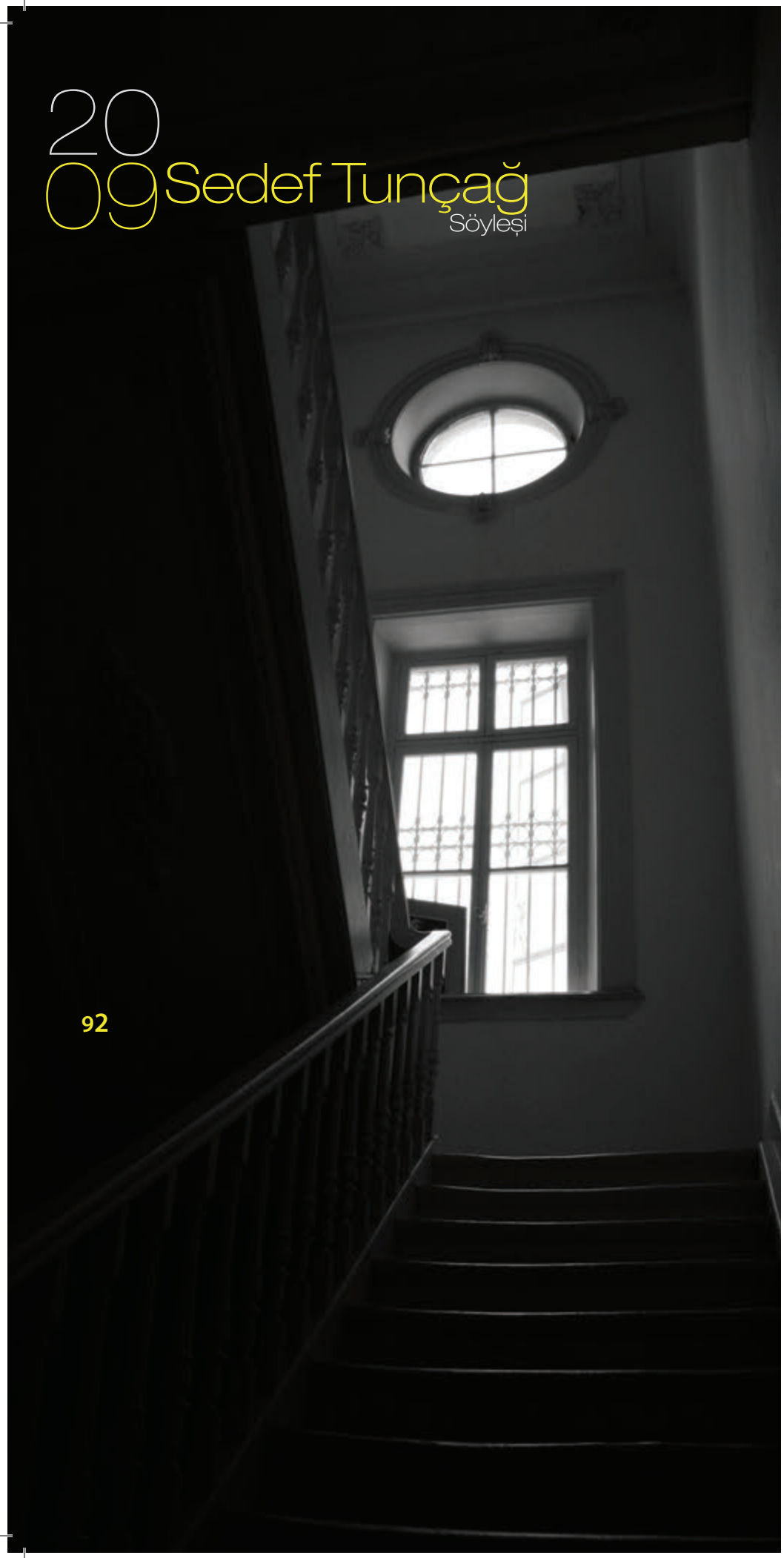
Sahibi & Yapımcı: Sedef Tunçağ – İnci Coşkuner
Müellif: Sevinç Eğercioğlu (Mimar)

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım

1920'li yıllarda Urla Belediye Binası daha sonra kız öğrenci yurdu olarak değerlendirilen yapı bu süreçte çok yıpranmış, ardından konut olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2000'li yıllarda satın alındıktan sonra Kültür Bakanlığı'nın onarım fonlarından yararlanılarak yaklaşık dokuz yılda onarımı tamamlanmış ve müzik akademisi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

2009 Sedef Tunçağ Söyleşi

Ayşegül Güngören
Yapının tarihi serüvenini hakkında bilgi verir misiniz bize?

Sedef Tunçağ
Urla kasabası da iki kıta arasında köprü oluşturan Anadolu'nun tüm kasabaları gibi üzerinde yaşayanların çeşitliliğini, yaşam tarzında, kültüründe, geleneklerinde ve göreneklerinde güçlü bir şekilde yaşatmış. Bunu mahalle yapılarında ayrıntılı şekilde fark ediyoruz. Sözünü ettiğimiz yapı da kasabayı ikiye ayıran Akpınar deresinin "Rum" tarafında bulunan iki katlı kâgir bir yapı. Yaşı konusunda kesin bir bilgimiz yok ama 150 yaşının üzerinde olduğunu tahmin ediyoruz.

A.G. Yaşı bu kadar olunca uzun bir hikâyesi de olmalı.

S.T.
Bina Urla'nın 1920 öncesi konut ve ticaretin bir arada yaşadığı en canlı bölgesinde yer alıyor. Urla Rum eşrafından meşhur üzüm tüccarı Konstantinidis ailesinden Efendi Kosta'nın aynı caddede bulunan evlerinden biri olduğunu biliyoruz. Aile Türkiye'yi terk ettikten sonra bina konut olmanın yanı sıra Urla Belediye Binası olarak kamusal bir hizmet yapmış, daha sonra da kız yurdu olarak hizmet vermiş. İşte bu dönemde binanın içinin çok fazla yıprandığını görüyoruz. Daha sonra çok uzun bir süre boş kalmış biz satın alıncaya kadar.

A.G. Belki de zamana yenik düşecek tarihi bir yapının restorasyonunu gerçekleştirerek bir müzik akademisi haline dönüştürdünüz. Nasıl doğdu bu fikir?

S.T.
Çok güzel bir soru. Bu tip, artık konut olarak kullanılamayacak büyüklükte olan tarihi binaları işlevsel olarak değerlendirmek kolay olmuyor. Bu açıdan bu eski bina kısmetli binalardan biridir bence. Çünkü bu bina en başından itibaren bir "Müzik Akademisi" olarak değerlendirilmek amacı ile seçildi ve sonuçta hedefine ulaştı. Amacımız ise mesleki bilgi birikimimizi aktarmaktan başka bir şey değildi. Müzik ve mimarlık; bu iki sanat dalı birleşince ortaya sürekliliği sağlanabilen başarılı bir sonuç çıktı: "Urla Müzik Akademisi".

A.G. Restorasyonun ötesinde yapının içerisinde birbirinden değerli antika eserlerle oluştuulan dekorasyon da iç açıcı ve yapıyla uyumu dikkat çekici. Bu seçkinin özelliklerinden bahsetsek biraz da.

S.T.

150 yaşını aşkın bir binanın iç donanımı, döşemesinin de yaşanmışlığı yansıtması bence çok önemlidir. Binada gördüğünüz eşyaların çoğunun hatta tümünün bir hikâyesi veya anısı var. Böyle olmasına çok özendik. Binanın dış kabuğu ve iç tasarımındaki uyum ve özenin evi ziyaret edenlerde yaşanmışlığa dair önemli bir duygusal etki yarattığını izliyoruz.

A.G. Hem İzmirli bir mimar oluşunuz hem de tarihi kültürel mirasa önem vermeniz akla şu soruyu getiriyor: İzmir'de, günümüze ulaşabilen tarihi ve kültürel eserlerin az sayıda olması; restorasyon uygulamaları ve koruma yöntemlerinin bu kent için ne denli önemli olduğunu ortaya koyuyor. Bu bağlamda; kentimizdeki kültürel miras yatırımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

S.T.

Hepimiz günümüzde teknolojik gelişmelere ve tasarımlara hâkim olabilmek için yarış içindeyiz. Ancak geride bıraktığımız her bir eserin, geçen her gün söyleyecek bir şeyleri olan belleğe dönüştüğünün de farkındayız. Kentimizde de bu bilincin hızla yer ettiğini izliyoruz. Yalnız İzmir kentinde değil ama Türkiye çapında tüm kentler ve belediyeler ÇEKÜL'ün önderliğinde kurulan Tarihi Kentler Birliği sayesinde bu bilince erişiyor, bu sayede kent belleğinin ne kadar kıymetli olduğunun farkına varıyor. İzmir bu konuda önder kentlerden biridir. Bu konuda kanunlar ile sağlanan imkanları sonuna kadar kullanıyor. Bu durum restorasyon konusunda uzman elemanları daha da donanımlı kılıyor. Yanı sıra son derece ağır maddi ve manevi koşullar sonucu ayağa kaldırılabilen eski binaların değerlendirilerek ödüllendirilmesini gelenek haline getiren İzmir Büyükşehir Belediyesini kutlamamız gerekir. Bu belediyemizin konuya yaklaşımının ne kadar ciddi olduğunun kanıtıdır.

A.G. Yapının işlevi sürekli değişmiş. 1920'li yıllarda Urla Hizmet Binası olarak kullanılmış, bir süre kız yurdu olarak hizmet vermiş, sonradan yeniden konut işleviyle kullanılmış. Restorasyona başlamadan önce yapının strüktürel, yaşamsal müdahale gerektiren sorunları var mıydı? Bunlara nasıl çözümler üretildi?

S.T

Bugün "Urla Müzik Akademisi" olan bina, yılların, doğa koşullarının ve çeşitli kullanımların yıpratmasına karşın çok kötü durumda değildi diyebilirim. En önemlisi binanın ayakta durmasını engelleyecek, yapısal anlamda yaşamsal müdahale gerektirecek sorunları yoktu.

A.G. Yapı, konut olarak üretilmiş; ancak şu anda müzik eğitimi hizmeti veriliyor. Tarihi bir yapı farklı bir işlevle yeniden yaşam bulurken, özgün işlevi temsil eden özelliklerinin de belge olarak yaşaması için neler gözetilmeli sizce?

S.T.

UMA binası 1. dereceden koruma altında olup, güçlü karakteri ile birlikte pek çok değerli özelliği bulunan bir bina. Bu bina konut olarak zamanın koşullarına göre yapılmış ancak yeni yaşamında değişik amaçla kullanılmasına rağmen hiçbir değişiklik gerektirmedi. Müzik eğitimi onun içine sığdırıldı. Eski binalara yeni işlev kazandırırken eski yaşanmışlığını korumak ve hissettirmek çok önemli; örneğin kullanılabilecek ahşap doğramalar, bozulmamış alçı süslemeler, zemin döşemeleri, gömme mutfak dolapları onarılarak kullanılmalı. Aksi takdirde her yeri yenilenmiş, ne eski ne yeni olan garip bir yapı ortaya çıkıyor. Genel olarak bu tip konut binalarının yaş mekânları dediğimiz mutfak ve banyolarının konutun ana binasına bitişik ama dışarıdan girişli olarak çözüldüğünü görüyoruz. Yeni çözüm yolları arayışında en fazla zorlanan noktalarından birinin bu olduğuna inanıyorum.

A.G. Teşekkür ediyorum.

2010 Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi
Başvuru Öyküsü

Fevzi Çakmak Caddesi No: 33
Bornova

Sahibi: Ege Üniversitesi
Müellif & Yapımcı: E.Ü Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı
Mimar Adnan Tunca

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım

Ege Üniversitesi tarafından restorasyonu gerçekleştirilen yapı geçmişte "sirkehane" olarak kullanılmış bir endüstri mirasıdır. Restorasyonun ardından üniversite tarafından

Haziran 2010'da "E.Ü. Balkanlar ve Anadolu Giysileri Müzesi" adıyla müzeye dönüştürülmüştür. Kültür Bakanlığı'na yapılan tescil başvurusu ile Kasım 2010'da adı "E.Ü Etnografya Müzesi" olarak değişmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi "Tarihe Saygı – Yerel Koruma Ödülleri'nden Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım kategorisinde ödüle layık görülen müze binası günümüz müzecilik teknolojisinin ileri örnekleri incelenerek modern iklimlendirme, teşhir, ışıklandırma ve güvenlik sistemleriyle donatılmıştır.

Ana binası; iki katlı geniş galeri kısmı ve ona bağlı üç oda, bir hol ve bir depodan oluşmaktadır. Ayrıca yönetim, atölye, ar-ge, güvenlik denetim birimleri mevcuttur. Müzenin ana binasının üst katında Slovenya, Makedonya, Moldova, Bulgaristan, Romanya, Bosna-Hersek, Yunanistan, Hırvatistan, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Arnavutluk ve Kosova olmak üzere toplam 12 ülke geleneksel kıyafetleri tam takım halinde, alt katında ise Anadolu ve Trakya'dan çeşitli yöresel kıyafetler tam takım halinde aksesuarlarıyla birlikte teşhirdedir. Alt kat galeriye bağlı bölümde geleneksel düğünlerimizde "kız evi" yer almaktadır. Bu bölümde, düğün törenleri içinde yer alan geleneksel uygulamalardan biri olan "kına gecesi töreni'' ve "çeyiz yazımı" canlandırılmıştır. Geleneksel giysilerin, takıların, çorapların, keselerin, iğne oyalarının, değişik işlemeli örtü ve peşkirlerden oluşan geleneksel Türk El Sanatları'nın çeşitli örneklerinin bulunduğu "çeyiz sergisi" ve halkın günlük yaşamında kullandığı çeşitli ev eşyalarıyla "mutfak" yaşamı canlandırılmıştır. Masalarda silahlar, gümüş kemerler, kemer tokaları, alınlıklar, bileklikler, köstekler, muskalıklar, hamayıllar, kadın tepelikleri, kadın-erkek başlıkları sergilenmektedir. İkinci binada Amerika Kıtası, Afrika Kıtası, Asya Kıtası, Balkan Ülkeleri ve Anadolu geleneksel halk çalgılarından oluşan zengin bir koleksiyon sergilenmektedir. Ayrıca ziyaretçilere dinlenme olanağı sağlayan kafeterya bu bölümde yer almaktadır. Bahçede, eski alet edevatlarıyla donatılmış terzi, bakırcı, ayakkabıcı ve marangoz dükkânları yer almaktadır. "Yaşayan Müze" adındaki bu bölümde; günümüzde işlevlerini yitirerek yok olan bu zanaatlar, Anadolu halk yaşantısının ve ekonomisinin vazgeçilmez unsurları ve esnaflık kurumunun örnekleri sergilenmektedir.

Müzenin envanterinde 2300 parça geleneksel giyim eşyası, 110 adet geleneksel halk çalgısı, 265 adet takı ve aksesuar, 24 adet silah, çeşitli sandık ve dolaplardan oluşan tamamı eski ve orijinal 3040 obje bulunmakta ve sergilenmektedir. Teşhirde 110 adet manken tam takım giydirilmiştir.

Ayşegül Güngören
İlk önce E.Ü. Balkanlar ve Anadolu Giysileri Müzesi kısa bir zaman sonra E.Ü. Etnografya Müzesi olarak değerlendirilen yapının müze işlevi ile restore edilme fikri nasıl ortaya çıktı?

Cengiz Aydın
Yirmi yıldır ülkemizde ve on yılda Balkanlarda yapılan araştırmalar sonucu elde edilen etnografik objelerin sergilenmesine uygun bir mekân gerekiyordu. Bu amaca en uygun yer ve yapı olarak Ege Üniversitesi mülkü olan Sirkehane binası Ege Üniversitesi yöneticileri ve proje yürütücüsü tarafından seçildi. 2004 tarihinde bu bina tamamen çökmüş harap bir haldeydi. Hem yapının yeniden yaşayacağı hem de müze işleviyle Bornova'ya kazandırılacağı fikri hepimizi heyecanlandırmıştı. Sit kurulu ile yapılan değerlendirmeler sonucu müze olarak kullanılmak üzere iç bölümlerinde küçük değişimler yapılarak restore edildi. Binanın müze olarak değerlendirilmesine Bornova merkezinde oluşu, ulaşımın kolaylığı, bahçe ve galeri bölümlerinde objelerin sergilenmesine uygun alanlara sahip oluşu da etkendi.

A.G. Oldukça zengin bir koleksiyona sahipsiniz. Emek ve çalışma isteyen bu birikimin oluşumu ve koleksiyonun özellikleri ile ilgili bilgi verir misiniz bize?

C.A.
Koleksiyonun oluşumunda yer alan öğretim elemanlarının halk oyunları, halk müziği ve kostüm konularında uzmanlıkları önemli rol oynamıştır. Müzemizde mankenlere giydirilen geleneksel giyim-kuşam baştan başlayarak ayağa kadar tüm parçaları, takıları yapım zamanına göre ve giyenin yaptığı işe uygun el yapımı ürünlerden oluşturulmuştur.

A.G. Müze koleksiyonu için başka kurumlardan ya da sivil inisiyatiflerden destek alındı mı?

C.A.
Yörelerine gidilerek sandıklardan, yapımcılardan ve güvenilir antikacılardan satın alınanlar da var, dernekler, kulüpler, okullar ile konuya duyarlı bireylerin bağışlarından seçilerek oluşturulmuş örnekler de mevcut.

A.G. Bornova'nın ilgisi nasıl müzeye? Yurt içi ve yurt dışından da ziyaretçileriniz olduğunu biliyoruz, müzeye ilgi gösteren popülasyon hakkında da kısaca bilgi istesek...

C.A.
Müzelere ilgi toplumun eğitim ve alışkanlıklarına dayanmaktadır. Halkımızın gün geçtikçe müzemize ziyareti sayısal olarak artmaktadır. İlginin yeterli olduğu söylenemez ama diğer müzelere bakarak kıyaslama yapacak olursak müzemize özellikle okulların ilgisi artarak devam etmekte. Kültürel zenginliğimizin sergilendiği bu kuruluşlara yabancıların ilgisini çekmek zorundayız. Bir ülkenin tanıtımında denizi, kumu, yiyeceği yanında kültürünün de çok önemli bir yere sahip olduğunu unutmamalıyız. Turizm açısından kültürel zenginliğimiz ülkemizin övünç kaynağıdır. Biz bu görevi yerine getirdik. Tanıtımı ve yararlanmayı da ilgili kurumlar sağlamalıdır.

A.G. Eğitim amaçlı ya da interaktif etkinliklerle ilgili faaliyetler de düzenleniyor mu burada?

C.A. Güzel bir soru. Evet. Özellikle yaşayan müze kısmında eski zanaatlar canlandırılarak geçmişi günümüze taşıdık. Zaman zaman da önemli geleneksel törenlerden örnekler sunulup alanda yapılan kayıtlar gösterime girmektedir. Bu konularda bilgilendirme ve değerlendirmeler yapılacaktır.

A.G. Müze olarak işlevlendirilen endüstri mirası bir yapıyı kullanıcı gözüyle konfor koşulları açısından değerlendirmenizi istesek?

C.A.
Müzemizin tüm bölümleri klima (ısıtma – soğutma sistemleri) ile donatılmış yaz ve kış ısı-nem ölçümleri ayarlanmaktadır. Tüm bölümlerde sergilenen objeler ve halkın yaşam alanlarına ve konularına uygun canlandırmalar yapılarak müzik yayını ile bütünleştirilmiştir. Kameralarla emniyeti sağlanarak amaca en uygun ışıklandırma ile görsel güzellik kazandırılmıştır. İhtiyaçların karşılanacağı yer olarak yeni bina seçilerek, tarihi yapının dokusuna da saygı gösterilmiştir.

A.G. Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülünün katkısı oldu mu müzenin tanıtımında?

C.A.
Müzemizin tanıtımında yer verdiğimiz Tarihe Saygı Ödülü önemli bir katkı sağlamakta. Ödül plaketi kapımızı yalnız süslemeyip müzemize ilgiyi ve önemi arttıran birçok soruyu da birlikte getiren önemli bir yer işgal etmektedir.

A.G. Etnografik eserler üzerindeki uzmanlığınızla da tanıyoruz sizi..Bu değerlerin önemi ve topluma kazandıracakları hakkında ki görüşlerinizi de alsak son olarak.

C.A.

Toplumlar ürettikleri sanat eserleriyle beslenir. Geçmişte yaratılanlar geleceğin temel yapı malzemesini oluşturur. Toplumlar kültürel zenginlikleriyle hayat bulurlar. Onları dil gibi inanç gibi birlikte tutan birbirine bağlayan en önemli bağı oluşturmaktadır. İnsan bir kenti ziyaret ediyorsa o kentin kültürünü de tanımak ister. Müzelerinde sergilenen arkeolojik ve etnografik objeleri de izlemek, sanatsal yaratılarını da görmek ister. Müzeler toplumun zenginliklerini yansıtan, kendi insanının övünç kaynağı yabancı insanın da gıpta ile izlediği yerlerdir. Kısaca müzeler insanın geleceğini şekillendirir. Müzeler; yaratıcı, üreten ve başarılı bireyler yetiştirmek amacına hizmet eden örnek yerlerdir. Ustaların eserleriyle tanışmak onlar başardı bizde başarabiliriz duygusunu doğurur. Böylece çocuklarımızın geleceğini aydınlatan geçmişin ürünlerinden yararlanmış oluruz.

A.G. Teşekkürler, Cengiz Hocam...

Esaslı Onarım

İzmir Atatürk Lisesi Müzesi

Başvuru Öyküsü

2012

Alsancak

Yapı sahibi: İzmir Atatürk Lisesi
Müellif: Salih Seymen
Yapımcı: S.S.S İnşaat Restorasyon Sanayi Tic. Ltd. Şti. / Ayşe Aytül Yaşarol

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım

İzmir Atatürk Lisesi 1888 yılında, bugünkü İl Vilayet Konağı'nın yanında, eski İzmir Adliyesi'nin bulunduğu binada; İzmir İdadi Mektebi olarak 120 öğrenci ile eğitime başlamıştır. 1925 yılına gelindiğinde bugünkü yerinde hizmet vermeye başlamıştır. Sırası ile İzmir Erkek Lisesi, İzmir Birinci Erkek Lisesi ve 1942'de İzmir Atatürk Lisesi adını almıştır. Günümüzde kullanılan tarihi okul yapısı, Rumlar tarafından gündüzlü kız okulu olarak inşa edilmiştir. İzmir'in köklü eğitim kurumuna ait olan lojman yapısı; İzmir Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı girişimleri ile okulun anılarını yaşatacak müzeye dönüştürülmek üzere restore edilmiştir.

2012 Salih Seymen
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Mimari müellifi olduğunuz, İzmir Atatürk Lisesi Müzesi Restorasyonu 2012 yılı Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nde Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım kategorisinde ödüle değer bulundu. Öncelikle katkılarınız için teşekkür ediyoruz. Lojman yapısının restorasyonu öncesinde bir anı müze işlevine dönüştürülme fikri İzmir'in simgelerinden biri olan tarihi okul için güzel bir seçim olmuş. İzmir Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı'nın öncülük ettiği restorasyon çalışması öncesinde bu fikrin doğuşu ile ilgili bilgi alabilir miyiz?

Salih Seymen
Yaklaşık altı sene önce, İzmir Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı, toplantıları sırasında lojman yapısı özelinde mezunlarına, öğrencilerine yanı sıra okula dönük çalışma fikrini benimsemiş olup, bu noktadan hareketle yaklaşık 15 yıldır kullanılmayıp çökme noktasına gelmiş yapının restore edilmesini gündeme getirmiş. O günlerde yetiştirdiği 5. Başbakan Şükrü Saraçoğlu, kente hizmetleriyle anılan belediye başkanlarımızdan Dr. Behcet Uz, müzik adamı Ahmet Adnan Saygun, yazar Necati Cumalı gibi ülkemize kentimize değerli katkıları olmuş binlerce okul mezunu düşünülerek, vakıfça yapının okulun anılarını sergileyecek müze olması kararlaştırılmış.

A.G. İzmir'i gün yüzüne çıkaran yeni bir değere imza atılmış böylece.

S.S.
Tabii. Çok önemli bir eğitim kurumu. Daha sonra bu karar okul idaresiyle ve Milli Eğitim Müdürlüğü'yle paylaşılmış ve kabul görmüş. Onun üzerine müze binası olması kararlaştırılmış burası. Müze binası olma fikri Vakfın fikri. Vakıf Yönetim Kurulu Başkanı bu fikri bizimle de paylaştı. Biz de heyecanlandık. İhalede uygun fiyat verdik. İşi aldık. Bu çalışmayı ticari kazanç olarak görmedik, biraz duygusal yaklaştık. İzmir'in tarihi değeri yüksek eğitim kurumuna düzgün hizmet verilmesi ve düzgün bir iş çıkarılması önemliydi. Yapıyı da gördüğümüzde heyecanımız bir kat daha arttı. Çünkü yıkık olmasına rağmen; yani döşeme yıkık, zemin kattan baktığınız zaman gökyüzü görülüyor, duvarlar mahvolmuş vaziyette, buna rağmen bize detayları en ince noktasına kadar ulaştırabilecek şekilde de korunmuş noktalara sahipti. Bilgi, belge zenginliği vardı. O zenginlikti zaten bizi heyecanlandıran. Biz uzun bir dönem proje çalışması yaptık, rölöve çalışması yaptık. Bu proje çalışması süresince Çekül Vakfı'ndan Konak Belediyesi'ne restorasyon yapımı için kaynak aktarılmış; o kaynağı değerlendirme sürecinde Konak Belediyesi de bizi uygun gördü. Daha doğrusu biz derken Atatürk Lisesini uygun gördü. Ben de son bir senedir Atatürk Lisesi mezunuyum. Fahri mezuniyet belgem var, onun için biz diyorum artık (Gülüşmeler) Vakıf yönetimi aracılığıyla bizim proje çalışmamızı karşılayan ilk kaynaktı bu hibe.

A.G. Bir lise bitirmeyi sağlayacak restorasyon süreci de var aynı zamanda değil mi? Yapının tarihi serüveni hakkında bilgimiz var, ancak uzun süren restorasyon serüveni de en az yapının kimliği kadar değerli olmalı, paylaşır mısınız bizimle?

S.S.
Evet, tabii. Proje ihalesi oldu. Sonrasında bu projeler tarafımızdan hazırlandı. Projeler önce okul idaresine, vakıf yönetimine, daha sonra Konak Belediyesine, Konak Belediyesi ön olurundan sonra1 No'lu Koruma Kurulu Müdürlüğüne gitti. Orada projelerimiz onay gördü. Daha sonra ruhsatlandırıldı ve inşaat ihalesi aşamasına gelindi.

Tüm çalışmalar amatör ruhla ilerledi. Başka türlü de yürümüyor. Vakıf işi tamamen amatör ruhla yürütülen bir iş. Çünkü paramız yok, pulumuz yok. Yola çıkıyorsunuz projeler geliştiriyorsunuz, sözün arkası parayı da bulmanız lazım, para yok. Mezunlara gidiyorsunuz üç oradan, beş buradan bağışlar topluyorsunuz, ricalar ediyorsunuz. Onunla da bir iş yapacaksınız. Yani, vakıfçılık günümüzde maalesef böyle. Bizim Atatürk Lisesi Eğitim Vakfı'nın öyle önemli bir geliri yok. Bağışlarla yaşayan, bağışlarla aktivitelerini sürdüren, hizmet üretebilen bir vakıf. Dolayısıyla kişisel çabalar ve özveriler çok öne geçiyor. Başka türlü de iş yürümüyor. Eğer bunlar gönülden olursa, sevgiyle olursa ürünler de güzel çıkıyor. Sizin de bildiğiniz gibi Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülü bu yapıya verildi. Bu tamamen bu özverinin, sevgiyle yürütülen uğraşın ürünüdür. Burada 700–800 metrekarelik bir yapıdan söz ediyoruz. Bayındırlık Bakanlığı'nın birim fiyatlarıyla,1700–1800 lira metrekare maliyetleri var ve biz buna kalkışmışız. Olmayan parayla inşaat yapacağız. Dolayısıyla, dedik ki önce bu yapıyı biz yağmurdan, sudan kurtaralım. Biraz para bulundu. Önce çatısı ihale edildi ve sadece çatı restorasyonu yapıldı. İzolasyonlar tamamlandı. Yapı dış etkenlerden, yağmurdan kurtarıldı. Yine para bitti. (Gülüşmeler) Çatının yapımı 2008 yılı. 2009–2010 durağan bir zaman oldu. Bu sürede para olmadığı için iş yapılamıyor. Ama biz çalışıyoruz. Çatıyı kapattık en azından. Çatıyı yaparken binada temizlik faaliyetleri de yapıldı. Arkasından proje müellifi olarak detay tespitlerimizi sürdürdük. Daha netleşti etütler, daha olgunlaştı. O süreci bu zaman diliminde yaşadık. Son bir buçuk senede, isminin açıklanmasını istemeyen bir mezunumuz, daha fazla para verdi. Okul Aile Birliği, otoparktan biraz para arttırıp denkleştirdi ve inşaat hızlandı, tamamlandı. Ama 2006 da 2007

de başlayan çalışma beş altı yıllık bir zaman içerisinde bu noktaya geldi. Normalde böyle bir inşaatın yapım süreci 8 ile 12 ay içerisinde değişir. Ama olanaksızlıktan 6 sene sürdü. 6 yıl sürmesine çok kötü gözle bakmayalım. Acele bir inşaat olmadı. Biz projeci mimarlar açısından önemli olan böyle sindire sindire, özene özene, hiç acele etmeden, bir önceki imalatın rahat tamamlanıp bir sonraki etüde zemin hazırlaması gibi olanaklar sağladı bize. Dolayısıyla acele edilmediği için restorasyon uygulaması özenli oldu. Uzun süre para bulamamanın böyle bir olumlu tarafı da var. Belki ödüle de bu vesile olmuştur diyebiliriz. Çok mu Polyannacılık yapıyorum bilemiyorum ama (gülüşmeler) İyimser bakmak gerek, önemli olan niyet etmektir. Olaylara olumlu ve pozitif bakmaktır. Biz proje müellifi olarak, vakıf olarak, okul idaresi olarak, okul aile birliği olarak, olaya çok pozitif baktık ve birlikte hareket ettik. Sonuçta güzel bir noktaya ulaştı. Herkes memnun tabii, bu tür ödüller herkesin kabul ettiği hoşuna gittiği ödüller. Herkes gururlanıyor. Herkes memnun oluyor, özveriyle amatörce beklentisiz bir uğraş olduğu için insanların bu şekilde ödüllendirilmesi de bence o keyfi arttırıyor. Biz boşuna uğraşmadık diyorsunuz, birlikte başardık diyorsunuz. Sağladığınız motivasyonun başka çalışmalara teşviki için ayrı bir değeri var, teşekkür ediyorum.

A.G. Tarihi yapılarda insitü konumundaki verilerin korunması yapının belgesel niteliği açısından oldukça değerlidir. İzmir Atatürk Lisesi Müzesi özelinde bu veriler nasıl değerlendirildi, müdahalelerin özgün dokuyla ayırt edilebilmesi için nasıl çözümler geliştirildi öğrenebilir miyiz?

S.S.

İzmir Atatürk Lisesi Müzesi verileri bizi çok etkilemişti. O veriler bizim müdahale metotlarımızı yönlendirdi. Yapı istedi bizden onları yapmamızı, yapıyı anlamak, hissetmek, duymak çok önemli. Yapıyla o diyalogu kurduğunuz zaman o sizi doğru noktaya götürüyor. Frekans çok önemli, yapıyla iletişime gireceğiz. O zaman, o size imalatını, tasarımını, fonksiyonunu hatta kendi ömrünü tarif ediyor. O kadar bozuktu ki duvarların içerisindeki kestane mertekleri çürümüştü. Onlar teker teker söküldü, yapıldı, yerine kondu, ayakta duran her detay da muhafaza edildi.

A.G. Restore edilecek her yapının ayrı bir çalışma yöntemi var galiba.

S.S.

İlk yapanın, tasarlayanın düşüncelerini keşfetmek gerek. Gene onunla da özdeşleşmek zorundasınız. İlk yapıyı tasarlayan kalfa ya da mimarın ne düşündüğünü deşifre etmek zorundasınız. Ne yaptığını yapı üzerinde görmek zorundasınız. Başka çareniz yok. Yoksa o yapıya müdahale etmeniz, yapıyla duygusal bir ilişkiye girmeniz mümkün değil, başka türlü heyecanlanamıyorsunuz. Yapının cumbası ortada yoktu. Üzerine beton dökmüşler, fuel oil deposu koymuşlardı. Çok kötü bir durumdaydı. Cumba payandalarının üç tanesi vardı, bir tanesi yoktu. Bodrum tavanı tamamen çöküktü. Çatının hemen hemen yüzde altmışı yoktu. Yukarıya çıkan merdiven tamamen çürümüştü. Müştemilatın üzerinde hatta ben rölöve almaya gittiğimde çatı altından çöktü ben asılı kaldım. O kadar kötü vaziyetteydi. Ama buna rağmen, çökmüş merdiven kendisini nasıl restore edeceğimizi bize söyledi. Bizde onu nasıl restore ettiğimizi ona anlattık. Bizden sonra bir meslektaşımız oraya gittiği zaman bunun nasıl bir tahribat gördüğünü ve nasıl bir restorasyon gördüğünü anlayabilir. Cumbadan da anlayabilir, çatıdan da anlayabilir, güçlendirmeden de anlayabilir. Hatta kalem işlerinden de anlayabilir. Kalem işlerini, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde doktorasını yapan bir arkadaşımız iki üç kişilik bir ekiple gerçekleştirdi. Tamamen tüm renkler kendi atölyemizde düşmüş kartonpiyerler ve göbekler içerisindeki özgün renkler etüt edilerek tespit edildi. Onlar kâğıt üzerine çizildi, boyandı, ustaların ellerine örneklendi. Her şey aslına uygun yapıldı. O renkleri biz tercih etmedik. Yapı söyledi. Benim rengim bu, desenim bu, çiçeğim bu dedi. Ahşap doğramalarda çok yıpranan bölümler vardı ama kapısından, bir alt başlıktan, bir pencereden aynı detayları üretebildik. Hatta belli detayları üretebilmek için özel marangozluk bıçakları yaptırdık. Ciddi bir titizlenme oldu. Çünkü yapı ikinci grup bir yapı olmasına rağmen, yapının cephesinden ziyade iç mekânlar çok etkili, gösterişli ve özellikliydi. Günümüze kadar verileri gelmişti. Genelde Alsancak Levanten Evi yahut Alsancak Rum Evi dediğimiz tipolojide tariflenebilen bir yapı, ama bu kadar orijinal haliyle günümüze gelen ender yapılardan bir tanesi. Zaman içerisinde özellikle Cumhuriyet döneminde bu tür evlerin müştemilat ve hizmet mekânları, servis mekânları tamamen tahrip oluyor. Yeni fonksiyonlarla donatılıyor, burada öyle bir tahribat yoktu. Hamamı da duruyordu. Külhanı da duruyordu. Çamaşırlığı da duruyordu. Yer ocakları da, maltızları da, mermer evyeleri de duruyordu. Bunları belgeleyici bir anlayışıyla koruduk. Orijinal örneğine bence en yakın örneklerden bir tanesi bu yapı. Alsancak'ta üç beş yapıda ya kalmıştır ya da kalmamıştır benzer nitelikler. O açıdan da önemli bir yapı. Belgesel özellikleriyle sorgulanabilecek bir örnek olması da ayrıca bu açıdan önemli. Yaklaşık 110 yıllık parke döşemesi zemin kaplaması vardı. El yapımı lamine bu, yani birkaç üç milim dört milim kalınlığındaki ahşaptan lamine ederek çok desenli, yıldızlı, çok güzel ahşap döşemesi vardı. Bunları restore edecek birisini bulamadık. Şimdi İstanbul'da var bu işleri yapan sanatkârlar, uzmanlar. Ama otuz metrekare için oradan buraya gelmesi, gitmesi, oteli tabi parasız bir vakıf için sıkıntılı bu masraflar. Ne yapalım dedik. Sonunda büroda dört tane mimar, ondan sonra kızımız (Aytül Yaşarol) ve ben amele olarak parkeleri şablonlayarak, eksiklerini keserek, tamamlayarak, yapıştırarak, besleyerek, silerek başladık çalışmaya; nemini verdik, kuruttuk. Daha sonra dolgusunu, cilasını yaptık. Bizzat beş kişilik bir mimarlık işçisi olarak biz yaptık. Açılacak artık! Bitti her şey, tamamlanıyor, bir tek parkesi kalmış, kimse de yanaşmıyor, biz yapamayız diyor, dört gün uğraştık ve bitirdik. Sonuçtan da memnunuz tabi özveri ve sevgiyle yaklaşırsanız problemleri çözüyorsunuz. Binanın hamam, külhan, banyo, mutfak ve çamaşırhanesindeki bütün detaylarını aynen muhafaza ettik, kırık parçalarını onardık. Tamamladık. Bütün kartonpiyerleri, tavan süslemelerini, ahşap işlemeleri oymaları özgün haliyle bıraktık, koruduk. Yeni müdahaleleri çok net olarak okuyorsunuz. Beş metre uzunluğundaki kartonpiyerin iki metresi özgün, üç metresi yeni. Baktığınız zaman o eski olan kartonpiyerin zamanla boyadan dolayı bir dolgunluğu ve yumuşaklığı var. Yeni ile eski ayırt ediliyor. Ahşapta da fark ediliyor. Hatta konstrüksiyonda özellikle bodrum tavanında çürümüş ahşap kirişlerin başlarını temizleyip çelik takviyeleri ile ilaveleri gösterdik. Bu ilavedir, güçlendirmedir dedik. Hiç saklamadık. Parkelerde bile yeni ilave ettiğimiz bölümler daha açık tonda daha yeni yüzlü, görüyorsunuz. Özellikle belirtiyor ve vurguluyoruz. Mermer döşemelerde eksik olan bir iki mermerimiz vardı. Yepyeni parlar onlar, o iki parça. Eskisinin dokusuna rengine getirebilirdik. Hayır, fark edilsin istedik. Karosimanlarda eksiklerimiz, bozulmuş, parçalanmışlar vardı. Aynı deseni koyduk. Ama yenisini koyduğumuz için özgünü rengiyle ve dokusuyla eskiliğini yaşanmışlığını tarifliyordu. Yani nerede yeni varsa o gözünüze çarpar.

A.G. Yapının tefrişatı da dönem özelliklerine uygun seçilmiş ve düzenlenmiş, biraz da bu veriler hakkında bilgi alabilir miyiz?

S.S.

Yapının içerisinde sergilediğimiz objelerin eşyaların hepsi bu yapının özgün eşyaları değil. Ama okuldaki eşyalar bunlar. Kitaplar ile bir iki mobilya da mezunlardan geldi. Ana tefrişatı oluşturan

mobilyalardan dolaplar, on beşin üzerinde, onlar fizik ve kimya laboratuarının eski dolaplarıydı. Fakat onlarda bodrumlara atılmış kırık dökük haldeydi. Hatta dolap parçalarını biz üç beş yerden toparlayıp monte ettik. Mobilyalara olan özel bir ilgimiz var, dolayısıyla biz onları kabaca toparlayıp, mobilya atölyesinde restore ettirdik. Duvardaki Atatürk resimleri olsun, koltuklar olsun, banklar olsun okulda atılmış, kullanılmamış, hatta hurdalıktan çıkartılmış malzemelerdir. Değinmeden de edemeyeceğim, yaklaşık seksenle yüzyıllık arasındaki on altı, on yedi parça avize bulduk, Turgutlu'dan bir mezunumuz aracılığı ile çok da uygun fiyata aldık. O avizeler mekâna çok yakıştı çünkü çağdaştılar. Aynı dönemleri sergileyen avizeler ve mobilyalarla yapı beslendi. Okulda daha birkaç masa ve mobilya var. Onları da tamir ettirip müze binasına taşımayı düşünüyoruz. Ama bunların hepsini finansman bulursak yaptıracağız.

A.G. Yapının özgününde kullanılan bir eşya veya onu belgeleyen bir fotoğraf yoktu galiba değil mi?

S.S.
Burası uzun bir dönem müdür lojmanı olarak kullanıldığı için, müdürler de kendi eşyalarını getirip, taşınırken de götürmüş oldukları için, yapının orijinal eşyasını tanımlamak zordu. Sadece bodrumda eski bir piyano bulduk. Bozuk bir piyano, tamir edilmesi de zor. Onu da yine temizleyerek salonun bir köşesine koyduk. Ama o yapıya mı aitti, yoksa müzik derslerinde mi kullanılıyordu, bilemiyoruz. Bize ulaşan yapıya has özgün bir eşya olarak, bir tek sabit bir yemek odası dolabı var, Aytül hanımın söylediği gibi, o özgün. Tabaklığıyla, raflarıyla sabit bir yemek odası dolabı, zamanını çok iyi aktarıyor. Bu evin kaç tabağı, servisi var tespit edilmesini de ayrıca mümkün kılıyor. Aynen koruduk onu.

Şanslı bir örnek bu yapı. Bu restorasyonla ömrü yaşadığı kadar daha uzadı. Bunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü bütün ahşapları emprenye ettik, mantara ve kurda karşı onları koruduk. Bütün mesnetleri takviye ettik, güçlendirdik, hem içerde hem dışarıda kullandığımız kaplamalar, boyalar, çok uzun ömürlü ve kaliteli malzemeler. Yapının yaklaşık seksenle yüzyıllık arasında ömrünü uzatacaktır.

A.G. Peki, şöyle bir soru sorsam, günümüzden yüz- yüz eli yıl önce inşa edilmiş bir yapının ömrü sizce ne kadardır, en fazla? Bir Rum evi mesela.

S.S.
İzmir çeşitli dönemlerde ciddi depremlerle yangınlarla kayıplara uğramış bir kentimiz, çok önemli uygarlıklara beşiklik etmiş zenginlikler yaşamış, yoksulluklar yaşamış, ticaret yolları üzerinde olması ile kültür alışverişini çok yoğun olarak yansıtan da bir kentimiz. Bizim Rum Evi, Levanten evi dediğimiz yapılar aslında bu kültürel etkileşiminin bir ürünü. Olayın sosyal yapılanmasını irdelersek, bu kültür etkileşimi, yığılması, birikimi, zenginliği ne dersek diyelim o mekâna yansımış bu yapılarda. Benzer yapıları biz İtalya'da İspanya'da, Yunanistan'da, Kıbrıs'ta görüyoruz. Akdeniz'in bazı özelliklerini yahut etkilerini yakalıyoruz. Ama her coğrafyada olduğu gibi İzmir'de de özgünleşme, kristalleşme de var. Hepsine İzmir'e özel yapılar diyebiliriz açıklıkla. Bunların ömürleri içinse bir yapıya eğer bakarsanız, zemin suyundan, çatı suyuna kadar korursanız, ahşabını emprenye ederseniz bu yapılar sonsuza kadar yaşayabilir. Ben yapının ömrünü, bir elli sene 6–7 şiddette bir depreme dayanacak kadar da sağlam olmak üzere bu restorasyonla uzadığını söyleyebilirim. Bakım onarımını sürekli yapmak zorundasınız ama. Çünkü bu tür yapılar, yaşayan bir organizmadır. Tıpkı organizmalar gibi nefes alır nefes verir. Organizmalar gibi ihtiyaçları vardır. Eğer siz bakmazsanız; tabi ki ömrü kısalacaktır.

A.G. İzmirli bir mimar olarak; kentimizde korunması gerekli kültür varlıkları adına nasıl yatırımlar yapılmalı sizce?

S.S.
Şimdi tabii restorasyon bilimi zor bir bilim, bu zorluk eğitiminden de kaynaklanıyor. Eğitimini almak da zor. Restorasyon bilincini vermek de zor. Hatta restorasyon sorumluluğunu vermek de zor. Zorluklar baştan başlıyor. Özellikle gençlere bunu eğitimle vermek; cazip hale getirmek çok önemli. Çünkü gençler çok kısa yoldan çok hızlı para kazanmayı düşünüyorlar. Hâlbuki bizim uğraştığımız örnek yapıda; 1400-1500 kalem iş var. Hiç kimse bu kadar kalem işle uğraşıp detaya inmek; ne projesiyle ne tasarımıyla ne inşaatıyla ne pazarlaması ile uğraşmak istemiyor. Herkes üç kalem, beş kalem iş yapsın; çok affedersiniz köşeyi dönsün anlayışı içerisinde. Zorluk buradan başlıyor aslında. Bunların hepsine genel anlamda eğitim dersek; restorasyon eğitimi, onun bilincini vermekle başlıyor. Bir de olayın teknik boyutu var. Restorasyon teknikleri, çeşitli ve hızla gelişiyor ve de bu yenileme teknikleri ağırlıklı iş gücü içeriyor, uzman iş gücü içeriyor. Bu uzman iş gücünün de yetiştirilmesi önemli. Bu da eğitimin başka bir ayağı. Mesela bir tane ahşap düşünelim. 18. ve 19. yüzyıl yapıların restorasyonunda ahşap imalâtı öne çıkar, sıralarsak arkasından taş, sonrasında tuğla kiremit gibi pişmiş toprak imalâtlar gelir. Onların arkasından kireç türevleri, harç türevleri sıralanabilir. Özellikle ahşabı isterseniz örnekleyelim.

Yetişmiş usta sayısı gittikçe azalıyor, ahşabı bilen ustalar yavaş yavaş eksiliyor. Yeni nesil de asla bunları öğrenmek istemiyor. Hatta ben yenilerine suntacı, sunta vidalayan usta takımı diyorum. Çünkü iki tane dolabı yarım günde monte edip; onlar da işin kolayına kaçıp, geleneksel sanatı göz ardı ediyor. Onları çok suçlamak da doğru değil. Piyasa şartları belki de onları zorluyor. Yeni ahşap ustası çok az yetişiyor. Hiç yetişmiyor desem abartmış olmayız.
Son beş sene hatta on sene önce eski yalılarda köşklerde oturmak ve onlara sahip olmak prestij oldu. İnsanlar köşkleri alıp restore ettiler, hatta paşa babalarının resimlerini astılar. Bunları bir zenginlik ve sınıf özelliği olarak tercih ettiler. Dolayısıyla şu anda bir yapıyı restore ettirmek, eski bir yapıda yaşamak yahut da o yapıyı kullanmak bir prestij meselesi oldu. Bunun çok abartılmış örneğini Alaçatı'da yaşıyoruz. Yani dünyanın hiçbir yerinde olamayacak kadar abartılmış. Eskiye abartılı düşkünlük var orada. Tabi bunun yanında da yanlış uygulamalar da var. Onlar restorasyon falan da değil. Dolayısıyla; bu kadar abartılı talep kültürel eksikliği gözler önüne seriyor. Restorasyon bilimine ve tarihi dokuya da ciddi zararlar veriyor. Bilinçsiz ellerde bu işler yapılıyor. Birkaç senedir Kültür Bakanlığının gerek proje sürecinde gerek uygulama sürecinde uzman sınıflaması var. Uzmanlık belgesi veriyor. Yani herkes artık o restorasyonları yapamıyor. Bu konuda uzmanlığını kanıtlamış, bakanlıkça kabul görmüş insanlar bu işleri yapabiliyor. Ama özel mülkiyette kimse bunu kontrol edemiyor yine yanlışlar sürüyor. Kamu sektöründeki gelişmelerin özel mülkiyette de sağlanması gerekir. Çok karamsar değilim ama geç kaldığımız kanaatindeyim. Yani eğer biz 2000'lerin başındaki tavrımızı anlayışımızı, gayretimizi 50' li 60' lı yıllarda gösterseydik, tüm şehirlerimizin müze şehir gibi korunur ve korkunç bir kültür turizmi kapasitemiz olurdu. Yani gez gez bitmezdi. Bunlar bizim gerçek zenginliklerimizdi. Onlar binlerce yıldır oluşmuş mekânlar, yapılar, objelerdi. Onların çoğunu kaybettik. Ama yine Anadolu çok zengindir. Toprak altı, toprak üstü çok zengindir. Bu kadar tahribata yıkıma ve hoşgörüsüzlüğe rağmen yine çok zengin kaynaklarımız var.

A.G. Tarihi yapıların restorasyonunda yapının özgün işlevi ile yeni kimliği arasında pek çok detayda sorunlar yaşanabiliyor. Sizce bu sorunsala üretilecek çözümlerde nasıl bir strateji geliştirilmeli?

S.S.
Öncelikle yapının özgün işlevi analiz edilmeli. Bu yapı ne olarak yapılmış, bir değirmen yapısıysa ki şu anda Alaçatı'da değirmenlerin restorasyonları gerçekleştiriyoruz. Projelerini yaptık, ihale edildi. Onun bizim denetimimizde inşaatı sürüyor. Buradan çağrışımla, bir yel değirmeni yapısını nasıl işlevlendirebilirsiniz? Burada un öğütülüyor, silindirik bir form, içerde üç metre beş metre boşluk var. 10–15 metre yüksekliği olan, kule gibi baktığınız zaman. İçeride bir merdiven var yukarıya doğru gidiyor, taştan duvarı içinde monte edilmiş. İşlev önerisi üzerinde konuşurken; biz kendi fonksiyonunu verelim dedik. Herkes şöyle bir baktı, "nasıl?" dedi. Biz burada deneysel mimarlık yapalım, değirmenler artık kar amacı güden bir üretim değil. Belki orada on çuvalını satarsınız. Ama onu çalıştırıp bunu insanlara gösterirseniz, anlatırsanız eğer, kültür turizmi adına bir hizmet üretmiş olursunuz. O zaman siz burada o yapıyı üretim yapısından turizm yapısına dönüştürmüş olursunuz, üstelik onu kendi işlevinde restore ederek başarırsınız bunu. İnsanlar buraya geliyorlar, onların gereksinimlerini dinlenmelerini sağlayacak hizmetler de üretilmeli. İnsanlara bu ziyaretle birlikte başka kültür eserleriyle sergilerle de hizmet verebiliriz. El sanatları sergileyebiliriz. Görsel ürünleri pazarlayabiliriz. Hatta heykel gibi sanatsal değeri yüksek sergiler de düzenleyebilecek tasarımlar yapabiliriz. Bunların hiç birisi değirmenlere ters düşecek fonksiyonlar değiller. Etrafındaki alanı daha rekreaktif bir düzenlemeyle dinlenme alanı haline getirebiliriz. Sorunuzu bir örnekle anlatmayı tercih ettim ama işlevlendirirken öncelikle özgün işlevinin öne çıkması lazım. Vurgulamak istediğim konu bu. Özgün işlevini öne çıkarmak, bilinç kazandırmak ve de günümüze nasıl gelmiş onu aktarmak lazım. O tarihi süreci, o yaşanmışlığı insanlara hissettirmek lazım ki oraya gitsinler.

A.G.Kent yaşamında on yıldır tarihi dokunun korunması için teşvik üreten ve doğru koruma yöntemlerini gündeme taşımayı amaç edinen Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri hakkında görüşlerinizi alabilir miyiz son olarak?

S.S.
Ödülleri biz çok önemsiyoruz. Her sene katılmıyoruz. Bu sene hazırlanamadık katılmayalım diyoruz meselâ. Ama önemsiyoruz, çünkü bu bir teşvik ödülü. Niye teşvik edersiniz insanları, onurlandırmak, eğitmek ve bilinçlendirmek için teşvik edersiniz. Bana göre eğitici kazanımları ağır basıyor. Bu çok geniş bir kesimi eğitmek demek. İzmir Büyükşehir Belediyesini bu anlayışından dolayı da kutluyorum. Yerel düzeyde kendimizi temize çekmek olarak da nitelendirilebilecek özelliği ile kent bilincine de destek veriyor. Bu yıl onuncu yılıydı. Gelenekselleşiyor. Değerlendirme aşamasında çok sesli yani kenti tanıyan uygulamacı yapının daha yoğun olmasının tarihi dokuya ve onun irdelenmesine daha çok katkı olacağına inanıyor, nice on yıllara diyorum.

Hümeyra Birol Akkurt Doç.Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Restorasyon Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Tarihi Yapıların Yeniden Kullanımı
18 Temmuz 2012

19. yüzyıldan itibaren farklı derinliklerdeki söylem ve eylemlerle genişleyen koruma kuramının temel hedefi, geçmiş yaşamların günümüz temsilleri olan kültür mirasın öznel niteliklerini sürdürerek bugünün yaşamı ile bütünleşmesini ve geleceğe aktarımını sağlamaktır. Bu çerçevede kültürel mirasın önemli bileşenlerinden tarihi yapıları konu alan mimari koruma, tarihi yapı ve alanların çağdaş yaşamla bütünleşme olasılıklarını onarım, restorasyon, yeniden kullanım, çağdaş ek ve tarihi dokuda yeni yapı üretimi gibi uygulama kanallarını üzerinden gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte, günümüzde tarihi yapıların birçoğunun kullanım değerini yitirmesi ve bu nedenle ekonomik/ fiziksel eskimeyle karşı karşıya kalması, bu yapıların yeni/uygun işlevlerle kullanılmak üzere yeniden tasarlanmasını mimari korumanın önemli tartışmalarından biri haline getirmiştir.

Koruma disiplininin önceliği tarihi yapı ve alanların özgün kullanımı ile varlığını sürdürmesidir. Buna karşın, ait oldukları dönemin yaşam tarzı, mimari anlayışı, teknolojisi ve gereklilikleri doğrultusunda planlanmış tarihi yapıların günümüz yaşamına uygun hale getirilmesi, bugün ve gelecekte çağdaş yaşamla bütünleşmesinin gerekliliği, koruma disiplinini şekillendiren kuram ve mevzuatta tarihi yapıların yeni kullanımlarla işlevlendirilmesine yönelik tanımlamalar ve öngörülerin oluşturulmasına neden olmuştur. Bu kapsamda ilk olarak 1931 tarihli Atina Bildirgesi'nde[1] "yaşayan anıtlara özgün işlevinden çok farklı olmayan ve gerekli uyarlamaların tarihi anıtta hasara neden olmayacak kullanımlar verilmesinin uygunluğu" ifade edilmiştir. Takiben, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü'nde[2] "fonksiyon değiştirerek kullanıma sunulan anıtlarda plan ve bezemelerin değiştirilmemesi" koşulu öngörülmüş, 1979'da oluşturulan Amsterdam Deklarasyonu'nda[3] ise "işlevlendirme eyleminin yapının özgün karakterine saygılı biçimde olması gerektiği" vurgulanmıştır. 1987 tarihinde ICOMOS tarafından yayınlanan Bildirge[4], işlevlendirme eyleminin etki alanını genişletmiş, önerilen yeni kullanımların tarihi alanın özelliklerine uygun olmasının gerekliliğini işaret etmiştir. Geleneksel mimari mirasın korunmasını konu alan ve 1999 tarihinde oluşturulan tüzük[5], geleneksel yapıların yeni işlevlere uyarlanmasında bütünlüğüne, karakterine ve biçimine saygı gösterilmesi koşulunu getirmiş; 1981'de yayımlanan Burra Tüzüğü'nde[6] ise özgün işlevin kültürel önem taşıması durumunda sürdürülmesinin ve yere uygun işlevin belirlenmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Burra Tüzüğü ile ayrıca, alana ilişkin politikalarda yerin kültürel değerini koruyacak kullanım alanlarının belirlenmesi ve kullanımlara ilişkin kısıtlamalar getirilmesi; yeni kullanımın o yerin dokusu ve kullanım alanlarında en asgari düzeyde değişiklik yapması öngörülmektedir.

Uluslararası mevzuatta da önemle ifade edildiği üzere tarihi yapıların günümüz ve gelecek için yeniden kullanımında iki temel sorgu kanalı öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, yapının öznel niteliklerinin ve karakterinin sürekliliğini sağlayacak uygun kullanımın belirlenmesidir. İkinci sorgu ise uygun kullanımın çevre kullanımlarla bütünleşmesi ve alana ilişkin politikalarla yapı-çevre kullanım ilişkisinin sağlanmasıdır.

Koruma eylemlerinin ilk adımı olan ve farklı parametrelerin bir arada değerlendirilmesi ile oluşturulan müdahale kararlarının, ilkesel olguların yanı sıra yapının mimari potansiyeli (mekân organizasyonu; kesit; iç-dış ilişkiler; kapalı-açık dizilimi, sistem ve malzeme; karakteristik öğeler), kullanıcı talepleri ve çağdaş kullanım olasılıklarına dayanılarak üretilmesi gereklidir. Buna karşın günümüz uygulamalarının birçoğunda çağdaş kullanım olasılıklarının mimari girdilerden ayrıştırıldığı görülmektedir. Ticari kaygılarla şekillenmiş birçok uygulamada tarihi yapının önceden belirlenmiş bir işlevi, öznel nitelikler ve mimari potansiyel sorgulanmadan üstlendiği görülmektedir. Yoğunlukla kamu kurumlarının uygulamalarında gözlenen bir diğer sorun ise, yapının üstleneceği işlev belirlenmeden koruma müdahalesinin gerçekleştirilmesidir. Farklı önceliklere ve karar süreçlerine rağmen her iki durumda da yapının öznel nitelikleri ile örtüşmeyen, yapının mekansal potansiyelinin altında ya da üstünde yeni kullanımları üstlendiği örnekler ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, kültürel mirasın öncelikle ekonomik bir kaynak olarak algılanması sorunu, tarihi yapıya ilişkin kullanım ve müdahale kararlarının popüler kültürün ve/veya tarihselciliğin etkisiyle üretilmesine neden olmaktadır. Özellikle turistik ve ticari kullanımlarda, yapının özgün karakterini ve bu karakteri temsil eden mimari elemanlarını öncelik almadan belirlenen kullanım kararları doğrultusunda mekânın soyut değerleri ile örtüşmeyen, yapının karakteristik öğelerini değersizleştiren uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Bu durum bir yandan söz konusu kültür varlığının algısını zayıflatırken, öte yandan mirasın metalaşması ve kültürel yozlaşma risklerini taşımaktadır. Oysa sağlıklı bir işlevlendirme uygulamasında, yeni kullanımın yapının özgün mekân şeması, hacimsel olasılıkları ve kapalı-açık dizilimi gibi fiziksel niteliklerinin yanısıra, yapının özgün mimari dili ve soyut değerleri ile örtüşmesi beklenmektedir. Uygun kullanım kararları ile kullanım ve ekonomi değerlerini güçlendiren tarihi yapıların sahip oldukları sembolizm/anı/maneviyat değerleri

üzerinden kültürel belleğin sürekliliğine katkı koymaları, yere bağlılık ve aidiyet duyguları ile kullanıcıların bu yapı ve alanları yeniden sahiplenmesini sağlamaları ancak bu şekilde mümkündür.

Uygun kullanımın belirlenmesinde yapı–çevre kullanım ilişkilerinin sağlanması konunun diğer önemli sorgu kanalıdır. Bu noktada öncelikle çevre kullanım durumunun, plan koşullarının, toplum dinamiklerinin, kullanıcı ihtiyaç ve taleplerinin, yerel-merkezi idare öngörü ve vizyonlarının belirlenmesi, kullanım kararlarının bu doğrultuda üretilmesi gerekmektedir. Ne yazık ki, günümüz uygulamalarının birçoğu, toplumsal talepler yerine yapılı çevre müdahalelerinin aktörleri olan yerel/ulusal yöneticiler, yatırımcılar, uygulamacılar ve mülk sahiplerinin beklentilerini esas almaktadır. Öte yandan benzer ticari beklentilerle benzer nitelikte mekanlar öngören uygulamalar, kısmen var olan yada hiç var olmayan bir fiziksel çevrenin üretilmesi riski taşımakta, bu yaklaşımla kurgulanan müdahalelerle yapı ve alanlar kültürel değerlerini yitirmekte, gelecek nesillere taşınan bilgi farklılaşmaktadır. Aslında tüm bu sorunların temelinde koruma eyleminin üst ölçekte, bütüncül bir bakışla kurgulanmaması yatmaktadır. Son yıllarda, farklı etkenlerle koruma uygulamalarına aktarılan finansal desteğin artması ile özellikle büyük kentlerde eş zamanlı ancak birbirinden bağımsız birçok proje planlanmakta ve uygulanmaktadır. Oysa koruma eylemlerinin öncelik sırası ile gerçekleşmesi, özgün ve/veya yeni kullanım kararlarının bütüncül bakışla alınması, uygulamada görev alacak teknik ekibin deneyimlenmesi ve bu bağlamda birbirlerine katkı koymaları, bu uygulamaların koruma-kullanım dengesinin ve finansal/örgütsel altyapısının sağlıklı oluşturulabilmesi için gereklidir.

Konunun bir diğer boyutu, ilgili yasal mevzuattaki boşluktur. Uluslararası mevzuatta konuya ilişkin geliştirilen söylemlere karşın, ülkemizdeki koruma eylemlerinin niteliğini, sınırlarını ve yöntemlerini belirleyen 2863 sayılı Koruma Kanunu'nda tarihi yapıların yeni işlevlerle kullanımına yönelik herhangi bir ifade yer almamaktadır. Bu durum, tarihi yapının üstleneceği yeni kullanımın yapıya uygunluğunun Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları'nın öznel görüşüne bağlı olarak belirlenmesine neden olmaktadır. Oysa uygun kullanımın tespitine yönelik temel sorgu kanalları belirlenerek yasal mevzuatta yerini almalı ve konuya ilişkin kararlar bu doğrultuda üretilmelidir.

Tarihi yapıların günümüz yaşamı ile bütünleşemeyen özgün kullanımları yerine, mekânsal potansiyelleri ile örtüşen yeni işlevlerle kullanımı, yapının kullanım ve ekonomi değerini yükseltmesi; toplum-çevre bağlarını güçlendirilmesi; kültürel belleğin sürekliliğini sağlaması; yeni yapımın gerektirdiği kaynak kullanımını ve mevcut yapıların yıkımının yaratacağı atık oluşumunu engellemesi ve oluşum enerjisini muhafaza ederek, çevresel ve ekonomik gelişmeye katkı sağlaması açısından mimari koruma disiplininin önemli eylem alanlarından biridir[7]. Bununla birlikte, tarihi yapının üstleneceği yeni kullanımın yapının özgün kütle ve mekan organizasyonu ile bütünleşmesi; karakteristik öğelerin algısına öncelik tanıması; yapının mekansal ve strüktürel kapasitesine uygun olması; yeni kullanımın gerektirdiği eklerin kaldırılabilir olması ve çevre kullanım kararları ile örtüşmesi gereklidir. Öte yandan, kullanım kararının kullanıcının ve ilgili idarelerin ihtiyaç/beklenti/vizyonlarına göre belirlenmesi kullanıcının yapıyı yeniden sahiplenmesini sağlayacaktır. Taşıdığı bilgi üzerinden kültürel, sosyal ve politik bir kaynak olan[8] tarihi yapıların öznel niteliklerinin öncelik alınarak yeniden kullanımı, bu yapıların somut ve soyut değerlerini sürdürerek güncel yaşamla bütünleşmesi için önemli bir fırsattır.

[1] Atina Bildirgesi (Carta del Restaura)- http://www.icomos.org/en/charters-and-texts, Son erişim tarihi: 7 Temmuz

[2] Venedik Tüzüğü- http://www.icomos.org/en/charters-and-texts, Son erişim tarihi: 7 Temmuz

[3] Amsterdam Deklarasyonu- http://www.icomos.org/en/charters-and-texts, Son erişim tarihi: 7 Temmuz

[4] Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Bildirgesi-Washington Charter, 1987. http://www.icomos.org/en/charters-and-texts, Son erişim tarihi: 6 Temmuz

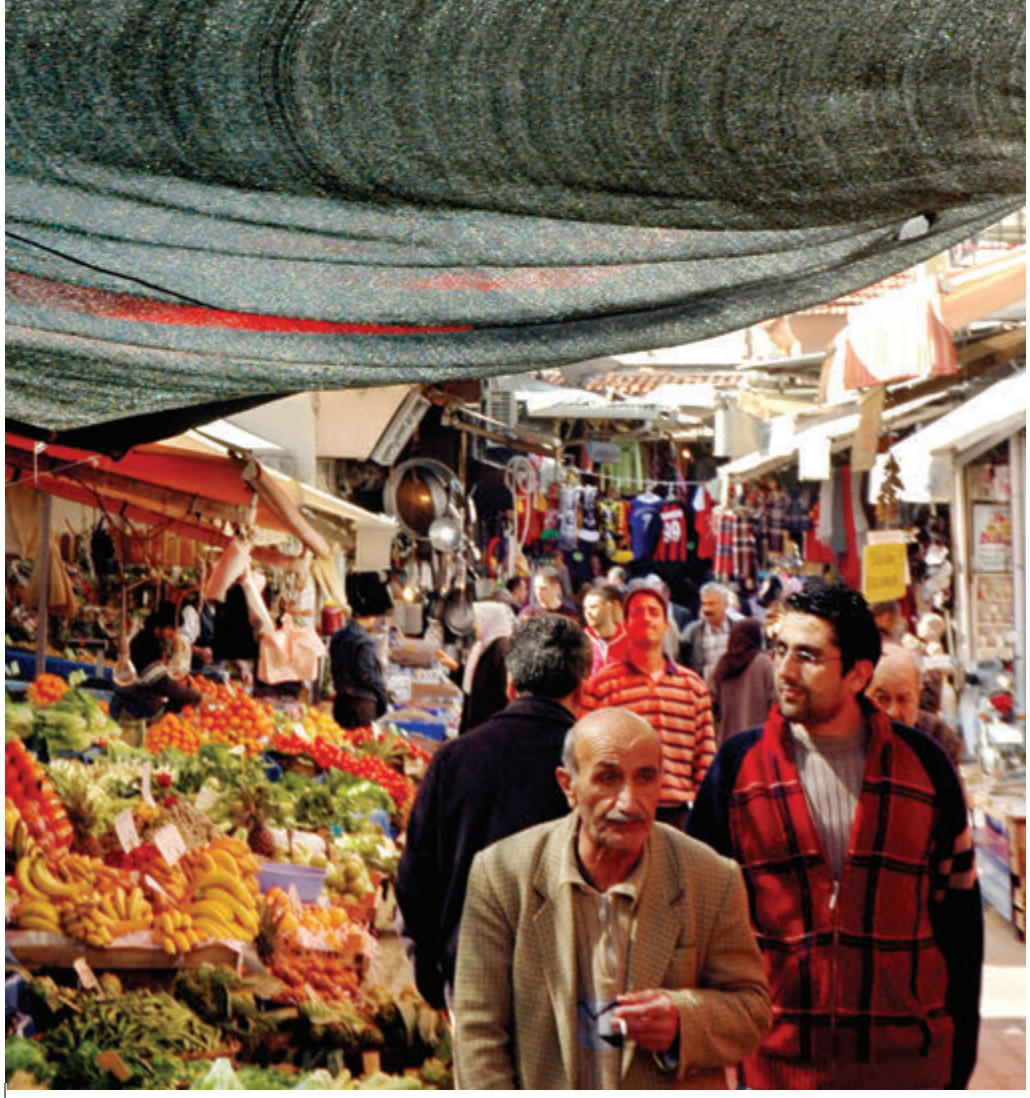
[5] Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü- ICOMOS, 1999. http://www.icomos.org.tr/dosya.php?k=1, Son erişim tarihi: 6 Temmuz

[6] Burra Tüzüğü- ICOMOS Avustralya Ulusal komitesi, 1981. http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/BURRA-CHARTER-1999_charter-only.pdf, Son erişim tarihi: 6 Temmuz

[7] Birol Akkurt, H. 2010. "Mimari Koruma Disiplininde Sürdürülebilirlik: Hedefler, Olasılıklar", içinde Mimari Korumada Güncel Konular, (ed: Özaslan,N. ve Özkut,D.),Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.153-174.

[8] Graham,B. 2002. "Heritage as Knowladge: Capital or Culture", Urban Studies, 39:5, London: SAGE Publications Ltd. s.1004

...
İstasyonun oralarda sıkışıp kalmış
Kurtuluş savaşını yaşayanlar
Ama haram etmişler imbatlarını
Önlerinde yükselen apartmanlar

Akgün, Nahit Ulvi
(1918 -1996)

(1984). Eski Mahalle: "Güneş Açınca". İstanbul: Sanat Koop

Fotoğraf: Emin Aydoğan

Emel Göksu Prof.Dr
Dokuz Eylül Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

İçinden Tarih Geçen Bir Kentin Başarı Öyküsü…

I. Geçtiğimiz 10 yıl, Cumhuriyet tarihimizin en radikal ve en geri dönülemez kentsel/mekansal gelişmelerinin yaşandığı bir sürece tanıklık etti. Kuşkusuz bu değişim, bir ucu global dünyada diğer ucuyla da Türkiye'de yaşanan sosyo-ekonomik deneyimler üzerinden okunmalıdır. Çok şey ifade eder biçimde kısaca "Neoliberal Dönüşümler" olarak isimlendirdiğimiz bu nüfuz edici sürecin, ekonomik ve kültürel yansımalarından daha fazla, kentsel/mekansal sonuçları ile toplumsal gündemdeki yerini aldığını söylemek çok da iddialı olmaz. Nitekim 2008 yılı, Neoliberal politikaların mekansal sonuçları ile tetiklenen tokyekün bir global krizin başlangıcını işaret ederken, Haziran 2013'de yaşanan Taksim Gezi Parkı Direnişi ise, ulusal düzlemde yaşanan bir toplumsal /siyasi krizin, kentsel/mekansal ölçekteki nedeni olarak tarihe geçti.

Hiç kuşku yok ki global ve ulusal değişimlerin çoğu Anadolu kentindeki yerel tezahür biçimleri, birbirinden farklılıklar taşıyan dinamiklere sahiptir. Ancak "Kentsel Dönüşüm", "TOKİ", "AVM", "rezidans", "Uluslararası Organizasyonlar", "Marka Kent" vb. gibi çoğaltılabilecek birçok kavramın çoğu kent yöneticisinin söyleminde önlenemez bir iştahla yer bulduğu da bir gerçektir. 2000'li yıllarla birlikte kapattığımızı sandığımız bir döneme damgasını vuran "Modernite" söyleminin yumuşak karnını "mekansal aynılaşma" oluştururken; sanal bir umut yaratan "Postmodern" söylem, kendi karşıtlığını "çeşitlilik ve farklılık" üzerinden kurmuştu. Modernitenin foyasının ortaya çıkması 200 yılı bulmasına karşılık, Postmodernite neredeyse bunun onda birlik bir zaman diliminde, sermaye birikiminin kentsel/mekansal beklentileri açısından her şeyin eski tas eski hamam olacağını ortaya koydu. Hatta belki daha da radikal biçimde söylersek "eski tas yeni hamam"…!

Artık fiziksel eşiklerine gelip dayanmış metropol kentlerin, tüm doğal alanları yiyip bitirerek, sıçramalı, yaygın ve azman bir biçimde büyümesi, 2000'li yıllarla birlikte yerini merkezde yoğunlaşmaya bıraktı. Sermaye birikiminin bu yeni dönemdeki beklentisi, kentlerin merkezi alanlarında mekansal hareket kabiliyetinin arttırılmasıydı. İşte bu nedenle gecekondu alanlarında "Kentsel Dönüşüm", özelleştirilen kamu arazilerinde "AVM ve rezidans", kent içinde/çeperinde kalmış doğal alanlarda "Uluslararası Spor Organizasyonları", tarihsel merkezlerin dönüştürülerek ulusal/uluslararası markalara yer açılması, konum ve erişilebilirlik avantajlarına sahip tarihsel nitelikli sit alanlarının restore edilerek henüz kendi burjuva kültürünü oluşturamamış yeni zenginlere konut olarak sunulması yönündeki (soylulaştırma) projeler, kentlerin gündemlerindeki yerini aldı. Bütün bu yatırımlarla birlikte otoyollar, köprüler, portlar, hastane ve okullar, spor ve rekreasyon alanları, bir yandan birlikte tüketim gereksinimlerini karşılamak üzere gerçekleştirildi, öte yandan özelleştirilmiş altyapı yatırımları olarak yeni sermaye birikim hedefli yatırımlara yer açıldı.

Geride kalan 10 yıl, Türkiye'de İstanbul başta olmak üzere çoğu metropol kentte tarihsel mekanların en fazla ticarileştiği[1], restorasyon adı altında en fazla tahribatın yapıldığı[2], tarihsel/mekansal bilginin hoyratça ortadan kaldırıldığı[3], tarihsel silüetin hor görüldüğü[4], yapı- parsel- doku ilişkisinin yeni parseller/rant yaratmak uğruna birbirinden koparıldığı[5], tarihsel dokunun mekansal estetik taşıyan unsurlarının en kötü biçimde kopyalandığı[6], mimari mekan organizasyonunun ticarileşmiş işlevler

[1] İstanbul'da ticarileştirilen tarihsel mekanlar arasında en fazla tartışma yaratanlar, tarihi yarımadadaki Sulukule, Fener, Balat, Ayvansaray kentsel sit alanlarındaki toplu kentsel dönüşüm uygulamaları / projeleri olmuştur.

[2] İstanbul Süleymaniye'deki, Ankara Samanpazarı'ndaki sit alanlarında tescilli yapı ölçeğinde rekonstrüksiyon (yıkıp-yapma) kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar, uluslar arası anlaşmalarda yer alan restorasyon tanımı içinde kabul görmemektedir. Cephe iyileştirme kapsamında yapılan uygulamalar ise, tüm sakıncalarının yanı sıra daha masum (!) kabul edilir olmuştur.

[3] İstanbul Marmaray metro kazıları sırasında, sadece İstanbul tarihini 8500 yıl öncesindeki Neolitik döneme kadar götürmekle kalmayıp, Avrupa kültür geçişine ilişkin tarihsel değerlendirmeleri etkileyecek ölçekteki tarihsel bulgulara ulaşılan Yenikapı kazıları, Başbakan tarafından "kap kacak yüzünden metro inşaat süresinin uzaması" nedeniyle eleştirilmişti.

[4] İstanbul tarihi yarımada silüetini etkilemesi nedeniyle "Haliç Metro Geçiş Köprüsü" kamuoyunda; Zeytinburnu'nda yapılan rezidans inşaatı ise bizzat Başbakan tarafından tartışma konusu edilmiştir. Öte yandan Dünya Miras Listesinde yer alan Nemrut Tümülüsünü etkileyecek biçimde Merkezi yönetim tarafından otel inşaatına olanak sağlayan plan değişikliğinin yapılması ise Adıyamanlı yerel yöneticiler ve sivil toplum örgütleri tarafından yargıya taşınmıştır.

[5] Kentsel sit alanlarında tevhid ve ifrazlar yoluyla tescilli parsellere ilişkin mekansal bilginin değiştirildiği çok sayıda örnek, Koruma Bölge Kurullarının gündemlerinde yer almaktadır. Kuşkusuz bu konudaki en acımasız örnekler İstanbul Boğazının iki yakasında yer alan tarihi koruların yağmalanmasına neden olan güvenlikli site uygulamalarıdır.

[6] Alaçatı evleri taklit edilerek inşa edilen İzmir'de Port Alaçatı evleri, Çeşme Marina Port ticaret merkezi, İstanbul'daki güvenlikli "EgeBoyu" sitesi; çakma Boğaz yalılarından oluşturulan "Bosphorus City" ve benzeri sayısız örnek, tarihsel sit alanlarındaki yapı-doku unsurlarının kopyalanarak taklit mekan oluşturulmasına ilişkin popüler uygulamalar arasındaki yerlerini almışlardır. Bu konuda global ölçekte en emsalsiz olanlar, tüm pazarlama sorunlarına ve kapasite altı kullanımlarına rağmen inşa edilmeye devam edilen Çin'deki tarihsel mekanların taklit uygulamalarıdır.

uğruna en radikal biçimde değiştirilerek yapının boş bir dış kabuk olarak algılandığı[7] bir dönem olarak tarih sayfalarındaki yerini aldı. Kuşkusuz bu konudaki örneklerin İstanbul'da yığılması, meselenin tarihsel /bağlamsal kökenlerine dayalı olarak kentteki talebin sayıca ve çeşit olarak fazlalığından kaynaklandığı kadar sermayenin bu kente ilişkin sınırsız ve doyumsuz beklentileri ile açıklanmalıdır.

II. İzmir'de "Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri"nin kurgulanma ve uygulamaya konma öyküsü, işte böyle bir ulusal/global bağlamın ve dönemin içinde gerçekleşmiştir. Yukarıda çizilen çerçeve dikkate alındığında, global ve ulusal rasyonellerle örtüşmeyen içeriği kadar, benzerlerinden farklılık gösteren ödül kategorileri dikkat çekicidir. "*Sivil-Kamu ilişkisini harekete geçirmeye olanak veren öğretici bir yerel tarihsel çevre koruma tavrı*" olarak incelenmeyi de, bu özgün içeriği nedeniyle hak etmektedir[8].

Sermaye girişimleri açısından yeterince teşvik görmediğine ve bu nedenle kentin gerilediğine ilişkin yerel ve ulusal tüm eleştirilere karşın kent, kendi sivil vizyonunu/beklentisini ortaya koymakta ve konuda "diren"mektedir. Gelişmenin yatırımla özdeşleştirildiği global söylem, kentin güncel yaşamında sermayedar dilinden yerel/ulusal medya aracılığıyla kendine sürekli yer açmaya çalışsa da, İzmirli bu kentte yarattığı ortak kamusal özgürlükler ortamından memnundur ve bu yerel iklimi korumaya kararlı görünmektedir. Bir başka ifade ile ekonominin ve siyasetin tüm dominant etkilerine karşın, kültürel yaşam bileşenlerinin günlük yaşam içinde bulduğu karşılıklar, süreklilik taşıdığı müddetçe İzmir'de sadakatle varlığını sürdürmektedir. Önemli olan bu bireysel tavrın, ortak bir kabul ve içerik taşıması ve kamusal düzlemdeki karşılığını da yerel yönetimdeki siyasi tercihleri aracılığıyla göstermesidir.

Nitekim "Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri"nin kategorileri arasında yer alan "Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü", bu tavrın kutlanmasıdır; kentsel çevrelerin dönüşmesi karşısında eski yapısını koruyarak bilinçli bir kültürel duyarlılık gösteren bireylere, kentin, seçilmiş kamu bileşenleri aracılığıyla teşekkür etmesidir. Bu ödül kategorisi başlangıçta Büyükşehir Belediye sınırları içinde kalan merkez kentin göreli elit kesimini hedeflemiş ve "Kentli İzmirli" olarak uygulanmış olsa da süreç içinde kendi dönüşümünü gerçekleştirerek yerel yönetim sınırlarındaki yasal değişiklikleri dikkate almış ve kırsal alanları da kapsayacak şekilde hinterlandını sahiplenmiştir. Bir başka ifade ile yeni düzenlemeler ile il sınırlarına kadar dayanan yeni büyükşehir belediye sınırlarının, gelecekte yaratabileceği olası idari, siyasi tüm sıkıntılara karşın "Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri", bu durumu olumlu bir biçimde değerlendirme potansiyeline sahiptir. Zira, İzmir metropol kentinin tarihi, kendi taşrasından bağımsız yazılamaz. Bu durum, ödül araştırmaları ve başvuruları sayesinde yeni tarihsel/mekansal bilgi ve bağlantıların keşfini kolaylaştıracak; mikro tarih kaynaklarının zenginleşmesini sağlayacak; merkez kentin tarihsel öyküsünün anlaşılmasında derinlemesine yeni açılımlar ve olanaklar yaratabilecektir.

Ödül kategorileri arasında yer alan "başarılı onarım ve yeni uygulama ödülleri", tarihi çevrede yaşayan, bu çevreleri üreten, ürettiren, koruyan ve var olmasına "emek"i ile katkıda bulunan aktörleri kapsayacak biçimde oluşturulmuştur. Bu kategorinin ulusal/global ölçekteki benzerleri arasından ayrılabilmesi amacıyla ödül içeriğine ilişkin politikalar, her ne kadar "Seçili Kurul" tarafından Yarışma Şartnamesinde açıklıkla

[7] Ticaret merkezlerinde, marka firmalar ya da eğlence yerleri için içi boşaltılarak tek hacme dönüştürülen tescilli yapıların yanı sıra, konut alanlarında mimari kurgusu tamamen değiştirilerek, tarihi cepheyle tezat oluşturan steril modern iç mekanlar oluşturan "soylulaştırma" örnekleri yaygın kabul görmekte; hatta tarihi dokunun canlandırılması (!) için turizmden sonra yeni kurtarıcı olarak görülmektedir. İstanbul'da 1.ve 2.kuşak Galata, Pera, Cihangir, Kuzguncuk örneklerinden sonra devlet eliyle gerçekleştirilen 3. Kuşak "soylulaştırma" örneklerinin en acımasızlarından biri de "Tarlabaşı" kentsel dönüşüm uygulamalarıdır.

[8] Bu konuda ulusal deneyimlerin öğreticiliğinde özgün / yerel bir tavrın da, kentin içinde ve/veya çeper alanlarında yer alan doğal alanların korunması konusunda gündeme gelmesi beklenmelidir.

ortaya konmuş ise de, ödüle değer uygulamaların seçimi açısından "Ödül Komitesi"nin sorumluluğu öne çıkmaktadır. Tarihsel çevre "koruma"sında ve "yeniden üretimi"nde ödül verilecek örneklerin, bir yandan diğer uygulamalara "örnek olma" sorumluluğu üstlenmesi; öte yandan ise "taklit" yerine "sahicilik"e değer veren bir duruşa işaret etmesi nedeniyle hassasiyet taşımaktadır.

Ödül kategorileri arasında önemi giderek artan "Katkı Ödülü" ise, yarattığı toplumsal bilinç nedeniyle kayda değerdir. Bireysel ve kolektif çabaları harekete geçiren bu ödül, diğer kategorilerden farklı olarak "tarihsel çevre koruma" çabalarını, başvuruya endeksli bir biçimde tüm bir yıla odaklaştırmakta ve proje hedefli çalışmaları motive etmektedir. Yerel tarih konuları özellikle çocuk ve gençlerin kültürel eğitiminde araçsal bir işlev üstlenerek, birçok özel ve kamu okulu tarafından sene boyu üzerinde çalışılan projeler haline gelmiştir.

Özetle yerel bir bilince karşılık gelen ödül kategorileri, "tarihsel çevrenin korunması"na ilişkin tüm aktörlere, kendi sorumluluklarını hatırlatmak üzere kurgulanmıştır. Maddi bir karşılığa bağlı olmayan bu yerel ödül; gerek aktörlerin, gerekse bağlamın çeşitlenmesine bağlı olarak kendini yenileme, dönüştürme ve değiştirme araçlarını da geliştirebilmiştir. Seçici Kurul aracılığıyla her yıl kendini sorgulayan bu sistem sayesinde durağan olmayan bir yapı inşa edilebilmiştir. Kentli ile kamu arasındaki demokratik bir ilişki biçimine karşılık gelen "Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri", tarihsel çevre koruma bilincine ilişkin bireysel duruşların bir uyarıcı olarak kamuya aktarıldığı, tabandan yukarıya doğru yükselen bu tavrın kamusal araçlarla tekrar dönüşerek bireysel çabaları özendirdiği/harekete geçirdiği özgül bir deneyim olarak görülmelidir. Ödülün sürekliliğindeki başarı ise bir yandan tarihine/kültürüne sahip çıkan kentteki/kırdaki aktörlerde, öte yandan da bireysel duruşlarla arasındaki demokratik ilişkiyi doğru bir düzlemde bir araya getiren yerel yönetimin bu döngüyü başarıyla kavramış olmasında aranmalıdır.

III. Değişime direnç gösteren "kimlik" yapılanmaları, (İzmir'de olduğu gibi) zaman zaman muhafazakar olma ve kendini dönüştürememekle eleştirilse de, Larrain'in[9] ifadesi ile dönüşümün yönünün yukarıdan aşağı olduğu durumların totaliter olma riski taşıdığı da hatırlanmalıdır. Yukarıdan aşağıya doğru yönelen değişim bileşenlerine karşı direnç gösterilmesi, sivil tabanlı, yaygın ve demokratik bir temele dayanan kültürel dönüşümün gerçekleştirilmesine yönelik örgütlenme arayışlarını reddetmez; tersine yukarıdan aşağıda yönelen dönüşüme ilişkin kitlenin direncini arttırdığı gibi korunma reflekslerini de geliştirir. Bu aşamada "kentsel ve kültürel kimlik" bileşenlerini koruma yönündeki sivil inisiyatifin rolü önemli hale gelmektedir. Toplumsal kazanımların korunması, kentlinin günlük yaşamının içinde yer alan doğal ve kültürel alanların, kentin yaşamsal sürekliliği anlamına geldiğinin kavranması/kavratılması, bu konuda yeni ortak mevzilerin yaratılması temel çıkış noktaları olarak önem kazanmaktadır. "Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri" de İzmir'de, tarihsel çevrenin korunması için ihtiyaç duyulan toplumsal bilincin açığa çıkarılması, kültürel bileşenlerin çeşitliliği üzerinden kurulan ortaklıkların yeniden üretilmesi, kültürel ve doğal alanların korunması yönündeki kamusal görevlerin yerel yönetimlere hatırlatılması anlamında, kentlinin kazandığı bir mevzi olarak görülmelidir.

[9] Jorge Larrain (1995): İdeoloji ve Kültürel Kimlik (3. Dünya Gerçeği), Çev. N.N.Domaniç, Sarmal Yayınevi, İstanbul.

...Limanda, çatıları zik-zak çizen antrepolar şehir ile körfez arasına bir duvar oluşturmakta; bu duvarın ötesindeki şehirdeyse birbirlerine yaslanmış küçük evler ve süslü minareleriyle kubbelerin birbirine karıştığı camiler göze çarpmakta ve bu resmi sivri tepelerinin şehrin silüetini oluşturduğu servi ağaçları tamamlamaktadır...

Felix Emmel (1888-1960)

[Pınar, İlhan. (1997). Gezginlerin Gözüyle İzmir XX. Yy." İzmir: Akademi Kitabevi]

Fotoğraf: Emin Aydoğan

ALAN ÖLÇEĞİNDE KORUMA

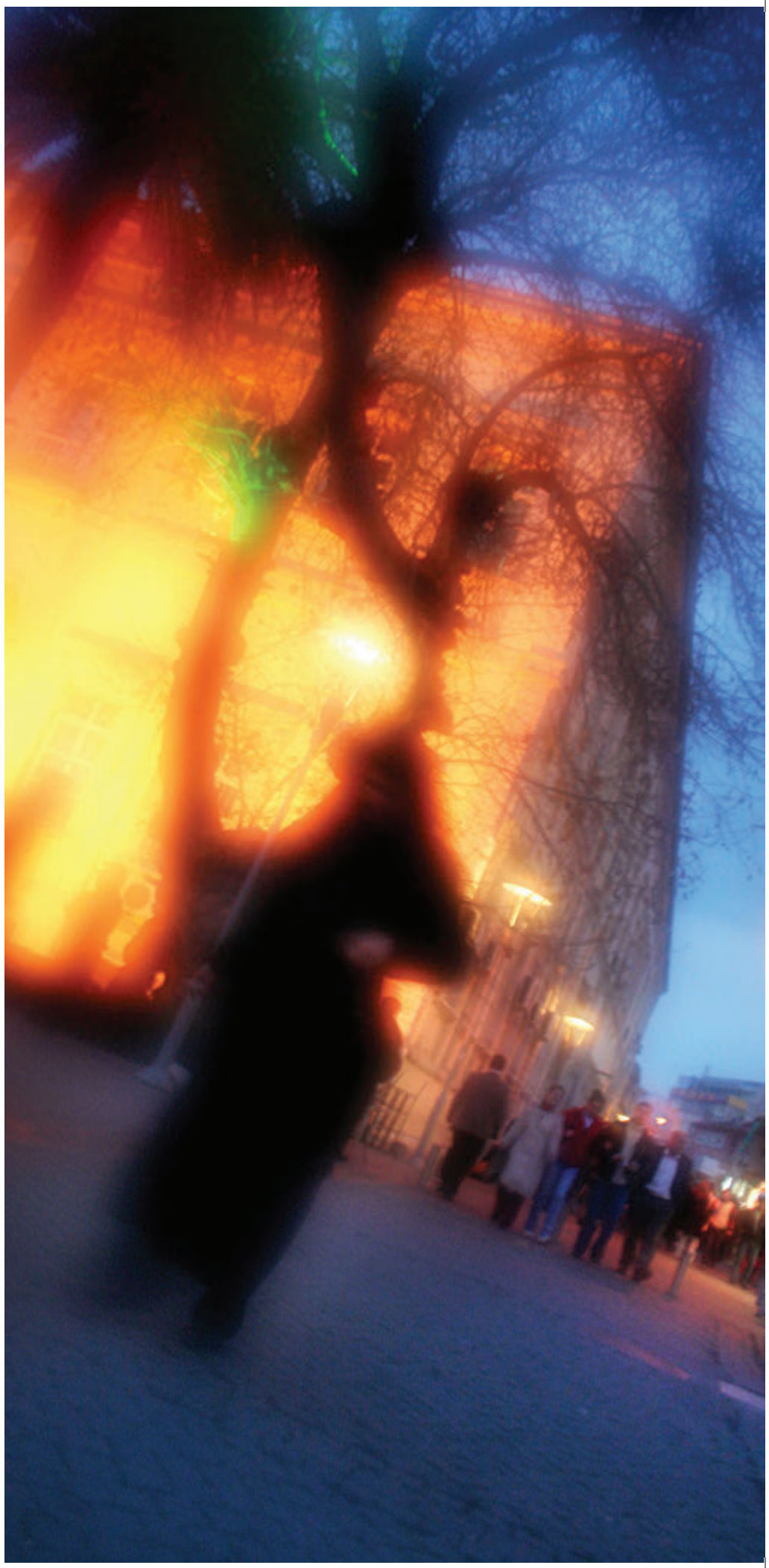
20/20
08/12

Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri

2012 yılında Ödül Komitesi Kararı ile şartnameye eklenen bu ödül; Onaylı Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında yapılan uygulamalar için açılmıştır. Seçici Kurul Üyelerince nitelikli bulunan çalışmalara ödül, uzmanlardan oluşan ekibe veya kuruma verilir.

Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri; Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesinde; 2.2.Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri kategorisi altında verilen bir ödül dalıdır.

Fotoğraf: Emin Aydoğan

Kültürel Miras Alanlarının Anlatımları ve Sunumları Hakkında ICOMOS Tüzüğü

3. Prensip: *Bağlam ve Çevre: Kültürel miras alanlarının anlatım ve sunumları, daha geniş sosyal, tarihsel ve doğal bağlam ve çevreyle ilişkilendirilmelidir.*

3.1. Anlatımlar, alanın önemini çok yönlü tarihsel, politik ruhani ve sanatsal bağlamları çerçevesinde oluşturulmalıdır. Alanın kültürel, sosyal ve çevresel önem ve değerleri bütün yönleri ile ele alınmalıdır.

3.2. Kültürel miras alanlarının kitlesel sunumları, alanın evrim sürecindeki dönemleri açıkça tanımlamalı ve aralarındaki etkileşimleri ilişkili biçimde tarihlendirmelidir. Bütün dönemlerin alanın önemine kattığı değerler göz önünde bulundurulmalıdır.

3.3. Anlatılar alanın tarihsel ve kültürel önemine katkı yapan bütün grupları hesaba katmalıdır.

3.4. Etrafındaki peyzaj, doğal çevre ve coğrafi konum alanın tarihsel ve kültürel öneminin ayrılmaz bir parçasıdır ve bu yüzden anlatımlarda dikkate alınmalıdır.

3.5. Alandaki mirasın, kültürel ve ruhani gelenekler, hikayeler, müzik, dans, tiyatro, edebiyat, görsel sanatlar, yerel alışkanlıklar ve yeme-içme mirası gibi somut olmayan ögeleri anlatılarda dikkate alınmalıdır.

3.6. Kültürel değerlerin karşılaştırmalı incelenmesi, akademik araştırmalara temellenen farklı perspektifler, antik belgeler ve yaşayan gelenekler anlatı programlarının yapılandırılmasında dikkate alınmalıdır.

ICOMOS (2007) Uluslararası Anlatım ve Sunum Bilimsel Komitesi Öneri Metni (Tigin Töre, Çev.)

2012 Yılı Şartnamesinde Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri Kategorisi altında açılan Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri dalında henüz başvuru gerçekleşmemiştir.

Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamalarına Doğru

25 Şubat 2013

İpek Ö. Sönmez Doç.Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

Değişen sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak kentsel mekânın, sermayenin başlıca yatırım alanına dönüşmesi ile birlikte eskiyen ve yıpranan tarihi kentsel dokular yıkım ve dönüştürülme tehditleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Söz konusu tehditlerin yıkım ya da kayıplara neden olması ise ulusal ve evrensel değerlere sahip kültürel mirasımızın tükenmesine yol açmaktadır. Oysa tarihi çevreler günümüzün modernist kent planlama ve mimarlık anlayışı çerçevesinde, rant baskısı ile oluşturulmuş kentsel çevrelerin sunduğundan çok daha fazla çeşitlilik arz eden kültürel birikimi bizlere sunmaktadır. Tarihi çevreler bir bütün olarak, yöreye ait kentsel kimlik özelliklerini algılayabilmemize, dolayısıyla yaşayanların aidiyet duygusu hissedebilmelerine, ziyaretçiler açısından ise zengin kültürel çeşitliliğin deneyimlenmesine olanak sağlamaktadır. Ancak, kente ait kimliğin sürdürülebilirliğinin ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için müzecilik anlayışı ile koruma değil, tarihi çevredeki yaşamın sürdürülebilirliğinin sağlanması önemlidir. Ancak bu şekilde, kentsel bellek gelecek nesillere aktarılabilecektir.

Söz konusu nedenlerle geçmişin sosyal ve ekonomik süreçlerine, kültürel zenginliğine tanıklık etmiş ve bunları kısmen de olsa mekânların da korunması yoluyla günümüze aktarabilmiş tarihi çevrelerin korunması gereklidir. Bunun için öncelikle geçmişin mekânsal değerlerini tüm yapısal ve dokusal unsurlarıyla geleceğe taşımamızı sağlayacak, sağlıklı bir envanter ve belge birikimi oluşturulmalı ve bilgi birikimini geleceğe taşıyacak doğru planlama stratejileri geliştirilmelidir.

Dünya'da ilk defa 1972 yılında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) konferansında alansal koruma gündeme gelmiş ve *"Tarihsel, estetik, etnolojik ve antropolojik önem bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar"* olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde ise tarihi çevrelerde alansal koruma yaklaşımı 1973 yılında yürürlüğe giren 1710 sayılı "Eski Eserler Yasası" ile gündeme gelmiştir. Böylelikle, "Sit" kavramının tanımlanmasıyla koruma eylemi parsel ölçeğinden alan ölçeğine taşınmıştır. 1710 sayılı kanun, 1983 yılında kabul edilen 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve daha sonra 2004 yılında kabul edilen 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile "Sit" kavramı *"tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır"* olarak tanımlanmıştır. Süreç içerisinde kabul edilen diğer yasa, yönetmelik ve ilke kararları ile söz konusu tanım genişletilmiş ve çeşitlendirilmiştir. Örneğin, mevzuatta artık farklı olarak derecelendirilmiş "arkeolojik sit" ve "doğal sit" alanı tanımları yer almaktadır. Uluslar arası sözleşmelerde, anlaşmalarda ve ulusal koruma mevzuatımızda yer alan tüm "sit" tanımlamalarında alansal korumanın gerekliliği ve öneminin vurgulanmaktadır.

Günümüzde yasal mevzuatımızın ve konunun uzmanlarının katkılarıyla alan ölçeğinde koruma planlaması teknik olarak gerçekleştirilmekte, pek çok örnekte de başarı sağlanabilmektedir. Ancak b,5k daha zor olmaktadır. Buna karşın, nüfus artışının yoğun olarak yaşanmadığı ve yerel halkın tarihi çevrelerde yaşamını sürdürdüğü kentlerde koruma eylemi, yaşamın olağan seyri içerisinde sürdürülebilmektedir.

Kentsel belleğin oluşumuna katkı sağlayacak olan kültür, kimlik, eğitim, kentsel ve doğal görünüm, geçmişe tanıklık etme, sanatsal, kullanım ve azlık değeri taşıyan tarihi çevrelerde alansal korumanın gerçekleştirilmesi zorunluluk içermektedir. Ancak koruma planlarının hayata geçirilmesi ve tarihi çevrede korumanın sürdürülebilir olması için daha pek çok uygulama aracına ihtiyaç vardır. Öncelikle, tarihi çevrede yaşayan yerel halkın ya da göçler sonucunda bu çevrelere yerleşmiş kesimlerin yaşadıkları çevreleri sevmeleri, benimsemeleri ve aidiyet duygusu geliştirebilmeleri korumanın sürdürülebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun dışında merkezi ve yerel yönetim kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın da katılımıyla, yapısal ve alansal koruma için gerekli müdahale araçlarının sağlanması zorunludur. Söz konusu araçlar, teknik kapsamda yardımlar ve teknik müdahaleleri içerebilir. Ancak uygulama araçlarının sadece teknik içeriğe sahip olmasının yeterli olmadığı, soysal ve kültürel içerikli uygulama araçlarının da geliştirilmesi gerektiği bilinmektedir. Bu kapsamda, koruma eylemine yerel halkın katılımını sağlamak amacıyla tarihi çevrelerin önemi ve korunması konusunda bilinç oluşturulması için çeşitli toplantılar düzenlenmekte, kamuoyu bilgilendirilmektedir.

Bu çerçevede, İzmir Büyükşehir Belediyesi 2003 yılında, İzmir kentindeki kültürel-mekânsal mirasa hak ettiği saygının gösterilmesi ve bu konudaki doğru çalışmaların özendirilerek ödüllendirilmesi ve tanıtılması konusunda "Tarih Saygı Yerel Koruma Ödülleri" yarışmasını başlatmıştır. Kamuoyunda büyük ilgi gören yarışmaya katılım talebi giderek artmış ve koruma konusunda toplumsal ve kentsel bilinç ile koruma eyleminin geliştirilmesinde önemli adımlar atılmıştır. Yarışma 2013 yılına kadar altı temel kategoride sürdürülmüştür. Kategoriler şöyledir: Tarihi yapıda yaşam ödülü; Tek yapı ve tarihi doku ölçeğinde başarılı koruma uygulamaları; emek ödülü; arkeolojik sit alanlarında kültür varlıklarının korunması ve sergilenmesine yönelik mekânların oluşturulması ödülü; kentsel sit alanlarında ve koruma alanlarında yeni uygulama ödülü; tarihi çevre ve kültür varlıklarını koruma dalında katkı ödülü; tarihi ve kültürel miras konulu okul projeleri teşvik ödülü. Ödül Komitesi Üyeleri 2012 yılı şartname revizyonu sırasında yukarıda açıklanan nedenler ile alansal korumanın teşvik edilmesi gerekçesiyle yarışmaya yeni bir kategorinin eklenmesini uygun görmüştür. Söz konusu kategori "Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri" kategorisi altında yer alacak " Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri" kategorisidir. Bu kategori çerçevesinde onaylı koruma amaçlı imar planı kapsamında yapılan uygulamaların, nitelikli bulunması durumunda ilgili uzmanlardan oluşan ekibe veya kuruma verilmesi uygun görülmüştür. İzmir Büyük Şehir Belediyesi, Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri ile kentin kültürel dokusu ve kimliğine büyük katkılar sağlamıştır, "Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Ödülleri" ile söz konusu katkının zenginleşeceği kanaatindeyiz.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Yarışması on yıllık bir süreç içerisinde, İzmir Büyükşehir Belediyesi, çok sayıda akademisyen ve uzmanın desteği ile sürdürülmüştür. 10 yıllık süreç, yarışmanın koruma konusunda toplumsal bilincin ve koruma eyleminin gelişmesi konusunda oldukça önemli katkılar sağladığını göstermiştir. Bu nedenle, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde gerçekleştirilen yarışmanın, Türkiye genelinde yaygınlaşarak, tarihi kültürel ve mekânsal mirasın korunmasına katkı sağlamasını temenni ederiz.

Emel Kayın Doç.Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Restorasyon Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Koruma Alanındaki Güncel Meseleler ve İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri

16 Temmuz 2012

Kimi görüşlere göre insanlık tarihi kadar uzun bir geçmişe sahip olan koruma alanı varlığını 19. yüzyılda modern bir disipline dönüştürmüş, 20. yüzyılda ilkelerini, uygulama alanını ve örgütlenmesini geliştirmiş, 21. yüzyıla gelindiğinde ise kavramsal ve eylemsel sınırlarını genişletme, çeşitlendirme, yaygınlaştırma olanağı bulmuştur. Her biri diğerine eklemlenen ve içerikleri oldukça kapsamlı tüzük, anlaşma, yasa vb. belgeler, uluslararası-ulusal örgütlenmeler, bilgi üretimi, uzmanlık eğitimi, kamu bilinci yaratma, finans vb. konulardaki gelişmeler ile sayıları her geçen gün artan koruma uygulamalarına karşın, 19. yüzyıldan 21. yüzyıla uzanan zaman dilimi, tüm dünyada ciddi miras kayıplarına sahne olmuştur. Dünya kaynaklarının ölçüsüz kullanımı, sanayi, turizm, konut vb. kapsamlardaki yıkıcı yapılaşma ve yenileme faaliyetleri, tahrip edici onarımlar, savaş vb. kapsamlardaki yok edici eylemler, değerlerin eşit paylaşılamamasına bağlı yoksullaşma vb. olgular, kültürel ve doğal miras öğelerinin ciddi biçimde yıpranmasına yol açmış olup bu sorunlar ivme kazanan bir biçimde sürmektedir. Tüm bunlara koruma kültürünün toplumsal yapılarda yerleşik hale getirilememesi ve popülerlik mekanizmalarının da içinde bulunduğu çeşitli kazanma mekânizmaları tarafından araçsallaştırılması gibi olumsuzluklar eklenebilir. Yıkıcılık potansiyeli yüksek olan böyle çerçevede, koruma kültürünü yaygınlaştırmak kadar korumayı en küçük ölçekten en büyük ölçeğe uzanan ve birbirini destekleyen bir eylemlilikler dizisi olarak örgütlemek de büyük önem taşımaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri, yukarıda ana hatları verilen ortam içinde kendi ölçeğinin çok ötesinde bir aidiyeti olan bir eylemlilik haline karşılık gelmektedir. 2003 yılında yerel birikimi öne çıkaran bir yapı içinde kurumsallaştırılan ödül, tek başına sınırlı bir etkinlik alanına sahip gibi görünmekle birlikte, varlığı dünya yüzündeki benzerleriyle birlikte düşünüldüğünde önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ödül kapsamındaki eylemliliğin, uluslararası kurumlar, tüzükler vb. büyük mekanizmalar ile yerel yönetimlerden insan ölçeğine inen daha küçük odakların bütünleşik çalışmasını öngören çağdaş koruma anlayışı kapsamındaki yeri anlamlıdır.

Koruma alanındaki tüm kurumların olması gerektiği gibi dinamik ve gelişmelere açık bir yapı olarak kurgulanan İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri, “koruma kültürünü topluma yaymak”, “yerel koruma modellerinin geliştirilmesini teşvik etmek”, “nitelikli koruma uygulamaları ile koruma bilinci yaratma yönündeki eylemleri desteklemek”, “yerel insiyatifi harekete geçirmek” gibi temel ilkelerini sürdürmekle birlikte, tesis edildiği dönemden bugüne kadar çeşitli aşamalarda güncellenmiş ve yeni kategorilerle geliştirilmiştir. Tesis edilişinden bu yana geçen on yıllık süreçte ödül kurumunun kentsel bilgi dağarcığında yer almasına ve söylemini yaymakta belirli bir başarı göstermiş olmasına karşın, tasarlanan hedeflerin gerçekleştirilmesinde hâlâ bazı eksiklikler mevcuttur. Ödülün genelde belirli bir kesim tarafından izlenilmekte olması ve yeni ilgi gruplarının yaratılmasında istenilen düzeyin sağlanılamamış olması, nitelikli uygulama bulmakta yaşanılan açmazlar, eleştiri mekanizmalarının sağlıklı

işletilememesi, sözü edilen sorunlardan bazılarıdır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı/Yerel Koruma Ödülleri'nin koruma kültürünü geliştirme sürecinde karşılaştığı sorunlar, ülkemizde koruma alanının yüzyüze bulunduğu meselelerden bağımsız düşünülmemelidir. 19. yüzyıldan itibaren Batı örneklemiyle örgütlenen koruma alanı 20. yüzyılın son çeyreğine kadar etkin bir eylemlilik gösterememiş; bu dönemde başlayan hareketlilik 21. yüzyılda somutlaşsa da, kültürel ve doğal miras, küresel girdiler, sorunlu söylemlerin yaygınlaştırılması, ölçüsüz rant vb. tehditlerle karşı karşıya kalmıştır. En önemli meselelerden biri, "evrensel gelişmelerle uyumlu yerel koruma modelleri"nin eksikliğidir. Koruma konusunun popülerleştirilerek uzmanlık bilgisinin devre dışı bırakılması ve bu alanın bir sahne haline getirilmesi de, üzerinde durulması gereken meseleler arasındadır. Bir diğer konu ise, koruma alanında gündeme getirilen "endüstri mirası, modern mimarlık mirası, kültürel peyzaj, alan yönetimi" vb. yeni meselelerin toplum tarafından benimsetilmesinde yaşanan açmazlardır. Tüm bunlara kültürel miras ile doğal miras arasındaki bütünlüğün kentlerin geleceği üzerinde tehdit oluşturacak biçimde yok edilmesi de eklenebilir. İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı /Yerel Koruma Ödülleri, eylemliliğini "evrensel gündemle ilişkili bir yerel gelişme" çizgisinde çoğaltmalı, mevcut ilgilerini sürdürürken kurgusunu, koruma alanındaki yeni kavram, söylem, eylemlilik ve sorunları kentsel ortama taşıma görevini de üstlenecek biçimde yetkinleştirmelidir.

Acı ve hüzünle yazılmıştır tarihi
Hıyanetin okları ulaşmaz alınyazısına.
Dağlardan zemheriyi, denizlerden rızık ve eceli,
uzun gurbetlerden bereketi çalandır o.
Onun ellerinde yumuşar sonsuz göklerin ve
kudretli çağlayanların ölümsüz mermeri.

Durbaş, Refik (1944-)

(1984). Kitabe, Çırak Aranıyor, "Bir Umuttan Bir Şiirden". İstanbul: Özal Basımevi

Fotoğraf: Nesrin ve Nesli Kır Evi'nden

Serpil Yasa

İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürü

Koruma Bilinci İçin Manevi Bir Değer
15 Ekim 2012

Kentin tarihi ve kültürel mirasının korunması konusunda çalışıyoruz, hizmet üretiyoruz. Bu doku içerisinde en temel eksiğimizin koruma bilinci olduğunu biliyor ve yaşıyoruz. Tarihi dokunun korunması konusunda yasalar ve hukuki engellerin zorlayıcı rol üstlenmesi bu eksikliğin sonucudur. Koruma bilincinin gelişmesi, toplumun yaşam kültürü içerisinde içselleştirilmesi, korumanın cazip hale getirilmesi ya da özendirilmesi ile mümkün olabilir. On yıldır sürdürülen Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri, kent ölçeğinde böylesi bir bilincin sağlanmasında toplumun manevi değerlerine dokunarak, eksik bir halkayı tamamlama yönünde atılmış önemli bir adımdır.

Süreç incelendiğinde; her ödül, aslında kent değerlerine farklı bir bakış açısı ve veri sunuyor. Kategoriler; koruma bilinci çeşitlemelerini sergiliyor. Restorasyon uygulamaları sorgulanıyor. Doğru koruma yöntemleri tartışılıyor. Tarihi yapıda yaşama şahitlik ediliyor, kayıt altına alınıyor, tanıtılıyor. Akademik, mesleki, sivil toplum arasında sağlanan iletişimle güç birliği oluşuyor ve koruma özelinde dil birliği biteviye araştırılıyor. Kendi içindeki dinamikleri ve onların üstlendiği rollerle kent içinde giderek etkin hale gelmesinin en değerli katkısının ise tarihi kültürel mirası koruma fikrini kamuoyu gündemine taşımak olduğuna inanıyorum.

On yılın ardından var edilmesinden günümüze dek Ödül Komitesi Üyesi olarak içinde yer aldığım *Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri*'nin özveriyle sürdürülerek gelenekselleşmesinin ötesinde koruma geleneklerinin oluşması açısından da değerli katkılar sağlamakta olduğunu düşünüyorum. Kentin bugünü ve geleceği ile ilgili olduğu kadar geçmişiyle de ilgili övgüye değer çalışmalar üreten İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ve katkıda bulunan herkesin emeğine sağlık...

Ulvi Özel

İzmir 2 Numaralı Kültür Varlıklarını
Koruma Bölge Kurulu Müdürü

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Onuncu Yılında
14 Ekim 2012

Türkiye'nin en kalabalık üçüncü kenti olan İzmir, hem kent merkezi hem de bağlı ilçeleri ile dünya üstünde pek az kentin çevresinde rastlanacak tarihi ve kültürel bir miras çeşitliliğini sergileyen yerleşkelere sahiptir. Söz konusu tarihi çevrelere ilişkin ilk akla gelen örnekler ise antik çağların en ünlü kentleri arasında yer alan Efes ve Bergama; geleneksel kent dokuları ile öne çıkan Şirince, Birgi, Tire, Foça yerleşmeleri olarak verilebilir. Tarih boyunca çevresindeki doğal kaynakların, verimli toprakların yarattığı bu kültürel çeşitlilik ile İzmir sahip olduğu coğrafi konum sayesinde binlerce yıldır birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve metropol niteliğinde bir merkez olarak gelişmiştir.

Tarihi doku günümüz kenti içerisinde yer almaktadır. Bu durum tarihi değerleri koruma ve yaşatma sorunsallığını daha da artırmaktadır. Ülkemizde söz konusu tarihi ve kültürel miras, yasal düzenlemeler ile korunmaktadır. Ancak söz konusu mirasımızın yaşatılıp genç nesillere aktarılabilmesi için yasal tedbirlerin yanında, tarihi eserlerin ve tarihi çevrelerin toplumun tüm kesimlerince sahiplenilmesini, yapılan koruma çalışmalarının yaygınlaştırılmasını, güzel örneklerin ortaya konularak korumanın özendirilmesini sağlamak gerekmektedir.

Bu bağlamda, bu yıl onuncusu düzenlenen "Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" programı önemsenecek bir boşluğu doldurmaktadır. On yıllık geçmişi ile de giderek kent gelenekleri arasında yerini almaktadır. Ülkemizde bir ilk olması ile de diğer kentlerimize örnek olan bu programın yaygınlaştırılması ve doğru örneklerin her yönüyle tanıtılması adına sürdürülen her çalışmayı takdirle karşılıyorum. Emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

EMEK ÖDÜLÜ

20/20 08/12

Restorasyonu gerçekleştirilerek yeniden yaşama kazandırılan tarihi yapılarda zanaatlarını gösteren ustalar; geleneksel sanatları yaşatarak hem somut hem de somut olmayan kültürel mirasın sürdürülmesini sağlamaktadırlar. Ödül programında ayrı bir dal olarak yer alan Emek Ödülü; basit veya esaslı onarımı tamamlanmış tarihi bir yapıda üretime emekleriyle katkıda bulunan usta ve usta ekiplerine verilir

2.2.3. Emek Ödülü; Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde 2.2.Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri kategorisi altında yer almaktadır.

Fotoğraf: Birol Üzmez

Emek Ödülü

2008 Kemal Korkmaz

Taş Ustası

Agora kazı alanı içerisinde yer alan Roma dönemi onarımını belgeleyen Roma İmparatoriçesi Faustina'nın büstünü taşıyan kapının restorasyonuna taş ustası olarak katkı koymuştur.

Fotoğraf: Mehmet Yasa

Ayşegül Güngören
Antik dönem uygarlıklarından günümüze kalan yapılarda güçlü plastik etkisi olan bezemeler, taş ustalarının emeği ile mimariye anlam kazandırmıştır. Siz de kentimizin Roma döneminde İmparatorluğun kente verdiği önemi simgeleyen Agora'nın giriş kapısını ayağa kaldırdınız. Öncelikle tarihin canlandırılması için verdiğiniz emeğe teşekkür ediyoruz. Bize taş ustalığına nasıl başladığınızı ve günümüze kadar gerçekleştirdiğiniz çalışmalar hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Kemal Korkmaz
Taş ustalığına başlama nedeni dedemdi. Annemin babası, gençken Arnavut Hasan derlermiş, Varyantı yapmış. İstanbul'dan bir ekip gelmiş Varyanta, fakat yapamayınca geri dönmüşler, bunun üzerine dedem yapmış orayı. Dedemin taş ustası olmasına sebep, Atatürk'müş aslında. Nasıl Atatürk? Yıldırım Kemal'den gelince Yunanlılar köprüleri yıkıyorlar, Macarlar geliyor. Atatürk demiş ki bizim buradan insanlar yetişsin. Dedem de küçükmüş, onların yanında taş işçisi olarak yetişmiş. Dedem babama öğretiyor. Babam da bize öğretiyor. Daha evvelden, cami mihrabı, minberi yapardık, çok özel kabir yapardık, onların işleviyle alakalı. Bizim atölyeyle ev yan yana olduğu için hep atölyedeydik, devamlı oymacılık işleri oluyordu, babam da bize yaptırıyordu. Biz işe böyle başladık. Benim oğlum Oğuzhan, Kocatepe Taş Bölümünü bitirdi, kızım tarih okudu Gazi Üniversitesi'nde, yüksek lisans yapıyor şimdi.

A.G. İleride ne yapacaklar?

K.K.
Öğretim görevlisi olarak devam edecek galiba. İkisi de tarihle alakalı çocukların. Biz de devam ediyoruz. Hatta bir projemiz vardı bizim, taş okulu açmakla ilgili. Foça'daki yeri aldım ben, sekiz dönümlük, antik dönemle ilgili taş okulu yapıyoruz orayı. Çelik konstrüksiyonunu yaptık. Antik Dönem Taş Mektebini; heykeltıraş son sınıf talebelerinin gelip orada her türlü taşı çalışmaları amacıyla yapıyoruz. Yirmi kişinin çalışabileceği bir yer.

A.G. Bu girişimde kimler var? Kurum desteği alıyor musunuz?

K.K.
Sadece biz varız. Büyükşehir Belediyesi'ne tasarı halindeyken söylemiştik, ama çok ayrıntılı bilgi veremedik aslında. Fransa'dan taş okulları genel koordinatörü geldi yanıma. Bana dedi ki sen bu okulu hayata geçir, ben sana Fransa'dan öğretici, eğitici hocaları göndereyim, ücret talep etmeden. Göndererecekler, bitince. Biz de seneye inşallah nasip olursa bitireceğiz okulu.

A.G. Okul Foça'nın içinde mi yer alacak?

K.K.
Yeni Foça ile Bağarası'nda. Askeriye'nin karşısında, yerimiz.

A.G. Orası da taş işçiliği için potansiyel bir yer değil mi?

K.K.
Foça aslında taşı ile anılan bir yer. Yani bu yüzden faydası da olacak okulun Foça'ya. Bizim senelerdir yaptığımız bir iş, ama son on-on beş yıldır, tarih biraz ön plana çıktı, restorasyonlar da böyle başladı. Biz mermer işi yapıyorduk daha evvelden, mermer işlerinin mermerlerini yapıyorduk, sonra saat kulesini yaptık, alt bölümlerinin onarımını. Tamer Pakben çizmişti onları, Konak Pier'i yaptık. Orada epey uğraştık.

A.G. Fabrikasyon üretimlerle pek çok el sanatı işçiliği gibi taş işçiliği de yok olmaya başladı ülkemizde. Size göre bu konuda neler yapılmalı? Ustalık nasıl yaşatılır?

K.K.
Hah bak şimdi demin söylediğim konuya geliyoruz. Aslında bu işin okulu yok, benim oğlum da Afyon'da okudu taş işçiliğinde. Çocuğa bir şey veremediler. Bir tek taşın karakteristik yapısını verdiler. Şu şu karışımdır. Sertliği böyledir vesaire. Alıp şu taşı işle desen oradaki talebelerde hiçbir şey yok. Burada bire bir uğraşmak lazım. Neticede çocuk atölyede yetiştiği için bir numara oldu okulda. Rölyef yapabiliyor, oyma yapabiliyor. Ama okulda yetişmiyor. Okul düşüncesini gerçekleştirmeye başlayınca biz mermerciler odası ile konuştuk. Yani mermer atölyesinde çalışan bir çırak hiçbir şey yapamasa en azından bir apartman yazısı yazabilmeli. Taşı oyması lazım, ama yok. Eski ustalar var. Ama onlar da çok az. Kalmadı artık.

A.G. Peki, o işlemi makinelerle yapmıyorlar mı?

K.K.
Makinelerle yapıyorlar ama gerek yok, asitle çökertiliyor, ama asitle çökertilince de taşta parlaklık oluyor, o da hiçbir şekilde boya tutmuyor. Esas bunun makbulü elle yapılması ve böylece o ustanın o anki ruh hali bile o taşa yansıyor. Ben artık işlenmiş taşların izlerine bakarak, o işi yapan adamın ruh halini hissedebiliyorum taşa vuruşundan, yani nasıl vurmuş keskiyi, niye dalmış orada,

bunu hissedebiliyorsunuz. Yani gönülden yaptıysanız biliyorsunuz ve ustaların yetişmesi, meleke kazanması lazım. En az yirmi gün, bir ay, bir buçuk ay taşı oyması için yazı yazması için mutlaka iyi bilenin yanında yetişmesi lazım. Ondan sonra içinde varsa onu geliştirebilir. Motif işleyebilir, rölyef işleyebilir. Çok şeyler çalışabilir yani.

A.G. Ama tabi antik desenler hakkında bilgi sahibi de olması lazım değil mi?

K.K.

Tabi bilmesi lazım, ama neticede önce taşı vurması lazım ki sertliğini yumuşaklığını bilmesi lazım. Hangi malzemeyle neyi oymasını bilmesi lazım. Ondan sonrası kendi becerisi ve birikimleri ve sanatına kalıyor.

A.G. Taş uygulama teknikleriyle ilgili bilgi verir misiniz kısaca?

K.K.

Roma döneminde mesela, almışlar kurşunla bağlamışlar. Ondan evvelki dönemlerde moment yani ağırlıkla ayarlamışlar genelde. Ondan sonraki dönemde bizim Osmanlı gelmiş bağdadi yapmış, bizim hidrolik kireç dediğimiz kireçle yapmışlar. Bizim zaman gelince çimento, epoksil çıkmış, daha kuvvetli yapıştırıcılar var. Ama eski malzemede tutucular, malzemenin kendinden üretilmiş.

Kendinden yani. Taşı öğütmüş onu agrega hale getirmiş ince moloz hale getirmiş, ondan sonra kireci söndürmüş, çok uzun süre beklettikten sonra kireci kullanmış, kireç de onunla bütünleşiyor zaten, aynı taşın sertliğinde oluyor. Aynı dokuyu veriyor. Sökülmesi çok zor oluyor. Daha sonraki dönemlerde bizim Osmanlı'nın yaptığı bazı özel imalatlarda yumurta akıyla çalışmışlar.

A.G. Tutucu malzeme onlar. Taş işleme teknikleri üzerine neler söylenebilir?

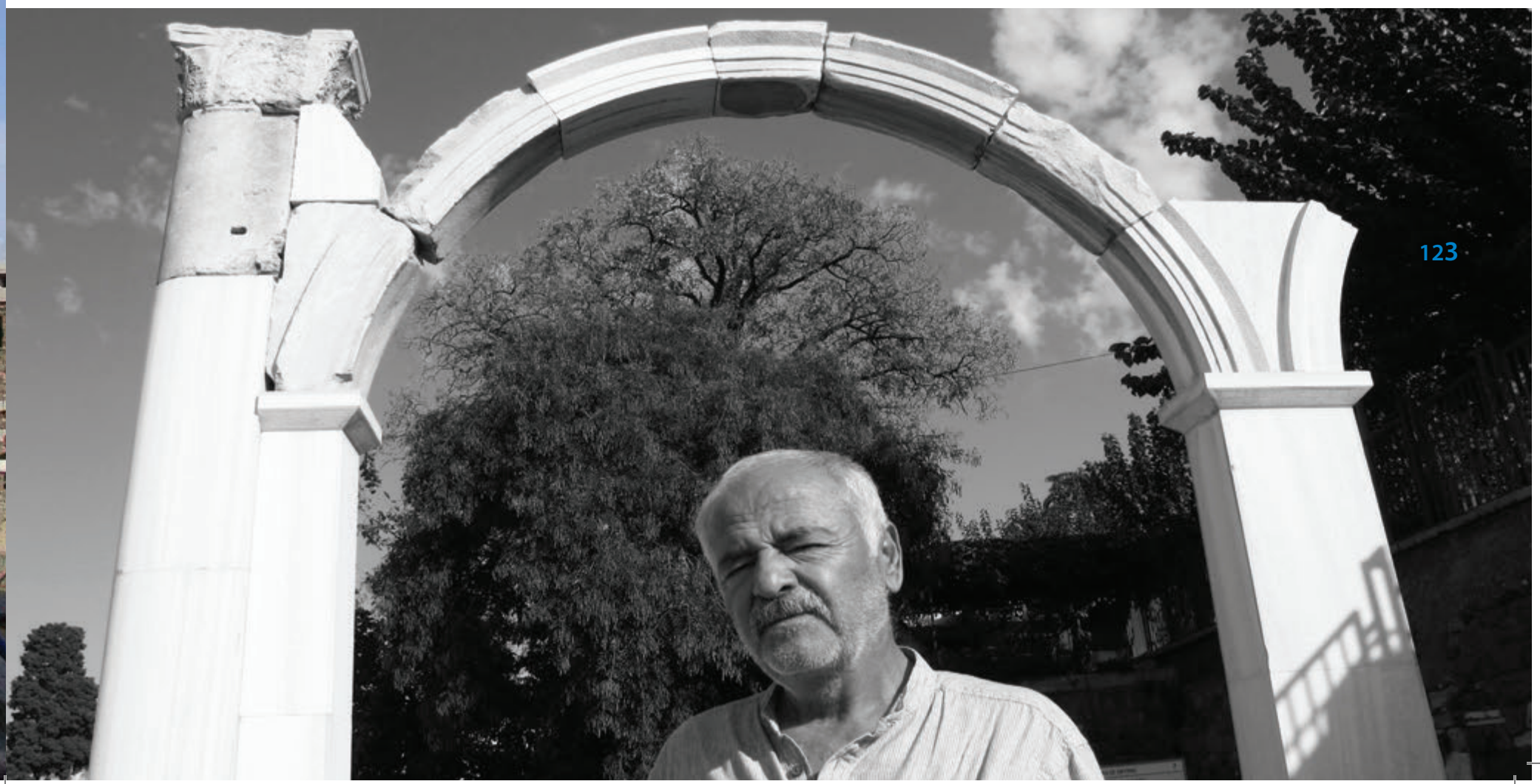
K.K.
Taşı işleme tekniği derseniz eskiden çelikle işlemişler. Taşı işleyen çeliği kullanan kişi çeliğe su vermeyi biliyordu. Biz de biliyorduk. Biliyoruz.

A.G. Çeliğe su vermek ne demek peki? Nasıl yapılıyor bu işlem?

K.K.
Yani çeliğin, çelik derken demir esasında, demir de çelikleşiyor zaten. Çeliği taşa vururken yüzeysel aşınmalar oluyor vura vura. Onu tekrar sıcak ısıtıp dövüyorsunuz eğeliyorsunuz ve su veriyorsunuz. Isıtmadan dolayı suyu kaçıyor. Baya bildiğiniz su, onun yağla yapılanı da var ama esas su ile yapılıyor bizim bildiğimiz. Şu an öyle ihtiyaçlar da kalmadı elmas kalemler çıktı, kırılması çok daha zor. Çok daha uzun süre kullanılabilecek takımlar çıktı. Şu anda kullandıklarımız elmas. Şimdi bir de statik kesiciler var, oymalarda, motiflerde kullandığımız. Teknoloji çok iyi.

A.G. Peki, aynı havayı veriyor mu sizce yeni teknolojik ürünler eski üretimlerdeki?

K.K.
Vermiyor, çünkü keski tekniği insanın ruh halini veriyor. Bazı insan çok sakindir böyle, vurduğunda aynı ayarda gider o keski, engebeler çıkmaz. Bazı insan asabidir, çabuk yapması lazım gelir, daha seri çalışır, orada yapılan yüzey hareketlidir. Onu hissedersiniz yani. O işi yaptıysanız, o işi yapanın ruh halini bilirsiniz.

A.G Sizin yetiştirdiğiniz ustalar var mı taş işçiliği üzerine?

K.K.
Benim yetiştirdiklerimin hepsi usta oldu. Hepsinin de dükkânı var. Ama taş işçiliğine girmedi. Çünkü değer vermiyorlardı o zaman. Bir tek mezar taşında kullanılıyordu, bir de apartman adlarında. Onun için yok yani. O ustaların hepsi bıraktılar paraya yöneldiler. İşte nedir, granit yapıyorlar, kaplama yapıyorlar. Çok farklı işlere döndüler. Bu işi yapan az insan kaldı. Olmadığı için biz birileri yapsın istiyoruz, yani. Okullarda da yok ki. Bir tek heykeltıraşlar. Bizim okulun amacı heykeltıraş olduğunu hissedecek, yani buldu mu keskiyi, eli kanayacak, acıyacak ve bilecek o taşı ya, o taşla o zaman bütünleşiyorsun, taşın sertliğini biliyorsun. Öbür türlü keserken bilmiyorsun. Taşı tanımak lazım. İnsanı yoğunlaştıran taştır. İnsanı şekillendiren de taştır. Biz kendimizin taşı şekillendirdiğini sanıyoruz ama taş bizi şekillendiriyor aslında. Evet, o işin aslı öyle.

A.G. Taş işçiliği mesleğinin yaşatılması ve yaygınlaşması için neler yapılmalı sizce?

K.K.
En basiti, bizim okulu açınca belediyeyi çağıracağım. Alo desin bize biz gidelim analiz edelim, restorasyon mezunları da gelsin okula, taşı yapıştırsın, öğrensin. Restorasyon mezunları yetişsin. Kemeraltı'nda gömlek satıyor onlar, ne yapsınlar ki?

A.G. Peki, sizin şimdi yetiştirdiğiniz ekibiniz var mı?

K.K.
Var, yaşları bugün otuz beşin üstünde. Çok özel eller, bir mukarnas işlesin, bu gün Türkiye'de onu işleyecek adam yoktur. Eleman yetiştirmek için yer olacak, yalnız bu işle alakalı olacak, bunları zaman zaman bir yerlerde çalıştıracağız, yani iş üzerinde öğretilecek. Bu bizim okul fikri de Agora'dan çıktı aslında. Dikkat çekilen bir diğer unsur da, İzmir'de ince işçilik vardır. Kayseri'de kaba işçilik yaparlar, Mardin'de daha kaba işçilik vardır. İzmir'de mermeri işleyen usta ince işçilik yapar. Tüf taşını işleyen usta kaba işçilik yapar. Tüf taşı yumuşaktır da, işçiliği de malzeme belirliyor esasında.

A.G. Çok keyifli bir sohbetti. Teşekkürler, Kemal Usta.

Emek Ödülü

Resul Aggün 2009

Ahşap Ustası

Geçirdiği yangın nedeni ile yok olan Foça-Ali Bayık Evi'nin ahşap elemanlarına Resul Aggün özgün özellikleri gözeterek yeniden yaşam vermiş. Bu katkısı ile ödüle değer bulunmuştur.

2010 Durmuş Türkmenli
Taş Ustası

Emek Ödülü

Foça'daki Ali Bayık Evi, Erol Satır Evi, Turgut Tokuç Evi, Meltem Özkan Evi taş işçilikleri ve uygulamaları ile ödüle değer bulunmuştur. Foça'daki pek çok tarihi ev, taş ustası Durmuş Türkmenli eliyle örülerek yeniden yaşam bulmuştur.

Emek Ödülü

2010 Nihat Baz
Ahşap Ustası

Halil Rıfat Paşa Köşkü ahşap işçiliği, Ziraat Mühendisleri Odası cumbası ahşap işleri, Hülya Rockel Evi (Küçük Yalı) ahşap işçilikleri ile ödüle değer bulunmuştur.

2010 Nihat Baz
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Nasıl başladınız bu mesleğe? Usta yanında mı yoksa eğitimini aldınız mı?

Nihat Baz
Ünye Meslek Lisesi Ağaç İşleri Bölüm'ünden mezun oldum. 1978–79 mezunuyum.

A.G. Karadenizlisiniz o zaman. İzmir'e sonradan mı geldiniz?

N.B.
Hayır. Aslında bu meslekten önce İzmir'e geldim. Karabağlar Cumhuriyet Lisesinin Ortaokul kısmına yatılı olarak iki sene devam ettim. Son sınıfta Güzelbahçe Ortaokulu (şuanda Hayrettin Duran İ.Ö.O.) 'ndan mezun oldum. Hatta mezuniyetimde ağaç kökleri ve kargılardan hazırladığım çalışmalarla okulda sergi açtık. Müdür Bey, çok gururlanmıştı. Fakat İngilizceden ikmale kaldığım için bu mutluluk kursağımda kaldı. Her yıl İngilizceden sorun yaşadım. Ünye' ye ağabey zoruyla gittim. Ağabeyim okur yazar değil. Özel bir şirketin Genel Müdürü'nün şoförlüğünü yapıyordu. O, okuyamadığından benim okumam için çok çaba sarfetti. Bana destek oldu ve okul programımı kendisi planladı. Ortaokulun üçüncü sınıfına giderken para yollanmadığı için Güzelbahçe'ye gittim. Hem çalıştım hem okudum. Mandalina çapaladım, bahçe suladım o yıllarda. Yine ağabeyimin ısrarı ile Meslek Lisesi sınavlarına girdim ve Ünye'yi kazandım. Tahsilden sonra İzmir'e döndüm ve Karabağlar'da mobilyacı Adnan Uyan'ın yanında çalışmaya başladım. Oradan aldığım para yol parama dahi yetmiyordu. Bıraktım ve inşaatta çalışmaya başladım, kalıpçılık işiyle uğraşıyorduk, kardeşimle birlikte. Üçkuyular'da inşaatta çalışırken bizimle birlikte çalışan amcamın oğlu inşaattan düştü ve yaralandı. Bu durumun ardından inşaat işçiliğimde sona erdi ve Ordu'ya döndüm. Burada mesleğimi yapacak, evlenecek ve bir daha İzmir'e dönmeyecektim. 80'li yıllarda Rende isimli yaklaşık 150 yıldır ahşap işleri yapan firmanın sahibi Mehmet Rendeci ile tanıştım. Çok eski bir firma hatta bölgede elektrik olmadığı zamanlarda mazotla çalışan makine ile ağaç kesiyormuş. Bu makineyi Ordu'nun Korgan Koza'sına ilk getiren kişiymiş. Ondan sonra işin başına geçen oğlu Mustafa Rendeci'nin yanında çalışmaya başladım. Yalnız "fındık veresiye, patates veresiye, oğlum gurbetten gelesiye" para vermez oldular, tabii orayı da bıraktım. (Gülüşmeler) Sonra Libya'ya gittim. Yine orada da aynı işi yaptım. İki sene sonra döndüğümde Mustafa Rendeci beni zorla, çalıştığım yere ortak etti. Beraber çalışmaya başladık. Ben tekrar 89 yılında İzmir'e döndüm. Ordu'da ki ustama, "ben burada oradaki gibi bir şube açacağım" deyip iznini aldım ve ardından tek bir pilanga ile İzmir'de çalışmaya başladım. Ordu'da çalıştığım yerin ustasının oğlu Mustafa'yı da yanıma getirttim. Oradaki atölyeyi de malzemesi ile beraber devrettim. 2000'de Mustafa'da ayrıldı benden ve emekli oldu. Benden ayrılıp emekli olduktan sonrada kendisi Kuşadası'nda kendine bir atölye açtı. Atölyeyi açarken ismi aslında onların olan "Rende Ahşap İşleri" adı için bu kez o beni aradı. Sözün özü böylelikle ben çırak olarak girdiğim yerin mal sahibi olarak çıktım. (Gülüşmeler)

A.G. Peki, tarihi mekânlarda iş üretmeye ne zaman başladınız?

N.B.
Ufak tefek talepler hep geliyordu ve yaptık çoğunu ama tarihi yerlere ait detaylı ilk çalışmalarımı Halil Rıfat Paşa Köşkü'nde gerçekleştirdim. Zaten İ.B.B. Tarihe Saygı 2010 Emek Ödülünü kazandık.

A.G. Bu mesleğin gelişmesi için neler yapıyorsunuz?

N.B.
İşine göre bazen yanımda on kişi çalıştırıyorum. Hepsine tarif ediyorum. Bir de atölyede çırağım var. Ailesi bana emanet etti, ona atölyemde barınacak bir mekân yaptım. Meslek okuluna da yazdırdım. Urla Ç.P.L. çıraklık eğitimine gönderiyorum, 1 gün eğitime gidiyor diğer 5 gün ise bizim atölyede çalışıyor. Hocalarına 5 gün boyunca imza veriyorum. Ben de ona kendi mesleğimi öğretiyorum.

A.G. Teşekkür ederiz.

"Başka özelliklerinin yanında, bana öyle geliyor ki bu kent, diğer şehirlere örnek olsun diye yapılmıştır. Onunla gurur duymak için ne ünlü bir ozan veya bu kentin sakini olmaya ne de onu övmek için yapmacık nedenlere ihtiyaç yoktur. O kendi içinden üremiştir ve alışılanın aksine; ona âşık olan herkes kulağıyla değil gözüyle onu sever. Çünkü o, deniz kıyısı boyunca bir güzel çiçek gibi yayılır; İzmir yavaş yavaş ve birçok aşama geçirerek kurulup gelişen bir kent olmayıp, topraktan bütünüyle ve mükemmellik içinde çıkan bir şehirdir."

Aelius Aristide

[Söylevler, XVII=Behr]

Fotoğraf: Çağdaş Öztürk

ARKEOLOJİK DEĞERLERİN SERGİLENMESİ

20/20
08/12

Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması Ödülü

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları doğrultusunda arkeolojik sit alanlarında Kültür ve Tabiat Varlıklarının korunması ve sergilenmesine yönelik mekânların oluşturulmasını kapsayan çalışmalara verilir.

Antik yerleşim alanlarında açığa çıkarılan taşınır kültür varlıklarının alana yönelik işlevsel ve mekânsal bağlarının kurulabilmesine olanak sağlamak üzere mahallinde korunması ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar, bilimsel faaliyetler kapsamında; muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, teşhir - tanzim ve tanıtımlarına yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığınca ihtiyaç duyulan kapalı ve açık sergi mekanları ile ziyaretçilere yönelik açık otopark, WC gibi düzenlemeler, bilimsel araştırma ve kazısı tamamlanmış olup yer altı katmanlarında korunması gerekli kültür varlığı bulunmadığı saptanan antik yerleşmenin sur dışı alanlarında ilgili Koruma Bölge Kurulunun özel izni ile yapılmış uygulamalar, bu kategoride değerlendirilir.

Bu ödül, kazı ekibine, proje müellifine ve yükleniciye verilir.

Fotoğraf: Mehmet Yasa

Madde 6. Bakım ve Koruma

Arkeolojik miras yönetiminin genel hedefi, bütün ilgili belge ve koleksiyonların da uzun vadeli koruma ve bakımını sağlayarak, anıt ve sitleri yerinde korumak olmalıdır. Bu mirasın bazı ögelerinin yeni konumlara taşınması mirası özgün ortamında koruma kuralının çiğnenmesi anlamına gelir. Bu ilke sürekli bakım, koruma ve yönetime olan gereksinimi vurgulamakta, ayrıca eğer kazıdan sonra gerekli bakım ve yönetim sağlanamayacaksa, arkeolojik mirasın kazılarak ortaya çıkarılmamasını ve çıkarıldıktan sonra her türlü etkene açık bırakılmaması gerekliliğini hatırlatmaktadır.

Arkeolojik mirasın korunmasını teşvik için yerel ilgi ve katılım etkin olarak araştırılmalı ve desteklenmelidir. Bu ilke özellikle yerli halkın ve yöresel kültür guruplarının mirası söz konusu olduğunda önemlidir. Bazı durumlarda anıt ve sitlerin korunmasını ve yönetimini yerli halka bırakmak doğru olabilir.

Kaynakların kısıtlı olmasına bağlı olarak, etkin bakımda seçmeci davranmak gerekebilir. Bu durumda yalnız önemli ve gösterişli anıtlarla sınırlı kalınmamalı, anıt ve sitlerin önem ve temsili karakterleri bilimsel olarak değerlendirilerek, değişik türleri içeren örneklere uygulanmalıdır.

UNESCO'nun 1956 tarihli tavsiyelerinin arkeolojik mirasın bakım ve korunmasıyla ilgili ilkeleri uygulanmalıdır.

ICOMOS (1990) Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü

2008-2012 Ödül etkinliklerinde Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması kategorisinde ödül verilmemiştir.

Akın Ersoy Yard.Doç.Dr
DEÜ Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi
Smyrna Antik Kenti Kazı Başkanı

Nea Smyrna olarak adlandırılan "Yeni" Smyrna, Büyük İskender'in Doğu Seferi'nin hemen ardından Kadifekale ile Kemeraltı ekseninde inşa edilmiştir. "Yeni" Smyrna modern İzmir kentinin M.Ö. 7. bin yıllarına dayanan yerleşim tarihinin Yeşilova Höyüğü'nden başlayan ve Bayraklı Höyüğü ile devam eden uzun yolculuğunun son halkası durumundadır. Ve modern kent yaklaşık 2300 yıldır bu eski kenti merkez edinerek büyümüştür.

19. yüzyılın sonundan başlayarak ama özellikle 20. yüzyıl boyunca süren yeni yapılanmalar, göreceli olarak Kadifekale'yi ve kısmen bir mezarlık durumunda bulunan Smyrna Agorası'nı dışarıda bırakırsak, Smyrna'nın son izlerini de örtmüştür. Bütün bu yoğun yapılaşma tehdidine rağmen kentin belleğine dönük çabalar sınırlı da olsa 20 yüzyılın başından itibaren görülmektedir. Nitekim 1932 yılında başlayan Smyrna Agorası arkeolojik araştırmaları kesintilerle olsa da kentin belleğine yönelik çabaların bayraktarlığını yapmıştır. Değişik nedenlerden kaynaklanan kesintilerle agorada sürdürülen kazı çalışmaları 1997 yılından 2006 tarihine kadar İzmir Müze Müdürlüğü'nce ilk kez kesintisiz olarak sürdürülmüştür. 2007 tarihinden sonra ise Konak İlçe sınırları içinde yer alan tüm Smyrna antik kentini kapsayan kazı ruhsatnamesi çerçevesinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Dokuz Eylül Üniversitesi'nden bir bilim heyeti tarafından "Bakanlar Kurulu Kararlı Kazı" statüsünde kazı çalışmaları yaygınlaştırılarak bugün devam ettirilmektedir.

2012 yılı Smyrna Antik Kenti Kazılarının 80. yılı, son dönem kazılarının ise 5. yılıdır. 1997 yılından itibaren İzmir Büyükşehir Belediyesi, Smyrna Agorası ve Çevresi'ne dönük bir proje çerçevesinde 4 Etap halinde kamulaştırmalara girişmiş ve 2010 yılı itibariyle kamulaştırılan binaların yıkımları tamamlanmıştır. Yıkımlar sonrasında Smyrna Agorası'nın iki katı kadar bir alan daha tarih ve arkeolojik çalışmalara açılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi kamulaştırma ve yıkımlara paralel olarak Smyrna Agorası'nda sürdürülen arkeolojik kazı çalışmalarını da desteklemiştir. Bu arada arkeolojik çalışmalara İzmir Ticaret Odası da özveri ve cesaretle katkıda bulunmuştur. Arkeolojik çalışmalara açılan yeni alanlar ile artık antik kentin agorasının dışına çıkılarak, antik Smyrna'nın diğer kamu yapılarını da içeren kent merkezi ölçeğine ulaşılmıştır. Nitekim ilk aşamada dahi kentin Roma dönemi Meclis Binası ile yine aynı döneme ait bir Roma Hamamı tespit edilmiştir.

Smyrna Agorası'ndaki arkeolojik çalışmalar söz konusu destekler ile mevzuat gereği yılın ilk ayı dışında tüm yıl boyunca ve hızla sürdürülmektedir. Ortaya çıkarılan arkeolojik buluntular ve mevcut arkeolojik peyzaj hem İzmirlinin hem de yerli ve yabancı ziyaretçilerin dikkatini ve ilgisini çekmektedir. Bu aşamada arkeolojik çalışmalara paralel olarak arkeolojik alanın çevre duvarı, giriş, otopark ve diğer arazi mobilyalarını içeren bir çevre düzeni planı ile standartlara uygun bir örenyeri haline getirilmesine yönelik çabalar sürdürülmektedir. Bunun hızla gerçekleştirilmesi hem yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisinin artması hem de arkeolojik çalışmaların nitelik ve nicelik olarak değerlenmesini sağlayacaktır. Tüm bu donatılar ile beraber Smyrna Agorası ve çevresi, Atina ve Roma'daki agora ve forumlar söz konusu kentlere nasıl katkı ve vurgu yapıyorsa İzmir'e de aynı şeyi kazandırmış olacaktır.

İzmir'in tarih ve arkeolojisine ulaşılan ikinci nokta Kadifekale'dir. "Yeni" Smyrna'nın ilk inşa edilen, hem güvenlik merkezi hem de en kutsal yeri sayılan Kadifekale birçok seyyahın da dile getirdiği gibi yüzyıllar boyu İzmir'in üzerinde bir taç gibi durmuş ve ona tanıklık etmiştir. 2007 yılında başlanan arkeolojik çalışmalar ile kentin ilk kuruluşu sırasında inşa edilen Helenistik dönem güney surları yaklaşık 100 metre boyunca ortaya çıkarıldığı gibi, 14. yüzyıl başlarında İzmir'in Türkler tarafından ele geçirildiğini temsil eden Kale Mescidi'nin temel kalıntıları tespit edilmiştir. Kale Mescidi bu haliyle İzmir'in Türk dönemi için bilinen ilk ibadet yapısı durumundadır. Bilindiği gibi Kadifekale 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescilli ise de henüz ören yeri niteliği kazandırılmış değildir. İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadifekale surlarına ilişkin bir çalışma başlatmış ve bu çalışma çerçevesinde surlar için bir restorasyon projesi yapılmıştır. Projenin ihaleye çıkarılması ve uygulamanın bitirilmesi halinde bu alanın da ören yeri niteliği kazandırılması gerekecektir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadifekale'nin güney, güneydoğu ve güneybatı yamaçlarında heyelan tehlikesi nedeniyle riskli alanlardaki tüm modern yapıları kamulaştırarak yıkmaktadır. Bu durum belki son 50 yıl boyunca saklı kalmış Kadifekale'nin ortaya çıkmasını sağlamış, kentin hemen her tarafından görünürlüğünü arttırmıştır. Çalışmaların arkeolojik sit alanı çerçevesinde diğer yamaçlarda da sürdürüleceği bilinmektedir. Sur içinde ve dışında yakın süreçte yapılması öngörülebilecek doğal peyzaj içinde surların görünürlüğünü etkileyecek bitkisel donatılardan kaçınmak gereklidir. Tüm bu çalışmalar sonrasında Atina Akropolü ve Roma Capitolium Tepesi'nin söz konusu kentler üzerinde yaptığı etkiyi Smyrna'nın akropolü olan Kadifekale'de de görmek mümkün olacaktır.

İzmir merkez yerleşim alanı içinde alan ölçeğinde Agora ve Kadifekale'den sonra dikkat çeken üçüncü arkeolojik alan Cicipark'tır. 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescili yapılan park hemen herkesçe bilinen Roma Caddesi'ni barındırmaktadır. Antik kentin en önemli iki caddesinden biri olan bu caddenin her iki kenarında hamam vb prestij yapıları beklemek gerektiğinden park alanının altında önemli kamu yapıları saklı olmalıdır. Bugün parkın bir parçasını oluşturan Roma Caddesi ne yazık ki kötü kullanılmaktadır. Pazar günleri burada açılan semt pazarı ile diğer günlerde otopark olarak kullanılması nedeniyle ciddi tehdit altında bulunmaktadır. Roma Caddesi'nin bir an önce bu tehditten kurtarılması gerekmektedir. Bunun için Cicipark'ın Arkeopark olarak değerlendirilmesi en uygun çözüm olacaktır. Cicipark Osmanlı döneminde Ulu Mezarlık adıyla gömü alanı olarak kullanılmış ve hiçbir zaman yapılaşmaya açılmamış olması nedeniyle alttaki Helenistik-Roma ve Bizans tabakalarının zarar görmediği kabul edilebilir ki, alanın arkeolojik kazılara açılması İzmir'in tarih ve arkeolojisine pek çok değerler kazandıracaktır.

İzmir'in tarih ve arkeolojisine ulaşılacak bu üç büyük alan dışında Smyrna Tiyatrosu ve Stadionu'nun da bulunduğu noktalar 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescili yapılmıştır. Tiyatronun bulunduğu ada ve parsellerde İzmir Büyükşehir Belediyesi kamulaştırmalara başlamıştır. Umulur ki, stadion da yakın gelecekte aynı ilgi ile karşılaşsın.

2012 Yılı başında Smyrna Agorası ve çevresinin görünüşü (Smyrna Kazı Arşivi)

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından Agora ve çevresindeki niteliksiz yapıların ortadan kaldırılması, bilimsel kazı alanının sınırlarının genişletilmesi, arkeolojik alan içerisinde kalan nitelikli yapıların bilimsel çalışmaları ve turistik faaliyetleri destekleyecek doğrultuda restorasyonu, arkeolojik kültürel ve mimari mirasın gün yüzüne çıkarılması, arkeolojik kazı alanının algılanabilirliğinin ve kent yaşamıyla bütünleşmesinin sağlanması ve Antik Smyrna Agorası'nın turizm potansiyelinin artırılması amacı ile yürütülen pek çok çalışma yer almaktadır.

Agoranın kazı alanı içerisinde yer alan 19.yy Türk Sivil Mimari örneği olan bir yapı, kamulaştırılarak bilimsel kazı çalışmalarını desteklemek üzere kazı evi olarak restore edilmiştir. Ayrıca tüm İzmirliler ve dünyayla paylaşılacak bir tarih yolculuğunun bilimsel, kültürel ve çağdaş temellere outran bir tasarımla kazı alanına giriş çıkışı düzenleyen ve güvenliği sağlayan çevre düzenlemesi ve duvar tasarım çalışmaları başlatılmıştır. Ayrıca 17 yy'a tarihlenen sivil mimari örneği bir diğer yapı; kazı alanı içerisindeki turistik faaliyetleri desteklemek üzere başlayan restorasyonu tamamlanmak üzeredir.

Kültürel ve tarihi mirasın korunması ve geleceğe yaşatılarak aktarılması son yıllarda gerek dünyada ve gerekse ülkemizde yerel yönetimler ölçeğinde yasal dayanakları olan ciddi bir yatırım ve çalışma konusu haline dönüşmüştür.

İzmir'in merkezinde, yaşayan kentin içinde yer alan Agora, Kadifekale, Antik Tiyatro, Antik Stadyum; Osmanlı döneminde gelişen Kemeraltı Çarşısı ve farklı kültürlere ait dini ve sivil mimari örneğini barındıran tarihi dokuyla birlikte yaklaşık 210 hektarlık alana yayılan bölge Belediyemiz girişimleri ile 2007 yılında 5366 sayılı yasa doğrultusunda Bakanlar Kurulu kararı ile "İzmir Konak Kemeraltı ve Çevresi Yenileme Alanı" olarak ilan edilmiştir. Bu girişim; tüm İzmirliler ve dünyayla paylaşılacak bir tarih yolculuğunun bilimsel, kültürel ve çağdaş temellere oturtacak bütünsel bir bakış açısıdır. Yenileme alanı içerisinde yer alan arkeolojik alanların korunması ve düzenlenmesi; yerel yönetimin üstlendiği kentlilik bilincinin topluma kazandırılmasından yaygınlaştırılmasına; restorasyon uygulamalarının niteliklerinin geliştirilmesinden kamuya dönük onun ihtiyaçlarını karşılayan işlevlendirmelere dek uzanan bir dizi sorumluluğu karşılayan projeleri beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda bu deneyim kentimizin tarih fışkıran her bölgesindeki çalışmalara örnek olacak, öncülük edecektir. Söz konusu girişimi tarihsel çevreye dönük çalışmalarda rehber olacak bir bakış açısı olarak sunmaktayız.

Fotoğraf: Mehmet Yasa

2011 Armağan Erkanal Prof.Dr. Söyleşi

Ayşegül Güngören

2011 Yılı Seçici Kurul Üyesi olarak Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri programımızda çalışarak projemizin gelişimine destek olduğunuz için teşekkür ediyoruz. Bir arkeolog olarak, yaşayan tarihe tanıklık etmek olan ödül programımızla ilgili düşüncelerinizi alabilir miyiz öncelikle?

Armağan Erkanal

Özellikle İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde böyle bir çalışma yapıldığı için tüm ilgililere içten teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum. 2005 yılında Sayın Ahmet Piriştina tarafından başlatılan ve zaman içinde Sayın Aziz Kocaoğlu tarafından kurumsallaştırılan bu program tüm belediyelerimize örnek oluşturacak önemli bir çalışmadır.

Tarih bilincinde olan, tarihi sevip yaşatan insanları ve kuruluşları bulmak, bunları ödüllendirmek, böylece bu konuyu gündeme taşıyarak özgün kültürümüzün devamlılığını sağlamak adına yapılabilecek en önemli işlerden birisi bu program ile gerçekleştirilmiştir. Bu program son derece başarılı bir biçimde planlanmış, yürütülmüş ve verimli sonuçlar vermeye başlamıştır. Gene bu program sayesinde İzmir ili bazında insanların anane ve anılarını, nasıl bir sevgi, tutku ve içtenlikle yaşattıklarına bizzat şahit oldum ve bundan çok etkilendim.

Dileğim başlatılan bu yüce görev ve ödül programının sürekliliğinin bundan sonra da devam ettirilmesidir. İzmir Büyükşehir Belediye'sini yürekten kutluyorum. Tekrar bu konuda emeği geçen genç ve dinamik kadroya teşekkür ediyor ve bundan sonraki çalışmaları için onları yüreklendirmek istiyorum.

A.G. Uzun yıllardır, Menemen İlçesindeki Panaztepe Kazı Başkanlığını yürütmektesiniz. Tarih öncesi dönemlerde İzmir körfezinin kuzey kesiminde stratejik konuma sahip olan bir ada yerleşimi ve Erken Tunç Çağından Osmanlı Dönemine dek iskan edilmiş bir bölge olduğunu sizin çalışmalarınızdan bildiğimiz Panaztepe yerleşimi, Ege Dünyasındaki Tunç Çağlarının bölgeler arası kültürel ve ticari faaliyetlerine ışık tutması açısından önemli bir role sahiptir. Panaztepe'nin tanıklığında o günlerin Ege dünyasını bizimle paylaşır mısınız?

A.E.

İzmir körfezi şüphesiz bugün olduğu gibi antik dönemlerde pek çok küçük büyük koyları ve aynı zamanda karaya çok yakın irili ufaklı adaları bünyesinde barındıran bir içdeniz gibi algılanabilir. Araştırmalarımız Gediz (antik *Hermos*) nehrinin alüvyonları ile henüz dolmamış olan İzmir körfezinin M.Ö. 3.-2. binlerde çok daha geniş bir alanı kapsadığını ortaya koymuştur. Bu dönemlerde Menemen yakınındaki Panaztepe ören yeri İzmir körfezinin içinde yer alan ve karaya çok yakın konumda bir ada yerleşmesiydi. Kendisi ile aynı kaderi paylaşan günümüzde birer kara yerleşmesi olan bazı bölgeler ise o dönemlerde birer sahil (liman) yerleşmeleriydi. Körfezin kuzeyinde Geren Atatürk Tepe (Foça), kuzeydoğusunda antik *Larisa* kenti olarak düşünülen Buruncuk (Menemen), Gediz nehrinin döneminde olasılıkla ağzına yakın bir konumla yer alan Kumtepe (Menemen), batısında antik *Symrna*'nın ilk liman yerleşmesi olarak düşünülen Bayraklı Tepekule Höyüğü ve güneyde de Liman Tepe (Urla) bu tür sahil kentleri olarak değerlendirilebilir. Bu yerleşme ve kentler hem birbirleri ile hem de daha uzaktaki bölge ve ülkelerle sıkı bir deniz ve kara bağlantısı içindeydiler. Bunlar arasında Yunanistan, Ege adaları, Girit adası, Kıbrıs adası, Suriye, Filistin, Mısır gibi çeşitli bölgeler sayılabilir. Birçok Akdeniz sahil kentinde olduğu gibi Batı Anadolu sahil kentleri gibi İzmir de M.Ö. 2. binin ikinci yarısından itibaren önem kazanan ticaret ağı zincirinde yer almıştır. İzmir bölgesi ile Ege adaları arasındaki yoğun ilişkiler M.Ö. 3. binde de izlenir. Yeni araştırmalar bu ilişkileri hatta Neolitik (Cilalı Taş) Dönemine kadar geriye götürmektedir.

Bin yıllar boyunca denizler gibi nehirler de kentlerin ve devletlerin oluşumunda önemli yer almıştır. Nehirler adeta bölgelerinin atardamarları olmuştur. Özellikle günümüzde İzmir ve Manisa'yı da kapsayan bölgede yer alan Gediz nehri de tarih boyunca bu doğrultuda büyük rol oynamıştır. Yakın zamanlarda

yapılan araştırmalar Hitit İmparatorluk Dönemi (özellikle M.Ö. 14.-13 yy) metinlerinde bu nehrin o dönemdeki isminin *Seha* olması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda gene aynı metinlerde Batı Anadolu'da varlığı anlaşılan dört *Arzawa* ülkesinden biri olan *Seha* Nehir Ülkesi ile Hititlerin yakın ilişki içinde olduğunu anlıyoruz. Bu ülkenin günümüz İzmir ilinin de bir kısmını kapsadığı düşünülmektedir. Söz konusu dönemde ayrıca Batı Anadolu'da yer alan diğer birçok krallığın varlığı Hitit dönemi belgelerinden bilinmektedir. Bu krallıklar gerek birbirleri ile gerekse Anadolu da merkezi bir güç haline gelen Hititlerle siyasi çatışma içindedir. Bu krallıkların sınırları da zaman zaman değişmiş ve belli dönemlerde bu krallıklar Hitit imparatorluğunun vasali olarak karşımıza çıkmıştır. Hitit Krallarından II. *Tuthalya* (M.Ö. 1375-1355) ile Batı Anadolu'da bulunan *Assuwa* krallığının başkanlık ettiği bir koalisyonun savaştığı bilinmektedir. Birçok bilim adamı *Assuwa* sözcüğünü *Asia* ile özdeşleştirerek Roma Dönemi Asya eyaletinin bulunduğu İzmir ilinin bu krallığın yer aldığı bölge olarak görmek ister. Ancak verilerin azlığı bu dönemde Batı Anadolu'nun tarihi coğrafya konusunda da net bir resmini ortaya koymamızı engellemektedir.

Belgelere göre bölge Hitit Kralı II. *Mursili* (M.Ö. 1318-1290) döneminde büyük çapta Hitit Egemenliği altına girmiştir. Gene Batı Anadolu'da bulunan Büyük *Arzawa* devleti ile savaşılmış ve başkentleri *Apaşa* düşürülmüştür. Bu krallıklarla zaman zaman kralî evlilikler yoluyla siyasi otoritenin güçlendirilmeye çalışıldığı da görülür. Buna en güzel örneği *Muwattali*'nin ve III. *Hattusili*'nin kardeşi olan II. *Mursili*'nin kızı *Matanazzi*'nin, *Seha* Nehir ülkesi Kralı *Masturi* ile evlendirilmesidir. Prenses ile birlikte yüksek rütbeli bir erkânın da bu ülkeye gönderildiği düşünülürse, Hitit kültürel etkisinin bölgede nasıl içselleştiği düşünülebilir.

Yoğun Hitit etkisi gösteren anıtsal eserler de bölgede ele geçmiştir. Karabel ve Manisa yakınlarındaki Akpınar kaya anıtları Hitit bölgesinden tanıdığımız kaya anıtları ile yakın ilişki içindedir. Karabel anıtı Karabel geçidinde yer alır ve kuzey güney ve doğu-batı önemli karayolu güzergâhlarını denetleyecek stratejik bir konumdadır. *Mira* kralı *Tarkaşnawa* isminin okunduğu Karabel kaya anıtı son yıllarda keşfedilen ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan parça halinde bulunan Karakuyu *steli* ile de benzer özellikler gösterir. Bu eser de Karabel geçidinde bulunmuştur. Karabel geçidinde bulunan her iki eserde de Hitit hiyeroglif yazısı (*luvice*) kullanılmıştır. Bu da bölgede *luvice*nin özellikle bölge halkı tarafından bilinip anlaşılabildiğini kanıtlamaktadır. İzmir bölgesinde saymaya çalıştığımız bu tek tük yazılı anıtsal eserlerin dışında ne yazık ki bugüne kadar arşivlere rastlanılmamıştır. Görüleceği gibi bölgeyle ilgili bilgilerimiz büyük çapta Hitit çivi yazılı belgeleri gibi dolaylı bilgi sağlayan dokümanlara dayanmaktadır.

Panaztepe kazıları sırasında açığa çıkartılan Geç Tunç Çağı Mezarlığı bir taraftan bölgenin özgün materyal kültürü hakkında bilgi sunarken, diğer taraftan da Anadolu'nun hemen hemen tüm bölgeleri, Kara Yunanistan'ı, Ege Adaları, Girit adası, Kıbrıs adası Suriye, Filistin ve Mısır gibi bölgelerle de ilişkilere işaret eden maddi kalıntılar sunmuştur.

Örneğin Panaztepe kazıları sırasında bulunan üç *skrabe* bölgenin Mısır-Filistin bölgesi ile olan ilişkilere işaret eder.

İzmir'de bulunduğu söylenen ve yayınından özel bir koleksiyonda bulunduğu anlaşılan altın bir bilezik çok ilginçtir. Bölgenin özgün bir eseri olduğunu düşündüğümüz bu eserde de yoğun Hitit etkisi izlenir. Bu bileziğin taç kısmında yer alan *"signe royal"* (kral işareti) bezeği bölgeler arası kültürel etkileşmeleri yansıtması açısından önemlidir. Benzer bir durum Panaztepe kazılarında ele geçirilen bir mühür bilezikte de izlenmektedir. Bileziğin mühür kısmının benzerleri Hitit egemenlik bölgesinde ele geçirilen mühürlerden tanınmaktadır. Ancak eser bu hali ile bölgenin özgün bir eseri olarak değerlendirilmelidir.

Son yirmi beş yılda İzmir ilinin dışında Ege bölgesinin diğer kesimlerinde de Hitit hiyeroglif yazısının görüldüğü bazı eserler keşfedilmiştir. Bunlardan Bafa Gölü yakınında Beşparmak Dağında bulunan Suratkaya yazıtı son derece önemlidir. *Mira* adının geçtiği bu kaya yazıtı genel olarak *Mira* krallığının sınırı ile ilgili görülmekte olup tarihi coğrafya araştırmalarına ışık tutan bir başka eserdir.

Luvice lejandlı başka bir eser ise Çine Tepecik Höyük'te (Aydın) bulunan bir *bulla* (kap kapaması) dır. Tepecik Höyük'e yapılan mal sevkiyatına ışık tutan bu eserin yanı sıra Hisarlıktepe/*Troja* (Çanakkale) kazıların da da *luvice* lejant taşıyan ve Hitit bölgesinden tanınan tipte bir mühür bulunmuştur. Söz konusu bu eserler mal sevkiyatı ile veya bir Hititlinin cebinde de bölgeye gelmiş olabilecekleri için bunların bölgenin özgün eserleri olup olmadığı kesin olarak söylenemez. Ancak bu eserlerin de işaret ettikleri gibi Batı Anadolu bölgesi ile Hitit çekirdek bölgesi arasında çok yoğun ilişkilerin varlığı da yadsınamaz bir gerçektir.

Bu ilişkiler antik *Milet* kazılarında bulunan tipik bir Hitit mimarlık özelliği olan sandık biçimli bir sur yapısıyla, gene aynı kentte bir mezarda açığa çıkartılan sözde Hitit kılıçları ve ayrıca bir seramik parçası üzerinde yer alan olasılıkla bir Hitit tanrısının tasvirinin bulunduğu örnek ile perçinlenir. Bunların yanı sıra *Troja,* Efes ve Kadıkale'si (Selçuk) kazıları sırasında Hititli özellikler gösteren heykelciklerin bulunmuş olması söz konusu ilişkileri gösteren diğer belgelerdir. Tüm bunların yanında Panaztepe, Urla-Liman Tepe ve

Çeşme –Bağlararası kazılarında ele geçen Orta Anadolu ile bağlantılı seramik örnekler Hitit ilişkilerine ayrı bir boyut kazandırmıştır.

Bu yoğun Hitit etkisi gösteren ve Doğu Akdeniz kökenli eserlerinin yanı sıra söz konusu dönemde şüphesiz Ege Dünyası ile de sıkı ilişkiler kurulduğunu gösteren buluntular da vardır. Bunların başında zengin bezemelerle karşımıza çıkan boyalı *Miken* seramik örnekleri gelir. Ancak bu seramik türü, tüm Akdeniz bölgesinde özellikle de Anadolu'nun Ege ve Akdeniz limanlarında olduğu gibi çeşitli ülkelerin liman kentlerinde sayıları binlere ulaşan örneklerle karşımıza çıkar. Bu Miken seramik örnekleriyle parfüm, kıymetli yağ gibi egzotik ürünler pazarlanmıştır. Ayrıca bu seramiğin yerel olarak sevilerek birbirinden çok uzakta yer alan ülkelerde üretildikleri de saptanmıştır. Bu olgu, döneminde aynı zamanda bir resim taşıyıcısı olan seramik aracılığı ile yaygınlaşan bir modaya dönüşmüş olmalıdır.

Benzer bir durum dönemin süslenme alışkanlıklarında da izlenir. Özellikle cam süs eşyaları tüm Ege ve Akdeniz bölgesinde bezer ve özdeş ürünlerle karşımıza çıkar. Aynı bölgelerde ölü gömme geleneklerinde de bazı ortak özellikler dikkati çeker. Tüm bu olguda iç içe giren ticari faaliyetlerle karşılıklı kültür alışverişi büyük bir rol oynamıştır. Seramik ve takı ustalarının yanı sıra, duvar resimleri yapan sanatçıların da gemilerle bir ülkeden diğerine gittiklerini gösteren veriler mevcuttur. Sayıları pek fazla olmayan *Miken* heykelcikleri ve mühürleri de aynı bölgelerde izlenmiştir. Bunlar bulundukları ülkelere tacirler ya da "seyyahlar" tarafından yanlarında getirilmiş şahsi eserler olmalıdır. Bu dönemde ayrıca yazılı belgeler aracılığı ile çeşitli krallık sarayları arasında da hediye değiş-tokuşlarının yapıldığını biliyoruz. Bu olgu da şüphesiz dönemin modasının ve kültürel etkilerin bir ülkeden diğerine yayılmasında önemli rol oynamıştır. Eldeki belgeler, Batı Anadolu krallıklarının tüm yazı sistemlerini bildiklerini göstermektedir.

Bölgede çalışan biz arkeologlara düşen en önemli görev şüphesiz bölgelerin kendine özgü kültürel yapısını ortaya koymaktır. Biz de kazı ve araştırmalarımızı bu doğrultuda yürütüyoruz.

AG Ülkemizde arkeoloji biliminin geldiği noktada İzmir ilinin yeri nedir sizce?

A.E.

19. yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da ilk müzenin kurulması ile arkeoloji bilimi önem kazanmaya başlamış ve ilk Türk kazıları da Osman Hamdi Bey döneminde başlatılmıştır. Arkeoloji biliminin kökleşmesi ise gerçek anlamda Cumhuriyet Döneminde gerçekleşmiştir. Ulu önder Atatürk "topraklarının altına sahip çıkamayanlar üstüne de sahip olamazlar" düşüncesiyle arkeolojiye büyük önem vermiştir. Özel kütüphanesinde bulunan çok sayıdaki arkeolojik yayınlar bizzat kendisi tarafından okunmuş ve notlar düşülerek değerlendirilmiştir. Kendilerinin direktifleriyle Türkiye de ilk arkeolojik kurumlar daha kurtuluş savaşının ilk yıllarında ortaya konmuştur. İstanbul ve Ankara (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi) Üniversitelerinde Nazi Almanya'sından kaçan değerli bilim adamlarının görevlendirilmelerinin yanı sıra, Sümeroloji ve Hititoloji bilim dalları da kurulmuş ve bu dallarda eğitim verilmeye başlanmıştır. Ankara'da ayrıca Türk Tarih Kurumu kurularak Anadolu'da arkeolojik kazılar yeni bir ivmeye kavuşturulmuştur. Yetmişli yıllardan sonra İzmir'de Ege, Erzurum'da Atatürk ve Konya'da Selçuk üniversitelerinde de arkeoloji bölümleri kurulmaya başlanır. Doksanlı yıllardan sonra ise adeta bir patlama olur. Anadolu'nun çeşitli illerinde devlete ait ve özel olmak üzere üç düzine kadar yeni üniversitede arkeoloji bölümleri açılır. Böylece arkeoloji eğitiminin yaygınlaştırılmasına koşut olarak yurdumuzdaki arkeolojik kazı ve araştırmalarda da büyük çapta artış gözlenir. 2011 yılı itibariyle tüm kazıların sayısı 347 ve araştırmaların sayısı da 109 dur. Bu kazıların 43 ü yabancı, 6 sı Müze, 144 ü kurtarma ve 34 ü de kamu yararına yapılan kazılardır. Halen 120 kazı Türk bilim ekipleri tarafından yürütülmektedir.

İzmir ili Türkiye'de en çok kazısı yapılarak araştırılan il olarak karşımıza çıkar. Bu kazılardan dördü Bergama, Efes, *Kyme* ve Kızılburun batığı kazısı yabancı ve on beşi *Aigai,* Panaztepe, Foça (*Phokaia*), Bayraklı Tepekule (*Smyrna)*, Yeşilova, Ulucak, Liman tepe, *Klazomenai*, Çeşme Bağlararası, *Erythrai*, *Teos*, *Metropolis*, *Klaros, Smyrna* Antik Kenti (İzmir *Agora* ve Kadifekale Mevkileri) ve Nif (*Olympos*) Dağı kazıları Türk ekipleri tarafından yürütülen projelerdir. Seksenli yıllardan sonra başlatılan beş Türk kazısı Yeşilova, Ulucak, Liman Tepe, Çeşme-Bağlararası ve Panaztepe ise bölgenin çok az bilinen tarih öncesi dönemlerine ışık tutan belli başlı çalışmalardır. Bu kazılar bölgenin tarih öncesi çağlarına son derece önemli neticeler vermeye başlamıştır.

İzmir ili, tüm bu araştırmalarla diğer illerimize nazaran çok daha özgün bir yapı sergiler. Kentin kuruluşu nesnel olarak Neolitik Döneme kadar takip edilebilir. Bu tarih şüphesiz yakın bir gelecekte daha da aşağıya çekilecektir. Manisa Salihli (1969) de bulunan on binlerce yıl öncesine ait fosil ayak izleri Batı Anadolu'nun uzak geçmişinin yapılacak araştırmalarla bir gün çok daha iyi bir biçimde anlaşılacağının müjdesini veren önemli bir buluntudur. Ayrıca İzmir ve çevresinde ele geçen Paleolitik (Yontma Taş Devri) aletleri insanlık tarihini bölgede yüzbinlerce sene öncesine götürmektedir.

Günümüzde Bayraklı'da denizden uzakta yer alan antik *Smyrna*

kenti (Tepekule), M.Ö. 3-1. binlerde önemli bir liman yerleşmesidir. Daha sonra olasılıkla bu limanın doğuya doğru kaydığı ve denizin bugünkü Alsancak semtinin içlerine doğru sokulduğu ve bu kesimde uzun yıllar hizmet verdiği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

Bilindiği gibi bugün ülkemizin ikinci büyük ticaret limanına sahip olan İzmir, tüm Batı Anadolu'nun tarım ve tekstil ürünlerinin yanı sıra ham madde ve sanayi ürünlerinin de ithal ve ihraç edildiği önemli bir limandır. İzmir'de bulunan Roma dönemine ait görkemli *Agora* yapısının gösterdiği gibi kent tarih boyunca önemli bir ticaret merkezi olarak karşımıza çıkar. Hellenistik dönemden sonra antik *Smyrna* kentinin akropolü Kadifekale'dir. Kadifekale Hellenistk, Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemlerinde kullanılmıştır. Yoğun kentleşme sonucunda yer yer tahrip olan bu yapılar Büyük Şehir Belediyesi'nin de gayretleri ile hak ettikleri biçimde bir taraftan kazılarak araştırılacak, diğer taraftan da yapılacak çevre düzenlemeleri ile birer kent mücevheri olarak gelecek nesillere aktarılacaktır. Böylece İzmir kenti, layık olduğu biçimde, tarihi ile iç içe yaşayan bir kent haline gelecektir.

A.G. Günümüz çalışma alanlarından ve gittikçe yaygınlaşmaya başlayan etnoarkeololoji ve deneysel arkeoloji çalışmalarıyla ilgili gözlemlerinizden bahsedelim mi biraz da?

A.E.
Etnoarkeoloji konusuna girdiğinize sevindim. Kanımca bu konuda bir kavram kargaşası yaşanıyor. Bu nedenle bu kavram üzerinde kısaca durmak istiyorum. Etnoloji en kısa tanımı ile Halk Bilim'dir. Etnoarkeoloji Amerika Üniversitelerinde Kültürel Antropoloji ve İngiltere ekolünde de Sosyal Antropoloji ile özdeş olarak karşımıza çıkar. Bu bilim dalı özetle belli bir bölgede yaşayan halkın ya da halkların benlikleri, kendilerine özgü sosyal, ekonomik, kültürel ve bunun gibi olguların bir bütünü olarak tanımlanabilir. Artık tüm çağdaş arkeologlar da çalışmalarını bu bilim dalının ölçütleri doğrultusunda sürdürüyor. Yazılı dönemlerin değerlendirilmeleri yapılırken yazılı belgelerin büyük önem taşıdığı bilinir. M.Ö. 2. binde yapılan çalışmalar daha ziyade bölük pörçük *Linear* B (Ege Dünyası) belgeleri ile Hitit ve Mısır arşivlerinde ele geçirilen metinlere dayanır. Batı Anadolu temel alınırsa, bu alanda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun dönemin etnik yapısı ve tarihi coğrafyası ile ilgili konularda yoğunlaştığı görülür. Oysa söz konusu dönem için Batı Anadolu'da yürütülen kazıların sonuçları henüz çok sınırlıdır. Bu nedenle ele geçirilen ve ancak bir ipucu olarak değerlendirilebilecek bir bulgu üzerine koca bir dönemi spekülatif olarak değerlendirmeye kalkmak objektif bilime yapılan bir saygısızlıktan öteye gidemeyecektir. Bu alanda son zamanlarda gerçekten de bilim insanları tarafından yapılan çalışmaların sayısında büyük bir artış olmuştur. Ancak vurgulamaya çalıştığım nedenlerle bu tür değerlendirmeleri yapmak için henüz vakit çok erkendir.

Deneysel arkeolojiye gelince, bu konuda İzmir ili çok şanslı bir konumda... Biliyorsunuz biz kazılarda açığa çıkaracağımız kültürel varlıkları değerlendirirken onları günümüz bilinci ile algılıyoruz. Oysa esas yapılması gereken o dönemin insanının ne düşündüğünü ve kendisini o ortamda nasıl algıladığını anlamaya çalışmaktır. Bu çalışmalardan birkaç örnek verecek olursak öncelikle Yeşilova Neolitik Dönem kazılarından bahsetmek gerekir. Kazı ekibi, İsveç-Kalmar Kent Müzesi işbirliğinde ve Bornova Belediyesinin de katkıları ile okul çağındaki öğrenciler için bir proje hazırlanmıştır. "Zamana Yolculuk" (*Time Travel*) olarak tanımlanan bu projede tarih bilincinin yerleştirilmesinde o dönemin günlük yaşam biçimini algılamak, anlamak ve anlatmaya çalışmak amaçlanmıştır. Böylece o döneminin yaşam biçimi yeniden kurgulanmaya çalışılmıştır. Bir başka değişle bu çalışmalar sırasında, arkeolojik verilere dayandırılarak, seramik yapımı, yeme içme alışkanlıkları ve giyim kuşamları gibi hususlar deneysel olarak öğrencilere aktarılmış ve böylece onların günümüzle Neolitik Dönem arasında bir bağ kurmalarına yardımcı olunmuştur.

Bu konuda bir başka önemli çalışma Ankara Üniversitesi ile 360° Araştırma grubunun birlikte yürüttükleri antik çağlarda denizciliğin araştırılması ile ilgili çalışmalardır. Bugüne değin üç farklı çalışma ile gündeme gelen bu araştırmacıların ilk uygulamaları M.Ö.14. yy tarihlendirilen ve Bodrum açıklarında batan Uluburun batığının kazı sonuçlarına ve dönemin ikonografik anlatımlarına göre bir benzerinin yapılması çalışmasıdır. İnşa edilen bu gemi (ticaret gemisi) ile batığın olası güzergâhının bir kısmı gerçekleştirilmiş ve bu yelkenli gemi ile Girne'ye kadar gidilip ve geri dönülmüştür. Bu arada karşılaşılan pek çok güçlük ve tehlike kayıtlara geçirilerek dönemin denizcilerinin karşılaştıkları zorlukların yanı sıra, yaşam koşulları algılanmaya çalışılmıştır. Bu gün bu gemi Urla iskelesinde ziyaretçilerini beklemektedir.

Aynı grubun yaptığı ikinci uygulama Arkaik Dönem (M.Ö. 6.yy)'i yansıtan yazılı ve resimsel anlatımlar sonucunda ortaya konulan hem yelkenle, hem de kürekçilerin gücüyle yol alan daha gelişmiş bir gemidir (savaş gemisi). Bir zamanlar antik Foçalıların Marsilya'da kurdukları koloniden hareketle, bu kez bu gemi ile Marsilya'ya kadar uzanan daha uzun ve bir o kadar da maceralı bir yolculuğa çıkılmıştır. Yunanistan karasularında yakalanılan fırtınadan kıl payı kurtulan grup elemanları kendilerini kader arkadaşları olarak

kenetlenmiş olarak bulmuşlardır. Onlar şimdi, dönemin denizcileri gibi, yaşadıkları maceralarını her fırsatta etraflarındakilere anlatarak ve belgesel yayınlarla çalışmalarını topluma mal etmeye çalışıyorlar.

Aynı grup en son M.Ö. 3. binin "dikişli" *Kiklat* tekneleri ile önümüzdeki aylarda Sakız adasına gitmeyi planlıyor. Gövde parçaları halatla örülmüş bu tekneler sadece kürek çekilerek kullanılabiliyor. Sanırım bu kez onları çok daha büyük tehlikeler bekliyor.

Tüm bu örnekler M.Ö. 3. binden 1. bin içlerine kadar Ege Dünyasının denizle yaşantısını bir nevi doğayla mücadelesini, dönemin deniz ticaretinin ve deniz savaşlarının ne tür zorluklarla yapıldıklarını deneysel olarak günümüze yansıtıyor.

Etnoarkeoloji ve deneysel arkeoloji konusunda yürütülen en önemli çalışmalardan birisi de Urla antik *Klazomenai* kentinde açığa çıkartılan bir zeytinyağı işliğidir (M.Ö. 6. yy.). Bu işlik kazı ekibinin uzun uğraşları sonucunda ayağa kaldırılarak ziyaretçilerin ve konuyla uğraşanların gezip görebileceği ve araştırmalar yapabilecekleri bir yere dönüştürülmüştür. Bu meşakkatli ve önemli çalışma haklı olarak tarafınızdan 2005 Katkı Dalında Özel Ödül'üne de layık görülmüştür.

Bu örneklerle etnoarkeoloji ve deneysel arkeoloji iç içe girmiş bir biçimde karşımıza çıkar. Tüm bu çalışmalar bizleri binlerce yıl öncesinin insanı ve halkları ile buluşturur, onların duygu ve düşüncelerini sosyo-ekonomik yaşantılarını ve teknik yeteneklerini anlamamıza yardımcı olur.

AG Sizce koruma kültürünün geliştirilmesi için yerel yönetimlerin neler yapması gerekir?

A.E.
İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin başlattığı Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Programı başarı ile sürdürülmektedir. Kanımca yerel yönetimler, İzmir Büyükşehir Belediye'sinin başlattığı ve kurumsallaştırdığı bu ve benzeri çalışmalarla bölgelerinde bulunan arkeolojik alanları, anıtları ve sivil mimari örneklerini koruma, düzenleme, yaşatma ve bireysel korumacılığı teşvik etme gibi konularda önemli roller oynayabilir. Bilinçlenen bireylerin sayıları arttıkça, zamanla bunların da oluşturacağı itici güçle, kendi kendilerini ve çevresini kontrol eden korumacı sağlam bir bilinç ortaya çıkacak ve böylece maddi-manevi kültürümüz nesilden nesile yaşatılabilecektir. Yerel yönetimlerimizin önayak oldukları ve olacakları tüm benzer çalışmalar şüphesiz ileriki nesiller tarafından övgü ve saygıyla anılacaktır.

Fotoğraf: Yusuf Tuvi

Orada
Hayat dediğin o muammada
Yalnızca bir kişi kalır
Kim bilir, adı ıssız bir sokaktır

Anlamak gerek...

Haluk Işık

(2011). Çınarlı- Mersinli Bir Çocukluğun Coğrafyası, İstanbul: Heyamola Yayınları

Eti Akyüz Levi Prof.Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödüllerinde On Yılın Ardından

9 Ağustos 2012

Günümüzün bilgilerine göre 8500 yıla dayanan çok zengin bir tarihsel geçmişe sahip İzmir kentinde, kent kimliğinin önemli bir parçasını oluşturan tarihi eserlerin korunarak geleceğe aktarılmasının gerekliliği açıktır.

İzmir'i İzmir yapan iklimi, havası, denizi, mavi gökyüzü yanı sıra, prehistorik dönemden günümüze pek çok uygarlık ve kültüre barınak olması, zengin tarihsel birikimi, başka bir deyişle "çokkültürlü ve çokkatmanlı" yapısıdır. Söz konusu çeşitlilik kente ayrı bir zenginlik ve renk katmaktadır. Kentin bu sosyal ve kültürel zenginliğinin fiziki yansıması olan mimari, farklı dönemlerden kalıntılar, yapı ve yapı grupları ile mekânsal bağlamda okunabilmektedir.

İzmir'in çok önemli coğrafi ve jeopolitik konumu, tarihsel süreçte geçirdiği yangınlar, depremler gibi afetlerin etkisi ile neredeyse defalarca yeniden kurulmasına karşın, her zaman büyük bir şehir olarak varolmasını sağlamıştır. Kentteki tarihi eserlerin birçoğunun süreç içerisinde çeşitli nedenlerle kısmen veya tümü ile yok olmuş olması, varolanların korunmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Bu durum, eğitim konusunun önemini bizlere yeniden hatırlatmaktadır. Kent bilinci ve tarihi değerlerin korunması eğitimi, her düzeyde, her kesimden ve her yaşta kişiye kazandırılmalı, verilmelidir. Ancak bu şekilde, bir bölümü bugüne ulaşmış tarihi değerlerimizin geleceğe aktarılması sağlanabilir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri de, söz konusu eğitime katkı sağlayan bir etkinlik olarak nitelendirilebilir.

On yıllık süreçte İzmir'deki koruma çalışmalarına bakıldığında, prehistorik yerleşim alanlarından Yeşilova Höyüğü'nde de kazı çalışmalarının başladığı ve kent tarihine yönelik önemli bulguların elde edildiği görülmektedir. Benzer şekilde Smyrna Agorası'ndaki kazılar çok yoğun bir şekilde ve geniş bir alanda sürmektedir. Kentin diğer odak tarihsel alanları buna eklenmiştir. Kentteki pek çok tarihi yapının korunmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu çalışmalarda yer aldığı görülmektedir. Son yıllarda yapılanlar kapsamında, Kemeraltı Anafartalar Caddesi Cephe Düzenlemesi, Kadifekale – Tiyatro ve Çevresi Koruma, Geliştirme ve Yaşatma Projesi, Agora Kazıları, Havagazı Fabrikası, Ayavukla Kilisesi, sinagogların korunmasına yönelik çalışmalar örneklenebilir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin on yıl önce başlattığı Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri girişimi, ilgili kurum ve kuruluşları koruma konusunda teşvik edici olması yanı sıra, oluşturulan, kullanılan, yaşayan iyi örnekler ile halkta farkındalık yaratma ve bilinç uyandırma açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nin tarihsel süreci değerlendirildiğinde, 2003 yılından bugüne başvuru ve ödül sayısının yıllara göre farklılık gösterdiği, ancak süreç içerisinde yarışmanın gelenekselleştiği, yaygınlaştığı algılanmaktadır. 2003 yılında, yarışma ilk başladığında beş kategoride ödül verilirken, yaşanan deneyimler doğrultusunda, süreç içerisinde ödüllerin kategorisi ve konumlanması bağlamında değişiklikler

yapılmıştır. Başlangıçta Kentli İzmirli, basit onarım, esaslı onarım, emek, katkı kategorilerindeki ödüllere yarışmanın 5. yılı olan 2007 yılında, Arkeolojik Sit Alanlarındaki Ören Yerlerinde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Başarılı Mekânların Oluşturulması, Kentsel Sit Alanlarında Yer alan Yeni Yapılar İçin Başarılı Uygulama Ödülü olmak üzere iki kategori daha eklenmiştir. Basit onarım, esaslı onarım, emek ödülleri, tek yapı ve tarihi doku ölçeğinde başarılı koruma uygulama ödülleri altında ele alınmıştır. 2011 yılında Kentli İzmirli ödülünün adı, "Tarihi Yapıda Yaşam" olarak değiştirilmiştir. "Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü" adıyla yeni bir kategori eklenmiştir.

Önceki yıllarda diğer kategoriler kapsamında değerlendirilen, genellikle temel eğitim düzeyinden gelen tarihi çevre korumaya yönelik çeşitli çalışmaların, giderek yoğunluğunun artması, Ödül Komitesi'nin böyle bir karar almasını gerekli kılmıştır. Söz konusu ödüllerin en önemli katkılarından biri, çocuklara küçük yaştan tarihi çevre duyarlılık ve bilinci kazandırma konusunda, kuşkusuz okullarının ve ilgili öğretmenlerinin de büyük desteği ile özendirici, teşvik edici olmasıdır. Dolayısıyla, geleceğin yetişkinleri olacak bu çocuklar, "tarihi değerlerin gelecekteki güvencesi" olarak nitelenebilir. Buradan hareketle, söz konusu ödüllerin, temel eğitim öğrencisinden tarihi yapıda yaşayana, koruma uygulamaları gerçekleştiren çevre belediyelerden restorasyon bürolarına dek, çok farklı yaş grubu ve kesimden, geniş yelpazede konumlanan kişilere hitap etmesi, yaygınlaştırılması, benimsenmesi, etkinleştirilmesi bağlamında önemlidir.

Türkiye'de koruma olgusunun tarihsel gelişimine bakıldığında, 1973 yılına dek, Asar-ı Atika Nizamnameleri ile sorun çıktıkça diğeri gündeme getirilerek, konuya çözüm üretildiği görülmektedir. 1710, 2863, 3386 ve 5226 sayılı kanunlar ise, koruma konusuna giderek daha geniş yelpazede bakan bağlayıcı belgeler niteliği taşımaktadır. Günümüzde geçerli olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun bazı maddeleri 3386 ve 5226 sayılı kanunlarla değişmiş şekli, konu ile ilgili sorunlara çözüm getirmektedir. 5226 sayılı yasanın konuya en büyük katkısı, konunun ekonomik yönüne çözüm oluşturması yanı sıra, alan yönetiminin ele alınmasıdır. Geçmişte ekonomik olanaksızlıklar nedeni ile tarihi esere hiçbir müdahale yapılamaması, yapının kaderine terk edilmişlikten yok olması söz konusu iken, 2004 yılında çıkan yasa ile konunun önemli bir boyutu olan ekonomik yönü çözüm bulmuştur. Ancak bu kez, açılan ihalelerle proje ve uygulamanın gerekenden kısa sürede bitirilme gerekliliğinin oluşması, niteliksel bağlamda her zaman arzu edilen düzeye ulaşılmasını engellemiştir. Eserleri korurken, çağdaş restorasyon yaklaşımları doğrultusunda yapının özgün değerlerini koruyarak geleceğe aktarma gereklidir. Bunun yanı sıra, yakın zamanda gündeme gelen çok sayıda ilke kararı da, ortaya çıkan konuyla ilgili yeni gündem ve sorunlara yanıt üretmektedir. Bu bağlamda bir örnek olarak, 2012'de çıkan "Depremde hasar gören tescilli taşınmaz kültür varlıkları ile sit alanları ve etkileşim-geçiş sahalarındaki yapılarda yapılacak uygulamalara ilişkin kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararı" belirtilebilir.

Yine yakın zamanlarda gündeme gelen, "kentsel dönüşüm", "yenileme alanı" gibi kavramlar ve bu kapsamda yapılan uygulamalara farklı şekillerde bakılmakta, bir yönü ile olumlu yanları olduğu düşünülürken, çeşitli açılardan da eleştirilmektedir. Kentsel dönüşümlerin, bir yeri bağlamından kopardığı, "yerin ruhu"nu yok ettiği, soylulaştırma

olarak nitelendirilebilecek uygulamalarla yerel halkın farklı bir yere gitmesinin öngörüldüğü, bunun sosyal bağlamda çok uygun olmadığı gibi konular gündeme gelmektedir. İstanbul Sulukule örneği, bu bağlamda ciddi eleştiriler almıştır.

Koruma konusunda son dönemlerde ortaya çıkan ve tartışılan diğer bir konu da, yapılanma bağlamındaki farklılıklardır. Bütüncül bakış yerine, parçalı bakış yaklaşımını benimseyen bu sistemde, Koruma Bölge Kurulları'nın adı ve görev alanı, Kültür Varlıkları ile sınırlandırılmıştır.

Ülkemizde bu gelişmeler olurken, son dönemde Dünya Koruma gündeminde de çeşitli toplantılar yapılmış ve konu ile ilgili bildirgeler yayınlanmıştır. Korumanın olmazsa olmazlarını yansıtan çarpıcı konulara vurgu yapılan bu bildirgeler, konu ile uğraşan herkesin bir bakıma başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır. Örneğin "özgünlük" temasının vurgulandığı Nara Bildirgesi, kültürel önemin ele alındığı Burra Bildirgesi, Endüstriyel mirasın korunması konusuna işaret edilen bildirge bu bağlamda örneklenebilir.

Ülkemizde koruma gündemindeki değişiklikler bağlamında Belediyeler de konuya yönelik çalışmalarını arttırmakta, tarihi değerlere daha fazla sahiplenmektedir. Bu konuda Belediyeler bünyesinde Tarihi Çevre Müdürlüklerinin oluşturulması, KUDEB'lerin kurulması (Koruma, Uygulama, Denetim Birimi) örneklenebilir. Ayrıca, Belediye Kanunu ile de, tarihi çevrenin ve değerlerin korunması, Belediyelerin asli görevleri arasında belirtilmektedir.

Sonuç olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi, bünyesinde Tarihsel Çevre Müdürlüğü barındırması yanısıra, kentin derin tarihi geçmişini yaşatmaya yönelik çeşitli çalışmaları ve ülkemiz için öncü bir girişim olan Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri ile kentin tarihine sahiplenme bağlamında örnek oluşturmaktadır.

Ödülün Türkiye'de bir ilk olması, yerel yönetimlerin konuya duyarlılığına örnek oluşturması, farkındalık, özendirme ve bilinçlendirme yaratması, konuya ayrı bir önem kazandırmaktadır. Ödülün katkıları arasında, geçmişe ve geçmişin değerlerine yönelik toplumsal bilinci arttırmak; olumlu örnekler oluşturarak, halkın tarihi eserlere bakışını iyileştirmek; arşiv oluşturmak vurgulanabilir.

Gelenekselleşmiş olan söz konusu ödüllerin gelecek on yıllarda da sürdürülmesi, tarihi değerlerimizin korunmasına ivme kazandıracaktır.

YENİ UYGULAMA

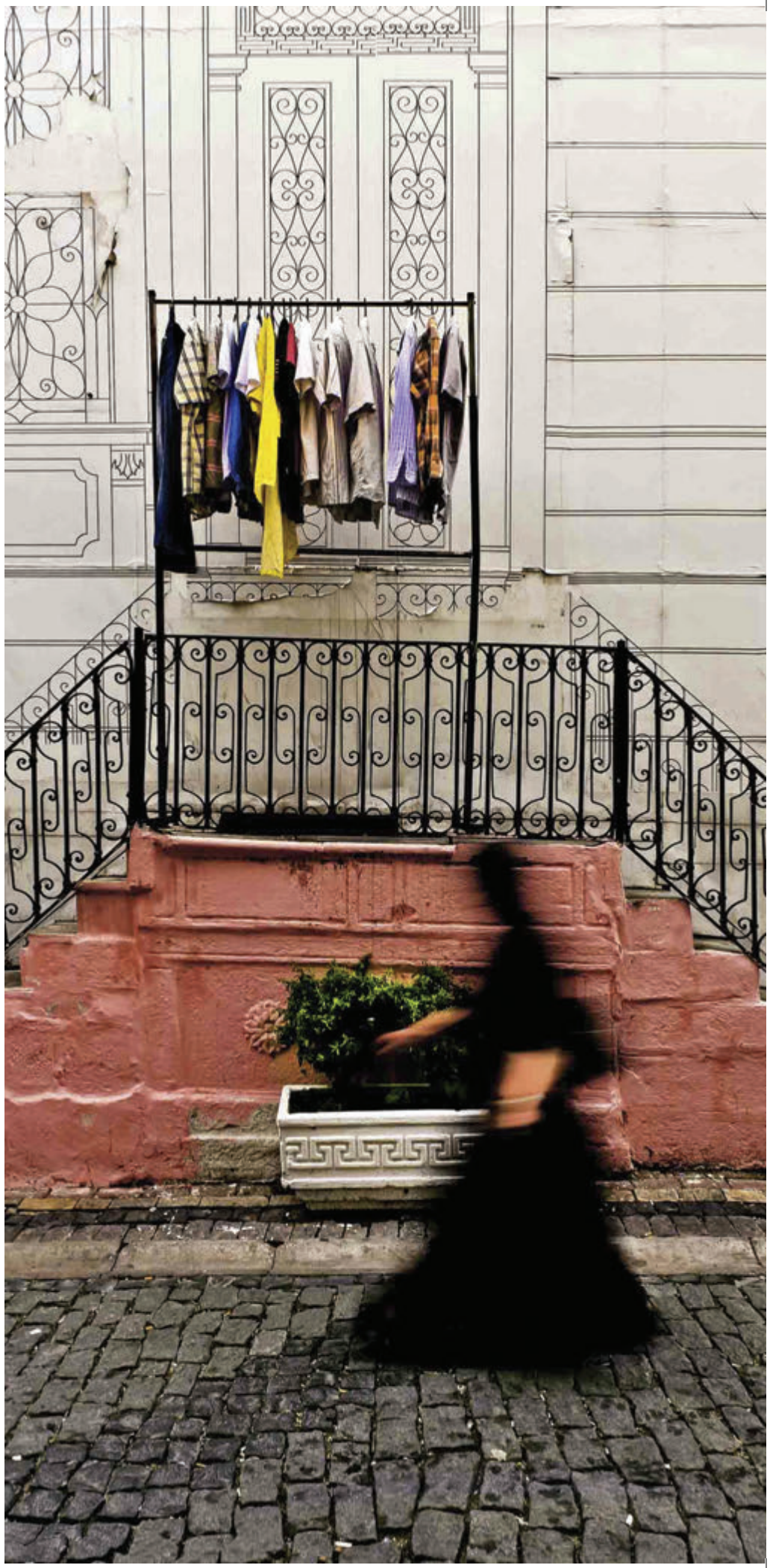
20/20 08/12

Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama Ödülü

Koruma amaçlı imar planı onaylı kentsel sit alanlarında ve kentsel sit alanı dışındaki koruma alanlarında, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararlarında tanımlanan ve yetkili kurumlardan uygun görüş alınarak yapımı tamamlanan uygulamalardır.

Ödül, uygulaması bitmiş bir yapıdan dolayı mimara, düzenlenmiş bir tarihi doku nedeniyle şehir plancısına, ilgili uzmanlardan oluşan ekibe veya kuruma, yapı sahibine ve yüklenicisine verilir.

Fotoğraf: Yusuf Tuvi

Yeni Uygulama

Yöntem ve Araçlar

5. Tarihi kent ve kentsel alanların korunması için yapılacak planlama çalışmaları öncesinde disiplinler arası araştırmalar yürütülmelidir. Koruma planları arkeoloji, tarih, mimarlık, teknikler, sosyoloji ve ekonomi bileşenlerini gözetmelidir. Koruma planının başlıca hedefleri ve bunlara erişmek için yararlanılacak yasal, yönetimsel ve parasal araçlar da açıkça belirtilmelidir. Koruma planı tarihi kent bölgeleri ile bütün şehir arasında uyumlu bir ilişki sağlamayı hedeflemelidir. Koruma planı hangi binaların kesinlikle korunacağını, hangilerinin belirli koşullarda korunacağını ve hangilerinin olağanüstü koşullarda feda edilebileceğini belirlemelidir. Herhangi bir müdahaleden önce alandaki mevcut durum ayrıntılı olarak belgelenmelidir.

Koruma planı tarihi alanda yaşayanlarca desteklenmelidir.

6. Koruma planı kabul edilinceye kadar, yapılması gerekli koruma uygulamaları bu tüzük ile Venedik Tüzüğü'nün ortaya koyduğu ilke ve amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

7. Sürekli bakım tarihi bir kentin ve kentsel alanların başarılı olarak korunmasının anahtarıdır.

8. Yeni işlev ve etkinlikler tarihi kent veya kentsel alanın karakteriyle uyumlu olmalıdır. Bu alanların çağdaş yaşama uyarlanması için gerekli teknik servislerin getirilmesi veya iyileştirilmesi işlemleri özenle yapılmalıdır.

9. Konutların iyileştirilmesi korumanın temel hedeflerinden biri olmalıdır.

10. Yeni binalar yapılması gerektiğinde veya eskileri uyarlanırken, mevcut mekânsal oluşum saygı görmeli, özellikle ölçek ve parsel boyutuna dikkat edilmelidir. Çevreye uyumlu çağdaş öğeler yöreyi zenginleştirebileceğinden, yeni tasarımlar engellenmemelidir.

ICOMOS (1987) Washington Tüzüğü: Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması

Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama kategorisinde ödül verilmemiştir.

Bir anıtın ya da sitin doğasına ve kültürel bağlamına bağlı olarak; özgünlük yargısı çok çeşitli bilgi kaynaklarına bağlıdır. Bu kaynaklar; tasarım ve biçimi, malzeme ve nesneyi, kullanım ve işlevi, gelenek ve teknikleri, konum ve yerleşimi, ruh ve anlatımı, ilk tasarım ve tarihsel evrimi içerir. Bilgi kaynakları yapıtın bünyesinde olabileceği gibi, dışında da olabilir. Bu kaynakların kullanımı, kültür mirasının, sanatsal, teknik, tarihsel ve toplumsal boyutlarıyla tanımlanmasına olanak verir.

Lemaire, Raymond ve Stovel, Herb.

(1994). Nara Özgünlük Belgesi: Madde 13. Nara, Japonya

Fotoğraf: Hamza Rüstem Arşivi

Güliz Bilgin Altınöz Yard.Doç.Dr.
ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Korumada Bir Soru[n]: Tarihi Kentte Güncel Müdahaleler
Ocak 2013

Tarihi kentler geçmişten bugüne kadar yaşamış farklı kültürlerin somut ve somut olmayan izlerini bir arada barındıran önemli kültürel miras alanlarıdır. Bu alanlar, bir yandan geçmişin izlerini barındırırken bir yandan da yaşamaya devam ederler. Geçmiş dönemlerin somut ve somut olmayan izlerini barındırıyor olmaları, tarihi kentlerde "koruma"yı gündeme getirirken, yaşamın devam ediyor olması da "gelişim" ve "değişim"i kaçınılmaz kılar. Tarihi kentlerdeki gelişim ve değişimlerinin önemli bir yansıması da mimari ve kentsel ölçekteki güncel müdahalelerdir.

Kentlerin doğasında var olan gelişim ve değişimle beraber gelen güncel mimari ve kentsel müdahalelerin mevcut kentin bütüncül algısına ve kimliğine etkileri çok öncelere dayanan bir tartışma konusudur. 19. yüzyılın ilk yarısında, bugün kültürel miras olarak değerlendirdiğimiz o dönemin güncel kentsel ve mimari müdahaleleri, malzeme, form, ölçek, kütlesel ve mekânsal özellikleriyle mevcut kentsel ve mimari yapıdan farklılaşıyor olmalarına bağlı olarak "çirkin", "uyumsuz" ve "yozlaşmış" olarak değerlendirilmişler ve eleştirilmişlerdir[1]. 20. yüzyılın ilk yarısında, 1. ve 2. Dünya Savaşları sonucunda Avrupa kentlerinde meydana gelen büyük ölçekli yıkımlara bağlı olarak hız kazanan yeniden inşa faaliyetleri, alan ölçeğinde koruma konusunun önem kazanmasında etkili olmuştur. Bu tarihlerden itibaren, tarihi alan ve kentlerin korunmasının sadece tarihi yapıların korunmasıyla olamayacağı ve dokunun bütün bileşenleriyle birlikte ele alınması gerektiği konusunda giderek gelişen farkındalıkla birlikte, güncel mimari ve kentsel müdahaleler de tarihi alan ve kentlerin bütünleşik bir parçası olarak görülmeye başlanmış; tarihi dokuda güncel müdahaleler yeniden bir sorun alanı ve tartışma konusu olarak gündeme gelmiştir. Buna paralel, kentsel koruma konusundaki çalışmaların hız kazandığı 1960'lardan itibaren, tarihi kentlerin ayrılmaz bir parçası olan mimari ve kentsel ölçekteki yeni müdahaleler kimi zaman kentsel koruma ve yönetimin bir parçası, kimi zamansa başlı başına bir konu olarak uluslararası platformda tartışmaya açılmış; bu konu ile ilgili uluslararası tavsiye kararları ve yönlendirici ilkeler oluşturulmuştur.

1968'de UNESCO tarafından yayınlanan "Kamusal veya Özel Yapım Çalışmalarınca Tehdit Edilen Kültürel Varlıkların Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararı [Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property Endangered by Public or Private Works]'nda endüstriyel gelişim ve şehirleşmenin getirdiği kamusal bayındırlık çalışmaları ile özel mülkiyet altında yürütülen çalışmaların tarihi yapı ve dokuları artan düzeylerde tehdit ettiği belirtilerek, kültürel mirasın korunması ile toplumsal ve ekonomik gelişmenin getirdiği değişiklikler arasında uyum sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Bu toplantıdan çok kısa bir süre sonra, 1972'de Budapeşte'de ICOMOS, UIA ve Europa Nostra ortaklığında yapılan toplantı sonucunda "Çağdaş Mimarinin Eski Yapı Grupları İçine Katılmasına İlişkin Önerge [Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings]" yayınlanmıştır. Bu önergede, dününün, bugününün ve geleceğin uyumlu bir bütün olarak ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Uyumlu birlikteliğin sağlanabilmesi için ise, çağdaş mimarinin güncel teknik ve malzemeleri kullanırken, bağlamı oluşturan tarihi yapı gruplarının hacim, ölçek ve görünümüne uygun ve hoşgörülü olması gerektiği

[1] W. Pugin, 1836 tarihinde yayınlanan 'Contrasts: Or, a Parallel Between the Noble Edifices of the Fourteenth and Fifteenth Centuries and Similar Buildings of the Present Day Shewing the Present Decay of Taste' adlı kitabında, 14. ve 15. yüzyıllar ile 19. yüzyılın mimari ve kent yapısını karşılaştırması sonucunda 19. yüzyılda yaşananları yozlaşma olarak değerlendirmiştir. Aynı dönemlerde Camillo Sitte de, 1889 tarihinde yayınlanan 'Der Städte-Bau. Nach Seinen Künstlerischen Grundsätzen' adlı kitabında, kendi döneminin 'modern' kent yapısını zayıf ve banal olarak eleştirmiştir (Sitte, 2002).
A. W. N. Pugin'in 'Contrasts: Or, a Parallel Between the Noble Edifices of the Fourteenth and Fifteenth Centuries and Similar Buildings of the Present Day Shewing the Present Decay of Taste' adlı kitabının1836 tarihli basımına sayısal ortamda ulaşılabilir: http://books.google.com/books?id=vKRWAAAAMAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, tarihi dokuda çağdaş mimarinin oluşumunda tarihi olanın değerlerini ve özgünlüğünü etkileyecek her türlü taklitten kaçınılması önemle vurgulanmıştır. Bu toplantıdan kısa bir süre sonra ise, 1974'te yine ICOMOS, UIA ve Europa Nostra ortaklığında Kazimiers, Dolny'de düzenlenen "Modern Mimarinin Eski Çevrelerle Bütünleşmesi Semineri [Seminar on the Integration of Modern Architecture in Old Surroundings]" sonucunda yayınlanan sonuç bildirgesinde, Budapeşte Önergesi'nde belirtilen konulara ek olarak, sokakların niteliklerinin, araç trafiği kontrolünün ve peyzaj planlamasının da önemi vurgulanmıştır. Yaratıcı mimar ve şehir plancıları ile mimari mirasın korunmasından sorumlu diğer kişiler arasında yakın işbirliği sağlanmasının süreç için hayati önem taşıdığı belirtilerek yasal, finansal ve yönetimsel çerçeveyi de kapsayan bütünleştirilmiş koruma politikalarının gerekliliği dile getirilmiştir.

1987'de ICOMOS Genel Toplantısı sonucunda yayınlanan "Washington Kartası- Tarihi Kentler ve Kentsel Alanların Korunması Kartası [Washington Charter - Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas]"nda öncelikle tarihi kentin bileşenleri ve kentsel korumada izlenmesi gereken süreç ve yapılması gereken çalışmaların içeriği detaylandırılmıştır. Washington Kartası'nda tarihi kentte yeni yapıların inşasında başta ölçek ve parsel boyutu olmak üzere, kentin mevcut bileşenlerine ve mekânsal yapısına saygı gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Diğer taraftan, güncel elemanların eklenmesinin alanın zenginleşmesine katkıda bulunabileceği vurgulanarak, güncel müdahalelerden kaçınılmaması gerektiği de bildirilmiştir.

Güncel mimarinin tarihi kentsel peyzajların yönetimindeki önemine bağlı olarak "Dünya Miras Alanları ve Güncel Mimari [Vienna Memorandum on ""World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape"]" 2005 yılında UNESCO tarafından yayınlanan Viyana Andıcı'nın konusu olmuştur. Viyana Andıcı'nda "özgünlük" ve "bütünlük" tarihi kentsel peyzajların önemli özellikleri olarak vurgulanmıştır. Bununla bağlantılı olarak, güncel müdahalelerin, gelişim dinamiklerine cevap verirken özgünlük ve bütünlük başta olmak üzere dokunun özellik ve değerlerine saygılı olması gerektiği belirtilmiştir. Tarihin okunabilirliğini zedeleyen ve hem geçmiş hem de geleceğin özgünlüğünü etkileyen "yalancı tarihsel" tasarımlardan ve "cepheci" yaklaşımlardan kesinlikle kaçınılması gerektiği bu belgede de özellikle vurgulanmıştır. Viyana Andıcı'nda, yeni yapılacak müdahalelerin tasarımında olduğu kadar uygulamasında da "yüksek kalite" sağlanması; işlev, ölçek, malzeme, ışık, sokak mobilyaları, reklam panoları, bitkiler, trafik, araç park yerleri gibi konuların, tarihi ve kültürel bağlamı göz önünde bulunduran kentsel tasarımlar aracılığıyla ele alınması; çağdaş sanatın tarihi dokuya katkısı; kentin kimliğinde ve yapısında önemli rol oynayan şehir manzarası, çatı manzarası ve özgün kadastral planın korunması dile getirilen diğer önemli konulardır. Bütün bunların yanı sıra, kentin korunmasının, karar vericilerin kenti bütün olarak ele alan vizyonları ve ileri görüşlü eylemleri ile mümkün olabileceği de önemle belirtilmiştir. Mimari ve kentsel ölçekteki güncel müdahalelere ilişkin vizyonun belirlenmesinde, politikacıdan plancıya, mimardan koruma uzmanına, yatırımcılardan mülk sahiplerine ve bütün kentlilere kadar tüm aktör ve paydaşların katılımının katkısı da vurgulanmıştır. Viyana Andıcı'nda, güncel müdahaleleri yönetme ve değerlendirmede önemli bir araç olarak "kültürel ve görsel etki analizi" önerilmiştir.

Tarihi alan ve kentlerde güncel mimari ve kentsel müdahalelere ilişkin en güncel uluslararası belge, 2011'de Valetta'da gerçekleştirilen ICOMOS Genel Toplantısı sonucunda ortaya konulan "Tarihi Şehirlerin, Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi için Valetta İlkeleri [The Valetta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas]" başlıklı belgedir. Bu konudaki en güncel ve kapsamlı bir belge olmasına bağlı olarak, bu belgede tanımlanan temel ilke, ölçüt ve müdahaleleri biraz daha detaylı olarak sunmanın, ileride tarihi alan ve kentlerimizde yapılacak müdahaleler konusunda bizler için de yön gösterici olabileceği düşünülmektedir[2].

Valetta İlkeleri'nde toplumsal gelişimin ve kültürel kimliğin mekânsal yansıması ve geçmişin yaşayan kanıtı olarak tanımlanan tarihi kentlerin ve kentsel alanların, bir yandan korunurken bir yandan da güncel yaşama uyumunun sağlanması önemli bir hedef olarak tanımlanmıştır. Yaşayan bir organizma olarak nitelendirilen tarihi kentler ve kentsel alanlarda değişimin kaçınılmazlığı vurgulanırken; değişimin doğru yönetildiği zaman bu alanların tarihsel karakterini temel alarak niteliklerinin geliştirilebilmesi için bir olanak haline gelebileceği de belirtilmiştir. Yapılı çevrenin değişiminin en önemli girdilerinden biri modern mimarinin bu alanlara katılımı olarak görülmüştür.

Bu noktada;

• yeni eklenecek güncel mimari elemanların alanın değerlerine ve bağlamına saygı duyması;

• kentsel süreklilik değerini canlandırarak alanın zenginleşmesine katkıda bulunabileceği;

• tarihsel değerler, örüntüler ve katmanlara saygının, mekansal, görsel, somut olmayan ve işlevsel anlamda yapılacak mimari müdahalelerin temelini oluşturması;

• yeni mimarinin, bir yandan tarihsel alanın mekansal organizasyonu ile tutarlı ve geleneksel morfolojisine saygılı olması, diğer yandan da kendi zaman ve mekanının mimari eğilimlerinin geçerli bir ifadesi olması;

• stil ve ifadeden bağımsız olarak tüm yeni mimari müdahalelerin kentsel dokunun parçalanmasının, mekanın sürekliliğinin kesilmesinin ve çok fazla çelişkinin yaratılmasının sonucunda oluşacak olumsuz etkilerinden kaçınması;

• mevcut mimariyi olumsuz etkilemeyen fakat aynı zamanda yerin ruhunu kavrayan bir yaratıcılığa imkan sağlayacak şekilde kompozisyonun sürekliliğine öncelik verilmesi

• mimar ve plancıların tarihi kentsel bağlamı iyice anlamaya özendirilmesi;

tarihi dokuda yapılacak yeni kentsel ve mimari müdahalelerin temel ilkeleri olarak tanımlanmıştır. Bu temel ilkeler doğrultusunda tarihi dokuda yapılacak geleceğe ve geçmişe yönelik tüm müdahalelerin ölçütleri ise bu belgede şöyle sıralanmaktadır:

a. değerler: yapılacak bütün müdahaleler somut ve somut olmayan değerleri saygı göstermeli referans vermelidir.

b. nitelik: her müdahale yerel halkın yaşam kalitesi ve çevresel kaliteyi geliştirmeyi amaçlamalıdır.

c. nicelik: değişimlerin birikiminin tarihi kentsel doku üzerinde olumsuz etkisi olmamalıdır. Büyük niteliksel ve niceliksel değişimlerden kaçınılmalıdır. Kentsel büyümeye bağlı değişimler kent silüeti ve mimari yapısı üzerindeki görsel ve fiziksel etkileri en aza indirecek şekilde kontrol edilmeli ve dikkatlice yönetilmelidir.

[2] Valetta İlkeleri ile ilgili bölüm orjinal belgeden yazar tarafından yapılmış kısmen özet, kısmense doğrudan çevirileri içermektedir.

d. birliktelik/tutarlılık: tarihi dokular ve bağlamları bütünlükleri içinde değerlendirilmelidir. Bu dokuların denge ve doğaları bileşenlerine bağlıdır. Dokunun korunması parçası olduğu kentsel yapının bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Bu da planlama ölçeğinde, mevcut sosyal doku ve kültürel çeşitliliğe saygılı, uyumlu ve tutarlı ekonomik ve sosyal gelişim politikalarını gerektirir. Mevcut mekansal, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik dengeleri korunmalıdır. Koruma kent yapısı ve çevresinin genel anlayışı ve bütünlüğü içinde ele alınmalıdır.

e. denge ve uyum: dokunun mekansal, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik dengeleri korunmalıdır.

f. zaman: değişimin hızı kontrol edilmesi gereken bir parametredir. Değişimin aşırı hızı tarihi kentin değerlerinin bütünlüğünü ters yönde etkileyebilir.

g. yöntem ve bilimsel disiplin: müdahaleler çok disiplinli çalışmalar ile bağlamının iyi anlaşılmasına, kentsel miras öğelerinin ve değerlerinin saptanmasına dayanmalı; yaşayanlar ve paydaşlar ile sürekli diyalog içinde gerçekleştirilmelidir.

h. yönetim: iyi yönetim çok geniş paydaş ve aktörleri bir orkestra gibi yönetmeyi başarabilmelidir. Bu da tarihi kentler ve kentsel alanların korunması, sürdürülebilmesi ve geliştirilmesi için gereklidir.

i. çok disiplinlilik ve işbirliği: yapılacak her türlü müdahale farklı disiplinlerin birarada çalışması kadar farklı paydaşların iş birliğini gerektirir.

j. kültürel çeşitlilik: zaman içinde tarihi kentte var olmuş olan farklı toplumlara saygı gösterilmeli ve değer verilmelidir.

Aynı belgede güncel mimari ile ilgili öneriler de şöyle sıralanmıştır:

• güncel mimari tarihi kentin mevcut mekansal yapısı ile uyumlu olmalıdır;

• güncel mimari alanın ölçeğine saygılı, mevcut mimarisinin ve bağlamının gelişim desenleriyle ilişkili olurken, kendi ifadesini de bulabilmelidir;

• yapılacak yeni müdahaleden önce, alandaki mevcut yapılaşmanın genel mimari özellikleri kadar, yükseklikler, renkler, malzemeler, formlar, cepheler, çatılar, yapı-açık alan ilişkileri, oranları, yapıların konumlanışı, parsel boyutları gibi alanın baskın özelliklerinin çözümlemesi gereklidir;

• tarihi mekanın algısının bütüncül parçaları olan perspektifler, bakı noktaları, odak noktalar, görsel koridorlara yeni müdahaleler sırasında saygı gösterilmelidir;

• yeni bir müdahaleden önce mevcut durum iyi belgelenmeli ve çözümlenmelidir;

• yeni yapıdan dokuya, dokudan yeni yapıya bakılar saptanmalı, çalışılmalı ve sağlanmalıdır;

• tarihi bağlamda yeni yapı, özellikle alana yeni işlevler getiriyora, şekilsel olduğu kadar işlevsel açıdan da değerlendirilmelidir.

John Worthington (1998: 3) tarihi çevrede korumayı “değişimi yönetme ve yönlendirme becerisi” olarak tanımlar. Tarihi kentlerdeki gelişim ve değişimlerinin önemli bir parçası olan mimari ve kentsel ölçekteki yeni müdahaleler konusunda da benzer bir şekilde amaç, mevcut değerleri kaybetmeyecek ve yeni değerler kazandıracak şekilde değişimi yönetmek ve yönlendirmek olmalıdır (Bilgin Altınöz 2010: 24). Bunu doğru bir şekilde yapabilmek için ise öncelikle tarihi kentlerin özelliklerini anlamak gerekir.
Tarihsel süreç içinde var olmuş farklı sosyal, ekonomik, kültürel yapılara sahip

toplumların mekansal ihtiyaç ve anlayışları doğrultusunda şekillendirdikleri yapı ve açık alanların malzeme, teknik, tasarım, bağlam ve anlamlarındaki özgünlükleri barındırıyor olmalarına bağlı olarak "özgünlük"; tek tek içerdikleri bileşenler kadar bunların biraraya gelerek oluşturdukları bütünün önemine bağlı olarak "bütünlük"; bu alanlarda hala yaşamın devam ediyor olmasına bağlı olarak "süreklilik"; devam eden yaşantının, kentsel gelişimin ve güncel koşulların doğal olarak beraberinde gelen fiziksel, mekansal, işlevsel, sosyal ve kültürel ihtiyaçların bir yansıması olarak "değişim" tarihi kentlerin temel özellikleridir.

Kendi tarihsel geçmişleri ve bu süreçte alanda var olmuş kişi ve toplumların özelliklerine bağlı olarak farklılaşan "değerleri", bu değerlerin oluşturduğu "kültürel önemleri" ve "ruhları" her tarihi kenti özelleştiren ve birbirinden farklılaştıran nitelikleridir.

Yukarıda, bu konuyu ele alan uluslararası belgelerde de belirtildiği üzere, tarihi kentlerde gerçekleştirilecek her türlü müdahalede olduğu gibi, mimari ve kentsel ölçekteki yeni müdahalelerde de tarihi dokunun temel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Tarihi kente eklenecek yeni katmanı oluştururken öncelikle mevcut değerleri anlamak, daha sonra bunları devam ettirecek, hatta yeni değerler katacak şekilde bugünün katmanını oluşturmak büyük önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda öncelikle, yapılan müdahalenin alanın değerlerine, kültürel önemine ve yerin ruhuna aykırı olmaması ve zarar vermemesi hedeflenmelidir. Bunun yanı sıra, yeni müdahaleler, doku ve bileşenlerinin özgünlüğünün korunmasına katkı sağlamalı; alanın bütüncül yapısı ve algısını değiştirmemelidir. Yerleşim sürekliliğinin bugüne kadarki izlerine saygı gösterirken, hem sürekliliğin hem de bugün devam eden yaşantının sonucu olarak ortaya çıkan gelişim ve değişim ihtiyacının doğal bir gereği olarak, geleceğin kültürel katmanını oluşturacak mimari ve kentsel ölçekteki yeni müdahalelerin kontrollü oluşumuna olanak sağlanmalıdır.

Tarihi bağlamda başarılı yeni yapı tasarım ve uygulamaları öncelikle bağlamın kendine özel karakteri ve niteliklerinin anlaşılmasına ve daha sonra bu doğrultuda bir "cevap" oluşturulmasına dayanır. Oluşturulacak "cevap" çok geniş bir yelpazede farklı seçenekler sunabilir[3]. Her tarihi dokunun kendine özgü karakteri ve her yeni müdahalenin de kendine özgü koşulları vardır. Oluşturulan her "cevap" tarihsel olana karşı özgün bir yorumu yansıtır (Bilgin Altınöz 2010: 24). Ayrıca her örnek farklı bir bağlama ve koşullara sahiptir. Dolayısıyla yeni-eski ilişkisi konusunda tek bir "cevap" yoktur ve kesin kurallar konulamaz. Çok korunmuş bir dokuda tek bir dolgunun tasarımı, çoğu yok olmuş heterojen bir alanda birçok dolgunun tasarımı, tek kalmış bir tarihi yapının çevresindeki yeni yapıların tasarımı, imzalı jeneratör müdahalelerin tasarımı birbirlerinden çok farklı durumlardır ve farklı "cevaplar" üreteceklerdir (Bilgin Altınöz 2010: 24). Bu noktada, kaçınılması gereken, tüm uluslararası belgelerde de önemle vurgulandığı üzere, tarihin okunabilirliğini zedeleyen, hem geçmiş hem de geleceğin özgünlüğünü etkileyen, mimarinin anlam ve bütünlüğünü ortadan kaldıran "yalancı tarihsel" ve "cepheci" yaklaşımlar ile tarihi dokuyu tamamen yok sayan yaklaşımlardır. Bu iki uç yaklaşımın dışında kalan, yukarıda belirtilen temel ilkelere uyan, mevcut olanı anlamaya ve onunla saygılı bir fiziksel, mekansal, işlevsel ve görsel ilişkilendirmeye dayanan her yeni müdahale geçerlidir.

[3] Tarihi dokuda yeni müdahalelere ilişkin farklı yaklaşımlar daha önce birçok yayına konu olmuştur (Sharp 1998; Warren 1998; Strike 1994). Ayrıca bu konu hem kuramsal tartışmaları hem de uygulama örnekleri ile birlikte daha önce yazar tarafından yayınlanmış 'Tarihi Dokuda 'Yeni'nin İnşası' başlıklı makalede de yer almaktadır (Bilgin Altınöz 2010).

Bu müdahalelerin bazıları beğenilerimize uymayabilir. Ancak beğeni göreceli bir kavramdır. Bu kavram üzerinden yapılan değerlendirmeler de görecelidir. Getty Koruma Enstitüsü Alan Projeleri Başkanı Susan MacDonald (2011: 13) tarihi kentsel çevrelerde güncel mimariyi konu alan makalesinde değerlendirme kriterinin göreceli olan beğeniden çok, ölçülebilir olan "kalite" olmasını ve kalitatif tasarım ölçütlerinin planlama sürecine dahil edilmesini önerir. Benzer şekilde İngiltere'de, CABE [Commission for Architecture and the Built Environment] ve English Heritage [Historic Buildings and Monuments Commission for England] işbirliğiyle geliştirilmiş "Building in Context: New Development in Historic Areas" programı sonucunda ortaya konan belgede de tarihi dokularda yapılacak olan yeni müdahalelerin kalitesinin de en az tarihi dokununki kadar yüksek olması önemli bir değerlendirme kriteri olarak vurgulanmıştır (2001: 5). Burada söz konusu olan sadece tasarımın kalitesi değil, uygulama ve tasarımın bir bütün olarak kalitesidir.

Koruma müdahaleleri kadar, güncel mimari ve kentsel ölçekteki müdahaleler de tarihi kentlerin kimlik ve imgelerinin önemli bir parçası olarak tarihsel süreklilik içinde oluşmuş özelliklerinin, değerlerinin ve kültürel önemlerinin korunmasının ve yönetiminin önemli bir parçasıdır. Viyana Andıcı'nda da da vurgulandığı üzere, tarihi kentlerin korunmasında en etkili aktörlerden biri olan yerel yönetimlerin, kentlerinde gerçekleşecek mimari ve kentsel ölçekteki güncel müdahaleler konusunda vizyonlarının ve ileri görüşlerinin olması kentsel koruma ve yönetim çalışmalarının başarısı açısından bürük önem taşımaktadır. Ayrıca, bu vizyonun oluşmasında kentteki tüm aktör ve paydaşların katılımının önemi de tüm uluslararası belgelerde önemle vurgulanan bir diğer konu olmuştur. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri" paylaşım ve katılımın önemli bir aracıdır. Bu ödül kapsamında "Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama Ödülü" kategorisinin varlığı da kentin nitelikli güncel katmanının ve aynı zamanda geleceğin kültür varlıklarının oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça:

Bilgin Altınöz, A. G. (2010). "Tarihi Dokuda "Yeni'nin İnşası", Ege Mimarlık, Kasım 2010.

English Heritage/CABE (2001). Building in Context: New Development in Historic Areas, Londra: Westerham Press Ltd.

Golding, F. 2001. Building in Context: New Development in Historic Areas. London: English Heritage/CABE.

http://www.building-in-context.org/_documents/BiC_NewDevelopmentInHistoricAreas.pdf (son erişim tarihi: 15. 8.2010)

ICOMOS-UIA-Europa Nostra (1972). Contemporary Architecture into Ancient Groups of Buildings. Budapeşte: ICOMOS.

ICOMOS (1974). Conclusions of the Seminar on the Integration of Modern Architecture in Old Surroundings. Kazimiers Dolny: ICOMOS.

ICOMOS (1987). Washington Charter - Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas. Washington D.C.: ICOMOS.

ICOMOS (2011). The Valetta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. Paris: ICOMOS
Jokilehto, J. (1998), “Organizations, Charters and World Movements - An Overview”, Context: New Buildings in Historic Settings, John Warren, John Worthington, Sue Taylor (der.), Architectural Press, Oxford, 40-50.
MacDonald, S. (2011). “Contemporary Architecture in Historic Urban Environments”, Conservation Perspectives. The GCI Newsletter, Vol. 26, No. 2, Fall 2011, 13-15.
Pendlebury, J., Short, M., While, A. (2009). “Urban World Heritage Sites and the Problem of Authenticity”, Cities, Vol. 26, 349–358
Pugin, A. W. (1836), Contrasts: Or, a Parallel Between the Noble Edifices of the Fourteenth and Fifteenth Centuries and Similar Buildings of the Present Day Shewing the Present Decay of Taste, James Moyes, Londra.
Sharp, D. (1998), “Modern Architecture’s Place in the City: Divergent Approaches to the Historical Core”, Context: New Buildings in Historic Settings, John Warren, John Worthington, Sue Taylor (der.), Architectural Press, Oxford, 18-29.
Sitte, C. (2002), L’Arte di Costruire le Cittá, Saggi di Architettura, Editoriale Jaca Book, Milano.
Strike, J. (1994). Architecture in Conservation. Managing Development at Historic Sites, Routledge, London and New York.
UNESCO (1963). Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property Endangered by Public or Private Works. Paris: UNESCO.
UNESCO (2005). Vienna Memorandum on ““World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape”. Paris: World Heritage Centre.
Warren, J. (1998). “The Historic Context: Principles and Philosophies”, Context: New Buildings in Historic Settings, John Warren, John Worthington, Sue Taylor (der.), Architectural Press, Oxford, 8-17.
Worthington, J. (1998). “Introduction: Managing and Moderating Change”, Context: New Buildings in Historic Settings, John Warren, John Worthington, Sue Taylor (der.), Architectural Press, Oxford, 1-6.

Hasan Topal

Mimarlar Odası
İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı

Koruma Geleceğe Mirastır
4 Ekim 2012

İzmir kenti ve yakın çevresi uygarlık tarihi boyunca yaratılmış çok zengin kültürel mirasa sahiptir. Süreç içinde, duyarsız kentsel gelişmenin bu mirası büyük oranda tahrip ettiği, kentin kimliğini ve kültürel birikimini oluşturan bu değerlerin farklı zamanlarda birer, birer, ya da bütün bir kentsel doku olarak yok edildiği bilinmektedir.

Özetlenen bu süreci durdurup kentin sahip olduğu kültür mirasını yaşatarak koruma, kentlilerde koruma bilincini ve kültürünü geliştirme, bu bağlamda özendirme politikaları kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü kurularak kurumsal yapı oluşturulmuş, yerel koruma ödülleri organizasyonu ile de koruma kültürü ve bilincinin kentlilerle buluşturulması amaçlanmıştır.

Kuramsal alandan uygulama alanına, yapı ölçeğinden köşe yazısına kadar çok geniş bir yelpazede koruma alanına katkıda bulunan kurumların, kişilerin ve çabaların ödüllendirildiği ödül programı onuncu yılını tamamlamış, gelenekselleşme sürecine girmiştir.

İlk kez düzenlendiği 2002 yılında ülkemizde bir ilk olan ödül programı, zaman içinde diğer yerel yönetimlere örnek oluşturmuş bir anlamda bütün ülkede, öncülük ederek yaygınlaşmıştır denebilir.

Gelinen aşamada kentlilerde, basında ve toplumda yankı bulan bir düzeye erişmiştir. Yerel yönetim, akademik kurumlar, meslek kuruluşları ve uzmanların katılımıyla gerçekleştiriliyor olması da ödül programının önemli bir ayrıcalığıdır.

Kurumsal yapısının ve ödül programının ilk kez oluşturulması sürecindeki aktörlerden biri olarak, ‘’Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri ‘’ programının kentimizde koruma bilincinin oluşturulması, geliştirilmesi ve sahip olunan bu değerlerin yaşatılarak geleceğe taşınması bağlamında önemli bir misyonu yerine getirmekte olduğunu, aynı başarı düzeyiyle kesintisiz olarak sürmesini diliyorum. İzmir Büyükşehir Belediyesini, programı gerçekleştiren kadroları ve uzmanları kutluyorum.

Bir çömlekçi çarkıdır yaşam
İnsan, çocuk kalmış insanı
Dönerek dönerek, dökerek
-Ki bir avuç ıslak çamur-
…Tarihin kırışmış elleriyle yoğuruyor
Pişirmek için sonra güneşin fırınında

Yücel, Can
(1926-1999)

(2000). Maaile. İstanbul: Doğan Kitap

Fotoğraf: Emin Aydoğan

KATKI ÖDÜLÜ

20/20 08/12

Bu ödül; İzmir'in yerel bağlamıyla ilişkili yazılı ve görsel çalışmalar aracılığı ile tarihi çevre ve kültür varlıklarını koruma konusunu somut bir ürün ile gündeme getiren, kamuoyunda bir tartışma zemini yaratan ve ufuk açan kişi ve kuruluşları teşvik etmek için verilen bir duyarlılık ödülüdür.

Araştırma, roman, deneme, biyografi vb. yazın türlerinin bir çalışma sistematiğini ifade edebilecek bütünlük içinde yayımlanmış olması ve süreli yayınların ise en az dört sayı çıkarılmış olması gerekmektedir. Lisans, Yüksek Lisans, Doktora ve Bitirme Tezleri ile makale, bildiri kitabı, bildiri CD. si vb. akademik çalışmalar bu kategoride değerlendirme dışıdır. Resim, afiş, karikatür, fotoğraf, heykel, gösteri, belgesel, film vb. çalışmalar, bu kategorinin içerisinde değerlendirilen görsel çalışmalardır. Aday çalışmaların hedef kitleye ulaşmış olması değerlendirmede gözetilen temel kriterlerden biridir.

Fotoğraf: Yusuf Tuvi

Katkı Ödülü

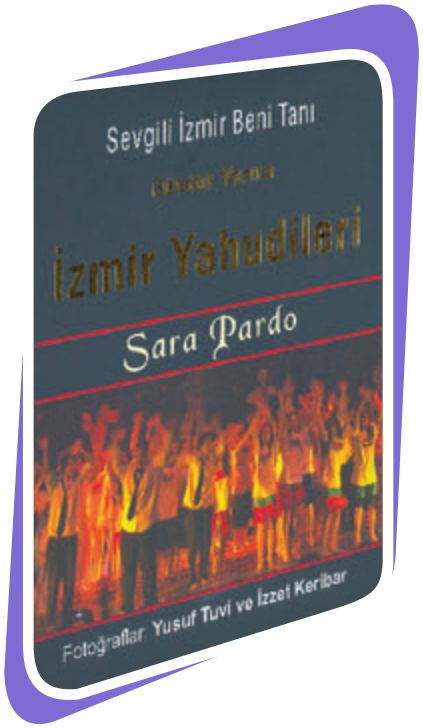
Sara Pardo Sevgili İzmir Beni Tanı: Dünden Yarına İzmir Yahudileri

2008

Başvuru Öyküsü

Sevgili İzmir Beni Tanı / Dünden Yarına İzmir Yahudileri kitabı ile...
Etki Yayınları, İzmir, Kasım 2007

Sarah Pardo, Sefarad Yahudileri'nin İspanya'dan Osmanlı'ya göçünün 500. yılı kutlamalarından bir yıl önce başladığı araştırmalarını, 1992 yılında yayınlamıştır. Ardından gelen on beş yıl boyunca araştırmalarını derinleştirerek, Yahudi mirasını tanıtmak, bu mirasa sahip çıkmak ve İzmir'in kültürüne katkıda bulunmak amacıyla hazırladığı bu kitapta; Yahudi tarihi, müziği, edebiyatı ve diğer sanat dalları, ilahiyatı, gelenek ve görenekleri; ayakta kalmış havralardan objelere kadar birçok detaya yer vermiştir.

"Bu kitap ufak fakat çok renkli bir etnik grubun tarih ve kültür yolculuğudur. Kitap yazmak kararını vermek için yıllarca tereddüt ettim. Nereden başlamalıydım? Neleri yazmalıydım? Acaba bu işi becerebilecek miydim? 15 yıldan fazla bir süre, sürekli bilgi toplamış ve kendi çabalarımla çeşitli sonuçlara varmıştım. Bunları mutlaka bir araya getirmeliydim. Arkamda beni bu işi yapmaya teşvik eden çok sayıda dostum da vardı. Ve nihayet kararımı verdim: büyük araştırmalar sonucunda uzmanlar tarafından İzmir hakkında yazılmış değerli kitapları, dergileri ve makaleleri, potansiyelim elverdiğince derleyip, kendi bilgi ve yorumlarımı da kattıktan sonra, konuşma dilinde ve kısa, basit cümlelerle kitabımı kaleme alacaktım. Beni büyük bir tutku ve heyecanla yaptığım bu çalışmaya yönelten etkenler neydi? Amacım ne olacaktı? Köklerine bağlı bir kişi olarak daime inandığım ve söylediğim gibi, kişi, kendine saygı duymasını istiyorsa, önce kendisine saygı duymalıdır. Kendine saygı duymak, köklerine ve tarihine saygı duyup onları araştırmak, öğrenmek, korumak ve gelecek nesillere bu duygu ve bilgilerini aşılayıp yok olmasını önlemeye çalışmaktan başlar. Son yıllarda Yahudi Cemaatinin elbirliği ile gerçekleştirdiği birçok yenilik ve onarım çalışmaları neticesinde tüm toplumun ve yabancıların gözünde saygınlığımızın arttığını görmek hepimize gurur veriyor. Beni en çok mutlu eden husus ise Yahudi Cemaatinin özgüveninin gözle görünür bir şekilde arttığını izlerken büyük heves, canlılık ve heyecan kazandığını, özellikle genç neslin tarihine ve kültürüne sahip çıkmaya hazır olduğunu görmektir. Ben de İzmir Yahudilerinin tarihini, kültürünü, sanatını, eğitimini, geleneklerini ve bugününe ilişkin bilgilerini tek bir kitapta toplayarak bu bilgileri gelecek nesillere sevdirerek aktarmayı, kaybolmaya yüz tutmuş değerleri, bilgileri, kişileri gündemde tutmayı amaçladım.

(.....)
Bu kitabı yazarken her zaman bildiğim bir gerçeği tekrar yaşadım. İzmir mozaiğinde tarihimizin ve kaderlerimizin birbirine ne kadar bağlı olduğu, gelenek ve göreneklerimizin birbirine ne kadar benzediği, anılarımızın ne kadar birbirinin içine geçtiğini bir bütünün ayrılmaz parçaları olduğunu bir kez daha anladım. Yazdığım bilgilerin birbirimizi daha da yakınlaştırması dileğimle."

Önsözden...

Dario Moreno:
Dario Moreno, İzmir'in sevgili çocuğu olarak bilinir. 1921 yılında Mezarlıkbaşı'nda doğan Dario'nun gerçek adı David Arugete idi. Yetimhanede büyüdü. Çok güzel sesi vardı. Çocuğu olmayan Polin Kori ona Fransızca öğretti. Askerlik yaparken şarkı söylerdi ve herkes tarafından çok beğenilirdi. Daha sonra pek çok gazinoda çalıştı ve Paris'e gitti. 1955 yılında liste başı oldu; filmlerde oynadı. 1960 yılında Kanada'da yarıştı ve birinci olunca, Türk olduğunu söyledi ve göndere Türk Bayrağını çektirdi. Hint Güneşi ödülünü aldı. 1968'de Belçika'da Don Kişot piyesinde Sanço panço rolünü oynarken İstanbul'a ziyarete geldiğinde Yeşilköy Havalimanında beyin kanaması geçirdi ve öldü. Daio Moreno Türkiye'yi, Türkleri ve İzmir'i her şeyden çok severdi. Öldüğünde İzmir'de gömülmek istediğini sürekli tekrarlardı. Fakat hayata veda ettiğinde İsrail'de yaşayan annesi, oğlunu yanına getirtti.

Dario'nun evinin kapısında yazan şu sözleri ne kadar anlamlı:
İzmir, tatlı ve sevgili şehrim.
"Bir gün, şayet senden uzakta ölürsem, beni sana getirsinler. Fakat mezarıma götürürken öldü demesinler, uyuyor desinler, koynunda tatlı İzmirim.."
Dario Moreno; modern Türk Pop müziğinin öncülerindendir. Onu; her zaman "Deniz ve Mehtap", "Her Akşam Votka ve Şarap" gibi şarkılarla anacağız.

Sarah Pardo, Dünden Yarına İzmir Yahudileri, Etki Yayınları, İzmir, Kasım 2007

Fotoğraflar: Yusuf Tuvi, İzzet Keribar / Beth İsrael Sinagogu

Katkı Ödülü

Bülent Şenocak Levant'ın Yıldızı İzmir 2008

Başvuru Öyküsü

Levant'ın Yıldızı İzmir / Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler kitabı ile...
Şenocak Yayınları, İzmir, 2008

"İzmir'in binlerce yıllık tarihinde çok sayıda dinsel inanç, yaşam biçimi, gelenek ve kültür gelip geçmiştir. Bunların her biri İzmir'de derin izler bırakmıştır. Halen birçok ibadethane, geçmişten kalan bina, çeşme mescit bulunmaktadır. Bu kitabı İzmir'in geleneksel hoşgörü, dayanışma ve birlikte yaşama arzusunu bir kez daha gündeme getirmek amacıyla yazdım. Özellikle son Birkaç yüzyıldır bir arada yaşadığımız tüm Levanten aileler ile olan derin bağlarımızın ne kadar kuvvetli olduğunu göstermeye çalıştım. Çeşitli inançlardan olan insanların, İzmir'in içinde huzurlu ve mutlu yaşadıklarını anımsatmayı önemsedim. Ermeni, Yahudi, Rum, Hıristiyan ve Müslümanların bir arada yaşayabildiklerini göstererek yeni nesillere örnek olsun istedim"

Bülent Şenocak

İzmir kent kültürünün oluşmasında önemli bir yeri sahip olan Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler 'in 1922 öncesi yaşamlarını ele alan eşsiz bir araştırma kitabı. Yazarın bu kitabı tarafsız ve iddiadan uzak bir görüşle kaleme alması ve yapıtını öncelikle İzmir kentinin geçmişine ilgi duyanlara sunması sevindiricidir. Yazar 20. başlarındaki İzmir'i bir hoşgörü kenti olarak tanımlıyor ve kitabının sonuç bölümünde şöyle diyor: "*20. Yüzyılın başlarında İzmir, Frenk Caddesi'ndeki dükkânları, Kordon'daki birahaneleri ve gezinti alanları ile adeta bir Avrupa şehriydi. Neredeyse, Tanrı'nın sunduğu bütün güzellikler İzmir'de toplanmıştı. Kordon boyunda salına salına yürüyen insanlar, batı kültürünün kibar ve şık yaşamını sergiliyordu. Tiyatroları, sinemaları ile adeta doğunun sanat merkeziydi. Limanı ise, yabancı gemilerin en çok uğradığı doğu limanlarından biriydi. Camileri, kiliseleri ve havralarıyla, tek Tanrı'ya inananların bir arada yaşadıkları bir hoşgörü kentiydi İzmir.*" Levant'ın Yıldızı İzmir başlıklı kitabı, tarafsız ve iddiadan uzak bir görüşle kaleme alan Bülent Şenocak'ın, bu yapıtını öncelikle İzmir'de yaşayan ve kentin geçmişine ilgi duyanlara sunması sevindiricidir.

Prof.Dr. Necmi Ülker

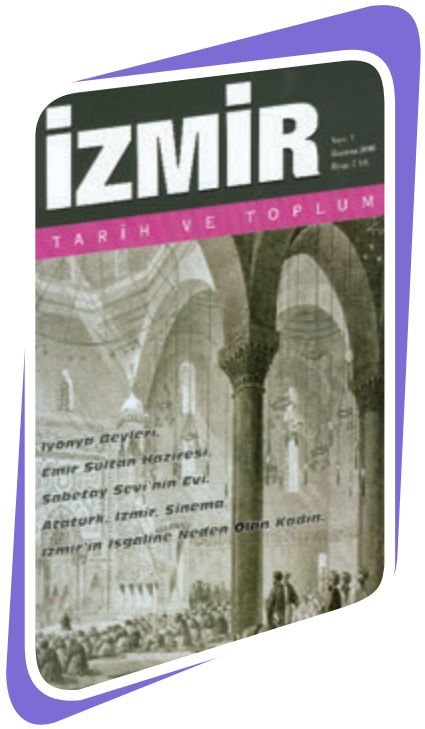
Katkı Ödülü

2008 İzmir Tarih ve Toplum Dergisi
Başvuru Öyküsü

Sayı: 1, Şenocak Yayınları, Haziran 2008

"İzmir Kent Kültürünü yaşatarak, Tarihi ve mimari değerlerimize sahip çıkmak adına "İzmir Tarih Toplum Dergisi" yayınlanmaktadır. Binlerce yıllık tarihi olan İzmir'de çok çeşitli dinsel inançlar, yaşam biçimleri, mimari yönden değerli yapılar bulunmaktadır. İzmir; tüm bunları sevgiyle kucaklayan, hoşgörüye dayanan bir kent mozaiğine sahiptir. Dergimiz gelecek nesillere arşiv değeri olan, kentimizi tarihi ve mimari yönden tanıtmayı hedefleyen bir anlayışla hazırlanmaktadır. İzmir'de varlığı kanıtlanan tüm değerlerimizi nesnel ve bilimsel bir bakış açısıyla tanıtmak istiyoruz"

Bülent Şenocak

Dergiden seçkiler

"Levantın İzmir'i", Bülent Şenocak
"Ben Küçükken İzmir", Saime Bircan'la Röportaj
"Sabetay Sevi'nin İzmir'i", Tufan Erbarıştıran
"Yetimler Yuvası", Avram Ventura
"Aziz Polikarpos'un Yakılışı", Yavuz Özmakas
"İzmir'in İşgaline Neden Olan Kadın", Yaşar Ürük
"Sarı Kışla İçinde Bir Çeşmeli Havuz Vardı", Cenk Berkant
"Beledi Bezi", Levent Ertekin
"Tire Yahudi Mezarlığı", Davi Habif
"Atatürk, İzmir, Sinema", Ahmet Gürlek
"Asklepion Olmasaydı Bergama Olmazdı", Şadan Gökovalı
"Emir Sultan Haziresi", Necmi Ülker
"Kiliseden Camiye", Hacer Özmakas
"İyonya Beyleri", Hasan Ali Göksoy
" Yahudi Polis Rafael Çikurel", Akın Hatipoğlu
"Bornova Köşkleri", Hasan Arıcan
"Naim Palas Oteli", Emel Kayın
"Kemeraltı Ünlüleri", Sancar Maruflu
"Bizim Vittorio", Celal Öçal
"Tire'de Çaldede Mahya Şenlikleri", İbrahim Fidanoğlu
"Şarap ve Zeytinyağı", Nedim Atilla
"Spor Klüplerinin Birleşmesi", Melisa Urgandokur, Kemal Saygı

Atatürk'ün İkiçeşmelik'teki Ankara Sineması'nda bulunduğu sıradaki bir film gösteriminde bir ilk yaşanıyordu..
..."Paşam sadece salı günleri kadınlara matine yapıyoruz. Diğer günler yasak" dedim.
Bunu duyunca yaverine "Muzaffer, aşağıya in dışarıdaki kadınları içeriye al" dedi. Yaver gitti ve bir süre sonra sinemanın içi tıka basa kadın doldu. Türkiye'de ilk olarak İzmir'de, Ankara Sineması'nda kadınlarla erkekler bir arada film seyrettiler. Kadınlar kendisine dönmüş ve çılgınca alkışlamaya başlamışlardı. Öyle bir alkış ki bir türlü filme başlayamıyordum. Sonunda Şarlo'nun "Şarlo İdama Mahkûm" adlı komedisi ile gösteriye başladık...

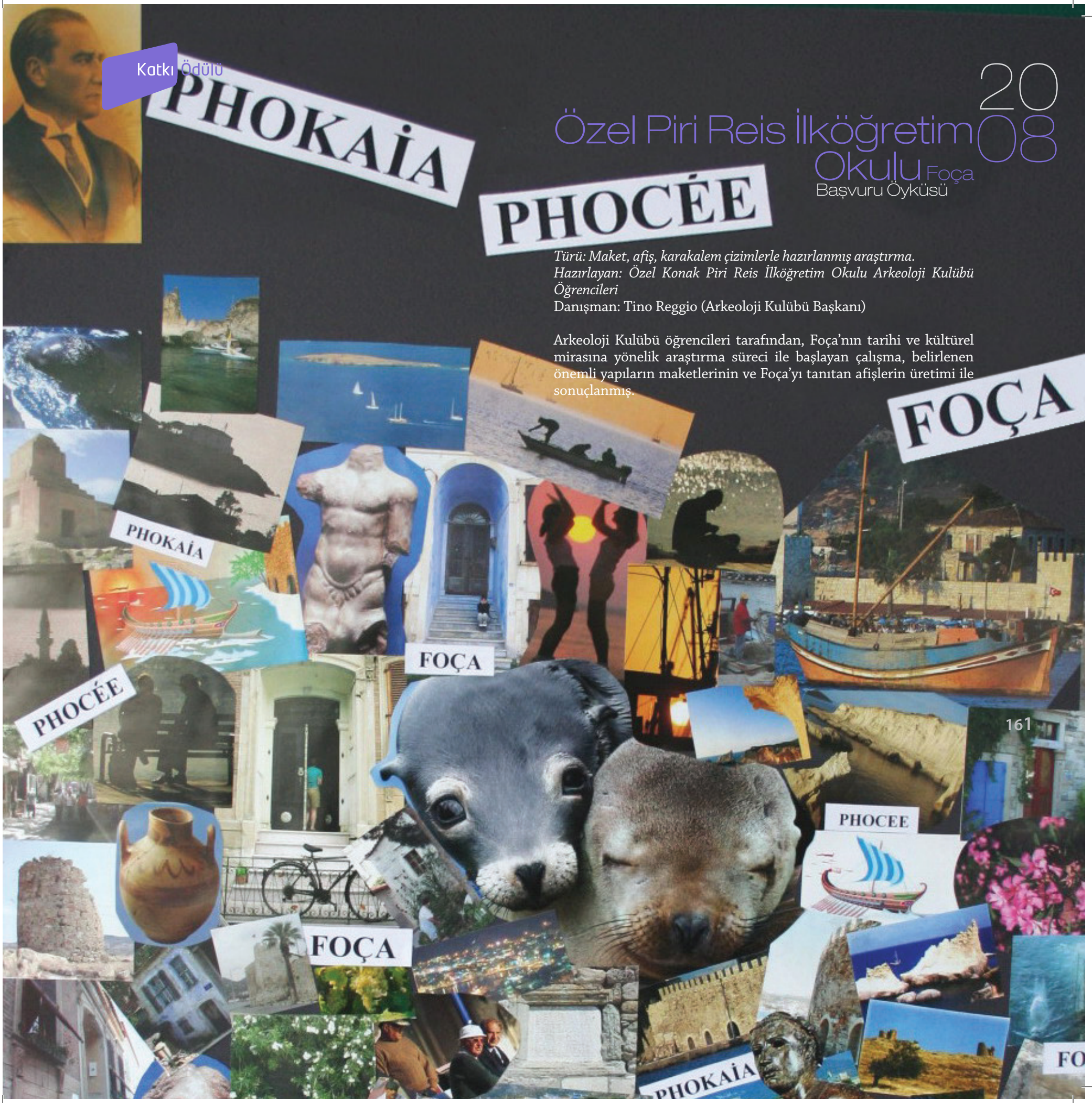
Ahmet Gürlek, "Atatürk, İzmir, Sinema", İzmir Tarih ve Toplum Dergisi, Sayı: 1, Şenocak Yayınları, Haziran 2008

Katkı Ödülü

Özel Piri Reis İlköğretim Okulu Foça

2008

Başvuru Öyküsü

Türü: Maket, afiş, karakalem çizimlerle hazırlanmış araştırma.
Hazırlayan: Özel Konak Piri Reis İlköğretim Okulu Arkeoloji Kulübü Öğrencileri
Danışman: Tino Reggio (Arkeoloji Kulübü Başkanı)

Arkeoloji Kulübü öğrencileri tarafından, Foça'nın tarihi ve kültürel mirasına yönelik araştırma süreci ile başlayan çalışma, belirlenen önemli yapıların maketlerinin ve Foça'yı tanıtan afişlerin üretimi ile sonuçlanmış.

Katkı Ödülü

2008 Özel Yöneliş İlköğretim Okulu

Kentin Karıncaları

Başvuru Öyküsü

Özel Yöneliş İlköğretim Okulu, ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "*Eğer bir millet büyükse kendisini tanımakla daha büyük olur"* sözünden hareketle "Kentin Karıncaları" adında bir proje başlatmışlardır. Bu proje ile tarihi çevreyi koruma bilinci oluşturmayı, kültürel değerlere sahip çıkmak için yöntem geliştirmeyi; tarihsel ve kültürel değerlerimizin önemi konusunda kendi okullarından başlayarak diğer okulların öğrencilerini de bilinçlendirmeyi, yaşadığımız şehri tanımayı ve kentlilik bilincini tarih bilinciyle geliştirmeyi hedeflemişlerdir.

İşe, okullarının bulunduğu Buca'da başlayarak, ilçe sakinlerinin tarihi çevreye karşı tutumlarının neler olduğunu öğrenmek için İlk adım; kaynakların taranıp bilgi toplanması; ikinci adım anket çalışması yapılması ve değerlendirilmesi; son adım ise pek çok etkinlikten oluşan bilinçlendirme çalışmalarıdır. Bunun için tarihi çevre uzmanlarının verdiği bilgilerle tarihi mekânlar gezilmiş, okulda yarışma niteliğinde hazırlanan pankartlarla ve şiirlerle tarihî çevreyi korumanın önemi ile ilgili mesajlar verilmiştir.

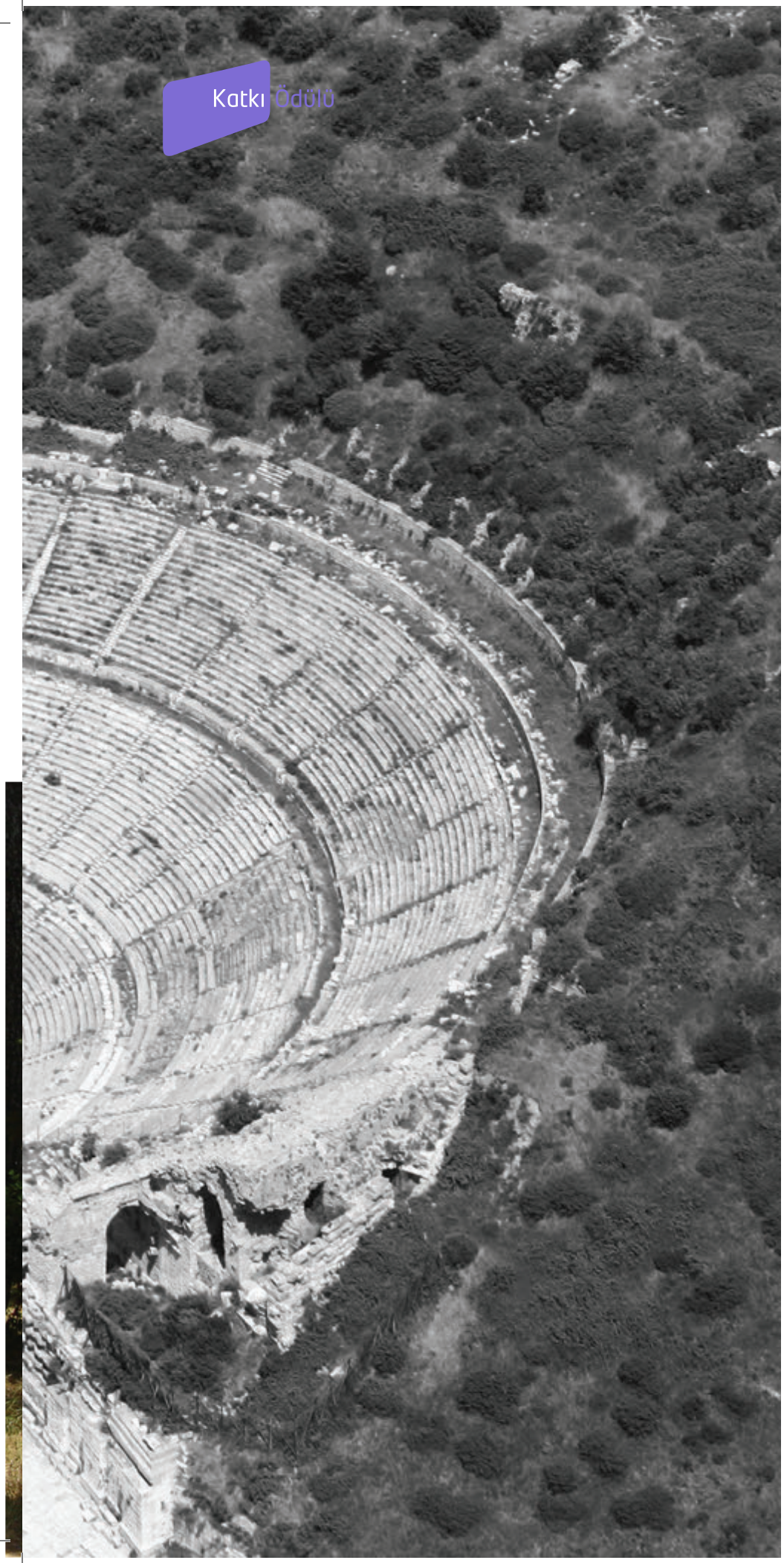
"Kent karıncalarıyız biz, çalışkanız hepimiz
Kent karıncalarıyız biz, tarih bizim adımız, meraklıyız hepimiz,
Öğrenip öğretiriz"

Dilara Katuk 6-B
"Özlü Söz Yaratma Yarışması"ndan

Proje şarkısının sözleri...

Kent karıncalarıyız biz
El ele hep yürürüz biz
Tarih, kültür ortak mirastır
Yönelişli çocuklar korur bunları
Kent karıncalarıyız biz
El ele hep yürürüz biz
Yerel tarih projemizle
İzmir'i tanımayı hedefledik biz.

Selçuk Belediyesi 2008

Efes Büyük Tiyatro Onarım ve Sağlıklaştırma Projesi

Başvuru Öyküsü

Efes Büyük Tiyatro Onarım ve Sağlıklaştırma Projesi
Selçuk Belediyesi'nin beş yıllık sponsorluğu nedeniyle gösterdiği çaba ile...

Selçuk Belediyesi 2006 yılında Efes Tiyatrosu'nu gelecek nesillere sağlıklı bir durumda aktarmak amacıyla Efes kazılarını yürütmekte olan Avusturya Arkeoloji Enstitüsü Efes Kazıları Başkanlığı ile görüşmelere başlamış, iki kurum arasında aynı yıl imzalanan bir protokol ile arkeolojik çalışmaları Avusturya Efes Kazıları Başkanlığı sorumluluğuna ait olan mimari proje çalışmaları Viyana Teknik Üniversitesinin bilimsel sorumluluğu altındaki "Efes Antik Tiyatrosu Onarım Ve Sağlıklaştırma Projesi" çalışmalarının beş yıllık sponsorluğunu Selçuk Belediyesi üstlenmiştir.

Proje kapsamında öncelikle anıtın genelinde inceleme ve durum tespiti çalışmaları başlatılarak bir yol haritası belirlenmiştir. İlk olarak güney giriş ve tonozlara yönelik sağlıklaştırma projelerinin hazırlanmasına karar verilmiştir. İhtiyaç duyulan noktalarda, kazı, sondaj ve mimari değerlendirme çalışmaları sürdürülmektedir. Çalışmalar sırasında kazı ekibinin ve ziyaretçilerin güvenliği için gezi yollarını yeniden düzenlemeye yönelik projeler hazırlanmış ve İzmir II No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na sunulmuştur.

Yapının boyutları düşünüldüğünde çalışmaların ne zaman tamamlanacağını kestirmek kolay olmamakla birlikte, bugüne kadar elde edilen bilgiler ve sürdürülen çalışmaların sonuçları alındıkça projenin daha kolay üretilebilir hale geleceği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu boyutlarda bir yapının bakım onarım ihtiyaçlarının hiç bitmeyeceğini de göz önünde bulundurarak Selçuk Belediyesi Efes Tiyatrosu'na yönelik desteğini bu yöndeki çalışmalarına sadece bir başlangıcı olarak görmektedir.

Selçuk Belediyesi'nin Efes Büyük Tiyatro Onarım ve Sağlıklaştırma Projesine sponsorluğu nedeniyle gösterdiği çaba; 1960'lardan itibaren Selçuk-Efes Festivalleri'ne ev sahipliği yapan Efes Antik Tiyatrosu'nun ülkemizde halkı kültür varlıklarıyla buluşturma konusunda eşsiz bir öncü role sahip olması ve bu özelliğinin geleneksel hale dönüşerek bir gereksinim haline gelmesi ve aynı işlevin sürdürülerek yaşaması açısından önemlidir. Sağlıklaştırma projelerinin tamamlanmasıyla dünya mirası olan anıtın dünya çapında sanatçılara yönelik etkinliklere açılması düşünülmektedir.

Fotoğraf: Serdar Bayraktar

2009 İzmir Milli Kütüphane

Başvuru Öyküsü

Katkı Ödülü

Yapının korunmasında gösterilen hassasiyet ve Milli Kütüphanenin İzmir'e olan katkısı nedeniyle kütüphane yönetimine...

İzmir'de Türklerin ihtiyaçlarını giderecek genel bir kütüphane kurma düşüncesi II. Meşrutiyet dönemine dek uzanır. Kadızade İbrahim Refik'in, İttihat ve Terakki Cemiyeti İzmir Şubesi olarak bu girişimin başında yer aldığı görülür. İbrahim Bey, Talat Muşkara'nın yardımıyla "Milli Kütüphane ve Teşviki Maarif Encümeni" adıyla bir heyet oluşturur. Milli Kütüphane Cemiyeti adını olacak olan heyet, Beyler Sokağı'ndaki Salepçioğlu Hacı Ahmet Efendi Konağının Selamlık bölümünü kiralayarak 6 Temmuz 1912 tarihinde toplanan kitaplarla kütüphaneyi okuyucu hizmetine açarlar. Kütüphanenin gelişmesi ve yaşatılması amacıyla; Beyler Sokağında ahşap bir sinema yapısı yapılır. Sinemanın borçları ödendikten sonra gelirinin büyük bir kısmı kütüphaneye aktarılır. Bu süreçlerde çağdaş bir kütüphane binası ve ona sürekli gelir sağlayacak modern bir sinema yaptırma çabaları hep sürer. İzmir'in Ünlü Valisi Rahmi Bey kütüphane ve sinema binası için heyete bugünkü kütüphane ve Opera Bale binasının bulunduğu arsaları sağlar. Vali Rahmi Bey tarafından, Mimar Tahsin Sermet'e yaptırılan kütüphane ve sinema binaları ile patinaj ve eğlence tesislerinin temeli 14 Mayıs 1915'te yani Birinci Dünya Savaşı günlerinde atılmıştır. İnşaatlar, savaş günlerinde zor ilerler. İzmir'in Kurtuluşundan sonra hız kazanır. Ardından İpekçi kardeşlerin kurduğu İpek Film Şirketi ile sinemanın belli bir süre işletilmesine karşılık sinema binası şirket tarafından tamamlanacaktır. Bu koşulla tamamlanan bina Elhamra sineması olarak 1926 yılında hizmete girer. Beylerdeki sinema da kapatılır. Milli Kütüphane Binası, sinemadan 7 yıl sonra Cumhuriyetin onuncu yılında yeni yerinde okuyucularına kapılarını açar. Sinema 1978 yılına kadar, yerli ve yabancı kaliteli filmlerin oynatıldığı tiyatro oyunlarının sergilendiği, tanınmış yeri ve yabancı müzisyenlerin konser verdiği bir salondur. Bu tarihten sonra gelirlerindeki düşüş nedeniyle kapanır. Ardından Kültür ve Turizm Bakanlığına kiralanarak İzmir Devlet Opera Balesi Binası olarak kullanılmaya başlanır. Birinci Ulusal Mimarlık akımının İzmir'deki en önemli temsilcisi olan yapı; kütüphane olarak projelendirilmiş ve inşa edilmiş ender örneklerinden biridir. 1908 yılında İttihat

ve Terakki Cemiyeti tarafından çeşitli kentler tarafından 96 yıldır hizmet veren tek kütüphanedir. Neredeyse bir asrı dolduracak kütüphanede 670.000 kitap, 5.000 adet çok değerli el yazması, gazete ve dergi koleksiyonuyla kentimizin ve ülkemizin kültürüne hizmet vermektedir. İzmir Milli Kütüphane tarihçesine dair bilgiler, kütüphane Müdürü Ahmet Gürlek'in verdiği bilgilerden derlenmiştir.

Son beş yılda, Kamu kurumları, Sivil Toplum Örgütleri ve kişilerin katkılarıyla, çağdaş kütüphanecilik hizmetleri adına gerçekleştirilen çabalar, İzmirli duyarlılığını sergilemesi nedeniyle Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri Katkı kategorisi ile ödüllendirilmiştir.

Adım Adım İzmir Çevresi / İzmir Rehberi ile...
Yakın Kitabevi, İzmir, Mayıs 2009

İzmir'i ve çevresini onlarca uygarlıktan günümüze ulaşan tarihini ve yapılarını kültür merkezlerini ulaşım konaklama, spor aktivitelerini, doğal güzelliklerini, mutfağını ve eğlence kültürünü kenti ziyaret etmek isteyecek yerli ve yabancı konuklara tanıtan bir rehber niteliğinde hazırlanmıştır.

Gazete ve Dergi Yazıları ile...
İzmir'in anılarına, kültürel değerlerine ve tarihine atıfta bulunan köşe yazıları kent belleğini tazeleyen niteliktedir.

Göztepe, 19.yüzyılın ikinci yarısında adeta cennetten bir köşe olan küçük bir Rum mahallesidir. Sonraki yıllarda buranın güzelliğini keşfeden Levantenler de yerleşmeye başlar ve bölge İzmir'de muhtarlık teşkilatının kurulduğu 1885 yılında yapılandırılan mahallede 1891 yılında 927 kişi yaşamaktadır. Şehir merkezi ile karadan bağlantısı olmayan diğer yalı semtleri gibi burasının da ulaşım sıkıntısını gidermek isteyen Mithat Paşa'nın valiliği sırasında, ileride kendi adıyla anılacak olan caddenin yapımına başlanır. Özellikle taşlık bir kıyı olan Karanti'na ile denize dik inen tepeye sahip Göztepe'nin şehirle kıyıdan bağlantısı sağlanır. 20 yüzyılın başlarında hepsi birbirinden güzel köşklerin sahipleri arasında Türklerinde bulunduğu görülmeye başlanır. BU köşklerden biri, kurtuluştan hemen sonra Gazi Mustafa Kemal'in, kapısından önce konuk sonra da damat olarak gireceği Uşakızade Köşkü'dür. Ancak hiç kuşku yok ki, semtteki en görkemli yapı, günümüzde İzmir Vali Konağı olarak kullanılan Sivrihisaryan Konağı'dır. Bir tür"ikiz ev" olarak planlanan yapı Mimar Andon Gavano tarafından tasarlanır...

Yaşar Ürük
"Hayal Olan Göztepe", Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 24 Şubat 2008

Seçkiler
"Hüseyin Baradan Çekilin Aradan" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 1 Temmuz 2007
"Serzar'ın Katili İzmir'de" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 8 Temmuz 2007
"Ben Bütün İzmir'i ve İzmirlileri Severim", Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 13 Mayıs 2007
"İzmir'in Bayram Sinemaları" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 13 Aralık 2007
"Yaşasın İzmir Basketbolu" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 13 Ocak 2008
"Neyzen Tevfik'in İzmir Günleri" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 27 Ocak 2008
"Kiliseden Bozma Müze"Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 17 Şubat 2008
"Hayal Olan Göztepe", Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 24 Şubat 2008
"Eski İzmir'de Okullar" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 23 Mart 2008
"Atatürk'ün Göztepeli Şapkası" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 20 Nisan 2008
"Uçurtmalar Şehri İzmir" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 27 Nisan 2008
"İzmir Valisinin Tutuklanması" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 18 Mayıs 2008
"Kadınlara Sinema Yasağı" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 4 Haziran 2008
"Ahırdan Yükselen Saray" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 29 Haziran2008
"Önce Mimar Sinan Sonra Mimar Kemalettin" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 13 Temmuz 2008
"Karataş'ın Taşı" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 27 Temmuz 2008
"Nerede O Eski Karataş" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 3 Ağustos 2008
"Dersimiz Müzik" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 7 Eylül 2008
"İzmir'in Yüzleri"Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 21 Eylül 2008
"Karantinadan Küçükyalı'ya" Dünden Bugüne İzmir, Pazar Sarmaşık 5 Ekim 2008

Mimar Andon Gavano

Katkı Ödülü

Emin Aydoğan 2009

Tarihüstü Kemeraltı / Otel ve Diğerleri
Başvuru Öyküsü

"Otel ve Diğerleri" adlı fotoğraf projesi, konu olarak Kemeraltı'nın modern anlamda ilk ve yaşayan tek oteli olan Tarihi Yeni Şükran Oteli'ni işlemiş. Sergi, otelin koridorlarında 15 Kasım 2008 tarihinde açılmıştır.

"Tarihüstü Kemeraltı" belgesel fotoğraf projesi ise İzmir'in belleğini, rengini ve Kemeraltı'nın tarihi kültürel yapısını konu almış, 9 Haziran 2009 tarihinde yine Tarihi Şükran Oteli'nde sergiye açılmıştır.

Daimi fotoğraf sergisi olan bu iki proje; yapının duvarlarında fotoğraf ve tarih severlerle buluşmayı sürdürecektir.

2009

Yaratıcı Çocuklar Derneği

Antik Kentleri Seviyorum-Müzemi Tanıyorum

Başvuru Öyküsü

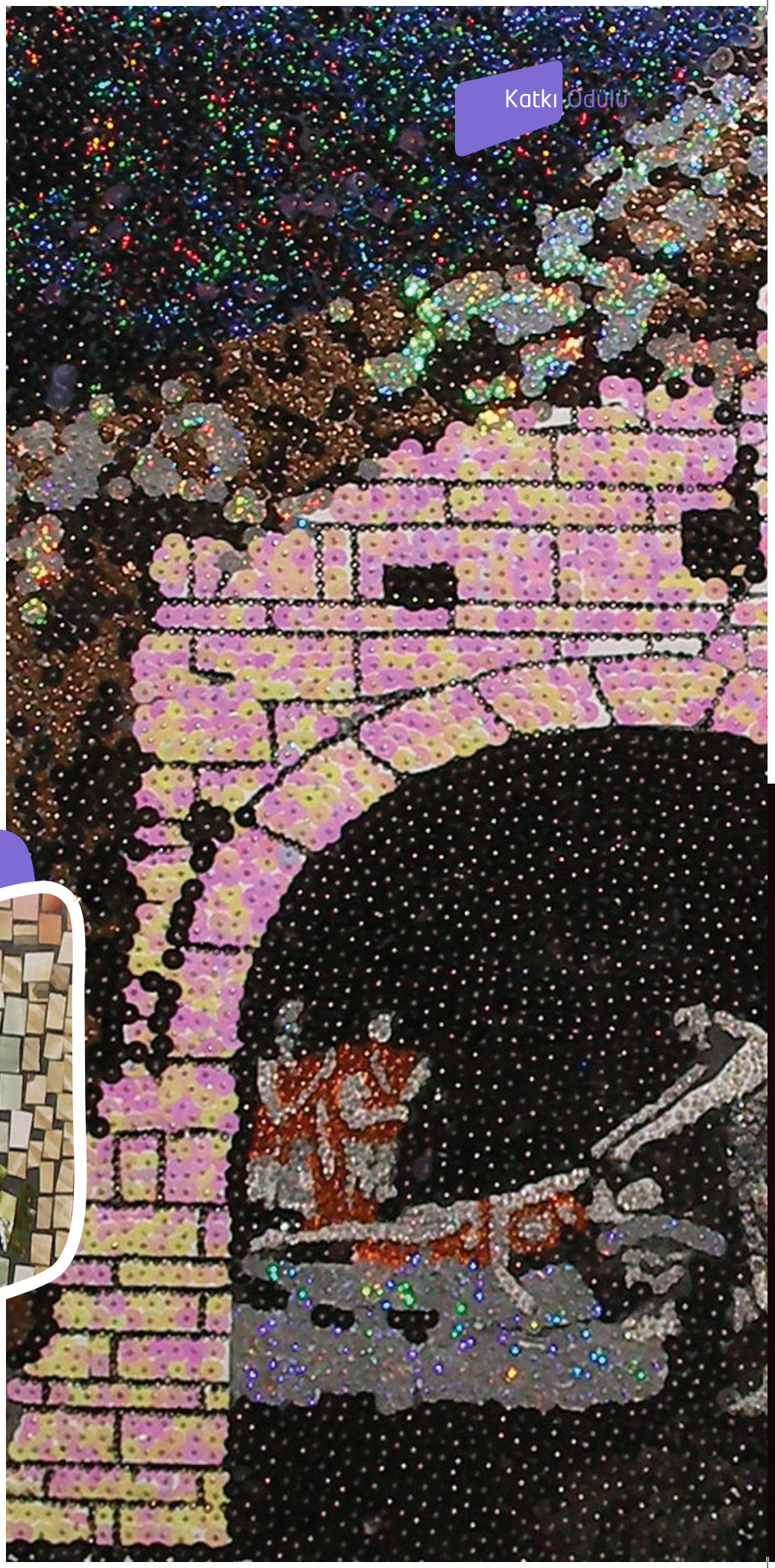
Antik Kentleri Seviyorum-Müzemi Tanıyorum öğrenci çalışmaları ile...

Özellikle çocuklar ve gençlerin bulundukları çevrenin kültürel değerlerini görmelerini, anlamalarını ve yorumlayabilmelerini sağlayacak projeler üreten Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Temsilciliği iletişim kurduğu herkese kendi deyimleriyle "kültür gözü" kazandırmayı hedeflemiştir.

"Antik Kentleri Seviyorum" projesinde Bayraklı İzmir Agorası-Kyme-Metropolis-Klaros-Phokaia antik kentleri Kazı Başkanları eşliğinde ziyaret edilmiş ve çocuklar kazı başkanları ile iletişim halinde olan öğretmenlerin denetiminde antik kentlerin logolarını üretmişlerdir.

"Müzemi Tanıyorum" projesinde ise bir müze nasıl ziyaret edilir konusu gündeme getirilmiş ve bu ziyaretlerden önce müzeler ve müzeleri besleyen antik kentler konusunda öğretmenlere seminerler verilmiş ve müzelerin yaşayan müze olmalarına katkı sağlayabilecek tartışmalar yapılmıştır. Çocuklar da müzeleri anlatacak tematik üretimler gerçekleştirerek müze kavramı ile tanıştırılmıştır.

Katkı Ödülü

Şehit Fethibey İlköğretim Okulu

Güzel İzmir'in Tarihi Mekanları ve Dokuları

2009

Başvuru Öyküsü

Güzel İzmir'in Tarihi Mekanları ve Dokuları öğrenci çalışması ile...

Şehit Fethibey İlköğretim Okulu Öğrencileri, İzmir'deki ören yerlerini, tarihi mekânları ve müzeleri gezerek; gezilerle ilgili araştırma yazıları ve şiirler yazarak tarihi değerleri tanımış ve okullarında gerçekleştirdikleri sergilerle tanınmasını sağlamışlardır.

Müze Şiiri

Homeros kimdir?
Akıllı birisidir.
Müzede bir yerde
Bizi bekleyendir.
Fazla bekletmeyelim
Hemen müzeye gidelim
Homeros'u dinleyelim.

Irmak perisini görelim
Müzeyi gezdiniz mi?
Fazla bilgilendiniz mi?
Gelin müzeyi gezelim
Bilgilenip gelelim.

Fatma Güner
Şehit Fethi Bey İlköğretim Okulu Öğrencisi

Katkı Ödülü

2009 Özel Piri Reis İlköğretim Okulu

Metropolis Başvuru Öyküsü

Metropolis öğrenci çalışması ile...

Özel Konak Piri Reis İlköğretim Okulu Arkeoloji Kulübü Öğrencileri Antik Metropolis Kentini araştırıp hazırladıkları fotoğraf, karakalem, maket çalışmalarından oluşan bir sergi hazırlamış ve posterler üretmişlerdir. Sonuç eserlerini okuldaki diğer öğrencilere sunarak kültür hizmeti gerçekleştirmişlerdir.

Katkı Ödülü

Birol Üzmez Kortejo Aile Evleri Başvuru Öyküsü

2010

Kökeni; 1492 yılında II. Beyazıt döneminde İspanya, 1497 de Portekiz' den sürgün edilen Safarad Yahudilerine kadar geriye giden Aile Evlerinin İzmirdeki Bir zamanlar Yahudihane olarak kullanıldığı söylenen ancak günümüzde otele dönüştürülen Manisa Akhisar Oteli üzerine hazırlanmış olan fotoğraf belgeseli; uzunca bir dönem İzmir' de ki sosyal yaşantı içinde önemli yer tutan aile evleri geleneğinin geçmişini ve bugününü konu etmektedir. Ardında çok yoğun bir araştırma sürecinin yer aldığı bu belgesel; unutulmaya yüz tutmuş bir kültürel mirası yeniden gündeme getirmeyi ve aile evlerinin bu şehrin bu ülkenin kültürel zenginliği olduğunu anımsatmayı hedeflemiştir.

"Sergi 2009 - 2010 yılları arasında kent içinde ve dışında on sekiz kez sergilenmiştir. Bu çalışmamın kültürler arası diyalogun güçlendirilmesi ve kültürler arasında sorunların çözülmesine yönelik çalışmalara da örnek olacağını düşünüyorum. Ayrıca projemin; farklı kentlerde açtığım ve açmayı düşündüğüm sergi ve fotoğraf gösterileri sayesinde farklı kültür ve toplumlar arasında eşitlik, barış ve hoşgörü anlayışının gelişmesine katkıda bulunacağını düşünmekteyim. Hızla değişimin yaşandığı günümüzde daha önce anlatılmamış aile evi belgesel fotoğraf çalışmamın kitap haline dönüştürülerek genç kuşaklara ve farklı kültürlere bir arşiv oluşturarak aktarılması ile amacına ulaşacaktır."

Birol Üzmez

2010 Birol Üzmez
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Söyleşimize fotoğrafla tanışmanızla başlayalım mı? Ne zamandan beri fotoğraf çekiyorsunuz?

Birol Üzmez
1960 yılında Akçakoca'da doğdum, Zonguldak'ta büyüdüm. 1993 yılına kadar orada yaşadım. Fotoğrafçılık baba mesleği… Dükkânının ismi Foto Film'di. Dolayısıyla fotoğrafla çok küçük yaşlarda tanıştım. Fotoğraf makinesinin, filmin, karanlık odanın ne olduğunu babamdan görerek öğrendim. Fotoğraflar basıldıktan sonra babam kurumaları için onları eve getirirdi. Bayram, gelinlik, vesikalık fotoğraflar… Siyah beyaz dönemlerdi. O kadar çoktu ki onları odanın içine tek tek sererdim. Böylece birden hiç tanımadığınız insanlar sizin dünyanıza giriyordu. Benim için evimize gelen misafir gibiydi her biri. Sabah toplardık, hepsini.. Babamın stüdyosu içerisinde körüklü makineler vardı. Babam fotoğraf çekerken makinenin siyah örtüsü içine kafasını sokardı. Çok merak ederdim ne yapıyor diye. Ardından karanlık odaya girerdi. Az bir yeşil ışıkta filmleri banyo eder, kurutur ve karta basardı. Kartı banyoya koyardı ve birden insanlar canlanmaya başlardı, çok şaşırırdım. Sihir gibiydi. Tüm bunlar bana alt yapı kazandırdı. Lisedeydim. Arkadaşların yaş günü gibi hatıra fotoğraflarını, okulun maç fotoğraflarını çekmeye başlamıştım. Askerliğimi de Deniz Kuvvetleri Foto Film Merkezi'nde yaptım. Yani sözün kısası fotoğraf çocukluğumdan beri benim dünyamı oluşturuyordu.

A.G. İzmir'de yaygın olan bir yaşam modelini objektifinizle yaşatmayı başardınız. Kortejo evleri üzerine hazırladığınız sergi, kortejo yaşamına ve hatta kökenine tanıklık etmemizi sağlıyor. Neydi sizi bu konuya yönelten?

B.Ü.
İzmir'in arka sokakları diye bildiğimiz mekânlar, bir zamanlar en hareketli, en canlı yaşantıların olduğu bölgelermiş. Bugün Juderia dediğimiz eski Yahudi Mahallesi, mimari doku olarak belki de İzmir'in en güzel bölgesi olarak keşfedilmeyi bekliyor. 1993 yılında Zonguldak' tan İzmir' e geldiğimde Anafartalar Caddesi'nde dolaşırken kapısının üstünde "Aile Evi" yazan bir tabela görmüştüm. O anı hiç unutmuyorum. Dar bir koridor etrafında sıra sıra dizili evler, avlunun içinde bir tulumba, kapı önlerinde oturmuş çiğdem çitleten kadınlar, ortalıkta koşuşturan çocuklar, iplere dizili çamaşırlar görmüştüm. Aile evinin ne olduğunu ilk kez o zaman keşfetmiştim. O dönem için bu mekânlara girip fotoğraf çekmek cesaretini bulamadım kendimde. Sanırım böyle bir hayatı fotoğraflamak için hazır da hissetmiyordum kendimi. Aile evlerinin cümle kapıları genellikle kapalı olurdu ve dışarıdan baktığınızda içerideki yaşamı göremezdiniz. Yabancıysanız sizi zaten içeriye de almazlardı. Ama bu çok güzel ve çok özel bir konuydu. Ben bu konuyu anlatmak için yola çıkmaya karar verdim

A.G. Kortejolar özelinde fotoğraf çekmeden önce yaptığınız araştırmalar hakkında neler söylemek istersiniz?

B.Ü.
2008 yılında çalıştığım iş yerinden emekli olunca yıllardır çekmek için sabırsızlıkla beklediğim bu konuyu çalışmaya başladım. Kendimi bu konuyu anlatmaya adadım da diyebilirim. Neydi Aile Evi denilen İzmir'in simgesi olmuş bu yaşam alanlarının özelliği? Önce belgeler toplamaya, kitaplar araştırmaya koyuldum. Bu konuyu daha önce çalışan işleyen var mıydı diye araştırdığımda karşıma ilk önce Tarık Dursun K' nın Karataş'ta ki bir aile evinde geçen hayatı anlatan "Rıza Bey Aile Evi" kitabı çıktı. Bir çırpıda okudum ve işte burada kortejoların kökenini öğrendim. Aile evleri diye biliniyordu İzmir'de. Kökenlerinin Safarad Yahudilerine kadar gittiğini ilk kez öğrendiğimde dünyam ve bakış açım birden değişmeye başladı. İşin rengi de işte o zaman değişti ve konu; anlam ve derinlik kazandı. Reşat Karakuyu'nun bir dönemin Kemeraltısı'nın arka sokaklarındaki Yahudi yerleşimlerindeki gündelik hayatı anlattığı "Kahraman Sokağı Sakinleri" ve "Çopur Hasibe" isimli kitaplarını keşfettim. Reşat Bey'le tanıştım ve birlikte kitabında anlattığı hikayelere ve o insanların yaşadığı sokaklara doğru nostaljik bir yolculuğa çıktık. Bir dönem İzmirlilerin gönlünde taht kurmuş Doktor İsrail Bey'in evini gösterdi bana; sokaktaki yaşlılar hala bu insanın iyiliklerini unutamamıştı. Birçok kortejoyu yerinde bulamadık, sokak aralarında gözü yaşlı yolculuğumuz sırasında bu insanların yaşam alanları hakkında da bilgi sahibi oluyordum. Tarık Bey bana gençlik yıllarındaki Yahudi sevgilisi Coya'nın hikâyesini anlattı. Onu ne kadar çok sevdiğini, kordon gezintilerini, körfez vapurlarındaki kaçamaklarını… Madam Coya'nın hikâyesi beni çok etkilemiştir. İsrail devleti kurulduktan sonra Coya İsrail'e gidiyor ve bu aşk yarım kalıyor. Tarık Dursun K. hep Coya'nın ardından İsrail'e gitmek istemiş ama bu hayalini bir türlü gerçekleştirememiş. Tarık Bey'in kitaplarının satır aralarında Coya ile yaşadıkları büyük aşk anlatılır.

Eskiye ait çok ta fazla belge bulamadım başlarda. Eski bir kortejo fotoğrafı aradım ama bulamadım. O dönemler hakkında yazılanlar çok kısıtlıydı ve benim istediğim hiçbir şey yoktu aralarında. Sonra ben kendi öykümü fotoğrafla anlatmaya karar verdim. O

günleri hatırlayan canlı tanıklarla görüşerek hatıralarını dinledim. Kortejoların nerelerde olduğunu sokak sokak arayıp buldum. Kemeraltı'nın en eski esnaflarından Alberto Bey'le tanıştım kendisi bana neredeyse İzmir'in tarihini anlattı ve benim ufkum onun anlattıklarından sonra daha da genişledi. Eski Juderia bölgesini, kortejoları, tütün mağazalarını, menzilhaneleri, sinagogları tek tek yerinde gösterdi. Alberto Bey'in babasının da Tilkilikte Bazbana adında bir kortejosu varmış bana o kortejonun yerini gösterdi. Daha pek çok bilmediğim mekânları gösterdi. Fimler seyrettim, kitaplar okudum, safarad müzikleri dinledim, *boyozun yanına İzmir gevreğini katık edip düştüm yollara*. Bir zamanlar Yahudihane olarak kullanılan ancak günümüzde otele dönüştürülen bekli de kortejo mimarisini günümüze kadar özgün biçimde korumuş en güzel mekânlardan biri olan Manisa Akhisar Oteli'nin sahibiyle görüştüm. Kendisine ne yapmak istediğimi anlattım. Bana güvendi ve otelin içinde çalışmama izin verdi. Mekân, kafamın içinde yarattığım dünyayla ve anlatmak istediğim hikâyeyle birebir örtüşüyordu. Avlu, aynı geçmişteki gibiydi, ortasında bir tulumba vardı. Otelin su ihtiyacı bu kuyudan karşılanıyordu. Alt katta tek göz odalar, üst katta bir balkon ve yine tek tek odalar, avlunun karşısında bir çamaşırhane, tuvaletler, banyo, lavabo ortak olarak kullanılıyordu. Odalarda kalanların çoğu on yıldır, beş yıldır, iki yıldır bu odaları evi gibi kullanıyordu. Tek eksik olan Museviler yoktu onların yerine yine hayatın sillesini yemiş, her şeye boş vermiş, yalnızlar, kimsesizler, yaşamdan ümidini kesmiş insanlar kalıyordu. Museviler yoktu ama ruhları hala avlunun etrafındaydı, içindeydi, odalarda dolaşıyordu. Altı ay burada yaşayan insanların arasında yaşadım. Onları yakından tanıdıkça bu insanların dünyaları da benim dünyam olmaya başladı. Dünyalarını bana açmaları, odalarına girmeme izin vermeleri bir ayrıcalık ve onurdu benim için. Birbirimize güvendik. Karşılıklı sevgi saygı çerçevesinde bu insanları belgelemeye başladım. Uzun süre onların arasında kaldığım için bir süre sonra beni unutuyorlardı, fotoğraf makineme alıştıkları için onların en doğal hallerini fotoğraflayabiliyordum. Hepsinin ayrı öyküsü vardı. Sanki Tarık Dursun K.'nın kitabındaki karakterler canlı olarak karşımdaydı. Pavyon Kamil, Mercedes Ali, Ayşe Teyze, İkbal Hanım,

Mejestik Serap, Arap Necmi, İbo, Kâtip Mahmut Amca, Aşçı Hasan ve diğerleri.

Hepsinin hikâyesi birbirine benziyordu, kelimenin tam anlamıyla hayatın sillesini yiyen bu insanlar, genç, yaşlı, kadın, erkek, aynı avlunun içinde, aynı kaderi paylaşarak hayata tutunmaya çalışıyorlardı. Kaderleri gibi kullandıkları mekânlarda ortak olan bu insanların hayatları, aslında yarın neler yaşayabileceğimizin bir göstergesiydi. Bu insanlarla fotoğraf çekimleri sırasında birlikte aynı kaptan yemek yedik, birlikte kahvaltı yaptık, birlikte sevindik, birlikte üzüldük.

Bu mekândan sonra farklı kortejolarda kalan FikriyeTeyze, Suna Hanım, Türkölmez Ailesi ve diğer aile evi sakinlerini fotoğrafladım. Kedi motifi hep öndeydi. Yalnızlıklarını gideren tek unsur kedilerdi. Bu motif fotoğraflarımda da görülmektedir. Ben birazda kedilerin gözüyle bakmaya çalıştım. Onlar gibi yanlarına sokulup çoğu zamanda kedilerin seviyesinden çekmeye çalıştım. Karşılık beklemeden.

A.G. Bu çalışmayı gerçekleştirmedeki hedefleriniz nelerdi?

B.Ü.

Uzunca bir dönem İzmir'deki sosyal yaşantı içinde önemli yer tutan aile evleri geleneğinin zaman içinde tamamen unutulması ve anılarımızı derin dehlizlerine çekilmesi beni hem şaşırttı hem de çok üzdü. Böyle bir gelenek böyle bir kültürel mirası dünyanın neresine giderseniz gidin artık bulamazsınız. Bugün bu zenginliğin kıymetini ve değerini bilmiyor İzmirliler. Bugün İspanyada Juderialar kültürün, sanatın, turizmin en yoğun yaşandığı mekânlar olmuş. İzmir de bu şansı değerlendirebilir diye düşünüyorum. Bu evlerin günümüzdeki durumları kelimenin tam anlamıyla içler acısı. Burada yaşamlarını sürdürmeye çalışan insanların hiçbir şeyleri kalmamış ellerinde, her şeylerini yitirmişler, ailelerini, evlerini, çocuklarını, tüm varlıkları yitirmişler diyelim. Ama mutlular çünkü kaybedecek hiç bir şeyleri yok ellerinde. Gidecek yerleri de yok, sığındıkları tek yer işte bu eski Yahudi evleri! İzmirliler olarak bu mekânlarda yaşayan insanlara sırt dönüşümüz, onları görmezden gelişimiz aslında sadece yoksulluğa yönelik bir umursamazlık değil; ortak yaşamaya ve çok renkliliğe dair de bir "hafıza kaybı" bana göre. Böyle bir unutma aslında bütün insanlığın kendisiyle yüzleşmesi ve hepimizin yoksullaşması değil mi? İnsanlar günümüzde her şeyi elde ediyor artık paranın gücüyle. Rezidanslarda, Towerslar da, güvenlik kameralı evlerinde oturuyorlar! Huzur içindeler mi acaba! Mutlular mı? Yanlarında kimseyi bulabiliyorlar mı bir dertleri olduğunda? Bu nedenle aile evleri bana göre çok önemli. Unuttuğumuz en temel insani değerleri tekrar hatırlamamız için önemli. Nedir onlar? En önemlisi insanlığımız. Biz insanlığımızı unuttuk. Sevgiyi, arkadaşlığı, dostluğu, paylaşmayı, kardeşliğimizi, bir lokma ekmeyi ikiye bölmeyi unuttuk. Sanırım Aile Evleri'ni yitirdiğimiz süreçte aile olmanın güzelliğini de unutmaya başladık.

Bazı sevindirici olaylar da yok değil. Örneğin Anafartalar Caddesinde bir dönemler Yahudihane olarak kullanılmış Saray Oteli iki yıl önce el değiştirip yeniden modern bir otel haline getirildi. Otelin yeni sahibi oranın tarihini yeni öğrendi ve kıymetlendi otel. Ben eski halini çok iyi biliyorum. Büyüleyici bir mekân... Cevahirci Han var Doktor Fikret Cevahirci'nin mülkiyetinde eski adı Paşayakov Yahudihanesi. Muhteşem bir mekân anılarına sahip çıktıkları için mekânı korumuşlar. Tam anlamıyla orijinal bir Yahudihane mimarisi. Sağlam olarak duruyor. Yahudiler gittikten sonra romanlar yerleşmiş önce sonra onlar yapamamışlar uzun süre ayakkabıcılar çalışmış. Işıkkent'te ayakkabıcılar sitesi yapılınca onlarda burayı terk etmiş şimdi tek tük tekstil atölyeleri mevcut. Fikret Bey'in anlattıklarını dinlemeniz lazım. Film gibi anılar bunlar. Lüks hamamın arasında 941 ve 942 sokağın içinde yine koruma altına alınması gereken üç adet kortejo var bunlar geleneksel Yahudi Evleri hakkında çok önemli ipuçları veriyor. Ama sahipsiz ve bakımsız haldeler. İkiçeşmelik'te hala içinde insanların yaşadığı üç adet aile evi var. Hiç bir şey değişmemiş yaşantı hep aynı. Kemeraltı'nın arkasında terk edilmiş yerler var. Karataştakiler ne yazık ki apartmanlara teslim olmuş.

A.G. Anlatmak istediğiniz konu, insanların yaşamı ile ilintili. Fotoğraf çekmeye başladığınızda nasıl iletişim kuruyorsunuz?

B.Ü.

İnsanların hayatlarına girebilmek büyük bir ayrıcalık ve onur… Bu insanı alçakgönüllü kılıyor. Benim fotoğraflarımı diğerlerinden ayıran şey saygıdır. Saygınız olmadığı sürece doğru düzgün iş çıkaramazsınız. Eğer içtenseniz o zaman insanlar size güvenirler ve çalışmak isterler. Fotoğrafı eğer yürekten gelmeden çekiyorsanız hiç bir şey ifade etmez. Yürek yoksa fotoğraf ne işe yarar ki! Robert Capa "temel olarak bir yabacısınız siz, eğer duygusal bir bağ kurabilirseniz karşılığını fazlasıyla alırsınız" der. Onun şu meşhur sözünü fotoğraf çekerken ilke edinmişimdir: "Eğer fotoğraflarınız güzel değilse yeteri kadar yakınlaşamamışsınızdır." Fiziksel değil duygusal yakınlıktan söz eder Capa. Hiçbir zaman "öylesine" fotoğraf çekmek gibi amacım olmamıştır. Hayat ve insan her zaman önceliğim olmuştur.

A.G. Belgesel Fotoğrafçılık nasıl kurgulanır sizce?

B.Ü.

Magnum İstanbul sergisi sırasında Ara Güler Nikos Economopulos ile katıldığı bir televizyon programında spikerin sorduğu "Bundan sonra İstanbul'a dair bir projeniz var mı" sorusuna "Ben anlamam proceden mıroceden" diye cevap vermişti. Usta Henri Cartier Bresson'a fotoğraf nedir diye sorduklarında o bir tek şey söyler. "Fotoğraf geometridir." Sanırım ben de proje mantığından pek hoşlanmıyorum. Fotoğrafın bir matematik hesabı olmadığına inanıyorum. Bir şeyi alt alta ya da yan yana topladığınızda, onu çarpıp böldüğünüzde rakamlar çıkıyor ortaya, ben ise oldum olası matematik hesabından hoşlanmadım. Çünkü belgesel fotoğraf hesaba kitaba gelmeyen bir şeydir. Tıpkı aşk gibi… İçinden geldiği gibi çekersin-yaşarsın hesapsız kitapsız, karşılık beklemeden. Günümüzde her şey parayla ölçülür oldu. Proje dediğiniz şeyin bir maliyeti oluyor. Son dönemlerde neredeyse projesiz iş yapılmaz oldu. Beni kısıtlayan ve özgürlüğümü elimden alan işlerden hoşlanmıyorum. İçimden geldiği gibi, nasıl hissediyorsam öyle fotoğraf çekmeyi seviyorum. İnsan her zaman samimi ve içten olmak zorunda… Bu özgürlüğü yakaladıktan sonra vizörden baktığım anda kendimi hep bir öykünün içinde buluyorum. Konunun bir parçası oluyorum ve işlenen konu tüm içtenliği ve çıplaklığıyla ortaya çıkıyor.

A.G. Kortejo yaşamı tarihin ve hatta günümüzün bir yaşam kesiti. Nasıl yaşatılmalı sizce?

B.Ü.

Bir şeyleri geriye döndürmemiz artık mümkün değil. Bu mekânlar o dönemlerdeki insanlarıyla güzeldi. Bu güzel insanlar maalesef beyaz atlarına binip bu şehirden gittiler. Bizim yapacağımız bu atıl durumdaki mekânlara şimdi nasıl hayat verebiliriz? Öncelik içinde yaşayan insanların yaşamlarını gözeterek yapılacak düzenlemeler olmalı bence. Söyleşimizin başında da değindiğim gibi bu günkü sahipleri için o mekânlar, bir sığınak. Onların hep birlikte sürdürdükleri bu yaşam, hayata tutunabildikleri tek yol. Atıl kalmış ve yaşamayan mekânlar için başından beri önerdiğim projeyi İstanbul'da ÇAKUV adı verilen Kanserli Çocuklara Umut Vakfı "Yeni Aile Evi" projesi adıyla çok da güzel yaşama geçirmiş. "Aile Evi" yeterli maddi koşulları olmayan kanserli çocuk ve ailelerine tedavi sırasında konaklama, mutfak ve banyo hizmeti sağlamayı hedefliyor. Kanser hastası çocuklar, hastanede aldığı tedavi sırasında baba veya annenin hastane bahçesinde, bekleme bankosunda, kalorifer peteği yanında geceyi geçirmesi bu projeyle artık son buluyor. Sıcak bir çorba, yalnızca bir duş ve beş altı saatlik uyku özlemi lüks olmaktan çıkarak Aile Evi tarafından sağlanıyor. Vakıf bu amaçla Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin hemen yakınlarındaki bir sokakta üzerinde eski bir bina olan arsa almış. "Aile Evi" projesi Yüksek Mimar Naim Arnas tarafından gönüllü olarak hazırlanmış. Ben bu projeyi çok önemsiyorum. İzmir Büyükşehir Belediyesi tıpkı bu sosyal sorumluluk projesinde olduğu gibi atıl vaziyetteki bir Aile Evini alıp aynı ya da farklı sosyal gereksinimlere uygun işlevde hizmet veren bir mekâna dönüştürebilir. Kemeraltı'nda eski Azizler ve Kahraman sokağında eski ayakkabıcıların boşalttığı pek çok aile evi ve iş hanları var. Buralar öğrenci yurtlarına dönüştürülebilir. Mezarlıkbaşı'nda 940, 941 sokakta bulunan bir kortejo kamulaştırılıp Safarad müzesine dönüştürülebilir. . İzmir'de "Juderia" denilen Yahudi yerleşimi havralarıyla, kortejolarıyla bir açıkhava müzesi olma potansiyelini taşıyor ancak bu potansiyeli değerlendirmek konusunda somut projeler geliştirilemiyor. İzmir'in (başta sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim ve Sefarad cemaati olmak üzere) bir Sefarad Müzesi için İstanbul ve Selanik'in müze deneyiminden yararlanmaya ihtiyacı var. Öte yandan İzmir, Sefarad kültürel mirasını bir müze çatısına kavuşturamamış olmasına rağmen, bu mirasın kimi öğelerini kent kültürünün bir parçası olarak yaşatıyor. "Juderia"daki kortejoların ayakta kalabilenlerinin bir kaçında hala "kortejo" hayatı sürüyor. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin bu konuya duyarlı olacağı inancını taşıyorum. Eğer hayalini kurduğum bu projelerden biri gerçekleşirse benim çalışmam da amacına ulaşmış olacaktır. Etrafımızdaki savaşlara bakalım ne için bu kavgalar! Ne için bunca gürültü ve kıyamet ne için! Beş yüz yıl boyunca ortak bir avlunun etrafında aynı kaderi paylaşmış bu insanlar (Yahudisi, Müslümanı, Ermenisi, Rumu, Kürdü, Hıristiyanı) İzmir'de birlik ve beraberlik içinde kardeşhane şeklinde yaşayabilmişse geriye dönüp aile evlerindeki yaşamları yeniden keşfetmemiz ve sorgulamamız gerekiyor. Bu insanları birbirine bağlayan ortak payda neydi? Bunu görmek gerekiyor. Bunu yeniden keşfedersek eğer, pek çok sorunu ve düşmanlıkları da ortadan kaldırabiliriz ve birbirimizi daha iyi anlayabiliriz diye düşünüyorum.

A.G. Birol Bey çok teşekkürler.

Katkı Ödülü

2010 Kent Gözlemcileri

Basmane Günleri Başvuru Öyküsü

Basmane, Roma, Bizans ve Osmanlı döneminden kalma eserlere ev sahipliği yapmış tarihi bir semtimizdir. Bölgede bulunan kültür varlıklarını korumak kent insanına tanıtmak amacıyla 13-21 Mayıs 2010 tarihleri arasında, "Tarih, Kültür, Sanat ve Arkeoloji", başlığı adı altında "Basmane Günleri" gerçekleştirilmiştir. Basmane Garı, Basmane semt evi ve Altınpark arkeolojik kazı alanı ve tarihi Anafartalar Caddesi'nde gerçekleştirilen panellere ve sanat etkinliklerine aşağıdaki konusunda uzman sanat ve kültür insanları katılmıştır. Tarihinde ilk kez gerçekleştirilen Basmane Günlerinin projelendirilip planlanması, panelistlerin ve sanatçıların seçilmesi, konu başlıkları, etnografik eserlerin düzenlenmesi, görev dağılımı, etkinliklerin yapılacağı mekânlarla ilgili izinler Kent Gözlemcisi Orhan Beşikçi ve Kemal Ustaoğlu tarafından yürütülmüştür.

Basmane Günleri Etkinlikleri
Paneller

Bir Kent Tarihi Dokusunu Nasıl Koruyabilir
Konuşmacılar: Prof. Dr. Cengiz Bektaş, Oktay Ekinci, Mimar Kıvılcım Keskiner, Konak Belediye Başkanı Hakan Tartan. Moderatör: Nedim Atilla

Kültürel Mirasın Korunması Tarihsel kimliğin sürdürülmesi. Metropoliten Planlamada Koruma
Konuşmacılar: TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şube Başkanı Hasan Topal, APİKAM Müdürü . Yrd. Doç.Dr Oktay Gökdemir, Prof. Dr. Tayfun Taner.
Moderatör: Eski Konak Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ.

Kent İçersindeki Ören Yerlerinin Önemi
Konuşmacılar: Prof. Numan Tuna, Yrd. Doç Dr. Akın Ersoy, Mimar Mihriban Yanık, Tuncay Karçorlu, Yönlendirici: Yaşar Ürük.

Fotoğraf: APIKAM Arşivi

Basmane Sohbetleri
Konuşmacılar. Sancar Maruflu, Haluk Işık, Mustafa Olpak, Yaşar Ürük.

Sergiler
Bedriye Gülay Beşikçi *"Benim Güzel Basmanem"* Resim sergisi
Nezaket Tekin *"Basmane Her Daim"* Fotoğraf sergisi
Yaşar Ürük *"Kuşgözüyle Basmane"* Fotoğraf sergisi
Erol Özdayı, "Basmane Sokakları"Fotoğraf sergisi
Yunus Koç,*"Yok olan El Zanaatları"* Fotoğraf sergisi
Zafer Gazi Tunalı *"Basmane Mimarisi"* Fotoğraf sergisi
Eski İzmir evlerinden çıkan etnografik eserler, oyuncak, tekstil, ve müzik aletlerinden oluşan *"Şükrü Uluçtan Koleksiyonu"* sergisi

Performanslar
DEU- GSF öğretim üyesi Yard.Doç.Dr. Zühal Çetin başkanlığında Sinema bölümü öğrencilerinin bölgede çektikleri 20 dakikalık kahvehaneler, oteller, dini mekânlar, mezarlıklar ve Yahudihane (Kortejo) Belgeselleri
Gürol Tonbul, (İzmir Devlet Tiyatrosu sanatçısı yönetmen) Basmane Garı yolcu salonu ve Basmane semt evinde *"Bekleme salonu" "Otel kâtibi"* tiyatro oyunları ve canlı performansları

Fotoğraf: Nezaket Tekin

Fotoğraf: Erol Özdayı

Fotoğraf: Yunus Koç

Resim: Bedriye Gülay Beşikçi

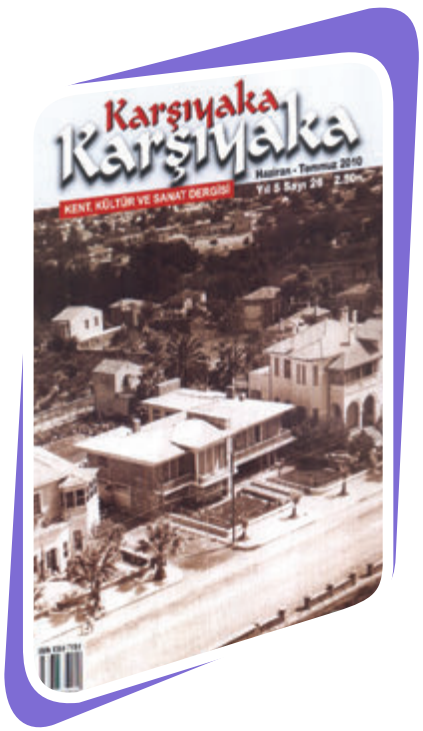
2010 Karşıyaka Karşıyaka
Kent, Kültür ve Sanat Dergisi
Başvuru Öyküsü

İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni: Tufan ATAKİŞİ

2006 yılında yayınlanmaya başlayan dergi, geçmişi bugüne, bu günü geleceğe taşımak" ilkesiyle yola çıkan bir avuç Karşıyakalı tarafından Karşıyaka'nın kent kültürünü yaygınlaştırmayı hedeflemiştir. Dergi, Karşıyaka'nın eğitim kurumlarından spora, sanatçı kimliklerinden sanat etkinliklerine ve anılarına yer veren yazılarla zaman içinde kaybolan tarihi ve kültürel değerleri belgeleyerek belleklerde yaşamasında etkin bir rol üstlenmiştir.

Seçkiler

Karşıyaka Tren İstasyonu ve Tahta iskele (Haziran- Temmuz 2006, Yıl 1, Sayı 2)
Zamanın Sularında Karşıyaka (Haziran- Temmuz 2006, Yıl 1, Sayı 2)
Karşıyaka'ya İsim Verenler Ya da İsimleri Karşıyaka'da Yaşayanlar (Ekim- Kasım 2006, Yıl 1 Sayı 4
Anılardaki Sesleri ve Yüzleriyle Şaheste Sokağı I (Şubat-Mart 2007, Yıl 1 Sayı 6)
Karşıyaka Eski Bir AB Şehridir (Aralık- Ocak 2007, Yıl 1, Sayı 5)
Sanatın Aydınlattığı Spor (Ağustos-Eylül 2009, Yıl 4 Sayı 21)
Karşıyaka Eski İzmir'den Eskidir (Nisan- Mayıs 2008, Yıl 3, Sayı 13)
Karşıyaka'da İlk Eğitim ve Öğretim Kurumları XXV (Nisan- Mayıs 2010 Yıl 5, Sayı 25)
Kordelio'dan Karşıyaka'ya IV (Şubat- Mart 2010, Yıl 4, Sayı 24)
Zamanda Kokuları Solumak (Haziran-Temmuz2010 Yıl 5, Sayı 26)

Karşıyaka ve Müzik I

Lir ustası, Milet tiyatrosunda konser verinken şehrin kampanaları çalmaya başlayınca bütün tiyatro boşalıvermiş, yalnızca bir ihtiyar kalmış dinleyici. Antik Milet'te balıkçılar balıklan dönerken kampana çalınırmış ve halk, balıkçıları karşılamaya koşarmış. Miletliler öyle balıkçı bir halktı diye bilinirler. Rivayet o ya, lir ustası konserini bitirip ihtiyarın yanına gider ve "Sizi kutlarım. Milet'te sanata tek değer veren sizmişsiniz" der. İhtiyar, kulağını tutarak "Efendiiim?" der. Sanatçı, biraz daha sesini yükselterek."Kampanalar çalınca herkes balıkçılara koştu da bir tek siz beni dinlediniz, kutlarım" deyince, "Nee? Balıkçılar döndü mü?" diyerek kulağı ağır işiten ihtiyar, limana doğru koşmaya başlar. Hayır. Karşıyakalılar böyle değildi. Balık avlamayı da sever, balıkçıları da severlerdi ama. Fuar zamanı, açık hava gazinolarındaki Zeki Müren, Müzeyyen Senar, Behiye Aksoy konserlerine akın akın koşarlardı. Bir kentin kültürünü ölçmek sanata verdiği değeri tahlil etmekle başlar. Sanatın önemli öğelerinden biri de müziktir. İşle ben de bu nedenle. Karşıyaka sevdamı anlatmak için, yılları bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçirip, o filmin müziklerini dinlemeye başladım; 1950 öncelerinden çocukluğumuza miras kalan Atatürk'ün en sevdiği Selanik türküleri, milli marşlarımız ve folklorik müziğimiz değildi sadece, Gramofon ve taş plaklarda Münir Nurettin Selçuk "Bendim geçen ey sevgili sandalla denizden" şarkısını terennüm ederken, Karşıyaka yalısından sandallar geçiyordu Yahya Kemal'e inat. Cumbalı evlerin bahçelerinde kanaryalara inat bülbüller öterken. Safiye Ayla'nın sesi yükseliyordu, "Çile bülbülüm, çile !". Koca gövdeli, iri tuşlu, büyük yuvarlak düğmeli radyoların başında, sanki 1945'de II. Dünya Savaşının bittiğini duymak için bekler gibi, Zeki Müren'i bekliyorduk; "Şarap mahzende yıllanır. Aşkın kalbimde yıllanıyor İkisini bir anda içtim. İnan içim yanıyor "... Hanımlar için müzik farklıydı sanırım. Bugün Öğretmenler Lokali olan Halk Eğitim Evi'nin salonu düğünlere kiraya verilirdi. Kimbilir kaç çiftin ilk düğün dansı "La Compersita" olmuştur. Bu salondan kadırımlara, oradan ta eski vapur iskelesine doğru tango sesleri yayılırdı ; "Kemanımla sana bir ses verebilseydim eğer. Bu sesimle sana ersem bana dünyaya değer" ya da "Papatya gibisin, beyaz ve ince...".Kadınlar da o dönemin güzel müzikleri gibi ince, zarif ve unutulmazdı. Moda takip edilir, şık giyinilir, saçlar bir kadın berberinde özenle yaptırılır, konserlere, tiyatrolara gidilirdi. Rumba, ça-ça, çarlistonu önce kadınlar öğrenip erkeklere öğretirlerdi. Latin danslarından Strauss valslerine uzanan geniş bir dans kültürü yelpazesi Karşıyakalı hanımların müzik zevklerini anlatmaya yeter sanırım. Erkekler ise yine de Zeki'den. "Gurbetten gelmişim, yorgunum

hancı; Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş" gibi içli şarkıları severdi."Bende bir resmi var yarısı yırtık, bir de garip sarhoş oldum ben artık"... Henüz Bülent Ersoy yok, Beatles yok. 1960lara uzanamadım bile. Hele o güzelim film müzikleri. Onları da sonra anlatacağım. Ancak, düğünlerin Harmandalısını unuttum sanmayın. Zeybeklerden türkülere " bağlama'nın da (yani saz'ın) Önemli bir yeri vardır Karşıyakalının hayatında, ne de olsa müzik zevki Anadolu ezgileriyle başlar Karşıyaka'da. Bağlamada mı, kanunda mı yoksa piyanoda mı aramak gerekir Karşıyakalının bam telini, bilemiyorum. Sanırım, bu kültürü anlatmak için 1950' leri böyle özetlemek gerekir. (Devam Edecek}

Haluk Bener
Karşıyaka Karşıyaka Kent, Kültür ve Sanat Dergisi, Yıl 1, Sayı 4
Ekim-Kasım 2006

İplikçizade Köşkü, Atatürk ve Kral Konstantin

Karşıyaka'yı farklı kılan unsurların başında Latife Hanım Köşkü ve Zübeyde Hanım kabri gelmekledir. Öte yandan Karşıyaka'da bulunan İplikçizade Köşkü de Türkiye tarihini doğrudan ilgilendiren büyük bir özelliğe sahiptir. Bir yıl arayla, Yunan Kralı I. Konstantin ve Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal'e ev sahipliği yapmıştır. I. İnönü yenilgisinden sonra Yunan askerine moral vermek için Konstantin, ikinci krallık döneminde; prensleriyle beraber 12 Haziran 1921 tarihinde İzmir'e gelir ve: "Askerler! Vatanın sesi beni yeniden sizin komutanınız olmaya çağırdı. Elen ülküsü İçin çarpışıyoruz. İleri "der. Kendisine İzmir'de Rumların en yoğun bulundukları bölge olan Karşıyaka yalısında bulunan bir köşk ayrılmıştır. İplikçizade ailesine ait bu binaya geldiğinde, Rumlar girişe bir bayrak sererler. Konstantin hiç duraksamadan bayrağı çiğner ve köşke girer. Kral Konstantin 7 Temmuzda cepheye gider ve 15 Ağustos'ta kesin emrini verir: "Ankara'ya doğru!". 23 Ağustos 1921 de 22 gün sürecek Sakarya Muharebesi başlar. 17 Eylül'de Yunan ordusu yenilerek geri çekilmeye başlar. Gazi Mustafa Kemal 10 Eylül 1922 gününü Karşıyaka'da İplikçizade Köşkü'nde geçirmiştir. Bu eve girişte yere serili yunan bayrağını kaldırtmış ve "Bir millet istiklalinin timsali olan bayrak çiğnenemez" sözünü burada söylemiştir.

Tufan Atakişi
Karşıyaka Karşıyaka Kent, Kültür ve Sanat Dergisi, Yıl 3 , Sayı 17
Aralık-Ocak 2009

Fotoğraf: Adil Akçamlı Arşivi (alt)

Katkı Ödülü

2010 Torbalı Kız Teknik ve Meslek Lisesi

Öğrenci Gözüyle Metropolis

Başvuru Öyküsü

Öğrenci Gözüyle Metropolis fotoğraf sergisi ile...

Torbalı Kız Teknik ve Meslek Lisesi Grafik ve Fotoğrafçılık alanında eğitim gören 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin hazırladığı bir fotoğraf projesidir. Torbalı Kaymakamlığı, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğrafçılık Bölümü ve İzmir Fotoğrafçılar Derneği'nin destek verdiği bu proje "Öğrenci Gözüyle Metropolis" ana başlığıyla Metropolis Antik Kenti'ni tanımayı ve tanıtmayı hedeflemiştir. Proje sonunda fotoğraflar, sergi haline getirilmiştir.

Bu çalışma; coğrafyamızdaki kültürel ve tarihsel değerlerimizin varlığına dikkat çekmek, bu değerlere sahip çıkmak ve en iyi şekilde tanıtmak, Metropolis Antik Kenti'nin daha geniş kitlelere duyurulması, tanıtım sektöründe yer alacak öğrencilerin tarihsel, kültürel mirasa ilişkin duyarlılık geliştirmelerinin sağlanması gibi bir dizi amaca hizmet etmiştir.

Fotoğraf: Metropolis Kazı Evi Arşivi

Şehit Fethibey İlköğretimOkulu

Konak Basmane Çevresindeki Tarihi Mekanlar

Başvuru Öyküsü

Konak Basmane Çevresindeki Tarihi Mekanlar öğrenci çalışması ile...

Konak Şehit Fethibey İlköğretim Okulu 6,7,8 sınıf öğrencilerinin altı ay boyunca Basmane ve çevresindeki tüm tarihi mekanları ve eserleri inceleyerek şiir, resim, kompozisyon üretimleri ile tarihi çevrelerini tanıtmışlardır. Gerçekleştirdikleri çalışmaları bir sonuç ürün olarak sunmuşlar ve böylece yaşadıkları çevrenin tarihi dokusunu hissederek koruma bilinci kazanmışlardır.

Tarihe Saygı

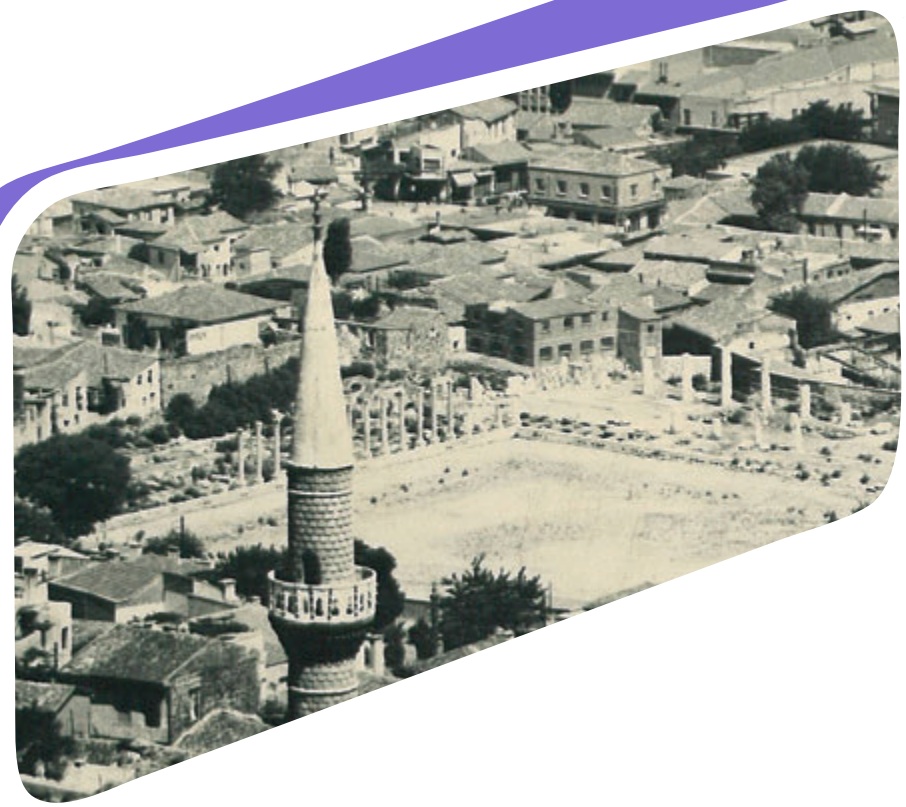
Dedenden bir ışıktır tarih
Yatanı, atanı ondan öğrendin.
Eğer bilmeseydin
Daha ne hatalar yapardın.

Ondan öğrendin
Dostu, düşmanı
Eğriyi, doğruyu
Ondan öğrendin.

Tarih zaman, tarih fikir, tarih iz
Tarihini bilmeyen
Verimsiz bir filiz.

İyi öğren,
İyi öğret ve düşün,
Gördüğün taş, toprak ve yapı
Bir izdir belki de sana emanet
Belki de tarihe açılan bir kapı
Bir taştır, bir çömlekte ve bir avluda
O yüzden tarihe saygı
O yüzden tarihi unutmamalı

Bilge Tekin, Şehit Fethibey İlk Öğretim Okulu öğrencisi

2010 Özel Yöneliş İlköğretim Okulu Geçmişten Günümüze Levantenler

Başvuru Öyküsü

Özel Yöneliş İlköğretim Okulu Kent Karıncaları
Geçmişten Günümüze Levantenler öğrenci projesi ile...

Yöneliş Koleji Kent Karıncaları; 2009-2010 Eğitim Öğrenim yılında "*Levantenleri ve Levanten yapıları yeteri kadar tanıyor muyuz*?" sorusunu ele alan bir proje başlatmışlar ve bu çalışma ile geçmişte İzmir de yaşamış Levantenleri araştırarak, mimari ve kültürel faaliyetleri öğrenmeyi amaçlamışlardır. Karıncalar, farklı uluslardan olmalarına rağmen uzun yıllar boyunca aynı toprak parçası üzerinde yaşayan ve kendilerini ''Hıristiyan Türk'' olarak tanımlayan bu kişilerin kültürel ve tarihi zenginliklerini ve onların İzmir'deki yaşam serüvenlerini keşfetmişlerdir.

Katkı Ödülü

2010 Yaratıcı Çocuklar Derneği Tarihi Yaşıyorum

Başvuru Öyküsü

Yaratıcı Çocuklar Derneği
Tarihi Yaşıyorum öğrenci çalışması ile...

İzmir'in merkezdeki en eski yerleşim alanı olan günümüzden 8500 yıl öncesine giden Yeşilova Höyüğü'ndeki neolitik dönem kültürünü yaşayarak öğrenmek için yüzey toprağının yaklaşık dört metre altında kalan ve bu yerleşim alanında öğretmenler ve öğrencileriyle birlikte o dönemlerin köyünde, o dönemin insanlarının giysileriyle zaman yolculuğuna çıkmışlardır. Dönemin yeme içme alışkanlıkları, avlanma kültürü ve üretim biçimlerini kullanarak, zamanı o dönemde durdurmuşlar, neolitik kültürü düşleyerek ve oynayarak tanımışlardır. Böylece günümüzde küçük yaşta en etkin öğrenme biçimi olan yaşayarak öğrenme modeli ile kültür ve tarih bilinci oluşturmaya, geliştirmeye çalışmışlardır.

Öğrenciler yaşadıkları bu tarih yolculuğu sonucunda yaptıkları ürünleri Havagazı Fabrikası'nda sergileyerek Neolitik yaşamı ve Yeşilova Höyüğü'nü İzmir'e tanıtmıştır.

2010

Buca Işılay Saygın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi

Tarihe Dokunan Eller

Başvuru Öyküsü

Katkı Ödülü

Buca Işılay Saygın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Tarihe Dokunan Eller Projesi ile...

Işılay Saygın Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Resim Bölümünün 15 öğrencisi, kent içerisinde seçtikleri bir tarihsel/kültürel mekânı araştırıp fotoğraflamışlar ve grup olarak müzik bölümü öğrencilerinin enstrümanları eşliğinde İzmir'in simgesi Konak Meydanında canlı performans sergileyerek halkla iç içe bu tarihsel mekânları resmetmişlerdir. Öğrenciler, Konak Meydanı'nda, Büyükşehir Belediye Binası'nın hemen önünde, çevreden geçen insanların meraklı bakışları altında ve müzik bölümünden bir grup öğrencinin çaldığı ezgiler eşliğinde performans sergileyerek kentimizin tarihsel mekânlarını resmederek; tarihi sanatla, sanatı halkla buluşturmuşlardır. Projenin uygulama aşamasının basında da yer alması öğrencilerin ve velilerin projeye olan inancını artırmıştır. Ayrıca öğrencilerin performans sırasında ürettiği resimler, tanıtım videosu eşliğinde 2010-2011 Öğretim Yılı başında okulun resim galerisinde sergilenmiş ve bu sayede okul bünyesindeki diğer öğrencilerin de kent ve kültürel değerlere ilişkin bilinçlenmeleri sağlanmıştır. Proje üzerinden 8 dakikalık tanıtım klibi hazırlanmıştır.

Katkı Ödülü

Bir Avlu Bir Kent 2010

Başvuru Öyküsü

Yönetmen: Canan Altınbulak
Senaryo: Canan Altınbulak
Görüntü Yönetmeni: Serhat Koca, Hüdai Ateş
Yardımcı Yönetmen: Abdullah Akçay
Kurgu: Serhat Koca, Selahattin Ceylan
Müzik: Serdar Öztop-Sükut/Pelikan Müzik
Danışman: Prof. Dr. Aytekin Can
Yapımcı: Selçuk Üniversitesi

İzmir'in giderek yok olan tarihi "aile evi" yapı tipini belgeliyor, kullanımına yönelik bilgiler sunuyor ve günümüzde yapıda yaşam süren insanların yaşamını her yönüyle sergiliyor. Yönetmeninin "İzmir'in Mezarlıkbaşı semtinde tarihi bir yapı olan Akhisar Otel ve sakinlerinin günlük hayatlarıyla izliyoruz. Sadece erkeklerin kaldığı, o otelin limon ağaçlı avlusu etrafındaki odaları ve bu odalardaki tek kişilik yaşamları kent hayatına tezat oluşturacak hikâyeleriyle anlatılıyor. Kent yaşamı derken kentten parçalar değil o oteli ve odaları izole yaşamlarıyla bir kent gibi yapan karakterlerin samimi öyküleri var elimizde" ifadeleriyle tanıtılan belgesel film; 2011 TRT Belgesel Ödülleri Yarışması'nda finalist olmuştur. Uluslararası Öğrenci Film Festivali'nde Süha Arın Özel Ödülü'nün ve Erciyes Üniversitesi Öğrenci Film Yarışması'nda üçüncülük ödülünün, Uluslararası Safranbolu Altın Safran Film Festivali'nin üçüncülük ödülünün, 18. Adana Altın Koza Film Festivali En İyi Belgesel Film ödülünün sahibidir. Film, aynı zamanda IV. Uluslar arası Mimarlık ve Kent Filmleri Festivali finalistidir.

Gelecekte Akhisar Oteli'nin konukları bu günkünden farklı olacak... Zamanın aile evi, şimdilerde ise otel olan kortejaların ayakta duran son örneklerinden Akhisar Otel ve yaşayanları; küçük odalarında saklı gizli kaderleriyle bu tarihi serüvenin son basamağındalar.

Dip dibe küçük odaların pencerelerin uzun koridorlara açıldığı bu iki katlı otelin uzun yıllardır kalanları olduğu gibi, bir süreliğine bu odalara yerleşen geçici işler yapan sakinleri de var. Kent yaşamının mahallelerinde göremeyeceğimiz bu mimari ve yaşama şekli, zorlukları içinde ne kadar barındırsa da kalanları tarafından bilinçli tercih edilmiş bir sisteme sahip.

Bir bavulla çıkılan her yolculuk, bir tatilin başlangıcı olmayabilir, yeni tek kişilik bir yaşama bizlere adım attıran bazen terk etme, bazen terk edilmedir. Yalnızlığı tercih etmek yaşamda bir süreç olabilir. Fakat "hiçbir insan ömür boyu bu kadar yalnız kalmayı seçemez" diye düşünürüz. Hareketli ve insan dolu yaşamımızın bir kesitinde onlarla karşılaştığımızda bizim gibi olmayan yaşamlarını kavrayamaz, yadırgar ve hatta o yaşamı sürdürenlere acırız. Gariban, yoksul ve çoğu zamanda serseri olarak gördüğümüz hayatın ve toplumun görünmez yaptığı insanları Akhisar Oteli odalarında, avlusunda ve birbirleriyle sohbetlerinde görebilirsek eğer, yalnız oldukları için orada fakat orada oldukları için de yalnız olmadıklarını fark ederiz.

Neredeyse beş asra yakın tarihiyle günümüzde ayakta durmaya çalışan kortejaların çoğu metruk, yaşanamaz halde. Akhisar Oteli ise içindeki hayatlara ve kısmen de olsa ortak bir yaşama ev sahipliği yapan tek yapı. Otel sahiplerinin yapıyı restore etme fikriyle belki de önümüzdeki birkaç yıl içinde yaşayanlarıyla vedalaşıp, projelerdeki yeni haliyle modern zamanlara ve modern insana hizmet edecek. Akhisar Oteli yeni modern belki de lüks olacak görüntüsüne ne zaman kavuşur bilemiyoruz. Ancak görünen o ki, tek bavullu yaşamların sığınağı olamayacak daha fazla.

Canan Altınbulak

20
11

Başöğretmen Cemal Özkaynak Selçuk Anı Evi

Başvuru Öyküsü

Şükrü Özkaynak

İlk sahibi Ahmet Yayla tarafından 1939 yılında yaptırılan, daha sonra Cemal Özkaynak tarafından satın alınan konut, 2010 yılında Cemal Bey'in oğlu Şükrü Özkaynak tarafından babasına atfedilerek anı evine dönüştürülmüştür.

Cemal Özkaynak (1907- 1994); Selçuk ilçesinin ilk başöğretmenidir. Kırkbeş yıllık öğretmenlik hizmetinin otuz yılını Selçuk'ta geçirmiştir. Şükrü Bey, on yıl boyunca topladığı Selçuk ve Selçuklulara ait fotoğraf arşivini baba evinde sergileyerek yerel bir müze oluşturmuş. Bu davranışıyla hem öğretmen kimliği ile tanınan ve sevilen Cemal Özkaynak'ın adını yaşatmış, hem aile yadigârı evi korumuş hem de Selçuk'un yerel sosyal yaşamının tarihinin belleklerde yaşamasına katkıda bulunmuştur. Sergide Selçuk'ta yaşamış ünlü ya da sıradan insanların fotoğrafları lakaplarıyla birlikte bulmak mümkün. Söz gelimi Turşucu Ali Efendi, Hancı Ali, Dönümcü Recep, Tango Mehmet, ilk Belediye Başkanı Sabri Yayla bu isimlerden bazıları...

Konutun içerisinde fotoğraf arşivinin yanı sıra dönemin mobilyalarını, eski radyoları, bakır el ürünlerini de görmek mümkün.

Katkı Ödülü

2011

Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi

Başvuru Öyküsü

İzmir'in en köklü fotoğraf stüdyolarından biri olan Hamza Rüstem Fotoğrafhanesi'nin yaklaşık 100 yıllık bir geçmişe sahip arşiv ve koleksiyonu, koleksiyondan seçilen cam negatifler, fotoğraflar, antika belgeler, fotoğraf makinaları ve anı eşyaları torunu Mert Rüstem tarafından Karşıyaka Belediyesi'ne bağışlanmış ve Karşıyaka Belediyesi tarafından mevcut bir yapıda sergilenmeye başlamıştır. Karşıyaka Belediyesi bu hizmeti ile Cumhuriyet Tarihini yansıtan sosyal yaşamı, İzmirin geçmiş dönemlere ait panoramalarını; İzmirlilere ait portreleri sergileyerek İzmir kentine ait bellek kayıtlarını somut hale getirmektedir. Fotoğraf Evinde tarihi değere sahip fotoğraf makineleri, alamünit makine, orijinal ve simülatif unsurlarla meydana getirilmiş stüdyo ve karanlık oda mekânları, digital çağda yaşayan günümüz insanı için, klasik/geleneksel fotoğraf kültürünü tanıma ve günümüzün fotoğraf uygulamaları ile karşılaştırma yapma olanağı sağlamaktadır.

Hamza Rüstem Fotoğraf Evinin iç mimari donanımı ve mimari tasarımı Yüksek Mimar Sibel Marmasan, mobil ve taşınır Camera Obscura modellerinin tasarımı ise Ertuğ Balkan tarafından gerçekleştirilmiştir.

Hamza Rüstem Fotoğrafhanesi'nde çekilmiş, cam negatiflerle meydana getirilen üç ışıklı pano, İzmirin 1940-48 yıllarına ait toplumsal yapısını yansıtan Etnografik nitelikli bir panorama sunmaktadır.

Hamza Rüstem Fotoğrafhanesi'nde çekilmiş olan yanısıra Mert Rüstem'in eski fotoğraf kolleksiyonunda yer alan fotoğraflardan seçilerek meydana getirilen portre galerileri aracılığıyla İzmir'in eski sosyal yaşantısına ilişkin bir panorama gözler önüne serilmektedir.

Rahmizade Bahaeddin Bediz'in, Hamza Rüstem'in, herbiri fotoğrafçılıkla meşgul olmuş oğullarının fotoğraflarının, Hamza Rüstem'in bazı özel eşyalarının yeraldığı, Hamza Rüstem Salonu, İzmir'in tarihi kişileri arasında önemli bir yeri olan Fotoğrafçı Hamza Rüstemi daha yakından tanıma olanağı sunmaktadır.

Ayrıca, Hamza Rüstem Fotoğraf Evi'nde mevcut konferans, toplantı olanakları, yerli ve yabancı fotoğraf severlerin, fotoğraf uzmanlarının, sanatçıların diyalogu ve ortak çalışmaları için ideal bir ortam sağlamaktadır.

Fotoğraf: Hamza Rüstem Arşivi

Katkı Ödülü

2011 Mert Rüstem
Söyleşi

Ayşegül Güngören
Girit'den mübadeleyle İzmir'e yerleşen Hamza Rüstem ailesinin fotoğrafçılık öyküsünü sizden kısaca dinleyebilir miyiz?

Mert Rüstem
Hayat bazen sizi bir yerlere götürür, isterseniz tesadüf diye adlandırın, isterseniz şans diye adlandırın. Girit Kandiye'de öğretmen bir babanın oğlu olan Hamza Rüstem, adada yaşanan karışıklıklar nedeniyle göç eden ailesiyle Uşak İline yerleşmiş, babasından aldığı temel eğitimin ardından askeri eğitim için önce Bursa'ya ardından İmparatorluğun (Başkenti) Payitahtı İstanbul'a Askeri Mühendislik eğitimi almaya gitmiştir.Her genç asker gibi o da ülkesinin geleceğinden kaygı duymuş, Jön Türklere katılmıştır.

Arkadaşlarına vatan kahramanı Namık Kemal'in piyesini yazdırırken yakalanmış, hapse atılmış, askeri öğrenci olduğu için idam edilmemiş, İmparatorluğun en uzak köşesi Fizan'a sürgün edilmiştir. Jandarma eşliğinde vapurla yola çıkmıştır. Vapur İzmir Limanı'ndayken ailenin ve devrin ileri gelenlerinin araya girmesiyle Jandarmalar görmezden gelmiş, Hamza Rüstem vapurdan denize atlamıştır. Aşağıda bekleyen kayıkçı, limandan ilk çıkan gemiye Hamza Rüstem'i bindirmiştir. Tesadüfen bu gemi onu Girit'e Kandiye'ye götürmüştür. Ailesinden uzakta yeniden ve hiçbir şeyi olmadan hayatını kazanması gerektiği için, adada bulunan İngiliz Askeri Kampı önünde seyyar satıcılık yapmaya başlamıştır. (yıl 1894) Adanın ilk fotoğrafhanesini kuran Bahaddin Bey de kampa fotoğraf çekmeye gelmektedir. Genç, çalışkan, birkaç yabancı dil bilen, (Fransızca, İngilizce, Rumca) Hamza Rüstem'i beğenir, karın tokluğu ve yatacak yer karşılığı (ücretsiz) yanına çırak alır.

Kısa zamanda mesleği öğrenen Hamza Rüstem, önce kalfa olur, ardından usta. 1909 yılında II. Meşrutiyetin İlanı'ndan sonra İstanbul'da fotoğrafhane açan ilk Müslüman olmak isteyen Bahaddin Bey Kandiye'de kurduğu, İmparatorluk topraklarında Müslümanlarca kurulan ilk fotoğrafhaneyi Hamza Rüstem'e satar. Böylece tüm aileyi fotoğrafçı yapan serüven başlar.

A.G. Hamza Rüstem, İzmir belleğinde çalışkanlığı, yenilikçi kimliği ve araştırmacı özelliyle tanınan bir isim. Torunu olarak sizin gözünüzden nasıl biriydi öğrenebilir miyiz?

M.R.
Ben Hamza Rüstem'in en küçük oğlunun en küçük oğluyum, yani en küçük torun! Büyükbabam ben iki yaşımdayken sonsuzluğa yürümüş. Bu nedenle onunla ilgili gerçek anılarım yok. Fakat yaptıklarını öğrendikçe ona saygım ve sevgim sürekli artmakta. Mücadelelerle dolu bir ömür yaşamış. Küçük yaşta ailesiyle Girit'ten Uşak'a göçmüş. Önce Bursa'da ardından İstanbul'da okumuş, askeri mühendis olacakken, sürgün yemiş, tekrar kendini Girit'te bulmuş, seyyar satıcılık yapmış, fotoğrafçı olmuş, hayatını düzene sokarken, mübadele anlaşmasıyla, tekrar yollara düşmüş, İzmir'e yerleşmiş, yeni bir hayat kurmuş, yeni kurulan Cumhuriyetin ilk Müslüman fotoğrafçılarını yetiştirmiş, mesleki örgütlenmeyi sağlamış, (İzmir ve İstanbul Fotoğrafçılar Odası Kurucusu, İzmir'in kurucu başkanıdır) İzmir'de İzciliğin Türkleşmesine, yaygınlaşmasına öncelik etmiştir. Tüm bunları yaparken biri 2 diğeri 40 yaşında iki kez evlat acısı yaşamıştır. Benim gözümde bir ömre bu kadar çok şey sığdırmak her türlü saygı ve sevgiye layıktır.

A.G. Hamza Rüstem'in fotoğrafçılık alanındaki çalışmaları, fotoğrafçılığı bir aile mesleği haline getirdi. Nuri Rüstem, Metin Rüstem bu aile fotoğrafçılığını geliştiren isimler. Şu anda bu bayrağı siz taşıyorsunuz. Sahip olduğunuz miras; hem kent özelinde hem mesleki alanda çok özel. Bu mirası kentle paylaşan pek çok projeye de imza atıyorsunuz. Biraz da bu çalışmalarınızdan bilgi istesek.

M.R.
1997 yılına kadar ben dâhil ailemde yarınlara aktarılmak bilinciyle hiçbir şey saklanmamıştır. 1997 yılında bir müşterimin arşivimi görmek istemesiyle koleksiyonculuk serüvenim başladı. O güne kadar hiçbir şeyi saklamamıştım. Bu nedenle de eski fotoğraf makinelerini, İzmir fotoğraflarını müşterime gösteremedim.

O gün depodakileri, evdekileri bir araya getirmeye başladım, hala da bitiremedim. Önce sadece Hamza Rüstem Fotoğrafhanesi İzmir Fotoğrafları'nı, fotoğraf makinelerini topladım. Ardından fotoğrafçılık malzemeleri, fotografik efemera, mübadele öncesi İzmir fotoğrafhaneleri örnekleri, mübadele sonrası İzmir fotoğrafhaneleri örneklerini toplamaya başladım. Böylece İzmir ve Müslüman Girit hakkında elimde pek çok belge birikti. Bilindiği üzere fotoğraflar sadece anıları saklamaz, o günlerin yaşam tarzı, kutlamaları, giyim kuşamı, sosyolojik pek çok bilgiyi barındırır aynı zamanda.

Çalışmalarıma koleksiyonumu nitelikli olarak zenginleştirmek yönünde devam etmekteyim. Hedeflerim arasında Karşıyaka'daki müzeyi zenginleştirmek, çalışmalarımı basılı hale getirerek daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak, özellikle Girit'te olmak üzere yurt dışında ve İstanbul'da koleksiyon sergisi yapmak, araştırmacılara yönelik araştırma merkezi kurmak var.

A.G. Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem'in adını taşıyan Fotoğraf Müzesi ile kent tarihine ve fotoğraf tarihine katkıları nedeniyle 2012 yılında Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülü'ne değer bulundu. Siz de arşivinizi bu çalışmada paylaştınız. Sonuç üründe; kent adına yeri doldurulamaz

Fotoğraf: Hamza Rüstem Arşivi

bir değer oluştu. Sanıyorum oldukça başarılı bir ekip çalışması ve emek söz konusu bu projede. Bize biraz da bu süreçlerden bahsedebilir misiniz?

M.R.
Özellikle 2002 yılında İzmir Fuarı'nda açmış olduğum sergiden sonra, sergiyi gezen, ofisimde koleksiyonumdan örnekler gören dostlarım, elimdekilerin mutlaka bir müzede değerlendirilmesi gerektiğini ısrarla belirtmekteydi. Müze kurmak zordu. Fiziki mekân, mekânı idare edip koruyacak ekip gibi pek çok gereksinim vardı. Konuyu açtığım pek çok yönetici projemi güzel bulmakta fakat sonuç çıkmamaktaydı. 2010 yılı Ocak'ında basında Karşıyaka Belediye Başkanı'nın benimle fotoğraf müzesini yapacağı haberini okudum!

A.G. Müjdeli haber size gazete yoluyla geldi.

M.R.
Bu haberden sonra görüşmelere kaldığımız yerden başladık. Önce yer bulmak gerekliydi, Karşıyaka içinde arsa çok kıymetliydi. Yer bulundu, nasıl bir müze, nasıl bir konsept olacağını tartışmaya başladık. Bir tarafta ben, diğer yanda Karşıyaka Belediyesi Kültür Müdürlüğü tartışmalara başladık. Herkes daha iyi olması için uğraştı. Genel hatları ile kafamda olan müzeyi, eldeki imkânlar ölçüsünde uyguladım. Başta Sayın Başkan, Kültür Müdürü Şebnem Hanım getirdiğim projelere hep destek oldular. Camera Obscura (Karanlık Kutu), sergi salonu, sunum odası, karanlık oda, stüdyo, İzmir Diaoroması böylelikle ortaya çıktı.

A.G. Son olarak müzeyi ziyaret etmek isteyenler için ön bilgi alabilir miyiz?

M.R.
Müzemiz Pazartesi günleri hariç her gün sabah 09.00'dan 18.00'e kadar açıktır. Ulaşım için otobüs, dolmuş, İzban'dan yararlanma imkânı vardır. Özel araç için park yeri mevcuttur. Önceden randevu alınması halinde sunum izleme imkânı vardır.

Açık adres: 6522 sok. No:8 Yalı Mah. - Müze, Mavişehir karşısında Carrefour-Sa alışveriş merkezinin giriş kapısı karşısında bulunuyor) Tel: 0 (232) 324 53 57) Özel gruplar en az bir hafta önceden randevu alırlarsa, benim de iş programım uygun olursa bende gezdirebiliyorum. Özellikle Camera Obscura'da oluşan görüntüyü görmenizi, karanlık odayı incelemenizi, sunum odasındaki orijinal fotoğrafları incelemenizi öneririm.

A.G. Teşekkürler Mert Bey.

Katkı Ödülü

2011 Heyamola Yayınları İzmirim Kitap Dizisi Başvuru Öyküsü

İzmirim 41 Semt 41 Kitap 41 Yazar isimli çalışma ile...

Bir kentin tarihini, coğrafyasını, toplumsal hayatını, geçirdiği değişimleri, insan tiplerini, atmosferini, doğal güzelliklerini, unutulan değerlerini, yeme içme kültürünü, gecesini, gündüzünü, yazını, kışını, folklorunu, eğlence hayatını, daha bin türlü özelliğini, herkes kendince görür. Tarihçi başka, coğrafyacı başka, turizmci başka, asker başka, öğretmen bambaşka bir gözle görür ve kendi bakış açısıyla yazmak ister.

Ama bir yazar edebiyatçı, kendince bir duyarlıkla yaklaşır kentine. Çevresine gönül gözüyle bakar. Kendisini değişik insanların yerine koyar, onların yüreği ile de hissetmeye çalışır, öylece yazar. Yazar yazdığı zaman, birçok kimse o yazıda kendi duygularını, düşünüpte söyleyemediklerini bulur. Kendisinden önce yazılmış olanları da anımsamak ister.

Bu düşünceden yola çıkarak, İzmir'in kırkbir semti, İzmirli kırk bir farklı edebiyatçı-yazar tarafından kaleme alındı. Okurla buluşan kırkbir kitaplık dizi, hem İzmir için bir ilk olması, hem de İzmir'in köklü kent halk kültürüne bir armağan olması açısından yüksek değer taşımaktadır.

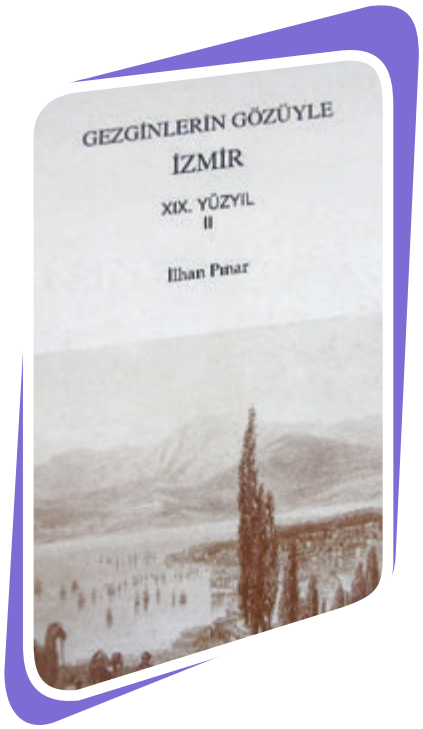
İzmirim Kitap Dizisi

1 A. Nedim ATİLLA / Bir Göç Kasabası: Gaziemir
2 Adnan TURGUT / Yazlık Sinemalar Krallığı Eşrefpaşa
3 Alex BALTAZZİ / Alsancak 1482 Sokak Anıları
4 Ali Ekber YILDIRIM / Aytaç'ın Balçova'sı
5 Avram VENTURA / Belleğin Tozlu Sayfalarında Karataş
6 Bilge UMAR / Narlıdere
7 Birsen FERAHLI / Köprü'de İnecek Var
8 Duygu Ö. YAYMAN / Memleket Kolay Terk Edilmiyor - Tilkilik
9 Efdal SEVİNÇLİ / Şemikler... Şemikler...
10 Elvan FEYZİOĞLU / Gökkuşağının Sekizinci Rengi Bornova
11 Emel KAYIN / Kentin Kıyısında ve İçinde Olmak: İnciraltı
12 Ferda İZBUDAK AKINCI / Bir Eski Zaman Güzeli Buca
13 Fergül YÜCEL / Affet Beni Altındağ
14 Gönül İLHAN / Bizim Mahalle Tenekeli Mahalle
15 Hakan Kazım TAŞKIRAN / Bayraklı-Eski İzmir'den Hatıralar
16 Halim YAZICI / Körfez Vapurları "Blues"
17 Haluk IŞIK / Çınarlı - Mersinli Bir Çocukluğun Coğrafyası
18 Hidayet KARAKUŞ / İzmir'in Kalbi Kemeraltı
19 Hülya SOYŞEKERCİ / Bornova'dan Gün Rengi Sayfalar
20 İhsan BAYRAM / Değirmendağı
21 İlhan PINAR / Saklı Mazi Dibekbaşı - Kireçlikaya
22 Lütfü DAĞTAŞ / Gözbebeğim Deltam Çiğli
23 Mehmet ATİLLA / Karabağlar "Küçük Türkiye"
24 Mehmet Şakir ÖRS / Sen Ne Âlâsın Alaybey
25 Murat ŞAHİN / Direnişin Adı Gültepe
26 Namık KUYUMCU / Bir Başkadır Alsancak
27 Okan YÜKSEL / Kahramanlar
28 Oktay GÖKDEMİR / Ihlamur ve Fesleğen Kokulu Buca
29 Orhan BEŞİKÇİ / Basmane
30 Raşel Rakella ASAL / İşte Bizim Gül Sokak
31 Saadet ERCİYAS / İzmir, Ah! Tarık Dursun K.'nın Semtleri
32 Sancar MARUFLU / Bostanlı
33 Semih ÇELENK / Paradiso'dan Kızılçullu'ya Şirinyer...
34 Şadan GÖKOVALI / "İzmiriçe"nin Tacı Kadifekale
35 Şükran YÜCEL / Yitik Zamanın Peşinde Karantina
36 Şükrü TÜL / Tepekule'den Bayraklı'ya
37 Ümit OTAN / Derya Kuzuları Gurbette... Konak
38 Veysel ÇOLAK / Bir Kente Nereden Girilir? Halkapınar
39 Yaşar AKSOY / Soğukkuyu - Bahariye
40 Yaşar ÜRÜK / Göztepe'den Güzelyalı'ya
41 Yunus Bekir YURDAKUL / Noktam Eksik Olmasın!

İlhan Pınar Gezginlerin Gözüyle İzmir
Başvuru Öyküsü

İlhan Pınar "Gezginlerin Gözüyle İzmir" kitap dizisi ile...
Akademi Kitabevi, 1994-1997
17. Yy. 1994, 18. Yy. 1996, 19. Yy. I 1994, 19. Yy. II 1996, 20. Yy. I 1997

1980'li yılların ortasından itibaren araştırmalara başlayan yazarın; Avrupalı seyyahların seyahatnamelerini, Türkçeye çevirerek, İzmir kentinin 17. 18. 19. ve 20. yüzyıllara ait fiziksel ve sosyal yapısına ilişkin bilgiler sunmuştur. Yazarın kendi olanakları ile yayınladığı beş eser; kent tarihimizin aydınlanmasına bir katkı ve bu konuda çalışan araştırmacılara bir kaynak değerine sahiptir.

...
Nasıl ki, birey, çeşitli sanat dalları aracılığıyla kendisini ötekine göre tanımlamaya ve kavramaya çalışırsa; toplumlar da, aynı sonucu, tanımlama ve kavrama sonucunu çıkarırken; yani hem kendilerini tanımlamaya, hem de ötekini kavramaya çalışırken bilgiyi araç olarak kullanırlar. Batı da, kendi dışındaki dünyayı, yani ötekini tanımaya çalışırken kendisini kavramsallaştırmış, diğer yandan da, ötekini kavramsallaştırmaya çalışırken kendisini tanımlamıştır. Yapılan tanımlama ve kavramlaştırma, Batı'nın endüstriyel ve teknolojik sıçramayı gerçekleştirmesiyle her iki dünya için de evrensel olarak görülmüş ve Batı dışında kalan toplumların birçoğu bütün toplumsal enerjilerini bu hedefe yöneltmişlerdir. Bu arada, Batı'nın kendisine ve ötekine göre yaptığı tanım ve kavramları sahiplenen Batı dışı toplumlar, ne kendisini tanıma, ne de ötekini kavramlaştırma süreci yaşamadan bir yarışın içine girmek zorunda kalmışlardır. Bu toplumlarda ortaya çıkan yapı, ne kendi, ne de öteki olabilen yepyeni bir toplumsal yapı olmuştur. Ne Batı'nın ürettiği teknolojiyi kullanabilen(bunun için bu ülkelerin trafik düzenine bakmak yeterlidir,) ne o teknolojiyi üretebilen, ne de neyi üretmesi gerektiğine, dolayısıyla nasıl yaşamak istediğine karar veremeyen bir kalabalık ortaya çıkmıştır. Yani toplum ne yapmak istediğine karar vermek için iradi olamamaktadır.

İşte seyahatnameler, yaşanan bu tanıma ve kavramlaştırma sürecinin yazılı metinleridir.
...

İlhan Pınar,
Gezginlerin Gözüyle İzmir XIX Yüzyıl I, Akademi Kitapevi, İzmir 1994

"Yaşadıkları şehrin tarihini bilmeyen, şehri yaşanır mekân kılmak için tarih gerekliliğinin bilincinde olmayan şehirliler o şehri sadece tüketecektirler."

İlhan Pınar

Mehmet Coral
Ateşin Gelini Gâvur İzmir
Başvuru Öyküsü

İzmir: 13 Eylül 1922, İstanbul, Ağustos 2003
Ateşin Gelini, Gâvur İzmir, Doğan Kitap, İstanbul, Ağustos 2008
Yayınları ile…

İzmir: 13 Eylül 1922 ve "Ateşin Gelini, Gavur İzmir" birbirini bütünleyen iki eserdir.
İzmir: 13 Eylül 1922, yakın tarihimizin hazin öyküsü olarak nitelendirebileceğimiz İzmir yangınını içeren tarihi bir romandır. İzmir'in Bizanstan bu güne Anadolu Coğrafyası üzerindeki stratejik önemi tarihsel süreçleri farklı kimliklerin temsiliyeti ile konu edilmektedir. "İzmir: 13 Eylül 1922"de Mehmet Coral, roman kahramanını hipnozla konuşturup daha önce yaşanan hayatları ve düşmanlık yaratıcı faktörleri göz önüne sermektedir. Tarihi olaylar dizisi içinde kentin pek çoğu bu güne ulaşmayan mekanları, onlar etrafında gelişen yaşam kültürü ve kentte oluşan etnik dokunun sosyal kültürel ve siyasi yapısı ayrıntılı bir biçimde ve ustalıkla işlenmiştir. Tarihi romanda İzmir özelinde Birinci Dünya Savaşı, Milli Mücadele ve Bağımsızlık Savaşı ortamları, o günleri yaşayanlarca ve İzmirlilerce aktarılıyormuşçasına kurgulanmıştır. Roman içerisinde yer alan aşk öyküsü ise yüzyılların beslediği siyasi bir kine rağmen barış ve sevginin her zaman sonsuz olabileceğini temsil etmektedir. Gerek kurgusu gerekse de geniş bir yelpazeden İzmir özelinde dünya tarihine bakış sağlayan özelliği ile eser, aynı zamanda bir film senaryosu gibidir.

Tarihi Roman İzmir 13: Eylül 1922 ile bütünleşen Ateşin Gelini Gavur İzmir adlı yapıt, İzmirin antik dönemlerden Bağımsızlık Savaşı'na değin İzmir kimliğinin biçimlenişinin öyküsü ile birlikte yazarın dünyanın pek çok kentindeki sahaflardan topladığı özgün görsel malzeme eşliğinde bir albüm halinde hazırlanmıştır. Yazar bu yapıtın varoluşu ile ilgili nedenleri şöyle açıklamaktadır:

"Ateşin Gelini", İzmir:13 Eylül 1922 adlı romanımın uzantısıdır. Bilinçli bir propaganda kampanyasıyla İzmir ve kurtuluş savaşının kutsiyeti üzerine küstahça seslerini yükselten çevrelere karşı, tarafsızlıktan uzaklaşmadan, bütünüyle yabancı gözlemcilerin kayda geçmiş ifadeleriyle hazırlanmıştır. Görsel malzemelerini, Londra, Paris, Atina, İstanbul ve daha pek çok kentteki sahaflardan topladım. Bu sayede kolektif belleğimize kalıcı bir eser bırakmak istedim. Bu benim atakentime ve böyle bir çalışmanın yapılmasını çok arzulayan rahmetli Ahmet Priştina'ya karşı olan bir vicdan borcumdu."

"Günbatımının hemen ardından Ege imbatı körfezden esen bukleler halinde Kordonboyu'na yayılıyordu. Yerel halkın 'eyyamı buhur' mevsimi dediği bu günlerde sıcaklık yılın en yüksek derecelerine ulaşırdı. Gün boyu çalışan insanlar, Tanrı'nın bir lütfu olarak kabul ettikleri bu meltem rüzgârının çıkacağı anları düşünerek işlerini sürdürürlerdi.

Gurup vaktine yakın saatlerde Kordonboyu'nun arnavutkaldırımı yolları yıkanır, hayvan tersleri ile yükleme boşaltma yapan gemilerin atıklarından arındırılırdı. İsli sıcağın yavaş yavaş yitmeye başladığı bu saatlerde yıkanan düzgün parke taşların üzerinden at ve deve terslerinin kokularıyla karışık bir buhar bulutu tüm sahile yayılırdı. İmbatın esmeye başlamasıyla birlikte bu nahoş kokular yerini Kordonboyu'nca sıralanmış zarif villaların, yabancı temsilciliklerin, otellerin bahçelerindeki yasemin, ful, manolya kokularına bırakırdı. Tam bu sıralarda Sporting Club'ın bahçesine, Grand Hotel Huck, Kramer Oteli, Brasserie Alhambra, Café de Paris, Yunan ve Avrupa kulüplerinin önüne sakız gibi beyaz örtüleriyle masalar, sandalyeler dizilir, en son Avrupa modasını üzerlerindeki giysilerle sergileyen kadınlı erkekli Levantenler, diplomatlar, yabancı şirket yöneticileri, varsıl tüccarlar, casuslar ile her iş ve yüksek konumdan müşteriler yerlerini almaya başlardı."

Mehmet Coral (1947)
İzmir 13 Eylül 1922, Doğan Kitap, İstanbul, Ağustos 2003

Katkı Ödülü

2012 Yusuf Tuvi ve Birol Üzmez

Basmane Oteller Sokağı Belgesel Fotoğraf Projesi

Başvuru Öyküsü

Sanatçılar, bir yıllık çalışmalarının ürünü olan fotoğraflar ile İzmir'in unutulmuş ve hafızalardan silinmiş tarihi Basmane bölgesine dikkat çekmeyi hedeflemişler ve pek çok sergiye katılmışlardır. Sergiler, sırasıyla Konak Belediyesi Basmane Semt Kültür Merkezi, Kedi Kültür Sanat Merkezi, İstanbul Schneider Temple Sanat Merkezi, İzmir Basmane Günleri 2012 Etkinliklerinde Basmane Garı ve Balıkesir Ulusal Fotoğraf Müzesi'nde gerçekleştirilmiştir.

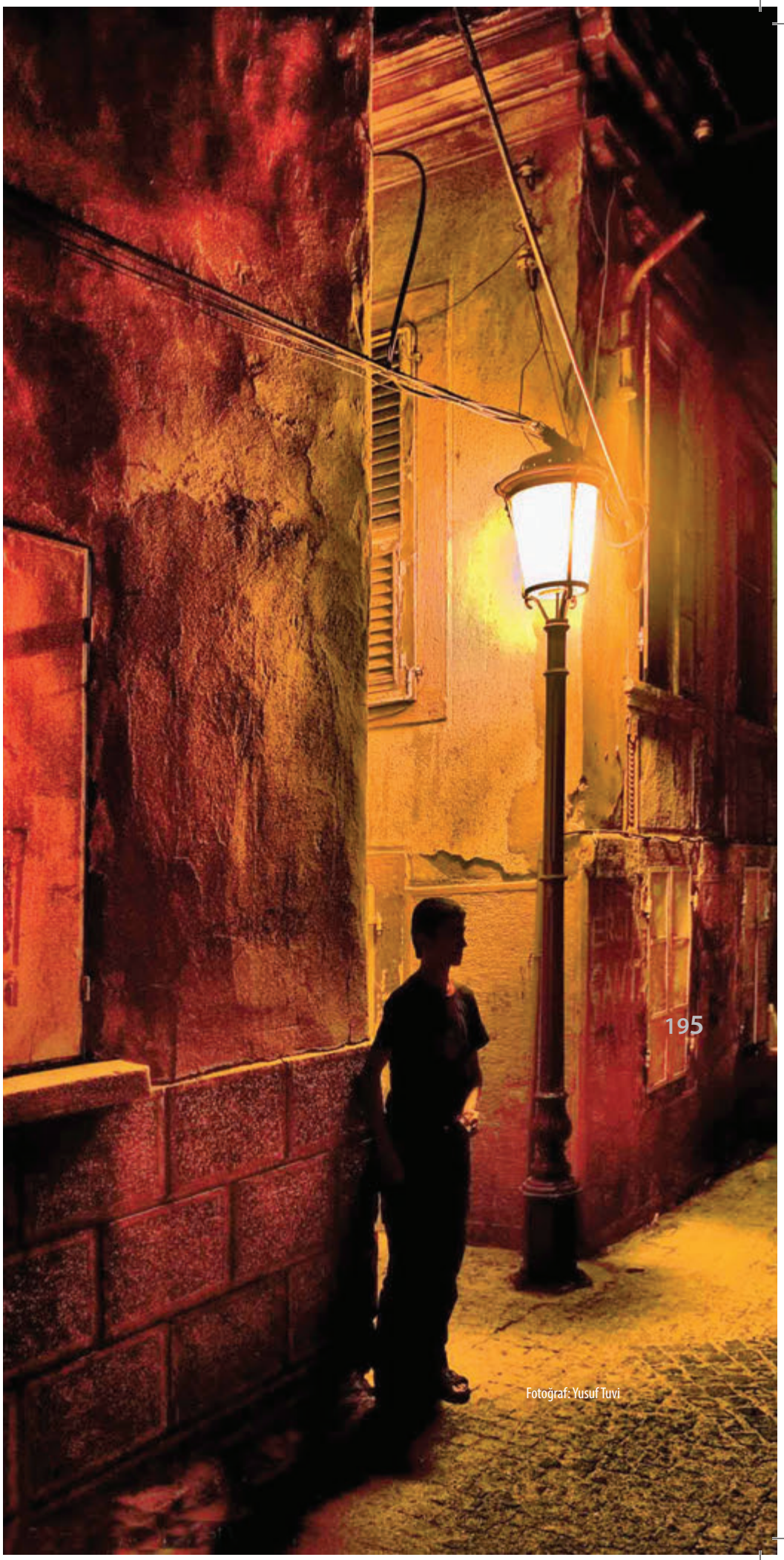
Fotoğraf: Birol Üzmez

Katkı Ödülü

“İzmir’in en eski ve en güzel semtlerinden biridir Basmane. Uzun yıllar Anadolu’dan İzmir’e gelenlerin ilk gördükleri, Basmane Garı’ndan İzmir’e ilk adımın atıldığı yerdir. Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet sonrasında İzmirli zenginlerin yaşamayı tercih ettiği semtlerden biriydi Basmane. Şimdilerde Anadolu’nun bağrından kopup İzmir’e çalışmaya gelenlerin yanı sıra Afrikalıların, Irak, Afgan, Somali ve Filistinlilerin kaldığı oteller, zamanında zengin İzmirlilerin ihtişamlı konaklarıydı aslında. Soyluların, zadelerin soy ağacı; tarihin sayfalarında, otellerin isimlerinde kalan o konakların, köşklerin odaları yarınını göremeyen, bir sonraki sığınağını tahmin edemeyen hayatlarla dolu. Hüzün de yalnızlık da, yoksulluk da paylaşılır burada. Bir sonraki otele kadar… Oda fiyatı mı? Günlük, vasıfsız işlerle ödenebilecek kadar ya da işsizliğin cebinde bıraktığı son kuruşa kadar; belki 5, belki 7 lira. Bir zamanların yakışıklı delikanlısıyken, şimdilerde pek de kimsenin yanına uğramadığı ihtiyar gibi mahzun Basmane…”

Yusuf Tuvi ve Birol Üzmez

Fotoğraf Sanatının Işığında “Oteller Bölgesi” İçin Yeniden Düşünmek*

Eylül 2011

Batı Anadolu ürünlerinin toplanıp dağıtıldığı stratejik bir konumda bulunan ve 17. yüzyıldan itibaren uzun mesafe kervan ticaretinin yönlendiği bir merkezi oluşturan İzmir, 19 yüzyılda hareketli bir sosyo-ekonomik yapıya sahip olmuştur. Kozmopolit kurgulu bu yapıda, Türkler, Kadifekale, Değirmendağı; Museviler, İkiçeşmelik, Mezarlıkbaşı, Havra Sokağı gibi alanlarda, Rumlar Alsancak Garı ile Ermeni bölgesi arasında kalan alanda ve Frenkler de Pasaport’tan başlayarak kıyı çizgisinde yerleşmişlerdir. Ticari bölgeler ise, Doğu kimlikli geleneksel çarşı Kemeraltı ile Batı tarzı malların satıldığı Frenk Çarşısı olmak üzere ikili bir yapı gösterir. Adını 18. yüzyıla tarihlenen basma fabrikasından aldığı söylenen ve 19. yüzyılda inşa edilen Basmane Garı’nı içinde barındıran Basmane semti, bu kurguda Anadolu bağlantılı bir kapı noktasıdır. Bölge, sahip olduğu konut, camii, türbe, kilise, yahudihane, otel gibi tarihi yapıların da ifade ettiği gibi, hem Türk, Rum, Musevi, Ermeni kültürlerinin hem de konut, ticaret, konaklama gibi farklı işlevlerin kesişme alanıdır.

17.-19. yüzyıl dokusunun yanısıra Antik dönem katmanlarını

Fotoğraf: Yusuf Tuvi

da barındıran Basmane'nin temel kimliklerinden birini de "tarihi oteller" oluşturmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda "otel" kurumunun gelişmesinde öncü kentler arasındaki İzmir'in 19. yüzyıl–20. yüzyılın ilk çeyreği arasına tarihlenen erken otellerinin Yeni Sadık Bey Oteli, Tevfik Paşa Oteli, Cihan Palas (Emniyet) Oteli vb. bir bölümü Basmane'de bulunmaktadır. Kordonboyu ve civarındaki 19. yüzyıl otellerinin savaş sonrasında ortadan kalkmış olması, Kemeraltı otellerinin çoğunun da 20. yüzyılda tahrip edilmesi dolayısıyla genelde konuttan dönüştürülmüş olan Basmane otelleri, bu yapı türüne ait tarihin belgeleri olarak daha da önemli hale gelmiştir (Emel Kayın, 2000, İzmir Oteller Tarihi, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir). 1936'da İzmir Enternasyonal Fuarı ve Kültürparkı'nın açılmasıyla bölgede yoğunlaşan otel işlevi, 1950'lerden sonra da yıpranarak varlığını sürdürmüştür. 2000 yılından itibaren bölgede yerel yönetimler eliyle çeşitli sağlıklaştırma çalışmaları yapılmaktaysa da, tarihi mekânın geleceğinin "kentsel yaşantıyla bütünleştirilerek" ve bölgede yaşayanları dışlamadan" kurgulanabileceği gerçekçi bir model henüz devreye sokulamamıştır.

Rengârenk objektifini dünyanın dört bir yanındaki farklı kültürel coğrafyalara yönelten bir fotoğraf sanatçısı olan Yusuf Tuvi ile fotoğraf sanatında ötekileştirilenlerin ve toplumsal sorun bölgelerinin peşine düşen Birol Üzmez'in "Oteller Sokağı" konulu sergileri, özelde eskiden "Dibek Sokağı" olarak anılan bu sokak, daha genelde ise Basmane'nin gerçekliği üzerine yeniden düşünmemizi sağlayacak açılımlar sunuyor. Sanatçılar kentsel belleğimizde yıllar yılı ötelendikten sonra, yakın dönemde "turistik/nostaljik" bir anlayışla yeniden keşfedilen bölgedeki tarihi mekânların yanı sıra, bu yerlerin terk edildiği/unutulduğu uzun yıllar boyunca onları sahiplenerek yaşatanların "kimler" olduğunu da ortaya koyuyorlar. "Onlar" bazen bir bekâr odasının yoksulluğunu paylaşanlar, bazen bir sokak satıcısı, bazen rengârenk bir manav, bazen dünya yüzünde yitik hale gelmiş bir mülteci, bazen de eski bir otelin yorgun tarihinin ağırlığını yalnız başına sırtına yüklenmiş bir adam oluyorlar. Sanatın işini tamamladığı her durumda olduğu gibi şimdi de önümüzde cevaplamanın cesaret gerektirdiği sorular var: Tarihi yapılara ve onları terk edenlerin geride bıraktığı kocaman boşluğu doldurarak dokunun yaşamasını sağlayanlara bundan sonra ne olacak? Kentsel mekân ve içindeki her insan için yaşanabilir / adil bir dünya elbirliğiyle nasıl kurulacak?

** Mimar/Yazar Emel Kayın tarafından hazırlanan metin, sergi kataloğuna özel kaleme alınmıştır.*

Fotoğraf: Birol Üzmez

Katkı Ödülü

Tanzer Güven Her Semt Bir Tarih 2012

Başvuru Öyküsü

Her Semt Bir Tarih televizyon programı ile...
Yayınlayan Kurum: Ege TV

Tarihi değerlerimize, kültürel mirasımıza dikkat çekmeyi amaçlayan program Ekim 2011 tarihinden beri sürdürülmektedir. Ele alınan her semt, o semtle bir bağı olan, o semtte yaşamış-yaşamakta olan ya da o semte dair eserler ortaya koymuş İzmir ölçeğinde tanınan araştırmacı, yazar ve edebiyatçı gönüllülerinin rehberliğinde bir gezi ile aktarılmaktadır.

2012 Yaşar Ürük İğne Deliğinden İzmir
Başvuru Öyküsü

Yaşar Ürük, İğne Deliğinden İzmir
Yakın Kitabevi Yayınları / Nisan 2011

"İğne Deliğinden İzmir" kitabı, İzmir tarihi içinde var olup, günümüze fazla detaylı ulaşmamış önemli olayların toplandığı bir çalışmadır. Katipzade'nin derebeyliğinden, işgal dönemine; İzmir'de evlilik konusundaki ilginç olaylardan, İzmir'in Gâvur olarak adlandırılmasının gerçek nedenlerine kadar geniş yelpazedeki konu başlıkları bu kitapta işlenmiştir.

Sinemaya İlk Merhaba

Hüseyin Baradan'dan söz edince, İzmir'in sinema serüveninden de hoş örnekler vermek gerekir. İzmir şehrinin "XX. yüzyıl'ın Sanatı" olarak adlandırılan sinema ile tanışması oldukça eskidir. Gazete sütunlarından edinilen bilgiler; 1896 yılında Frenk mahallesinde bulunan Apollon salonunda çeşitli filmlerin oynatıldığını göstermektedir. Dillerde henüz "sinema" sözcüğü yoktur. Yalnızca filmi oynatan aletin adına "kinematograf" denilmektedir. Bu tarih oldukça önemlidir. Çünkü insanlığın sinema ile tanışması üzerinden henüz bir yıl geçmiştir ve Akdeniz'in incisi İzmir salonlarında film makaraları dönmeye başlamıştır bile.

Bu yeni ve büyüleyici eğlence aracı kısa zamanda İzmir'de çok sevilir ve sonradan adına rıhtımdakiler başta olmak üzere birçok salon sinema makinesi getirtir. 1911 yılında buradakilerin dışında Karşıyaka, Irgat Pazarı (Keçeciler), Asansör üzeri, Kokaryalı (Güzelyalı), Basmahane ve Salhane iskelesinde birçok salon vardır. Ancak adları "sinematografhane" olmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar sayısı yirmiyi bulan bu tür birahane ya da cafe bozması salonların yanı sıra İzmir'de bildiğimiz anlamda inşa edilen ilk sinema salonları yine Rıhtım üzerindeki
Pallas, Parison ve Pathe'dir. Bir yıl içinde ve art arda açılan bu sinemalardan Pathe" daha sonraları Pantheon adını alırken; Parison sineması Sakarya, Pallas sineması ise Palas, Majik ve Tayyare adlarıyla bilinecektir.

Yaşar Ürük
"İğne Deliğinden İzmir" Yakın Kitabevi Yayınları, 2011 S.78–79

Katkı Ödülü

Selçuk Belediyesi 2012
Eski Kartpostallarda Ayasuluğ / Efes
Başvuru Öyküsü

Selçuk Kent Belleği Yayınları - Ekim 2010
Eser Sahibi: Selçuk Belediyesi, Yayına Hazırlayan: Ali Can

Ayasuluğ/Efes'in en az yüzyıllık geçmişini sergileyen koleksiyon haline getirilmiş kartpostallar; Selçuk ve Efes'in tarihi mirasını ve döneminin sosyal yaşamının izlerini günümüze taşıyor.

"Bir şehri tanımak için, onun tarihini ve kültürünü bilmek gerekir. Ancak kişinin kendini o kente ait hissedebilmesi için bundan da fazlasına ihtiyaç vardır.

Eski kartpostallarda Ayasuluğ/Efes, kendini kente ait hissetmenin bir ürünü olarak görülmelidir. Uzun bir süre boyunca, dünyanın değişik ülkelerinden tek tek satın alınarak bir araya getirilen bu koleksiyon, kartpostalların en az yüzyıllık bir serüvenden sonra, ait oldukları topraklara geri dönmesi olarak değerlendirilmelidir.

19. yüzyıl sonlarından itibaren yaygın olarak kullanılan kartpostallar, farklı yerlerde yaşayan insanların bilmedikleri ve görmedikleri ülkeleri, şehirleri ve kültürleri tanımasına aracılık etmiştir. Geçmişin izlerini bir fotoğraf karesinde saklayan kartpostallar, anıların da canlı tanığı olmuştur.

Bu kitapta yer alan Ayasuluğ/Efes kartpostalları da, kentimizi gezmeye gelen farklı milletlerden insanların uzaktaki tanıdıklarına, gezdikleri yerleri gösterme isteğinin bir sonucu olarak postalanmış olmalıdır.

19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyılın başında kentteki eserlerin durumunu, insan manzaralarını, yerleşimi ve Efes kazılarında gelinen noktayı bütün yönleriyle görmemize olanak sağlayan bu çalışma, açıklama bölümleriyle de bir gezi rehberi niteliği taşımaktadır..."

Hüseyin Vefa ÜLGÜR
Selçuk Belediye Başkanı

Tarihi çevre ve kültür varlıkları konusunda farkındalık yaratmak adına küçük yaşlarda başladığım koleksiyonerlik, beni kartpostalların renkli ve büyülü dünyasına taşıdı.

"Kendi koleksiyonumda yer alan ve su anda Selçuk Belediyesi Kent Belleği projesine verilen orjinal kartpostallarımı bu kitapta bir araya getirdim. Ankara Ünv. D.T.C.F. tarih bölümü mezunuyum. Selçuk'ta öğretmen olarak görev yapmaktayım. Kitabın amacı kendimizin tarihi geçmişini izlemek ve Efes kazılarında gelinen noktayı göstermektedir.

Aslında bu kitabın tam olarak amacı," Yaşadığımız yerler eskiden ne kadar kötüymüş biz güzelleştirerek bugüne taşıdık " sevincini ve " eskiden ne kadar güzelmiş, biz zarar vermişiz " utancını bir arada yaşatmak ve farkındalık yaratmaktır. Amatör bir koleksiyoner öğretmen olarak saygılarımı sunarım."

Ali Can

Katkı Ödülü

20
12

İlhan Pınar

Kilizman'dan Kızılbahçe'ye Tarih İçinde Güzelbahçe

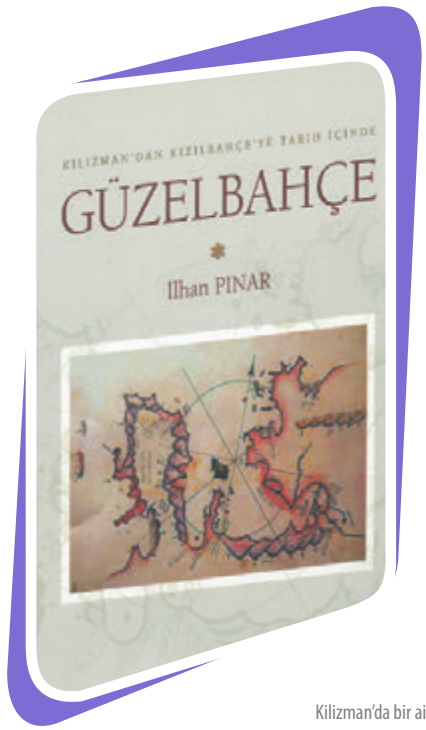
Başvuru Öyküsü

Kilizman Yayınevi, 2012

Kilizman, yani Güzelbahçe İzmir merkeze 24 Km mesafede olmasına rağmen şimdiye kadar üzerinde çalışma yapılmamış, araştırılmamış ve yazılı bir yapıt ortaya konmamış bir ilçedir. 15. yüzyıl Osmanlı kayıtlarıyla karşımıza Kilizman olarak çıkan bugünkü Güzelbahçe, Cumhuriyet dönemine kadar kendi yağıyla kavrulan tarım ağırlıklı bir yerleşim olmuştur.

1950'lerde başlayan sayfiye yeri olma özelliğine 1990'larda başlayan iç göçe bağlı gerçekleşen yerleşim yeri olma özelliği de eklenince kentsel ve toplumsal olarak olağanüstü büyüme göstermiştir.

Yayın, ilçe merkezinin ve köylerinin tarihsel serüvenini; Osmanlı kayıtlarında ilk karşılaşılan verilerden başlayarak günümüze kadar nüfus, toplumsal yapı, adının kökeni, idari ve yerel yönetim, tarımsal durum, kentsel gelişim, yitirilen ve kalan miras, ulaşım, dostluklar ve suretler gibi başlıklar altında ele almakta ve değerlendirmektedir. Böylece; Güzelbahçe Güzelbahçelilere armağan edilmiştir.

Kilizman'da bir aile, erken Cumhuriyet dönemi

Yayın Yönetmeni: Hakkı Kesirli

2001 yılından beri yayın hayatını aralıksız sürdüren İzmir Life, tarihi çevre ve tarihi mirası konu eden pek çok araştırma, söyleşi ve anı yazılarıyla Katkı Kategorisi'nde ödüle layık bulunmuştur.

Seçkiler
"İsmail Özkunt'un Adı, Tarihi İzmir Evlerinde" Haziran 2007, Sayı 70
"Kemeraltı'nın İlk Modern Konaklama Yapısı: Yeni Şükran Oteli" Nisan 2008, Sayı 80
"Tarihin İçinde Yaşamak" Eylül 2009, Sayı 97
"Deri Tulumcusu Son Karabatak" Eylül 2009, Sayı 97
"Aya Vukla Geri Dönüyor" Haziran 2010, sayı 106
"Yeni Bir Dünyanın Kapıları Müziksev ile Açılıyor" Ağustos 2011 Sayı 120
"Yazlık Sinema Cenneti İzmir" Ağustos 2011, Sayı 120
"Roman Çağın Müzisyeni Maraş Nacaroğlu" Ağustos 2011 Sayı 120

Bir Kemeraltı'nı keşfetme turundasınız. İzmir'in merkezinde olmanıza rağmen tam olarak neresinde olduğunu bilmediğiniz hissi veren bu lâbirentli sokakları sindirmek istiyorsunuz. Hanların, pasajların içinden geçerek arka sokaklara çıkmak, her birinde ayrı ustalıkların kök saldığı, zihninizdeki hiçbir haritaya yerleşmeyen ama aslında kendi içinde ağırbaşlı bir uyuma sahip bu sokakları keşfetmek istiyorsunuz. Çarşının en işlek bölgesinde yer alan Salepçioğlu İş Hanı'na girdiniz. Ağırlıklı olarak ayakkabı boyacılarının ve konfeksiyonların yer aldığı hanın alt katında, sakin, büyük pasaj içinde gezinirken arka sokağa çıkış olduğunu fark edersiniz. Çıkarsınız. Sanırsınız ki Kemeraltı'nın arka sokaklarına özgü, sırt sırta vermiş küçük, eski zaman yapılarında zanaatıyla meşgul esnafın mütevazılığını göreceksiniz. Hayır! Karşınızda heybetli, gösterişli, süslü ama bir o kadar da zarif bir yapı durmaktadır. Ama siz durduğunuz yerde değilsinizdir artık; 850 Sokak'ın atmosferinin hâkimi o yapıdır ve siz de onun çekim alanındasınızdır. O; göz kamaştırıcı süslemeleri, son derece net görülen ayrıntıları, kudret ve haşmet işareti mimarisi ile İzmir'in tek barok camii, Salepçioğlu Camii'dir. Sizi kendine ilkin, bu apansız karşılaşmada çevresiyle arasında var olan görsel zıtlıkla çekivermiştir. Ayrıntılarını incelediğinizde, asıl çekiciliğinin nedenini anlarsınız. Doğu ile batı figürlerini ustalıkla birleştiren, son derece şık giyinmiş zevk sahibi bir hanımefendi gibidir. Ne tesadüf ki temelleri 112 yıl önce ekim ayında atılan cami, bugünlerde onarılmaktadır. Önümüzdeki yüzyıla aktarılışına tanık olmanın heyecanını yaşarsınız.

Yazı: Duygu Özsüphandağ Yayman
Ekim 2007, Sayı 74, Yıl 7 S.68-71

2012 Neşet Öztekin

Başvuru Öyküsü

Yaşamı Boyunca Sürdürdüğü Araştırmaları ve Tarihi Mirasın Tanıtılması İçin Sürdürdüğü Gönüllü Kültür Elçiliği Hizmetleri ile...

Yarım ada özelindeki araştırmaları, köşe yazıları, belgesel filmleri, yayınları ve tarihi çevreye ve kültürel mirasa dönük yaşam boyu sürdürdüğü katkıları ile katkı kategorisine aday gösterilmiştir.

Neşet Öztekin, başlatmış olduğu çalışmaların ve üretimlerin sürdürülmesi adına Mordoğan'da "Mordoğan Belediyesi Turizm Tanıtım Ofisi" Karaburun'da "Karaburun Belediyesi Turizm Tanıtım Ofisi" açılmasına ön ayak olmuştur. Yaşamı boyunca biriktirmiş olduğu bütün bu çalışmaları halen Yarımada'ya gelen tüm ziyaretçilerle paylaşmaktadır. Gönüllü Kültür Elçiliği hizmeti vermektedir. Biriktirdiği arşivi, Ahmet Piriştina Kent Arşivi Müzesi'ne (APİKAM) bağışta bulunarak kent arşivimizin gelişmesine katkı sağlamıştır. Yarımada bölgesindeki arkeolojik ve tarihi mirasın korunması için kamuoyu oluşturarak farklı uygarlıklara dair araştırmaların başlatılmasında etkin rol oynamıştır.

"Yıl 1940, yedi yaşında idim. Tarih tutkum o zamanlar başladı. Sabah Postası gazetesinde, hobi olarak, ilk muhabirliğe 1958 yılında başladım. On üç sene URLA'da yaşadım ve gördüğüm tarihi kalıntıları tek tek gezdim. Tarihi eserlerin gün ışığına çıkarılıp, korunması gerektiğine inandım ve hayatımı tarihi eserlerin korunmasına katkı sağlamaya adadım." ifadeleriyle kendini anlatıyor.

Nehir Yüksel

TMMOB Şehir Plancıları Odası
İzmir Şubesi Başkanı

Hafızasız Kentlerin Yaşatabilecekleri Değerleri Yoktur
30 Temmuz 2012

Gençlik yıllarını İzmir'de yaşayan Necati Cumalı;
"Bize gelen yüzyılların hikâyesi sır
Eski İzmir diye ne varsa şunun bunun bildiği
Yaşlıların kırık dökük anlattığıdır"
der dizelerinde.

Oruç Aruoba da
"Tahtalarım birer birer çürüdü
boyalarım
parça parça döküldü
payandalarım
teker teker çöktü:
Yüzyıl oldu"
diyerek tanımlar geçmişi.

Bir kenti kent yapan değerleri duygularla bütünleştiren şiirler aidiyetimizi yaşayacağımız anılarımızı bulacağımız en dokunaklı kültür eylemleridir.

Yaşamın ve yaşanmışlığın aynası geçmiş bin yılların anılarıyla değerli olan mekânları ve birçok kültürden etkilenerek bu güne taşınan kent değerlerimizi anlamak, yaşatmak yolundaki olumlu her çabanın ve emeğin, koruma kültürüne ve koruma bilincinin gelişmesine kuşkusuz olumlu etkisi olacaktır.

"Korumanın özü karardır." denilen günümüzde, yok ettiğimiz ve yok olmasına göz yumduğumuz doğal ve tarihi değerlerin yeniden üretimleri söz konusu olamayacağına göre "doğal ve tarihi değerleri koruma" bir gereklilik; koruma amaçlı müdahaleler ise toplumsal sorumluluğumuzdur.

Son yıllarda yapılan yasal düzenlemeler ve çıkarılan kanun hükmünde kararnameler ile korumadan çok kullanmaya ve yenilemeye vurgu yapan, mevcut mevzuatta kamu yararından çok yatırımcıların taleplerini öne alan değişikliklere gidilmesi önemli bir sorun olarak karşımızda dururken, koruma kaygısı ile 2003 yılından beri uygulanan İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri, ilgili kamu ve meslek kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında "koruma" bağlamında işbirliği oluşturarak korumayı gündeme taşımakta ve doğru örnekleri ödüllendirerek sosyal bir motivasyon sağlamaktadır.

Bulunduğu coğrafi konumu nedeniyle, yüzyıllardan beri Ege'nin yani Anadolu'nun batıya açılan kapısı olan, son bulgularla geçmişi M.Ö. 8500'lere giden İzmir, tarihi ve kültürel alanları özellikle de tarihi kent merkezlerinin korunmasına yönelik çalışmalarla gündeme gelmeye başlamıştır.

Ephesos'ta binlerce yıl önce imgelenmiş "Akıl", "Bilim", "Erdem" ve "Bilgelik" kavramlarını yaşatmak, kültürümüzün korunmasına, yaşatılarak gelecek kuşaklara

aktarılmasına ve dengeli koruma-kullanma politikalarının oluşturulmasına duyarlılıkla mümkündür.
Pek çok uygarlığın birikiminin izlerini ve kültür mozaiğini günümüze taşıyan kentimizde farkındalığı arttırmaya yönelik bu tür örgütlenmeler; tarihi ve kültürel mirasımızı koruyarak geçmişi bugünle barıştırmak çok önemlidir. Bu noktada koruma politikaların üretilmesi ve tarihsel dokuların korunmasında planlı gelişimin sağlanabilmesi için koruma planlarının yapılması stratejik öneme haizdir ve bu aşamada yerel yönetimlere de büyük görevler düşmektedir.

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri; bir yandan korumanın yerel yönetim bazında öncelikli bir konu olarak ele alınmasını vurgularken; öte yandan da, uzun vadede korumayı kültürümüzün önemli bir öğesi konumuna getirmek üzere geniş bir çerçeveye taşıyan kategorilerle etkili ve yaygın bir koruma bilincinin yaratılmasına katkı sağlamaktadır.

Özellikle kentin kentliyle buluşan Agorası'yla sarmaş dolaş olmuş Kemeraltı'nda belediyemizin geleneksel kent merkezinin yaşatılması adına yapılan ve sürdürülen sağlıklaştırma çalışmaları ve düzenlemeleri; yüzyıllar öncesinden gelen sesleri, beklentileri, zamana inat yapılan bir yolculuğu yaşatmaktadır bize, tüm İzmirlilere...

"Her yeni gün bir başka kalabalıktır
Kemeraltı
Yalnız İzmir değil, tüm Ege'nin can damarı
Birbirini tanıyan tanımayan
Günün her saati bağrışan
Esnafı, ustası, elleri morarmış çırağı
Henüz on beşine gelmemiş çocuklarıyla..."

Arkeolojik ve tarihi değerlerinin korunmasına ve kentle bütünleştirilerek yaşatılmasına yönelik katkı sağlayan Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nin yaratılması ve sürdürülmesi kapsamında 2003 yılından beri sürdürdüğü çaba için İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ediyor, bu yöndeki çalışmalarının hız kazanması, çeşitlenmesi ve yaygınlaştırılarak devamı dileğiyle organizasyonun onuncu yılını kutluyorum.

TARİH OKULDA

20/20
08/12

Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü

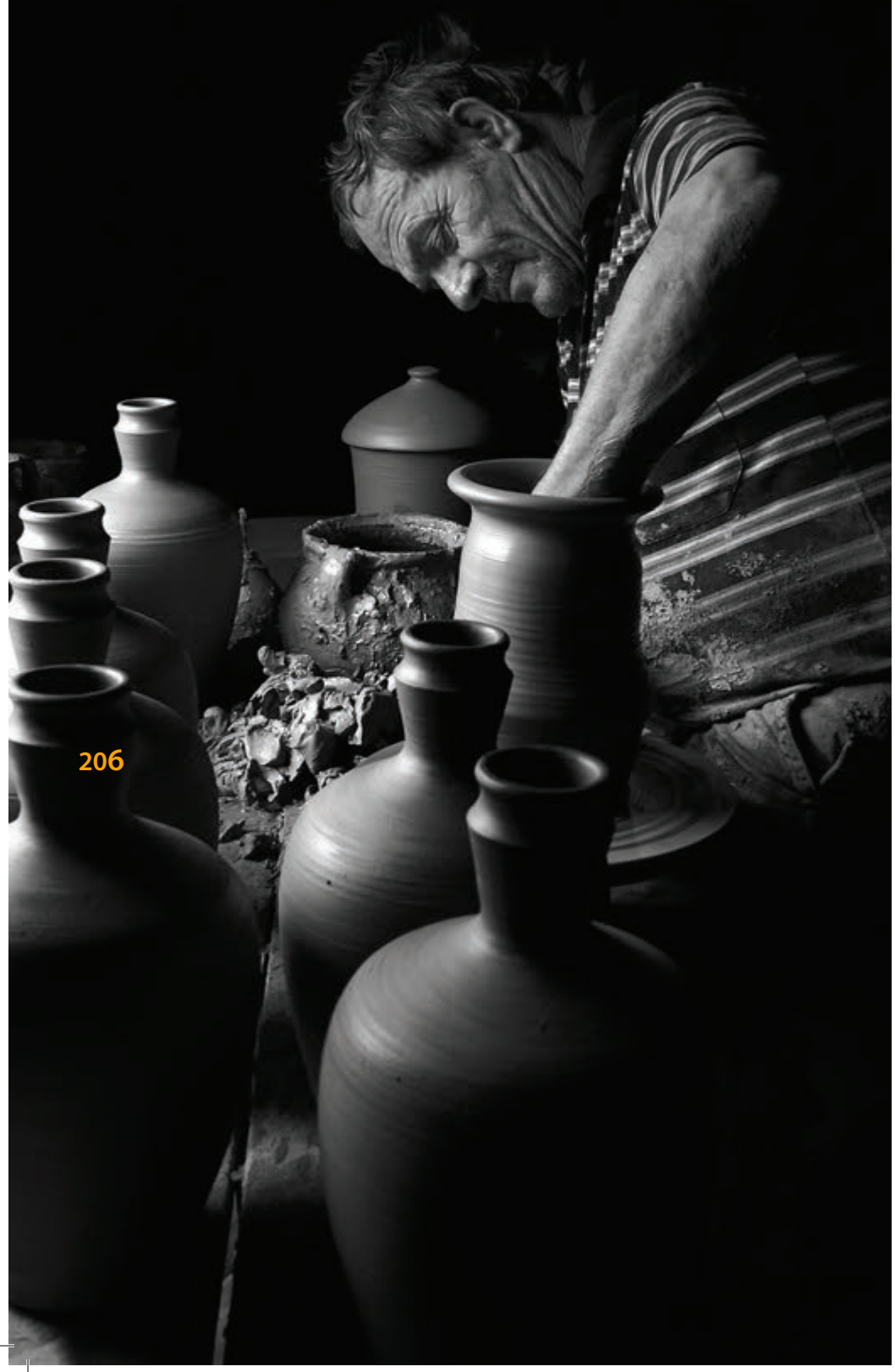
Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri'nin ilk yıllarından itibaren yer alan okul proje başvuruları, belediyemizin okullarda gerçekleştirdiği kentin tarihine odaklanan seminer çalışmaları aracılığıyla ödül programının duyurulması ile artış göstermiştir. Önceki yıllarda katkı kategorisinde değerlendirilen bu projelerin ödül programı içerisindeki sayısal artışı, değerlendirme kriterlerinin özel olarak ele alınmasını gerektirmiş ve 2011 yılında ayrı bir kategori altında toplanmıştır.

Çocuk ve gençlerin tarihi mirasa ve çevreye duyarlılıklarını geliştirmek, koruma kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla ödül programına dâhil edilen *Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü;* farklı eğitim ve öğretim tekniklerinden faydalanarak genç nesillerin tarihi mirasa ilgilerini arttıracak çalışmaları motive etmekte ve "*Korumak için sevmek, sevmek için bilmek gerek*" anlayışından beslenmektedir.

İlk ve orta öğretim düzeyinde ilgili okul önderliğinde hazırlanmış öğrenci çalışmaları İzmir'in tarihi değerlerine yönelik resim, heykel, fotoğraf, maket ürünlerini içeren sergi, okul dergisi, belgesel, araştırma, drama, dans, şiir etkinlikleri v.b. yazılı ve görsel ürünlerden oluşabilir. Çalışmaların öğrencilerin eğitim basamağına uygun yaratıcı bir üretim biçimini sergilemesi ve öğrencilerin tarihi değerlere, tarihi çevre ve koruma kültürüne yönelik kazanımları sağlaması değerlendirme ölçütleridir.

Fotoğraf: Haldun İlhan

2011 Haldun Koşay Lisesi Tarih Dergisi
Başvuru Öyküsü

Tarihe saygı göstermeyi ve yerel değerleri korumayı hedefleyerek okul öğrencilerinin yaşadığı bölgeyi tanımak ve öğrendiklerini tanıtmak için hazırladıkları okul dergisi içeriğinde Menemen'e ait tarihi evler, siyasi ve dini yapılar, Bağımsızlık Savaşı sırasında Menemen'de yaşanan olaylar ve yöreye has çömlekçilik ve yöresel yemek kültürü hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Geçmişten günümüze derin bir çığlık !!!
Atamızın da dediği gibi
"Tarih yazmak,
Tarih yapmak kadar mühimdir.
Yazanlar, yapana sadık kalmazsa
Değişmeyen gerçek insanlığı şaşırtacak bir nitelik alır."
Okurken keyif almanız dileğiyle...

Akın Özkan,
Haldun Koşay Lisesi Öğrencisi

Dergiyi Hazırlayan Öğrenciler
Akın Özkan
Alev Kopal
Hamdullah Kaman
Merve Önder
Murat Güzel
Nazlı Karayel
Özkan Düzgün
Özkan Özdemir
Sidar Halisçelik
Tayfur Çavdar

Projeyi Destekleyen Yönetici ve Öğretmenler
Sibel Taner (Okul Müdürü)
Ferya Aşkın Irgat (Tarih Öğretmeni)

Fotoğraf: Haldun İlhan

Şehit Fethi Bey İlköğretim Okulu Geçmişin Gelecekteki Sesleri

Başvuru Öyküsü

Şehit Fethi Bey İlk Öğretim Okulu Öğrencileri, yaşadıkları semtte bulunan tarihi mekanları tanımak için gerçekleştirdikleri gezi, inceleme ve yapılar üzerine ürettikleri resim, fotoğraf ve yazı gibi eğitsel ve deneysel çalışmalar ile tarihi çevreye ve kültürel mirasa gösterdikleri duyarlılığı sergiliyorlar.

Projede Emeği Geçen Öğretmenler

Nedim KÖKSAL (Okul Müdürü)
Alaaddin BAYAT, Bilgin ŞALCI (Müdür Yardımcıları)
Cemal TAŞDEMİR (BT Formatör)
Selen GEZEN (Sosyal Bilgiler Öğretmeni)
Burcu ALĞAN (Matematik Öğretmeni)

Projeyi Hazırlayan Öğrenciler

Yasemin ATALAY, Kübra ATALAY, Asu Sena KURTYILMAZ,
Onur KAYA, Ahmet ALTUĞ, Kadir GÜLEÇ, Bilal ÇOBAN,
Ömer İŞCAN, Yahya BATI, Elif BORA,
Halime ACUN, Selma ALTUĞ, Zehra DOĞAN,
Ömer Faruk TAŞDEMİR, Ayşe KESKEN, Dilan İPEK,
Necim TUNÇ, Aleyna ÖZDEMİR, Ali GEBENDİRİSLİ

"Bu proje çalışmasındaki amacımız doğup büyüdüğümüz şehrin semtin tarihini, kültürünü öğrenmek, yıllar önce gelip yerleştiğimiz bu kenti tanımaya çalışmaktı.

Projemiz çerçevesinde bu yıl Basmane semtimizin geçmişinde daha derinlere indik. Basmane'nin gözle görülmeye değer fakat çoğu yerin gölgesinde kalan arka sokaklarını dolaştık. Terk edilip kilit vurulmuş, tarihin derin sularında kaybolmaya yüz tutmuş evlerini, köprülerini, mekânlarını bulundukları gölgelerden çekip çıkarmaya çalıştık. Her gün bir çok kez önlerinden geçipte fark etmediğimiz mekânların izlerini sürdük.

Geçmişin gizli kalmış dünyasına yolculuk ettiğimizi hissettik. Bu gizli kalmış tarihin geçmişten gelen kokularını içimize çekip anılarını dinledik. Her anını fotoğrafladık, videolara çektik, yazılarımızda, şiirlerimizde yaşatmaya çalıştık. Duygularımızı ve bilgilerimizi kendi aramızda harmanlayıp 'Geçmişin Gelecekteki Sesleri' adlı projemizi oluşturduk. Ve bu projeyle seneye arkadaşlarımıza düzenlemeyi düşündüğümüz seminerlerin alt yapısını hazırlamış olduk.

Egenin incisi İzmir ve karnımızın doyduğu, nefes aldığımız bu semt Basmane; bin yıllık bir çınar kadar yaşlı, İzmir' in nazlı ve saklanan kızı... Tarihinin ışığı altında yerel değerlerimize sahip çıkmayı, onları koruyup kollamayı, tanıtmayı ve yaşatmayı öğrendik. İzini sürmeye devam edeceğiz.

Emeğimize destek veren Orhan Beşikçi'ye, Kemal Ustaoğlu'na, bizi yalnız bırakmayan okul idaresine ve öğretmenlerimize, bizde mitler şehri Basmane olgusunu uyandıran Volkan Esen' e, bize rehberlik edip yol almamızı sağlayan Basmane Semt Merkezi sorumlusu Sibel Yılmaz Çağlıner'e, Uşakizade Köşkü sorumlusu Seçil İltir'e, Tarihi Havagazı Fabrikası, Alsancak ve Basmane Gar yetkililerine sonsuz teşekkürler..."

Nemesis Nemesis
Ey güzel peri
Mihraplı gecenin koynunda
En Gizemli halinle
Sundun
İzmir
Surlarını bana
Ömer İşcan

Perili tepe
Aşağısında
Güçlü iskender'in rüyasından
Osmanlı
Sultanları diyarına
Onur Kaya

2011 İzmir Türk Koleji Kardelen Dergisi Başvuru Öyküsü

Kardelen Dergisi İzmir Tarih Kültür eki ile...

İzmir'in antik çağdan günümüze tarihine ilişkin aktüel bir çalışma ve öğrencilerin tarihi çevreye ve kültürel mirasa yönelik bilinçlerinin gelişmesi adına amacına ulaşan bir çaba...

İçeriğinde Smyrna'dan günümüz İzmir'ine uzanan pek çok tarihi ve kültürel değere yer verilmiş. Yeşilova Höyüğü'nden Smyrna'ya, Homeros'tan Kral Tantalos'a, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden İyonya Üniversitesi'ne, Dönertaş Sebili'nden Kızlarağası Hanı'na İzmir'e dair bir çok değer öğrencilerin kaleminden dergiye yansımış. Cumhuriyet değerleri de tarihi araştırmalara kapı açan devrimleriyle aktarılmış sayfalara.

Proje Sorumlusu
Semra Tokerler

Projede Yer Alan Yönetici ve Öğretmenler

Oğuz Tatış
Ahmet Gürel
Umur Sönmezdağ
Semra Tokerler
Aşkın Saraç
Deniz Dartar

Projede Yer Alan Öğrenciler

Merve Aktepe
Aslı Haliman
Engin Yazar
Yasemin Ük
Ahmet Mert Özçelik
İdil Mıhçı
Nazlıcan Kiraz
Oğulcan Demirsoy
Göksu Öztürk
Gizem Aydost
Erdoğan Bafralı
Cenk Özmalatyalılar
Egem Eren Özveren
Nazlı Sözer
Arifcan Çine
Ebru Kuşoğlu
Ardıç Üstün
Bertan Barçın
Gökhan Budinli

Fotoğraf: APİKAM Arşivi

"Kentimizde yaşamış olan antik dönemlerden günümüze uzanan toplumları ve kültürlerinin iyi bir şekilde bilinmesinin yarınlarımız açısından ne kadar önemli olduğunu ve çağdaşlığı tartışılmaz olan kentimizin bu özelliğinin, tarihsel ve kültürel zenginliğinin doğal sonucu olduğunun bilinci ile İzmir Tarih Kültür eki için yola çıktık. Amacımız; geçmişe uzanarak bugünü anlamayı, geleceğe daha güzel bir İzmir bırakmaya destek olmaktı. "Toplumsal Sorumluluk Projemiz" ile ; İTK'da "İzmir, Tarih ve Kültür" sohbetlerinde yer alan konularımız, İzmir gezi ve inceleme yazılarımız ile farkındalık yaratmaya ve tüm bu amaçları yaşatan bir ürün bırakmaya çalıştık. Dergimizin içerisinde yer alan tüm yazılarda öğrencilerimizin emeği ve çabası bulunmaktadır."

Semra Tokerler
Tarih Zümre Başkanı

"Bugün tarihi değere sahip Kemeraltı'nı dolaşırken, Kızlarağası Hanı'nın doğudan ve Anadolu'dan İzmir'e yönelen kervanların taşıdığı malları depolama, pazarlama ve tütcarlar ile kervanları barındırma amaçlı yeni han ve kervansaraylara ihtiyaç duyulmasının sonucunda inşaa edildiğini hatırlayarak, bu tarihi mekanda, avluda bir Türk kahvesi içmeye ne dersiniz ? Bir çok İzmirlinin bunu yaptığını biliyoruz. Hisarönünün çiçekçileri, Kızlarağası Hanı'nın gümüşçüleri, turistik eşya satan dükkanları siz ziyaretçilerle canlılık kazanıyor. Kahvelerimizi yudumlarken mekanın tarihini bilerek ve o günün yaşamını hayal ederek içilen bir çayın ve kahvenin daha lezzetli geldiğini fark ettik. Size de tavsiye ediyoruz."

Gökhan Budinli
İzmir Özel Türk Koleji Anadolu Lisesi 11B Öğrencisi

"Kentli olmak; siyasal, kültürel, ekonomik ve toplumsal ilişkileri, bu ilişkilerdeki değişimleri anlayabilmek ve uyum sağlayabilmek, kent kültürünü benimseyerek kentli bilincine sahip olmak demektir."

Bertan Barçın,
İzmir Özel Türk Koleji Anadolu Lisesi 11E Öğrencisi

"Atatürk; ülkemizde yaşamış olan uygarlıkların ortaya koyduğu eserlerin,"İnsanlığın Ortak Mirası" olduğunun bilincinde idi. Bu nedenle kurulmasını sağladığı Türk Tarih Kurumu'na mirasından pay ayırmış, araştırma ve kazıların devamını sağlamıştır."

Ebru Kuşoğlu
İzmir Özel Türk Koleji Anadolu Lisesi 10B Öğrencisi

20
11

Yaratıcı Çocuklar Derneği

Kentim Smyrna İzmir / Kültür ve Çevre Hepimizin Başvuru Öyküsü

Pınar Aydemir ve Arzu Yıldırım
Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Gönüllü Temsilciliği

Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Gönüllüleri 2007 yılından beri çocuklar ve gençler arasında kültür bilincini oluşturmaya, geliştirmeye ve bu bilincin kalıcılığını sağlamaya yönelik etkinlikler düzenliyor. Gönüllü olarak sürdürdükleri bu etkinliklerin aktörleri anaokulu ve ilköğretim okulu öğrencileri.

Dernek, eğitim öğretim yılı başında öğretmenlere seminer veriyor; atölye çalışmaları yapıyor. Bu sürecin ardından projelerin akışına göre çocuklar antik kentler, müzeler, kültür varlıkları ile bizzat buluşturuluyor. Bu sayede tanıyarak yaşarak severek eğlenerek tarihi mirası ve değerleri öğreniyorlar.

"Kültür ve Çevre Hepimizin" temasıyla Agora Ören Yeri'nin algılanmasına çaba gösterilmiş, kimi zaman masalsı anlatımla kimi zaman ise yaratıcı drama yöntemleriyle Agora tanıtılmış ve tüm bu çalışmalar kentin antik dönemini tasvir eden ve atık malzemeden üretilen sanatsal üretimlerle tamamlanmış. Çocuklar kültür ve proje içeriğine göre tarihi çevre ile yaratıcıklarını birleştiriyor ve her proje sonunda tüm üretimlerinin yer aldığı sergiler açıyor.

Yöneliş Koleji Aile Tarihi Müzesi
Başvuru Öyküsü

2011

Yöneliş Koleji; 2010–2011 Eğitim Öğretim yılında “Çocuk ve Müze”, “Müzelerin Eğitim Hayatımızdaki Yeri ve Önemi”,“Kentimizdeki ve Ülkemizdeki Müzeler ve Müzecilik ” konularında öğrencileri ile birlikte ortak bir öğrenme ve araştırma ortamı yaratarak öğrencilerin “müze” kavramını tanımalarını sağlamıştır. Öğrenciler ailelerinin geçmişine ait eşyaları bir araya getirerek “Yöneliş Koleji Aile Tarihi Müzesini” oluşturmuşlar ve müze kavramını öğrenmişlerdir.

Projeye Katkıda Bulunan Öğretmenler
Ebru Özümit (Sosyal Bilgiler Öğretmeni)
Sertan Özbağış (Sosyal Bilgiler Öğretmeni)

Projede Yer Alan Öğrenciler

Doğa Karaduman	Ali Ata Cosgun
Cansu Yılmaz	Okay Özkan
Nurefşan Sağır	Meriç Keskin
Ahsen Sağır	Pelin Şenyaprak

2012 Yaratıcı Çocuklar Derneği

Seramik Yapıyorum

Başvuru Öyküsü

Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Gönüllü Temsilciliği

Proje ve Koordinasyon: Pınar Aydemir
Seramik Atölyeleri Eğitmeni: Gülnur Payzanoğlu

"Seramik Yapıyorum Projesi" ile ilköğretim okullarından gelen öğretmenlere seramik konusunda Doç. Dr. Gül Gürtekin Demir tarafından, mitoloji konusunda Doç. Dr. Yasemin Polat tarafından seminerler verilmiş, ardından seramik öğretmeni Gülnur Payzanoğlu tarafından öğretmenlerin görev yaptığı okullarda seramik atölyeleri gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler; öğretmenlerinin rehberliğinde seramik şablonlar üzerine İzmir Arkeoloji Müzesi'nden seçilen Antik İzmir'in tarihi serüvenini sergileyen objeleri iki boyutlu halde işlemiş bu yolla uygarlık birikimleri hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Üzerlerinde antik objelerin yer aldığı seramiklerin yan yana getirilmesiyle "Uygarlıklar Duvarı" oluşturulmuştur. Çalışmaların toplumla paylaşılabileceği bir alanda sergilenmesi düşünülmektedir.

Gültepe Kıbrıs Şehitleri İlköğretim Okulu 2012 Yaratıcı Drama Başvuru Öyküsü

Konak Arkeoloji Müzesi'nde "Yaratıcı Drama" Çalışması
Proje ve Koordinasyon: Lider Hepgenç

Müzeler insanlığın kültürel, sanatsal ve tarihi mirasını sergilemenin ötesinde eserlerle iletişimi sağlayacak bir dizi çalışma için de yeri doldurulmaz ortamlardır. Günümüz dünyasında yaygın olarak kullanılan eğitim modelleri içinde yer alan drama müze içerisinde uygulandığında özellikle çocuklar adına tarihi eserleri içselleştirmek, yaşamına dahil etmek, yorum geliştirebilmek ve müzecilik kavramı gibi pek çok kazanım sağlamıştır.

Gültepe Kıbrıs şehitleri İlköğretim Okulu Öğrencileri ile Konak Arkeoloji Müzesi'nde gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışması ile müzelere ilgi, müzecilik bilinci, tarih ve sanata duyarlılık geliştirilmesi amaçlanmıştır. Öğrenci görüşleri içerisinde eğlence etkeninin sıkça dile getirildiği ifadeler, çalışma sonunda ölçme değerlendirme verileri arasında dikkat çekmiştir. Proje başında isim olarak tanınan pek çok kavram, proje sonunda daha içseleştirilmiş ifadelerle kendini göstermiştir. Çalışma Kıbrıs Şehitleri İlköğretim Okulu 5. Sınıf öğrencilerinden 8 erkek 11 kız toplam 19 öğrenciden oluşan grup ile gönüllülük esasıyla uygulanmıştır. Benzer projelerin tüm okul öğrencilerini kapsayacak halde uygulanması hedeflenmektedir.

20 12 Özel Piri Reis İlköğretim Okulu İzmir Gezi Rehberi Başvuru Öyküsü

Proje ve Koordinasyon: Özel Karşıyaka Piri Reis İlköğretim Okulu 2011-2012 Arkeoloji Klubü

Kentimizin aday olduğu Expo 2020 Uluslararası Fuarı için kentimizin tarihi mirası ve simge mekanlarını içeren üç saatlik alternatifli gezi turları hazırlayarak büyüklere de örnek olacak bir çaba ile 2012 yılı ödülünün sahibi olmuşlardır.

Ege evleri ne insanı içine kapar
Ne dünyayı dışarda bırakır
Kalın duvarlardan çam kokusu
Güneş ışığı sızar

Ege aklını çeler gelen geçenin
Dünyanın öbür ucundaki bir yakının gibi
Durup dururken
Aklına şevketi bostan düşer

Fişekçi, Turgay (1956)

(1998). Sevgi Bağları. İstanbul: Adam Yayınları

Fotoğraf: Emin Aydoğan

2008 Ödülleri

Tarihi Yapıda Yaşam / Kentli İzmirli
Enver Yılmaz Evi, Buca
Mehmet Cila Evi, Yeni Foça
Ali Ortakaşıkcı Evi, Yeni Foça

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım Ödülü
Alev ve Mehmet Ağrı Evi, Göztepe
Sayıner Evi, Konak
Meltem & Michael & Defne Evi, Foça

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım Ödülü
Karşıyaka Belediyesi, Karşıyaka Latife Hanım Köşkü Anı Evi

Emek Ödülü
Kemal Korkmaz Taş Ustalığı

Katkı Ödülü
Sarah Pardo, “Sevgili İzmir Beni Tanı, Dünden Yarına İzmir Yahudileri” Etki Yayınları, İzmir, Kasım 2007
Bülent Şenocak, “Levant’ın Yıldızı İzmir Levantenler, Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler” Şenocak Yayınları, İzmir 2008
İzmir Tarih ve Toplum Dergisi, Sayı: 1, Şenocak Yayınları, Haziran 2008
Özel Konak Piri Reis İlköğretim Okulu, “Foça” Çalışması
Özel Yöneliş İlköğretim Okulu, “Kent Karıncaları” Projesi
Selçuk Belediyesi Efes Büyük Tiyatro Onarım ve Sağlıklaştırma Projesi

...

"Kentler de düşüncenin ya da rastlantının eseri olduklarını sanırlar hep, ama ne biri ne öteki ayakta tutmaya yeter onların surlarını. Bir kentte hayran kaldığın şey onun yedi ya da yetmiş yedi harikası değil, senin ona sorduğun soruya verdiği yanıttır"

Calvino, Italo
(1923-1985)

(2009). Görünmez Kentler. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları

Fotoğraf: Birol Üzmez

Komite Üyeleri

2008

Ödül Komitesi Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
Kıvılcım Keskiner - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürü
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., i.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi
Emel Göksu - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Eti Akyüz Levi - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Ülker Baykan Seymen - Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Üyesi
Emel Kayın - Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ali Zafer Çakmakçı - İzmir 2 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Tolga Çilingir - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Danışman Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
Kıvılcım Keskiner - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürü
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ali Zafer Çakmakçı - İzmir 2 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Tolga Çilingir - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Seçici Kurul Başkanı
Çetin Türkçü - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi, Mimar

Üyeler
Yıldırım Oral - Yrd. Doç., ., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Şehir Plancısı
Levent Ünverdi - Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Şehir Plancısı
Erdem Erten - Yrd. Doç. Dr., İ.Y.T.E., Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi, Mimar
Müjgan Bahtiyar Karatosun - Yrd. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi, Mimar
Zehra Ersoy - Yrd. Doç. Dr., ., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi, Mimar
Salih Seymen - Y. Mimar

Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Ayşegül Altınörs Çırak-Araş. Gör., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Araştırma Görevlisi, Mimar

Çetin Türkçü Prof.Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Mimar

Çetin Türkçü Açıklıyor

Bu konuşma, 19 Kasım 2008, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çetin Emeç Toplantı Salonu'nda okunmuştur.

Sayın Büyükşehir Belediye Başkanı
Sayın Belediye Başkanları
Sayın İzmir Mimarlar Odası Başkanı
Değerli Katılımcıları ve Konuklar,

Ben de sözlerime "Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri" törenine hoş geldiniz diyerek başlamak istiyorum. Öncelikle kültürel mirasımıza katkıda bulunan kişi ve kurumları bir ödülle onurlandırmayı düşünen ve uygulamaya koyan, böylece kültür değerlerimize hak ettiği önemin verilerek daha fazla korunmasına önderlik eden İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı ve bürokratlarına teşekkür etmek istiyorum. Çünkü inanıyorum ki, ülkeler ve kentler doğal güzellikleri ve kaynakları kadar, hatta onlardan da fazla, tarihi değerleri ve kültürel varlıklarıyla var olurlar ve dünya kültür coğrafyasındaki yerlerini alırlar.

Ülkemiz gibi İzmir kenti de en eski çağlardan beri değişik uygarlıkların beşiği olmuş, birçok ülkenin gıpta ile baktığı çok sayıda kültür mirasına sahip bulunmaktadır. Çok eski tarihi ve arkeolojik eserlerin yanı sıra 19. ve 20. yüzyıl gibi yakın dönemlerimizin geleneksel yaşantısını ve mimarisini gözler önüne seren binalar ve kentsel sitlerle de zengindir İzmir kenti. Üzülerek söylemek gerekir ki biz bu kültürel değerlerimizin önemini olması gerekenden daha geç bir zamanda anladık. Birçok sivil mimarlık örneği ve tarihi eser yok oldu gitti. Bazılarımız ise hala anlamamakta direniyorlar. İşte bundan dolayıdır ki bu ödülü hayata geçirenler kadar bu ödüle başvuranları da, ödüle layık görülsün veya görülmesinler, takdir etmek gerekiyor kanısındayım. Çünkü onlar yaşadıkları tarihi evlere değer verip koruyarak, onları yöntemince restore edip kullanarak, kültür mirasımızın korunmasını manen ve maddeten destekleyerek, bu konuda yayınlar yaparak kültür mirasımızın gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan insanlar veya kurumlardır.

Değerli konuklar: Ben ödülleri belirleyen seçici kurul (jüri) üyelerimize de teşekkür etmek istiyorum. Hem beni jüri başkanlığına layık gördükleri için, hem de Eylül ayının en sıcak günlerinde 4 gün boyunca İzmir merkezde, Buca, Güzelyalı, Foça, Yeni Foça, Selçuk ve Urla'da özveri ile bütün başvuruları yerinde inceledikleri için. (Jüri üyelerimiz listesi şudur:
Prof. Dr. H. Çetin Türkçü, Yrd. Doç. Dr.Yıldırım Oral, Yrd. Doç. Dr. Erdem Erten, Yrd. Doç. Dr. Müjgan Bahtiyar Karatosun, Yrd. Doç. Dr. Zehra Ersoy, Öğr. Gör. Dr. Levent Ünverdi ve Yüksek Mimar Salih Seymen). Yayın başvuruları daha önce jüri üyelerine ulaştırılmış ve jüri öncesinde üyelerce incelenmişti. Jürimiz güzel bir uyum içinde çalıştı ve tarafsız, her hangi bir etki altında kalmadan ödülleri verdi.

Ödüller üzerine bir şeyler söylemek gerekirse: Bu yıl 5 kategoride toplam 30 başvuru vardı. "Emek" ödülüne 1, "Katkı" ödülüne 10, "Kentli İzmirli" ödülüne yedi, "Kentsel Sit Alanlarında Yer Alan Yeni Yapılar İçin Başarılı Uygulama" ödülüne 3, "Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım" ödülüne 4, "Özgün işlevin korunduğu esaslı onarım" ödülüne ise 5 aday başvurdu. 15 ödül verildi. Şunu ifade etmek isterim ki bu 30 başvuruyu da jürimiz takdirle karşılayıp dikkatle incelemiştir.

Ödül verilenler arasında dikkatimizi ve takdirimizi kazanan yaklaşımlardan biri ilköğretim öğrencilerinin kültürel değerleri koruma bilincini artırıcı yaklaşımlardır. Bu fikirlerin genç zihinlere yerleşmesi korumanın geleceği açısından önemlidir. Takdirimizi kazanan bir diğer nokta ise resmi kurumların tarihi eserlerimizi restore etmedeki doğrudan veya dolaylı katkılarının artmasıdır, çünkü koruma olgusu sivil toplum örgütlerinin ve resmi kurumların desteği olmadan yürüyemez.

Bazı başvuruların ödül almaması bunların ödüle layık olmadığı anlamına gelmemektedir. Gerçekten jüri üyelerimizce beğenilen bazı onarımlar, henüz bu yapıların iç donanımlarını tamamlamamış oldukları için değerlendirilmeye alınmadılar. Ödül yönetmeliğine göre bu eserler gelecek yıl eksiklerini tamamladıktan sonra yine başvuruda bulunabilirler.

Sözlerime son verirken ödül alan 15 eserin sahiplerini ve müelliflerini kutluyor ve bir kez daha İzmir Büyükşehir Belediyesine, başvuruda bulunan bütün 30 eserin sahipleri ve müelliflerine, jüri üyesi arkadaşlarıma teşekkür ediyor, toplumumuzun kültür mirasımıza daha fazla sahip çıkma, onu daha fazla koruma bilincine ulaşmasını diliyor ve saygılar sunuyorum.

"Benim dönemimin kenti (Smyrna), Philippos'un oğlu Aleksandros tarafından bir rüyada gördüğü bir imgeleme uygun olarak kuruldu: Aleksandros'un Pagos dağında avlandığı, avdan sonra Nemesisler'e ait bir kutsal alana gittiği, orada bir kaynak ve tapınağın önünde bu suyun kenarında büyümüş bir çınar ağacı bulduğu anlatılır. Anlatıldığına göre, o çınar ağacının altında uyurken Nemesisler ona göründüler ve ona burada bir şehir kurmasını ve Smyrnalılar'ı eski kentten buraya getirmesini söylediler. Böylece Smyrnalılar durumu sormak üzere Klaros'a elçiler gönderdiler ve tanrı cevap verdi:
"Kutsal Meles'in ötesindeki Pagos'da hayatlarına devam edecek insanlar üç, hatta dört defa mesut olacaklar".
Böylece, onlar kendi istekleri ile (yeni kente) yerleştiler ve şimdi bir yerine iki Nemesis olduğuna inanmaktadırlar. Atinalılar, Rhamnos'daki tanrıçanın (Nemesis) babasının Okeanos olduğunu söylerken, Smyrnalılar onların annesinin Nyks olduğunu söylerler.
İonialılar'ın ülkesi mümkün olan en iyi havaya ve başka yerde bulunmayan tapınaklara sahiptir. Ephesoslu tanrıçanınki zenginliği ve boyutları bakımından birincidir. Sonra Apollon'un bitirilememiş iki tapınağı gelir; birincisi Miletos arazisindeki Brankhidai'da, diğeri Kolophon arazisindeki Klaros'da bulunandır. Bunların yanında, İonia'daki iki tapınak Persler tarafından yakılmıştır; Samos'daki Hera ve Phokaia'daki Athena tapınağı."

Pausanias (7. 5. 1-4)
M.S. II. Yy.

Tanrıver, Akar Duygu Sevil (2009). Apollon Klarios Kültü, Kehanet Pratikleri ve Adaklar. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir

Fotoğraf: Emin Aydoğan

2009 Ödülleri

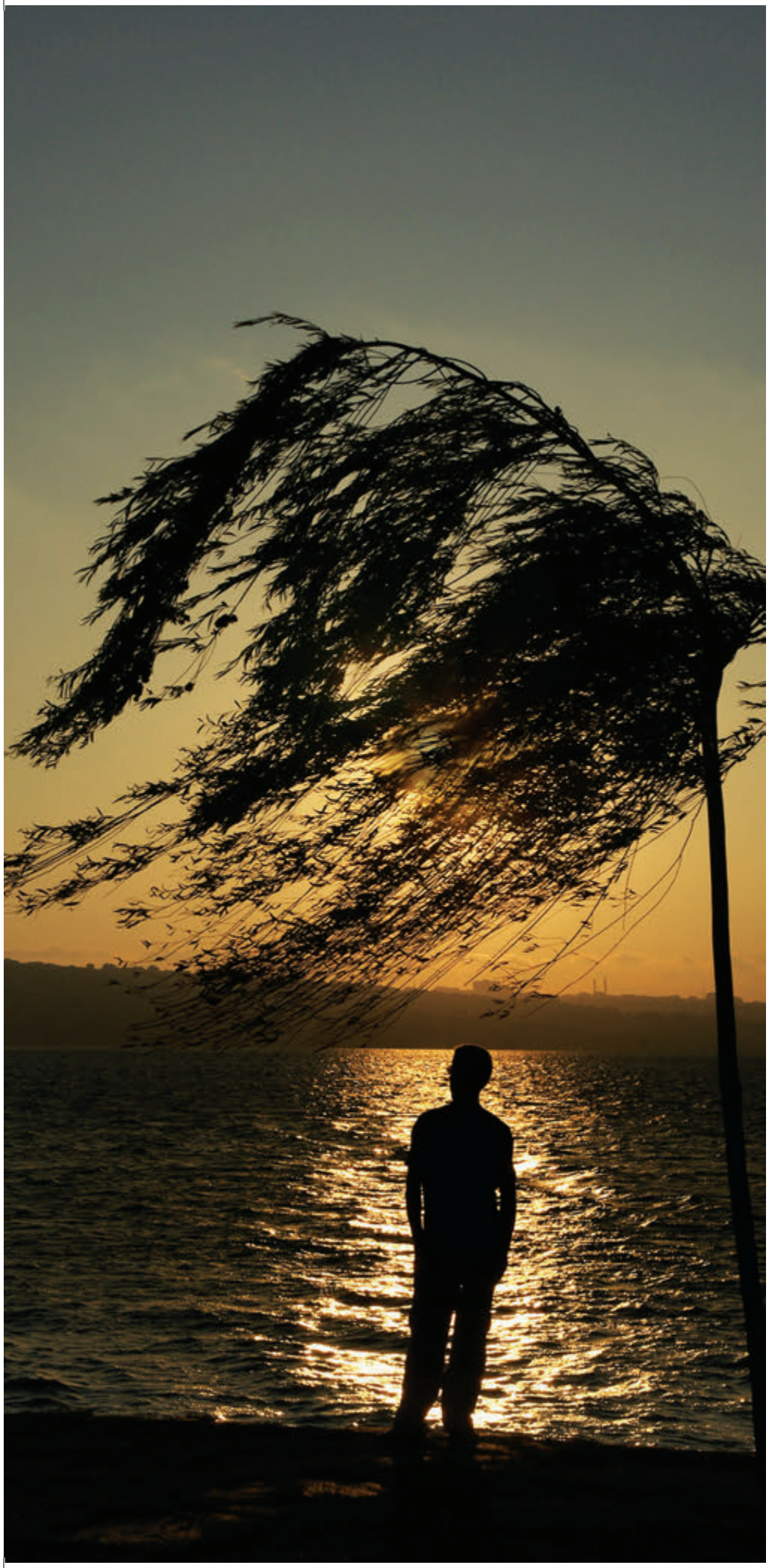
Kentli İzmirli
Zübeyde Göktan Evi
Yaşar Kemal Öztürk Evi
Nihat Bora Evi
Salih Bulgut Evi
Yılmaz Eren Terzi Dükkânı

Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım Ödülü
Ali Bayık Evi
Selma Pastırmacı Evi

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım Ödülü
Abdülhamit Köşk Binası
Uma – Urla Müzik Akademisi

Emek Ödülü
Resul Aggün

Katkı Ödülü
İzmir Milli Kütüphanesi Bakım Onarım ve Otomasyon Yenilemesi
Yaşar Ürük “Adım Adım İzmir ve Çevresi” İzmir Rehberi, Yakın Kitapevi, İzmir Mayıs 2009
Yaşar Ürük, Gazete ve Dergi Yazıları
Emin Aydoğan “Tarihüstü Kemeraltı” ve “Otel ve Diğerleri” Belgesel Fotoğraf Projeleri
Yaratıcı Çocuklar Derneği, “Antik Kentleri Seviyorum-Müzemi Tanıyorum” Öğrenci Çalışması
Konak Şehit Fethibey İlköğretim Okulu “Güzel İzmir’in Tarihi Mekânları ve Dokuları ” Öğrenci Çalışması
Özel Konak Piri Reis İlköğretim Okulu “Metropolis” Çalışması

Güneş isi ile buğulanmış
Körfezin sularında,
Yakamozlanır İmbatın kızı.
Dolanır saçlarımın arasında,
Tenime salınır ılık nefesi.

Ege'nin mavi sevdası,
Denizin gelinidir o.
Düş gezginlerini
Tırısa kaldıran,
Rüzgârın süvarisidir o.

Bin yılların sevda kentinde,
Umarsız bir raksın,
Gizemiyle seğirtir,
Döver diziyle toprağı,
Sonsuzluğun sarı zeybeği.

Levant'ın naif çiçeği,
Taşır yasemin kokulu imbatını,
İzmir akşamlarına,
Doyum olmaz Kordonboyu'nda,
Önünden akan,
Hayatı izlemenin seyir teraslarına...

Coral, Mehmet (1947)

(2008). Ateşin Gelini, Gâvur İzmir. İstanbul: Doğan Kitap

Fotoğraf: Haldun İlhan

Komite Üyeleri

2009

Ödül Komitesi Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
Kıvılcım Keskiner - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürü
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., i.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi
Emel Göksu - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Eti Akyüz Levi - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Ülker Baykan Seymen - Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Üyesi
Emel Kayın - Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ali Zafer Çakmakçı - İzmir 2 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Tolga Çilingir - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Danışman Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
Kıvılcım Keskiner - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürü
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ali Zafer Çakmakçı - İzmir 2 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Tolga Çilingir - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Seçici Kurul Başkanı
Necati Şen - Prof. Dr., D.E.Ü Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'den emekli, Mimar

Üyeler
Bozkurt Ersoy - Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihçisi
Sadık Cengiz Yesügey - Yard.Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimar
Zafer Derin - Yard. Doç. Dr., E.Ü., Edebiyat Fakültesi, Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bölümü, Arkeolog
Nicel Saygın - Yard. Doç. Dr., İ.Y.T.E. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Üyesi, Şehir Plancısı
Mert Çubukçu - Yard. Doç. Dr., , D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Plancısı
Necdet Şenoğlu - Mimar, Uygulamacı

Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Ahu Dalgakıran - Yard. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Plancısı
Ülkü İnceköse - Öğr. Gör. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Mimar
Aygün Ekin Meriç - Öğr. Gör. Dr., D.E.Ü. Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Arkeolog

Necati Şen Prof.Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü Emekli Öğretim Üyesi, Mimar

Necati Şen Açıklıyor

Bu konuşma, 5 Kasım 2009 Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür & Sanat Merkezi İzmir'de gerçekleştirilen ödül töreninde Seçici Kurul Başkanı adına; üyelerden Necdet Şenoğlu tarafından sunulmuştur.

Giriş

İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe saygı–yerel koruma ödülleri jüri değerlendirmeleri 10. 09. 2009 tarihinde Seçici 7 Asil ve 3 Yedek jüri üyesinin katılımıyla tamamlanmıştı. Jürinin dikkatli çalışma ve irdeleme gayreti ile sağlıklı bir değerlendirme oluşturulduğu kanısını taşımaktayım.

Değerlendirme Yöntem ve ölçütleri

7 asil ve 3 yedek üyeden oluşan jürimiz, Tarihe Saygı-Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesinde yer alan amaç tanımındaki ölçütler ile jürinin belirlediği ek ölçütleri de dikkate alarak, altı alanda ödüle aday başvurulardan ödüle değer olanların seçimini aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

Kentli İzmirli Ödülü alan adaylar

Kentli İzmirli Ödülü, 1950 sonrası kentleşme süreci içinde, "eski yapısını yıkmayarak koruyup, yaşatan ve özgün işleviyle kullanmayı sürdüren, yapıyı olabildiğince korumayı başarmış adaylara verilir" ölçütü önemle dikkate alınarak ve aday yapıları yerinde inceleyerek; Binasını yıkmama yönündeki istem ve tescil nedenine dayandırılmamış koruma ve kullanma düşüncesi önemini benimsemiş adaylara verilmiştir.
Bu dalda:

1.1. Zübeyde Göktan Evi (Bayındır)
1.2. Yaşar Kemal Öztürk Evi (Bayındır)
1.3. Yılmaz Eren (Terzi Dükkânı) Urla
1.4. Nihat Bora Evi (Bayındır)
1.5. Salih Bulut Evi (Yeni Foça)

Ödüle layık bulunmuşlardır.

Esaslı Onarım Ödülü alan adaylar

Tarihe Saygı-Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesinde yer alan amaç tanımındaki ölçütler çerçevesinde "Esaslı onarım ödülü", yapıların özgün mekân, cephe kurgusu, yapım tekniği, malzeme, süsleme, eleman ve detayları ile diğer özelliklerini de koruyarak onarımı öngörür. Aday olacak yapıların inşaat ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve koruma kurulu onaylı olmaları esastır. Bu yaklaşım çerçevesinde aday yapılar yerinde incelenerek iki alt dalda değerlendirilmiştir.

2.1. Özgün İşlevin Korunduğu esaslı onarım
Bu dalda;
1.5.1. Ali Bayık Evi (Foça)
1.5.2. Selma Pastırmacı Evi (Yeni Foça)
Ödüle layık bulunmuşlardır.

2.2. Özgün İşlevin Değiştirildiği esaslı onarım

Bu dalda;
2.2.1. Abdülhamit Köşk Binası (Torbalı)
2.2.2. Urla Müzik Akademisi (Urla)
Ödüle layık bulunmuşlardır.

Emek Ödülleri dağılımı
Şartnameye göre bu ödül bitmiş bir yapıda emekleriyle katkıda bulunmuş usta veya ekiplere verilir.

Bu dalda;

3.1. Ali Bayık Evi ahşap işçiliklerini gerçekleştiren usta; Urla'dan Resul Akgün
Ödüle layık bulunmuştur.

Katkı Ödülleri dağılımı
Bu ödül araştırma, yazı, makale, kitap, film v.b ürün ile tarihsel çevre ve kültür varlıklarını koruma konusunu gündeme getiren, kamuoyunda bir tartışma zemini yaratan, ufuk açan kişi ve kuruluşları teşvik için verilen duyarlık ödülüdür.

A.Basit Onarım dalında başvuran fakat içerik olarak Katkı dalında değerlendirilmesi jürice uygun bulunan İzmir Milli Kütüphanesi; İzmir'de kültürel yapının geliştirilmesi ve bu amacın sürdürülmesi için gösterilen hassasiyet nedeniyle İzmir Milli Kütüphane katkı ödülüne layık görülmüştür.

B.Öğrenci Çalışmalarıyla ufuk açan kuruluşlar

i. Konak Şehit Fethi Bey İlköğretim Okulu; İzmir'in tarihi mekanları ve dokularıyla,
ii. Özel Karşıyaka Piri Reis İlköğretim Okulu; Metropolis Antik Kenti çalışmasıyla,
iii. Yaratıcı Çocuklar Derneği; antik kentleri seviyorum, müzemi tanıyorum çalışmasıyla,
Ödüle layık görülmüşlerdir.

C.Gazete, Dergi ve Yazılarla kenti betimleyen katılımcılardan

i. Yaşar Ürük, yazı, makaleleriyle
ii. Yakın Kitapevi, kent rehberi ile
iii. Tarih Üstü Kemeraltı & Otel ve diğerleri ile
Ödüle layık görülmüşlerdir.

Sonuç

Özellikle İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığının Kent ve Çevre korumayı öykündürmesinin hem akademik ve hem de çağdaş bir yaklaşımı yansıttığını ifade etmeden bu bilgilendirmeyi sonlandırmak istemedim.
Tarihe saygı ve yerel koruma anlayışı İzmir'in diğer kentlere de örnek bir davranışı olarak gelecek nesillere bırakacağı gerçek mirası olacaktır.

Saygılarımla

"Mendireğin üzerinde durmuşum, sokmuşum ellerimi cebime, büyülenmiş gibi kalakalmışım bir an... Dalgalar kalkıp iniyor, kocaman kaldırım taşlarını yıkıyorlar. Bu ne hoş koku böyle! İskeleleri tutan demir kirişlerin üzerine milyonlarca istiridye yapışmış salkımlar halinde. İngiliz İskelesi, Yeni İskele, Uzun İskele... Kocaman limanın işleyen elleri bunlar: Tahmil tahliye buradan yapılıyor. Buradan gidiyor Anadolu'nun mübarek yemişleri yabancı diyarlara ve yabancıların altını buradan içeri giriyor. "Altın Tiftik hikâyesini bilir misin Manoli?" O gün cevap veremedim sana öğretmenim, ama şimdi anlıyorum bunu niçin sorduğunu. Bana anlatmış olduğun bütün o hikâyeler yavaş yavaş gerçeklik kazanıyor. Ve o hikâyelerle birlikte, köy çalgıcısı Hiristo'nun İzmir hakkındaki masalları da oynaşıyor işte gözlerimin önünde. Panayırlarda kemençe çalıp türkü söyleyerek anlatırdı o masalları ve çocuk yüreklerimizi derin bir özlem bürürdü: "İzmir'i bir görsem!"

Üzerleri çivilerle ve parmaklıklarla süslü, kalın ahşap kapılı galerilerde dolaşıyordum oradan oraya. Akşamları kapıları kapatıyorlar. Bugün galeri dedikleri olan bu dehlizlerde bir vakitler şövalyelerle maceracılar yaşarmış. Franklar, Venedikliler, Cenevizliler, Maltalılar… Hiristo'nun değişiyle İzmir'de "karaya oturan" bu üstatlar, Frank-Hangar'ları yapmışlardı. Sayısız taş duvarlarla payandalanan bu dehlizlerde, hazinelerini gizliyorlardı. İpekliler giyinip, elmaslar takınmış beylerle hanımların ayağı yere değmezdi, derdi Hiristo. Kölelerin omuzlarında taşıdığı üzeri örtülü koltuklarda seyahat ederlermiş ve vakit akşamsa bir hizmetkâr elinde bir fenerle aydınlatırmış yollarını… Homeros'un, Sponti'nin, Tenekidis'in, Spartalis'in, Rum Kulübü'nün, Alyotisin, Yusufun, Amaltis'indi artık bu galeriler; Avrupalıları'ın olmaktan çıkmıştı."

Dido Sotiriyu
(1909-2004)

(1982). Benden Selâm Söyle Anadolu'ya (Atillâ Tokatlı, Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık

*Altın Tiftik (Toison d'or) : Yunan Mitologyasında, üvey anneleri İno'dan kaçan Friksos ile Helle'yi havada taşıyan kanatlı ve tanrısal koçun yapağısı. Yolculuğun sonunda Friksos, koçu Zeus'a kurban edip, tiftiği bir dragona muhafaza ettirir. Daha sonra İolkos Kralı Pelias, tiftiği bulmak için yeğeni Jason'u gönderir. Ünlü Argonoti seferi böyle başlar… Bu gün Altın Tiftik, elde edilmesi güç, sınırsız bir hazine sembolüdür.

Fotoğraf: Emin Aydoğan

2010 Ödülleri

Kentli İzmirli
Muzaffer Hepaksoy Evi, Bayraklı
Nilgün Durualp Evi, Bayraklı
Esma Livia Dino Deyer Evi, Buca
Mustafa Kutlu Evi
Şakir Yalavaç Dibek Kahvehanesi, Kozbeyli Köyü, Foça

Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım
E.Ü. Balkanlar ve Anadolu Giysileri Müzesi / E.Ü. Etnografya Müzesi

Emek Ödülü
Durmuş Türkmenli
Nihat Baz

Katkı Ödülü
Birol Üzmez, Kortejo Aile Evleri Belgesel Fotoğraf Projesi
Kent Gözlemcileri, "Basmane Günleri" Etkinlikleri
Karşıyaka Karşıyaka Kent Kültürü ve Sanat Dergisi
Torbalı Kız Teknik ve Meslek Lisesi, "Öğrenci Gözüyle Metropolis" Fotoğraf Sergisi
Konak Şehit Fethibey İlköğretim Okulu "Konak Basmane Çevresindeki Tarihi Mekânlar" Öğrenci Çalışması
Özel Yöneliş İlköğretim Okulu Kent Karıncaları "Geçmişten Günümüze Levantenler" Projesi
Yaratıcı Çocuklar Derneği, "Tarihi Yaşıyorum" Çalışması
Buca Işılay Saygun Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi "Tarihe Dokunan Eller" Projesi

Küçüğüm, sen şimdi onsekizindesin
Güzelliğin gün günden dillere destan
Hatıramda herbiri seninle canlanan
İzmir'in günlerinde gecelerindesin

Sönmüş yanardağlar, kaleler eteğinde
Yüzyıllardır uyuyan şu bizim İzmir
O âşık kadınları, levent erkekleri nerde?
Sahiden yaşayıp göçtüler mi kimbilir?

Balkonlara, yalılara dalar düşünürüm
O günler uzaklaşan yelkenlerin peşi sıra
Akan bulutlar gibi geçmiş: ne iz, ne hâtıra!
Sır şimdi bunca güzel hayat, güzel ölüm!

Sır şimdi gözyaşları, saadet dilekleri
Bize gelen yüzyılların hikâyesi sır
Eski İzmir diye ne varsa şunun bunun bildiği
Yaşlıların kırık dökük anlattığıdır

Aşkı şehirler yaratır, şehirler yaşatır
Ben gönlümce yaşadım, gönlümce sevdim
Bilirim saadetim, yalnızlığım bundandır
Seni bulduğum, kaybettiğim günden bilirim.

Aşklarının tarihi bir şehrin tarihidir diyorum
Gün gelir aşklariyle anılır şehirler anılırsa
Niyetim sevdalı sözler etmek de olmasa
İzmir için ne yazarsam sana adıyorum!

Cumalı, Necati
(1921 - 2001)

(1955). İmbatla Gelen. İstanbul: Yeditepe Yayınları

Fotoğraf: Konak Belediyesi Arşivi

Komite Üyeleri

2010

Ödül Komitesi Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi
Emel Göksu - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ş.B.P. Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Eti Akyüz Levi - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Ülker Baykan Seymen - Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Ş.B.P. Bölümü, Öğretim Üyesi
Emel Kayın - Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. Ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. Ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Gökhan Hüseyin Erkan - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı
Kıvılcım Keskiner - Y. Mimar

Danışman Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. Ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. Ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Gökhan Hüseyin Erkan - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Seçici Kurul Başkanı
N. Gül Asatekin - Prof. Dr., B.Ü. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Öğretim Üyesi, Mimar

Üyeler
Gülriz Kozbe - Prof. Dr. E.Ü. Edebiyat Fakültesi, Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bölümü, Öğretim Üyesi, Arkeolog
Sibel Ecemiş Kılıç - Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ş.B.P. Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Şehir Plancısı
Dr. Zeynep Aktüre - Yard. Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Görevlisi, Mimar
Tolga Çilingir - Yard. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Ş.B.P. Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Görevlisi, Şehir Plancısı
Yekta Demiralp - Yard. Doç. Dr., E.Ü. Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Öğretim Üyesi, Sanat Tarihçisi
Tamer Pakben- Y.Mimar

Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Koray Velibeyoğlu - Yard. Doç. Dr., ., İ.Y.T.E. Ş.B.P. Bölümü, Öğretim Üyesi, Şehir Plancısı
Deniz Güner - Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Görevlisi, Mimar
Sevinç Gök Gürhan - Dr., E.Ü. Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Öğretim Görevlisi, Sanat Tarihçisi

N. Gül Asatekin Prof.Dr.

Bahçeşehir Üniversitesi
Mimarlık ve Tasarım Fakültesi

Gül Asatekin Açıklıyor

Bu konuşma; 9 Ekim 2010, İzmir Tarihi Havagazı Fabrikası Kültür & Sanat Merkezi'nde gerçekleştirilen ödül töreninde 2010 yılı Seçici Kurul Üyesi Dr. Zeynep AKTÜRE tarafından sunulmuştur.

Öncelikle Jüri başkanı olarak bu özel günde bulunamaman üzüntüsünü sizlere iletmek istiyorum. Hepsi birbirinden değerli ve İzmir aşığı jüri üyelerinin yoğun iş programları arasında herkese uyan bir tarihin bulunamaması doğaldır. Bu nedenle 2010 yılı Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödüllerini sunma onurunu değerli bir meslektaşıma bırakmak tayım. Sizlerle bir arada olamasam da bu özel günün heyecanını sizlerle birlikte hissedeceğim.

Tüm ödül sahiplerini içtenlikle kutluyor, başta bu önemli çalışmayı sürekli kılan ve bizlere güvenerek görev veren sayın başkan Aziz Kocaoğlu'na ve tüm çalışma sürecinde birlikte olmaktan gurur duyduğum tüm arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ediyorum. Bu ödüllerin nice 7 yıllara ulaşacağına olan inancımla hepinize saygılar sunuyorum.

Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri 8500 yılı aşkın bir geçmişin soyut ve somut değerlerini barındıran İzmir kentinin kültürel mirasının kent kimliğinin doğal bir parçası haline getirmeyi amaçlayan çok önemli bir etkinliktir. Bu Ödüller, salt fiziksel çevreyi kapsamakla kısıtlı değildir, bu kenti yaşayanları, yaşatanları hedeflemektedir.

Bu hedef uğruna geçmiş bir 7 yılı arkamızda bıraktık... Yıllar içinde katılım sayısı artmış, başvurular giderek daha da özenli olmaya başlamış, kentlilerin bilinçlenmesi, genç nesillerin ilgisinin artışı heyecan verici boyutlara ulaşmış... Bu yılın Seçici Kurulu kentine, tarihine, yaşam biçimine, kültür varlıklarına değer ve önem veren, bireylerin koruma bilincinin giderek hızla arttığı bir kentte toplandı. Bu nitelikler, zorlu bir değerlendirme sürecini gerektiriyordu. Dolayısıyla çalışmalar salt 21–23.09. 2010 tarihlerine kısıtlı kalmadı. Özellikle Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma dalında Katkı Ödülü adaylarının ürünlerinin jüri üyelerince tek tek okunması ve ölçütlerin oluşturulması süreci çok daha önceden başladı. Toplantı sürecinde de, her dalda ödüllere aday olanların çok geniş yelpazede olması her başlık için ölçütler oluşturuldu. Bu ölçütlerin en genel çerçevesi, doğal olarak Şartnamede de belirtildiği gibi özgünlük, mevcut değerlerin yok edilmemesi, bilimsel yaklaşım, kent belleğine katkıda bulunmak ve yaratılan her türlü üründe yanlış bilgi aktarımı yapmadan kamuya ulaşmak olarak özetlenebilir.

2010 yılı Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri'ne toplam 36 katılım oldu. Söz konusu başvuruların aday oldukları dallara göre dağılımı şöyledir:

A. Kentli İzmirli Ödülü: 5 başvuru
B. Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Ödülleri: Toplam 10 başvuru
   B.1. Basit Onarım Ödülü: 2 Başvuru
   B.2. Esaslı Onarım Ödülleri: Toplam 5 Başvuru

B.2.1. Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım: 1 Başvuru
B.2.1. Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım: 4 Başvuru
B.3. Emek Ödülü: 3 Başvuru

C. Arkeolojik Sit Alanlarındaki Ören Yerlerinde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunma ve Sergilenmesine Yönelik Başarılı Mekanların Oluşturulması : 1 başvuru

D. Kentsel Sit Alanlarıda Yer Alan Yeni Yapılar için Başarılı Uygulama Ödülü : 2 başvuru

E. Tarihsel Çevre ve Kültür varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü: 18 başvuru.

Anılan başvuruların Jürimizce yapılan değerlendirilmesi sonucunda ödül kazanan katılımcılara ilişkin değerlendirmeler aşağıda özetlenmektedir:

A. Kentli İzmirli Ödülü

Jürimiz, bu dalda aday olan 5 başvurunun da Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nin tüm koşullarını yerine getirmeleri, yaşadıkları mekâna saygı, sevgi ve bağlılıkları, kültür varlıklarını kendi öz koşulları ile yaşatmaları ve " İzmirli " yaşam biçimini sürdürmeleri nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER bulmuştur.

Mustafa Kutlu Evi, Kozbeyli, FOÇA: Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak kendi konutlarındaki açık ve kapalı mekânlarında sürdürülen yaşamın ve bu mekânların ve içindeki mobilyanın değerlerinin farkında olmaları, Kozbeyli'deki diğer yapılara ilişkin de bilgi sahibi olmaları ve bunlara verdikleri değeri ayrıca takdire değer bulmuştur.
OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Şakir'in Dibek Kahvesi, Kozbeyli, FOÇA: Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak nesillere aktarılarak sürekliliği sağlanan geleneksel kahve yapım yöntemini benimsemeleri ve bundan gurur duymaları, mekânın niteliklerini "güzelleştirme", "turistikleşme" adına değiştirmeden geleneksel mekân niteliklerini de devam ettirmeleri özellikle takdir edilmiştir.
OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Muzaffer Hepaksoy Evi, Bayraklı: Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak yapının değişime uğramadan günümüze dek yaşamını sürdürmesi, yaşam biçiminin de bu bağlamda sürekliliğinin sağlanmış olması ayrıca övgüye değer bulunmuştur.
OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Nilgün Durualp Evi, Bayraklı: Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak yaşadıkları konutun ve içindeki aileden kalan mobilyaların değerinin farkında olmaları, kendi olanaklarıyla çağdaş yaşamın gerektirdiği servis mekânlarını yapının özüne zarar vermeksizin gerçekleştirmiş olmaları ve yapının onarımını sağlamaya çalışmaları Jüri tarafından takdir edilmiştir.
OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Esma Livia Dino Deyer Evi: Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak jürimiz aşağıdaki konuları belirtmek istemiştir: Bu yapı, Buca'nın en önemli konak yapılarından birisi olup tüm özgün niteliklerini korumaktadır. WC, mutfak gibi ıslak hacimlerdeki müdahalelerle çağdaş yaşam koşullarının sağlanması dışında, konutun tüm mimari ögeleriyle

korunduğu ve içinde bir kişinin yaşamasına karşın tüm mekânlarının özenle tefriş edildiği gözlemlenmiştir. Yapıda hem özgün hem de koleksiyon olarak nitelenebilecek zenginlikte mobilya ve objeler bulunmaktadır. Evin sistematik bakımının yapılmasına karşın bu denli büyük programlı bir yapının düzenli ve bütüncül bakım sürecinde çıkan sorunlara da ev sahibinin çözüm araması saygıdeğer bir çabadır. Konutun kendisi kadar içindeki mobilya ve objeler ilişkin bilgi birikimi ve bağlılığı da övgüye değer bulunmuştur.
OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

B. Tek Yapı Ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Ödülleri

B.1. BASİT ONARIM ÖDÜLÜ:
Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde belirtilen koşullara ve Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere haiz başvuru olmaması nedeniyle bu dalda ÖDÜL VERİLMEMESİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ.

B.2. ESASLI ONARIM ÖDÜLLERİ:
B.2.1. ÖZGÜN İŞLEVİN KORUNDUĞU ESASLI ONARIM
Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde belirtilen koşullara ve Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere haiz başvuru olmaması nedeniyle bu dalda ÖDÜL VERİLMEMESİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ.

B.2.1. ÖZGÜN İŞLEVİN DEĞİŞTİRİLDİĞİ ESASLI ONARIM
Ege Üniversitesi Balkanlar ve Anadolu Giysileri Müzesi, Bornova: Bir Üniversitenin ait olduğu kente katkı sağlayarak elindeki zengin koleksiyonu kentlilerin kullanımına açması, bu işlevi korunmaya değer bir kültür varlığını onararak halka örnek oluşturması, koruma çalışmalarında plan şemasının okunmasına olabildiğince dikkat edilmesi, açık mekânların da düzenlenerek bütüncül bir tasarım yaklaşımı sergilemesi, kısıtlı olanaklara karşın özenli bir uygulama yapılmasında gösterilen başarı nedenleri ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

B.3. EMEK ÖDÜLÜ:
Durmuş Türkmenli, Taş Ustalığı: Geleneksel taş örgü tekniklerini öğrenmiş ve ayrıntılarını kavramış olması ve kültür varlıklarının restorasyonu sürecinde bu bilgiyi doğru ve özenli olarak uygulaması nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Nihat Baz, Ahşap işçiliği: Tarihsel/ geleneksel taş işçiliği, ahşap cins ve detayları konularındaki bilgisi ve onarım sürecinde bu bilgiyi uygulamaya aktarmadaki özen ve duyarlılığı nedeniyle, ayrıca, özgün malzemeyi olabildiğince koruma ve yeni müdahalelerde özgün malzemeye uyum sağlama yaklaşımındaki hassasiyet ve tutarlılık nedeni ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

C. Arkeolojik Sit Alanlarındaki Ören Yerlerinde Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Korunma Ve Sergilenmesine Yönelik Başarılı Mekânların Oluşturulması

Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde belirtilen koşullara ve Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere haiz başvuru olmaması VE YAPILAN BAŞVURUNUN DEĞERLENDİRME DIŞI BIRAKILMASINA OY BİRLİĞİ İLE

KARAR VERİLMESİ nedeniyle bu dalda ÖDÜL VERİLMEMESİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ.

D. Kentsel Sit Alanlarında Yer Alan Yeni Yapılar İçin Başarılı Uygulama Ödülü

Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi'nde belirtilen koşullara ve Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere haiz başvuru olmaması nedeniyle bu dalda ÖDÜL VERİLMEMESİNE OY ÇOKLUĞU İLE KARAR VERİLDİ.

E. Tarihsel Çevre Ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü

Torbalı Kız Teknik ve Meslek Lisesi,"Öğrenci Gözüyle Metropolis": Bu çalışmada özgün öğrenci katkısının yoğunluğu, fotoğraflarda öğrencilerin kendi bakış açılarıyla Metropolis Antik Kenti'ni yansıtmaları, bu bilgi birikiminin sanatsal yansımalarını bir sergi ile kamuoyuyla paylaşmaları nedeni ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Birol Üzmez, "Kortejo Aile Evleri": İzmir'in önemli bir tarihsel olgusu olan ve giderek yok olan " aile evi" kavramının "barınma" sözcüğüne getirdiği dayanışma, aidiyet, ortak yaşam, hemşehrilik ve paylaşım gibi değerlerini Kortejo Evi özelinde yaşamı ve mimari çevresiyle belgelemesi, bu çalışmayı fotoğraf sanatının etkileyici örnekleriyle ortaya koyması ve bu ürünleri ait oldukları ortamda, kendi bağlamında sergileyerek "aile evi"ni tanıtması ve kamuoyunun dikkatini çekmesi nedeni ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Kent Gözlemcileri, "Basmane Günleri": İzmir'in geçmişteki tören yürüyüş aksında kortej yürüyüşü ile başlayarak paneller dizisi ile süren, Basmane Sohbetleri ve Basmane Garı'nın Bekleme Salonu ve Sanat Merkezindeki tiyatro gösterileri ile ilgi çekmeyi amaçlayan etkinlikte fotoğraf, resim ve koleksiyon sergilerinin de düzenlenmesi ile çok yönlü bir etkinlikler bütününün gerçekleştirilerek çeşitli gruplarının katılımının sağlanması, unutulmaya yüz tutan Basmane kültürünü anımsatmak için sanatın farklı dallarının organize edilmesi, TCDD'nin Gar yapılarını özelleştirmekte olduğu günümüzde bu kurumu da içlerine almaları, Konak Belediyesi, Afro –Türkler, çeşitli sanatçılar ve öğrencileri de kapsayarak kültüre, sanata, kentliliğe çok olumlu katkılarda bulunmaları nedeni ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNDU.

Şehit Fethi Bey İlköğretim Okulu, Konak Basmane Çevresindeki Tarihi Mekanlar: Öğrencilerin yaşadıkları kenti tanıma ve tanıtmalarını amaçlayan bu çalışma, alan gezisi, arazi çalışması yapılması, öğrencilerin araştırma yapmaya ve kendi bilgi ve izlenimlerini şiir, kompozisyon, resim gibi farklı ortamlarda ifade etmelerine olanak sağlanması, bu çalışmanın Oteller Sokağı ve Semt Evi'nde sergilenerek kamuoyu ile paylaşılması nedeni ile kentlilik bilincine katkıda bulunan bir proje olarak değerlendirilmiş ve OY ÇOKLUĞU İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Karşıyaka Karşıyaka Kent, Kültür ve Sanat Dergisi: Küçük bütçeli bir yayın olmasına karşın yakın geçmişi yaşatmaya çalışması, gündelik yaşama ilişkin bilgiler veren ve halka yönelik bir dergi olmasına karşın Karşıyaka'daki kültür mirasına ilişkin bilgiler aktarması, böylece oldukça geniş bir kitleye kentlilik ve kent belleğine ait bilgileri yalın

bir dille anlatması nedeniyle OY ÇOKLUĞU İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Yöneliş Koleji, Kent Karıncaları, "Geçmişten Günümüze Levantenler": İzmir kentinin önemli bir kültürel zenginliği olan Levantenler hakkında yoğun bir öğrenci araştırması yapılması, bu bağlamda anketlerle literatür araştırmasının zenginleştirilmesi, yayına dönüşebilecek bir çalışmanın ortaya konması ve çalışmanın bütünündeki başarı nedeni ile ve OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Yaratıcı Çocuklar Derneği, "Tarihi Yaşatıyorum" Projesi: Bu proje, çok katılımcıyı bir araya getirmesi, genç kuşakların yaşadıkları kenti tanıma, anlama, geçmişleri ile bağ kurma, bunlara ulaşırken ortak çalışma ve ulaştıkları bilgiyi paylaşma becerilerini sergilemesi nedeni ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Işılay Saygın Güzel Sanatlar Lisesi, "Tarihe Dokunan Eller" Projesi: Bu çalışma, "kentlilik", "tarihe saygı", "koruma bilinci" ve "kamuoyu oluşturma" konularında sanatçının duruşunun ne denli önemli olduğunu ortaya koyması, sanatın kültürden bağımsız olamayacağının bir örneğinin genç sanatçılar özelinde somutlaştırması nedeniyle çok önemli bulunmuştur. Kültürel kimliği anlamak, yorumlamak ve bunu farklı sanat dallarından örneklerle halka ulaştırmaktaki başarıları nedeni ile ve OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Ödülleri kazananların açıklanmasından sonra, Jürimiz bazı dilek ve temennilerini paylaşmak istemektedir:

- KENTLİ İZMİRLİ Ödül Kategorisinin geçen 7 yıllık zaman içinde giderek zengin bir içerik kazandığı görülmektedir. Dolayısıyla bu dalın da kendi alt başlıklarının belirlenmesi düşünülebilir. Bu bağlamda:
    - Yerel kültürel mirası yaşayarak yaşatanlar
    - İçinde yaşadıkları kültür varlığını kendi öz olanakları/ emekleri ile koruyanlar alt başlıklarını önermekteyiz.

- İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü'nün bu katılımcıları bularak önermelerinin kentlilik bilinci bağlamındaki öneminin ayırtında olarak gönülden kutluyoruz. Bu özenli çalışmanın bir belgesel dizisi haline dönüşmesi ile İzmir'in soyut ve somut kültürel değerlerinin sürekliliğinin sağlanmasını da bir proje önerisi olarak sunmak istiyoruz.
- Söz konusu ödülleri kazananlara teknik ve/veya akçasal katkı sağlanması için neler yapılabileceği de Jürimizin çalışmaları sürecinde önerilen bir başka temenni oldu. Bu katkının sağlanmasının halkın koruma olgusuna doğal ve doğrudan katılımına ivme kazandıracağı kanımızı vurgulamak isteriz.
- Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğindeki Başarılı Koruma Ödüllerine katılımın sayısal ve nitelik açısından geldiği nokta, 7 yıllık sürecin gerçekten amacına ulaştığının somut kanıtıdır. Varılan bu başarılı nokta, koruma uygulamalarında özendirmeyi amaçlamanın ötesinde bilimselliğin öne çıktığı yeni ve ayrıntılı değerlendirme ölçütlerini gerektirecektir. Bunun da yakın gelecekte gerçekleşeceğine inanıyoruz.
- Aynı zenginlik Katkı Dalı başvurularında da izlenmektedir. Öğrenci

çalışmalarındaki artış, İBB'nin okullarda sürdürdüğü bilinçlendirme kampanyasının ne denli başarılı olduğunun açık örneğidir. Bu çerçevede, yayınlarda da, sanatsal etkinliklerde de, öğrenci projelerinde de alt başlık ve ölçütlerin oluşturulması, katılımlardaki zenginliğe yanıt verecektir kanısındayız.

Sonuç olarak, 2010 yılı Tarihe Saygı/ Yerel Koruma Ödülleri Seçici Kurulu olarak:

- Bu ödülü uygulamaya koyan Sayın Ahmet Piriştina Başkanımızı İzmir kenti için ne denli önemli bir süreci başlattığını da vurgulayarak sevgi ve saygıyla anıyor,
- Bu ödülün sürekliliğini sağlayarak bilimsel bir değerlendirme sistemini öngörerek amaç ve beklentilerimizi İzmir kenti adına daha yükseklere taşımamıza olanak veren Sayın Başkanımız Aziz Kocaoğlu'na en içten teşekkürlerimizi sunuyor,
- İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihi Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürlüğü'nü böylesi bir bilimsel çalışmanın her aşamasındaki katkıları ve destekleri için gönülden tebrik ediyoruz.

Saygılarımızla,

“Evet, burası Kestelli Yokuşu’dur. Aşağılara doğru yumuşacık inişli, Kemeraltı’nı şıp diye bitiren Kestelli Yokuşu. Yangın Yokuşu’na varana dek bütün arka sokakları aile evleridir. Oda oda, bağımsız ve kiralık. Bir odada herkeslerin herkeslerle yaşadığı evler. Rıza Bey aile evleri. Anıt evler. Hala var olan eski İzmir. Yahudi kızları, Adalılar, Giritliler, Ermeniler, Çingeneler, Anadolulular, Boşnaklar, Arnavutlar, dostluklar, dayanışmalar, susam yağında pişen pamuk yumuşaklığındaki lokmalar, her ölünün ardından gözyaşı yerine dökülen irmik helvaları, ıspanaklı boyozlar, tava yumurtaları, fırında ayvalar ve bağırlarını açıp kapı eşiklerinde ikindi serinliğine karşı oturmuş eski zaman kadınları...”

Dursun K., Tarık (1931)

(2004) Gâvur İzmir Güzel İzmir. İstanbul: Dünya Kitabevi

Fotoğraf: Birol Üzmez

2011 Ödülleri

Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü
Ayşe Hekimoğlu Evi
Nazime Yıldız Evi
Hediye Karaoğlan Evi
Binnaz ve İbrahim Coşkun Evi
Mediha Tuğman Evi
Nesli ve Nesrin Kır Evi
Mehmet Erol Saatçi Dükkânı

Katkı Ödülü
Bir Avlu Bir Kent Belgesel Filmi Yönetmen: Canan Altınbulak
Başöğretmen Cemal Özkaynak Selçuk Anı Evi
Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi
İzmirim Kitap Dizisi Heyamola Yayınları 41 Semt 41 Kitap 41 Yazar
İlhan Pınar "Gezginlerin Gözüyle İzmir" Kitap Dizisi
Mehmet Coral İzmir: 13 Eylül 1922, Doğan Kitap İstanbul, Ağustos 2003 ve Mehmet Coral "Ateşin Gelini, Gâvur İzmir", Doğan Kitap, İstanbul, Ağustos 2008

Tarihi Ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü
Haldun Koşay Lisesi Haldun Koşay Tarih Dergisi Sayı: 1- Mayıs 2011
Şehit Fethi Bey İlköğretim Okulu "Geçmişin Gelecekteki Sesleri" Projesi
İzmir Türk Koleji Kardelen Dergisi "İzmir Tarih Kültür" Eki
Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Temsilciliği "Kentim Smyrna İzmir "Kültür ve Çevre Hepimizin" Projesi
Yöneliş Koleji "Aile Tarihi Müzesi" Projesi

“Bu gün, ruhumun feriştesi resmen hayatıma eş oldu. Dikenler, rüzgârlar, fırtınalar bitti. Gölgeler söndü. Karanlıklarda deste deste elvan parladı. Giryeler handeye döndü.
Kalbimdeki neşeye, sürura, esrarlı darabana en geniş bir şiir ve hulya bestesi kâfi değil. Karşıyaka’nın bu kuytu ve metruk kulesi gözüme elmastan, zümrütten yapılmış muazzam bir saray görünüyor. Karşıda Venedik kandillerini andıran İzmir’in küme küme ziyalarından bir nur seylâbesi akıyor. Ve gökten üstüme safalar yağıyor.
Şimdi menekşe kokulariyle muattar bir şebap nefhası, asabımı tatlı bir baygınlık içinde bırakan şuh ve muhteşem bir hüsün beni ebedî olarak kucaklıyor. Gölgeleri söndüren, karanlıkları eriten, dikenleri, rüzgârları, fırtınaları bitiren, giryeleri handeye döndüren ve benim hayatıma başka bir hayat veren bu manzum hüsne bütün mevcudiyetim feda olsun.”

Kaygusuz, Bezmi Nusret
(1890-1961)

(1959). Kurumuş Pınar. İzmir: İhsan Gümüşayak Matbaası

Fotoğraf: İzmir Türk Koleji Arşivi / Uşakizade Köşkü, Esaslı Onarım Ödülü, 2003

Komite Üyeleri

2011

Ödül Komitesi Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Hülya Arkon - İ.B.B. Etüt ve Projeler Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi
Emel Göksu - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Eti Akyüz Levi - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Ülker Baykan Seymen - Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Üyesi
Emel Kayın - Yrd. Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Serpil YASA - İzmir 1 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. ve Tab. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Gökhan Hüseyin Erkan - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı
Kıvılcım Keskiner - Y. Mimar

Danışman Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Gökhan Hüseyin Erkan - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Seçici Kurul Başkanı
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi, Mimar

Üyeler
Armağan Erkanal - Prof. Dr., H.Ü. Edebiyat Fakültesi, Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bölümü, Öğretim Üyesi, Arkeolog
A.Güliz Bilgin Altınöz - Yard. Doç. Dr., O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Mimar
Muhammed Aydoğan - Yard. Doç. Dr., Şehir Plancısı
Emine Tok - Yard. Doç. Dr., E.Ü. Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Öğretim Üyesi, Sanat Tarihçisi
Etem Ülkütaş - Serbest Mimar
Hale Yıldır - Şehir Plancısı

Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Mine Hamamcıoğlu Turan - Yard. Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi Mimari Restorasyon Bölümü, Mimar
Figen Akpınar - Öğr. Gör. Dr., İ.Y.T.E. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Görevlisi, Şehir Plancısı

Başak İpekoğlu Prof.Dr.
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimarlık Bölümü,
Mimari Restorasyon Bölüm Başkanı

Başak İpekoğlu Açıklıyor
Bu konuşma, 25 Kasım 2011, Aziz Vukolos Kilisesi Kültür Sanat Merkezi'nde düzenlenen ödül töreninde gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde ilk defa İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 2003 yılında başlatılan "Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri" etkinliği, öncü bir girişim olarak önem taşımaktadır. Bu etkinlik, kültür mirasımızın korunmasına ve koruma bilincinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve başarılı koruma yöntemlerini teşvik etmek amacıyla dokuz yıldır başarıyla gerçekleştirilmektedir.

Türkiye'de koruma politikalarının yerel yönetimlerin sahipliliğinde ve sorumluluğunda geliştirilmesine, halkın bu konuda teşvik edilmesine, desteklenmesine ve doğru uygulama örneklerinin yerel yönetimlerce gösterilmesine, toplum olarak ihtiyaç duyuyoruz.

Tarihi koruma alanındaki çabaları, toplumun yaşamıyla ve gelenekle birlikte düşünmek gerekir. Bu yaklaşımın uygulamaya geçirilmesinde Belediyelerimizin sorumluluğu çok büyüktür. İzmir Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Aziz Kocaoğlu'nun bu konudaki duyarlılığı, İzmir halkı için örnek teşkil etmektedir. Kendisi tarihi bir konutta yaşamayı seçerek, toplumu teşvik ve motive edici yaklaşımını vurgulamaktadır.

Kültür mirasımızın tanınmasına, korunmasına, bu bilincin yaygınlaşmasına emek verenlerin Belediye Başkanlığımızca ödüllendirilmesi, kamuoyunda bu alana ilginin ve katılımın giderek artmasını sağlamaktadır.

2011 yılı "Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi" doğrultusunda ödül kategorileri ve Ödül Komitesi'nin onayından geçen 34 başvurunun aday oldukları dallara göre dağılımı şöyledir:

A. Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü: 11 başvuru
B. Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri: 10 başvuru
- B.1. Basit Onarım Ödülleri: Başvuru olmamıştır.
- B.2. Esaslı Onarım Ödülleri: 3 Başvuru
  - B.2.1. Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım: 1 Başvuru
  - B.2.2. Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım: 2 Başvuru
- B.3. Emek Ödülü: 4 Başvuru

C. Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması Ödülü: Başvuru olmamıştır.
D. Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama Ödülü:3 başvuru
E. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü: 8 başvuru
F. Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü: 5 başvuru

Seçici Kurulun 19–23 Eylül 2011 tarihleri arasında gerçekleştirdiği değerlendirme ve başvuruları yerinde inceleme toplantıları sonucunda Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri, bu yıl da sahiplerini bulmuştur.

A. Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü

Bu dalda aday olan başvuruları değerlendirme ölçütleri; Şartnameye dayalı olarak genel çerçevede;

1. Tarihi ve mimari değere sahip korunması gerekli kültür varlığı niteliği taşıması,
2. Yapının özgün işlevinin devam ediyor olması,
3. Yapıya bağlılık,
4. Yapının tarihi değerinin farkında olunması,
5. Yapı sahibinin kendi olanaklarıyla sorunlara çözüm araması ve yapının bakımını sağlaması,
6. Yapının özgün mekânsal niteliklerinin, cephe özelliklerinin ve mimari elemanlarının korunmuş olması,
7. Yapının özgün mekânsal özellikleri dikkate alınarak kullanılıyor olması,
8. Çevresi yeni yapılaşmaya açıldığı halde yapının varlığının ve kullanımının sürüyor olması,
9. Yapıya ait tarihi mobilya ve objelerin varlığı ve kullanıcının bu değerlerin farkında olması,
10. Kullanıcının yapıya bir anı değeri atfediyor olmasıdır.

Bu doğrultuda yapılan değerlendirme sonucunda:
Ayşe Hekimoğlu Evi, Y. FOÇA
Binnaz ve İbrahim Coşkun Evi, BAYRAKLI
Hediye Karaoğlan Evi, BASMANE
Nazime Yıldız Evi, Y. FOÇA
Mediha Tuğman Evi, BUCA
Mehmet Erol Saatçi Dükkânı, URLA
Nesrin ve Nesli Kır Evi, BUCA
oybirliği ile Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü almışlardır.

Ayşe Hekimoğlu Evi, Y. FOÇA

Yapı özgün işlevini devam ettirmektedir. Yapı tescilli olmadığı halde kullanıcının yapıya bağlılığı ve tarihi niteliğinin farkındalığı sonucu kendi çabalarıyla yapıyı yıkmadan kullanmak ve onarmak için gösterdiği duyarlılık jüri tarafından takdirle karşılanmıştır. Yapının onarımında bazı teknik eksiklikler ve hatalar olmasına karşın yapılan müdahaleler yapının korunmasını ve tescil edilmesini sağlamıştır. Bu nedenlerle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Binnaz ve İbrahim Coşkun Evi, BAYRAKLI

Çevresindeki eski yapıların yıkılıp yoğun kentsel çevreye dönüşmesine karşılık kullanıcıların yapının varlığını sürdürme ve yapıda yaşamaya devam etme çabaları; bu doğrultuda kendi olanaklarıyla bakım ve onarımını yapmaya çalışmaları nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Hediye Karaoğlan Evi, BASMANE

Yapının özgün mekânsal niteliklerinin, cephe özelliklerinin ve mimari elemanlarının korunmuş olması; özgün işlevinin devam ediyor olması; yapının özgün mekânsal özellikleri dikkate alınarak kullanılıyor olması; kullanıcıların yapıya bağlılığı, tarihi

değerinin farkında olmaları ve yapıya bir anı değeri atfediyor olmaları; yapı sahibinin kendi olanaklarıyla yapının sorunlarına çözüm araması ve yapının düzenli olarak bakımını sağlaması; yapının yaşam süreci içinde eklenen konut yaşamına ait tarihi mobilya ve eşyaların varlığı ve kullanıcının bu değerlerin farkında olması nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Nazime Yıldız Evi, Y. FOÇA

Özgün dükkân mekânının konutla birleştirilmiş olmasına rağmen, yapının özgün mekânsal niteliklerinin, cephe özelliklerinin ve mimari elemanlarının korunmuş olması; olanaksızlıklar içinde yapıya bağlılık ve yaşantının sürdürülüyor olması nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Mediha Tuğman Evi, BUCA

Yapının özgün mekânsal niteliklerinin, cephe özelliklerinin ve mimari elemanlarının korunmuş olması; özgün işlevinin devam ediyor olması; yapının özgün mekansal özellikleri dikkate alınarak kullanılıyor olması ve kullanıcıların yapıya bağlılığı nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Mehmet Erol Saatçi Dükkânı, URLA

Tarihi ticari merkezin kimliğini sürdürmesine katkı sağlaması, kaybolmakta olan saat tamirciliği zanaatini devam ettirme çabası, yapının tarihi niteliğinin ve özgün mimari detaylarının farkında olunması ve korunması, yapıya bağlılık gösterilmesi ve anı değeri atfedilmesi nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Nesrin ve Nesli Kır Evi, BUCA

Yapının özgün mekânsal niteliklerinin, cephe özelliklerinin ve mimari elemanlarının korunmuş olması; özgün işlevinin devam ediyor olması; yapının özgün mekânsal özellikleri dikkate alınarak kullanılıyor olması; kullanıcıların yapıya bağlılığı, tarihi değerinin farkında olmaları ve yapıya bir anı değeri atfediyor olmaları; yapı sahibinin kendi olanaklarıyla yapının sorunlarına çözüm araması ve yapının düzenli olarak bakımını sağlaması; yapının yaşam süreci içinde eklenen konut yaşamına ait tarihi mobilya ve eşyaların varlığı ve kullanıcının bu değerlerin farkında olması nedenleriyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

B. Tek Yapı Ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri

Değerlendirme ölçütleri; Şartnameye dayalı olarak mevcut değerlerin kaybedilmeden korunması, bilimsel yaklaşım, eksiksiz ve doğru bilginin kamuya ulaştırılması olarak özetlenebilir.

B.1. BASİT ONARIM ÖDÜLLERİ

Bu dalda başvuru olmaması nedeniyle ödül verilememiştir.

B.2. ESASLI ONARIM ÖDÜLLERİ

B.2.1. ÖZGÜN İŞLEVİN KORUNDUĞU ESASLI ONARIM

B.2.1. ÖZGÜN İŞLEVİN DEĞİŞTİRİLDİĞİ ESASLI ONARIM

Bu iki dalda Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi çerçevesinde Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere sahip başvuru olmaması nedeniyle ödül verilememiştir.

B.3. EMEK ÖDÜLÜ
Bu dalda Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi çerçevesinde Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere sahip başvuru olmaması nedeniyle ödül verilememiştir.

D. Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması Ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması Ödülü

Bu dalda başvuru olmaması nedeniyle ödül verilememiştir.

D. KENTSEL SİT ALANLARINDA VE KORUMA ALANLARINDA YENİ UYGULAMA ÖDÜLÜ
Bu dalda Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesi çerçevesinde Jürinin oluşturduğu değerlendirme ölçütlerine uygun niteliklere sahip başvuru olmaması nedeniyle ödül verilememiştir.

E. Tarihi Çevre Ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü
Şükrü Özkaynak - Başöğretmen Cemal Özkaynak Selçuk Anı Evi – SELÇUK
Canan Altınbulak - "Bir Avlu Bir Kent" Belgesel
Heyamola Yayınları - "41 Semt 41 Yazar 41 Kitap İzmirim" Kitap Dizisi
İlhan Pınar - "Gezginlerin Gözüyle İzmir" Kitap Dizisi
Karşıyaka Belediyesi - Hamza Rüstem Fotoğraf Evi
Mehmet Coral - "Ateşin Gelini Gâvur İzmir" , "İzmir 13 Eylül 1922" Kitapları
ödül almışlardır.

Şükrü Özkaynak - Başöğretmen Cemal Özkaynak Selçuk Anı Evi - SELÇUK
İçerdiği malzemeler, sergilenişleri ve sunuşları açısından geliştirilmesi gerekli yönleri olmakla birlikte; aile yadigârı tarihi bir konutu yaşatma isteği ve Selçuk'un yerel sosyal yaşamına ilişkin fotoğrafları amatörce biraraya getirerek bu yapının içinde sergilemesi, bunları ticari bir kaygı taşımadan kamuoyu ile paylaşması duyarlı bir yaklaşım olarak, OY ÇOKLUĞU İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR

Canan Altınbulak - "Bir Avlu Bir Kent" Belgesel
İzmir'in giderek yok olan tarihi "aile evi" yapı tipini belgelemesi, günümüzdeki kullanımına ilişkin bilgi vermesi, yapıda yaşayanların sosyal, ekonomik ve psikolojik durumlarını göstermesi açısından OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Heyemola Yayınları - "41 Semt 41 Yazar 41 Kitap İzmirim" Kitap Dizisi
İzmir'in semtlerinin geçmiş sosyal yapısına ilişkin anılar, adetler, törenler, festivaller, doğal güzellikler ve unutulan değerler konusunda bilgi veren bu kitap dizisinde, her kitap aynı nitelikte değildir. Buna rağmen kitap dizisi, bir bütün olarak İzmir'in yerel kent kimliğinin sürdürülmesine yaptığı katkı nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

İlhan Pınar - "Gezginlerin Gözüyle İzmir" Kitapları
1980 li yılların ortasından itibaren araştırmalara başlayan yazarın Avrupalı seyyahların

seyahatnamelerini, Türkçeye çevirerek, İzmir kentinin 17. 18. 19. ve 20. yüzyıllara ait fiziksel ve sosyal yapısına ilişkin bilgiler sunması ve kendi olanakları ile yayınlama çabası OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Karşıyaka Belediyesi - Hamza Rüstem Fotoğraf Evi - KARŞIYAKA

İzmir'in tarihi kişileri arasında önemli bir yeri olan Fotoğrafçı Hamza Rüstem adına düzenlenmiş olan yapının içerdiği malzemeler, sergilenişleri ve sunuşları açısından geliştirilmesi gereken yönleri olmakla birlikte İzmir'in sosyal ve fiziksel yapısına, fotoğrafçılık tarihine ilişkin fotoğrafların ve objelerin sergilenmesi ve kamuoyu ile paylaşılması duyarlı bir yaklaşım olarak OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Mehmet Coral - İzmir: 13 Eylül 1922 - Ateşin Gelini Gavur İzmir

İzmir 13 Eylül 1922, İzmir kent kimliğini oluşturan unsurların, farklı tarih katmanlarının ilişkilerinin sorgulanması ve tarihi olayların bir roman diliyle kişiselleştirilerek aktarılması önemli bulunmuştur. Tarihi olaylar dizisi içinde kentin pek çoğu bugüne ulaşmayan mekânları, onlar etrafında gelişen yaşam kültürü ve kentte oluşan etnik dokunun sosyal, kültürel ve siyasi yapısı ayrıntılı bir biçimde ve ustalıkla işlenmiştir. Çalışmalar, OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

F. Tarihi Ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü

İzmir Özel Türk Koleji - İTK Kardelen Dergisi "İzmir Tarih Kültür" Eki
Menemen Haldun Koşay Lisesi - Haldun Koşay Tarih Dergisi
Şehit Fethibey İlköğretim Okulu - "Geçmişin Gelecekteki Sesleri" Projesi
Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Temsilciliği - Kentim Smyrna - İzmir "Kültür ve Çevre Hepimizin" Projesi
Yöneliş Koleji - "Aile Tarihi Müzesi" Öğrenci Projesi ödül almışlardır.
İzmir Özel Türk Koleji - İTK Kardelen Dergisi "İzmir Tarih Kültür" Eki
İzmir'in antik çağdan başlayarak tarihine ilişkin aktüel bir çalışma olması, öğrencilerin tarihi çevreye ve kültürel mirasa yönelik bilinçlerinin geliştirilmesi nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Menemen Haldun Koşay Lisesi - Haldun Koşay Tarih Dergisi
Öğrencilerin yaşadıkları bölgedeki tarihi ve yerel değerler ile ilgili hazırladıkları yazı, fotoğraf ve derlemeleri içeren ve tarihi mirasa gösterdikleri ilgi ve duyarlılık nedenleri ile oy birliği ile OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR. Bu çalışmalar kapsamında tarihi alanlara yapılacak gezilerin teşvik edilmesi tavsiye edilmiştir.

Şehit Fethibey İlköğretim Okulu - "Geçmişin Gelecekteki Sesleri" Projesi

Öğrencilerin yaşadıkları semtte bulunan tarihi mekanları tanımak için gerçekleştirdikleri gezi, inceleme ve yepılar üzerine ürettikleri resim, fotoğraf ve yazı gibi eğitsel ve deneysel çalışmalar ile tarihi çevreye ve kültürel mirasa gösterdikleri duyarlılık nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Temsilciliği - Kentim Smyrna - İzmir "Kültür ve Çevre Hepimizin" Projesi
İzmir'in tarihini öğrencilere yaşatarak öğretmeye ve koruma duyarlılığını geliştirmeye yönelik olarak yürüttükleri atölye çalışması niteliğindeki çeşitli etkinlikleri nedeniyle OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

Yöneliş Koleji - "Aile Tarihi Müzesi" Öğrenci Projesi
Öğrencilerin kendi ailelerinin geçmişine ait eşyaları bir araya getirerek yakın tarihlerini öğrenme çabaları ve müzeleri tanımaya yönelik faaliyetlerini derleyen çalışma OY BİRLİĞİ İLE ÖDÜLE DEĞER BULUNMUŞTUR.

2011 yılı Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Seçici Kurulu olarak:

- Kültürel ve tarihi mirasımızı koruma bilincinin geliştirilmesi, özendirilmesi ve teşvik edilmesinin hedeflendiği bu etkinliğin başlamasına olanak sağlayan geçmiş Belediye Başkanımız Sayın Ahmet Piriştina'yı saygı ve rahmetle anıyor,

- Ödül programının sürekliliğinin sağlanması ve kurumsallaştırılması için her türlü desteği sağlayan Belediye Başkanımız Sayın Aziz Kocaoğlu'na teşekkürlerimizi ve saygılarımızı sunuyoruz.

- Bu etkinliğin organizasyonunu yönetici olarak himaye eden İzmir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Fügen Selvitopu ile Etüt ve Projeler Daire Başkanı Sayın Hülya Arkon'a gösterdikleri ilgi ve hassasiyet için çok teşekkür ediyoruz.

- Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Müdürü Sayın Dr. H. Gökhan Kutlu başta olmak üzere Uzman Sanat Tarihçisi Sayın Ayşegül Güngören, Mimar Sayın Berna Bozkurt ve Restoratör Sayın Mehmet Yasa'yı özverili çalışmaları, katılımcıları tespit ederek teşvik etmeleri ve etkinliğin başarısındaki değerli katkıları ve duyarlılıkları için kutluyoruz. Organizasyondaki nezaket ve hassasiyetlerini övgüyle anmak isteriz.

- Ayrıca, Ödül Komitesi ve Seçici Kurul'da çalışmalarıyla katkı koyan üyelerimizi, etkinliğe katılan kişi ve kurumları, koruma etkinliğindeki başarıları nedeniyle ödülü hak edenleri kutluyor, kültür mirasımızın korunmasındaki katkılarının sürekliliğini görmekten kıvanç duyacağımızı belirtmek istiyoruz.

Seçici Kurul üyesi arkadaşlarım adına sizlere saygılarımızı sunuyoruz.

“Belki de adı İzmir bir sevgilidir
Rüzgârıyla deniziyle nergisleriyle gelen
Belki de sevgilim işte bu şehir
En eski şarabını sunar ince elleri
yaşarım gür sularla soylu coğrafyasıyla
Esrik öpücükleri ”

Sümer, Dinçer (1938)

(1996). Bir Düş müydü O İzmir. Ankara: Bilgi Yayınevi

Fotoğraf: Emin Aydoğan

2012 Ödülleri

Tarihi Yapıda Yaşam
Bedriye Gülay Beşikçi Evi
Hidayet Kurt Evi
Nazmiye Arabacı Evi
Figen Miman Evi
Nevzat &Muhlise Koçer Evi
Kubbeli Bakkal / Ali Haydar Ayla
Köprübaşı Fırını /Ahmet Can Taşkan

Özgün İşlevin Değiştiği Esaslı Onarım
İzmir Atatürk Lisesi Müzesi
Yusuf Tuvi ve Birol Üzmez, Basmane Oteller Sokağı Belgesel Fotoğraf Projesi
Tanzer Güven, Her Semt Bir Tarih Belgesel Televizyon Programı, EGE TV
Yaşar ÜRÜK, İğne Deliğinden İzmir, Yakın Kitapevi Yayınları, İzmir Nisan 2011
Eski Kartpostallarda Ayasuluğ / Efes, Selçuk Belediyesi, Selçuk Kent Belleği Yayınları - Ekim 2010
İlhan Pınar, "Kilizman'dan Kızılbahçe'ye Tarih İçinde Güzelbahçe" Kilizman Yayınevi, İzmir 2012
İzmir Life Dergisi
Neşet Öztekin Gönüllü Tarih ve Kültür Elçiliği Hizmetleri

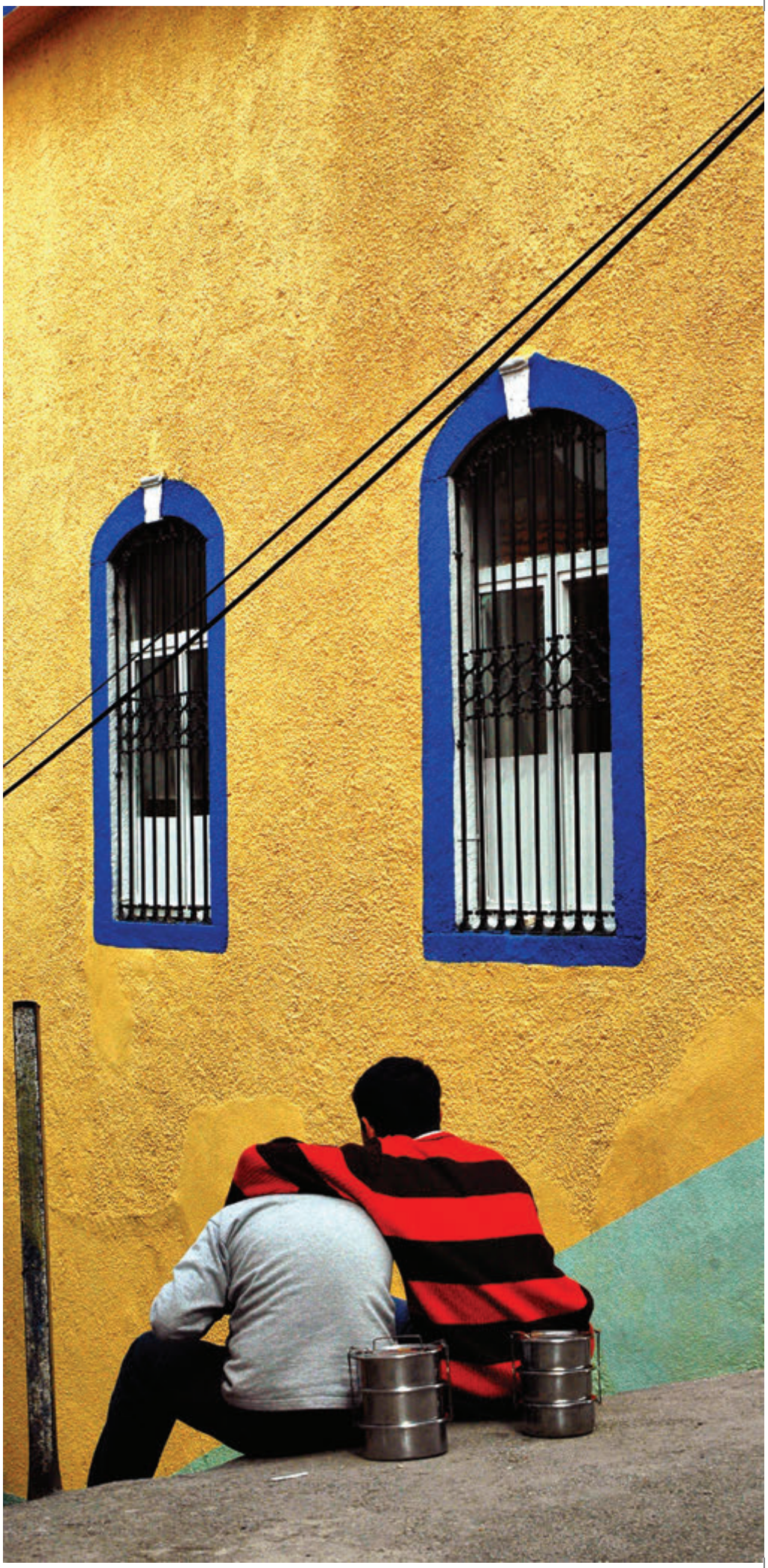
Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü
Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Gönüllü Temsilciliği "Seramik Yapıyorum" Kültür Projesi
Gültepe Kıbrıs Şehitleri İÖO "Gültepe Kıbrıs Şehitleri İÖO Öğrencileri ile Konak Arkeoloji Müzesi'nde Yaratıcı Drama" Çalışması
Özel Karşıyaka Pırı Reis İöo "İzmır Gezi Rehberi" Projesi

“941’de izmir, bela çiçeği
sahil boyu karanlık
sevdalı bulutların hali
yağmur da ne kadar tembel yağıyor
kendimizi akan suya bıraktık
serseriler misali
941’de izmir
izmir şehrinin ışıkları yanıyor
çıktı şair namzedi attilâ ilhan
çıktı yelken gibi sokaktan
banyolar’a doğru şöyle uzanıyor
bir cebinde kiralık ihtiyar bir kitap
bir cebinde kehribar kuru üzüm ve incir
sahilde iki ahbap
kardeşim ihsan ahmed
izmir şehri yağmurlu bir şehirdir
yağmur çilerken çocuk gibi içlenir
yum gözlerini hele bir tahayyül et
hani – derd-üt gam içre perişan – yıldızlar gökte
hani her akşam bostanlı’dan öte
kardeşim cemşid hun
hoş geldin hayırlı akşamlar
gözlerinden mi yaktın söyle cigaranı
tütün değil ya dünyalar dağıtamaz efkârını
hem sabahtan çarşıda yoktun
ekmek alabildin mi fırından
yine galiba kıyamet kopmuş
yine pîr aşkına kırılmış camlar
941’de izmir
her şey nasıl geçmiş nasıl kaybolmuş
rüyada gibi hiç farkına varmadan
şimdi ben burdayım sen izmir’de o bağdat’ta
ve daha başımızdan neler geçer kimbilir
kimbilir kardeşim hayatta”

İlhan, Attilâ
(1925-2006)

(2011). Duvar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Fotoğraf: Emin Aydoğan

Komite Üyeleri

2012

Seçici Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Hülya Arkon - İ.B.B. Etüt ve Projeler Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Başak İpekoğlu - Prof. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,Öğretim Üyesi
Emel Göksu - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Bölge Planlama Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi
Eti Akyüz Levi - Prof. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Ülker Baykan Seymen - Doç. Dr., İ.Y.T.E. Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Öğretim Üyesi
Emel Kayın - Doç. Dr., D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Öğretim Üyesi
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Zeki Yıldırım - Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı
Kıvılcım Keskiner - Y.Mimar

Danışman Kurul Üyeleri
Aziz Kocaoğlu - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ali Rıza Gülerman - İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı
Fügen Selvitopu - İ.B.B. İmar İşleri Daire Başkanı
H.Gökhan Kutlu - İ.B.B. Tarihsel Çevre ve Kültür Varlıkları Şube Müdürü
Serpil Yasa - İzmir 1 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Ulvi Özel - İzmir 2 No'lu Kül. Var. Kor. Kur. Müdürü
Hasan Topal - Mimarlar Odası İzmir Şubesi Başkanı
Zeki Yıldırım- Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi Başkanı

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Seçici Kurul Başkanı
Neriman Şahin Güçhan - Doç. Dr., ODTÜ Mimarlık Bölümü, Restoratör Mimar

Üyeler
İpek Özbek Sönmez - Doç. Dr., DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Plancısı
Rüçhan Bubur - Yard. Doç. Dr., EÜ Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı., Sanat Tarihçisi
Ela Çil - Yard. Doç. Dr., İYTE Mimarlık Bölümü, Mimar
Hayat Zengin - Yard. Doç. Dr., DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Plancısı
Duygu Sevil Akar Tanrıver - Öğr. Gör. Dr., DEÜ Arkeoloji Bölümü, . (Arkeolog)
Sibel Marmasan - Yüksek Mimar, Restorasyon Uzmanı

Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Nezihat Köşklük Kaya - Yard. Doç.Dr., DEÜ Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı, Mimar
Sema Doğan - Öğr. Gör. Dr., İYTE Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Plancısı
Barış Eroğlu - Öğr. Gör., EÜ. Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihçisi

Neriman Ş. Güçhan Doç.DR.

ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
Restorasyon Lisansüstü Programı Başkanı

Neriman Şahin Güçhan Açıklıyor

Bu konuşma, 14 Aralık 2012'de Ahmet Adnan Saygın Kültür Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

Değerli konuklar Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri törenine hoş geldiniz. Kentsel belleğe ve kültür varlıklarına sahip çıkarak, kentsel kimliğin korunmasını amaçlayan bu önemli etkinlikte Seçici Kurul Başkanı olarak görev almaktan büyük bir şeref ve mutluluk duyduğumu ifade etmeliyim. Seçici Kurul'un İzmir dışından gelen tek üyesi olarak bu deneyim benim, gerek kenti daha iyi tanımama ve gerekse buradaki yerel sahiplilik bilincini ülkenin diğer kesimleri ile karşılaştırmama olanak verdi. Beni bu göreve layık görerek onurlandıran, bu etkinliği düzenleyen İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ve Seçici Kurul üyesi meslektaşlarıma çok teşekkür ederim.

Türkiye kültür varlıklarının korunması konusunda oldukça köklü bir yasal çerçeveye sahip olsa da, korumaya yönelik yaygın uygulamalar, özellikle yerel yönetimlerin bu konuya sahip çıkmaları ile başlamıştır. 1990'lardan itibaren önce bazı tekil yapılar, sonraları ise sokak/alan sağlıklaştırma uygulamaları şeklinde yaygınlaşan bu uygulamalar, koruma konusunda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik, çeşitli etkinliklerle zenginleşmeye başlamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi de 2003 yılından bu yana Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri etkinliklerini düzenleyerek, bu konuda öncü bir rol üstlenmiştir. Bu etkinliği öncü kılan, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yerel yönetimlere yasal olarak yetki ve sorumluluk verildiği 2004 yılından da önce, bu etkinliği kurumsal iradesi ile başlatmasıdır. Yani İzmir Büyükşehir Belediyesi, kentsel kimliğin somut öğeleri olan kültür varlıklarının korunması konusuna kendi vizyonunda yer vermiş, bunu bir dizi ödülle somutlaştırmış ve dahası bunu sürekli geliştirip kentte yaşayanlar için de değerli bir ödül haline getirmiş; bu tutarlılığı 10 yıl başarı ile sürdürmüş ve etkinliğin sürekliğini sağlamıştır. Türkiye gibi kurumsallaşma kültürü güçlü olmayan bir ülkede, kanımca bu çok önemli bir başarıdır.

Yapılı çevre yani kent, o kentte geçmişte yaşamış ve bugün yaşayanların kültürel birikimini yansıtır. Kentin geleceği de bu çevreden kalanlarla sağlanacaktır. Kentlerdeki birikim kuşkusuz sadece yapılı çevre elemanlarından oluşmaz; bu birikimi var eden, birbiri ile ilişkilendiren, hafızasına kaydeden ve bu anıları geleceğe aktaranlardan, yani kentlilerden oluşur. Kentler ve kentlilerin birlikte oluşturduğu bu bağlam, biz mimarlar tarafından kentsel kültür olarak adlandırılır. Eğer kentteki birikim kesintiye uğrarsa bu, orada yaşanan kentlilerin kentsel belleği kaybetmelerine neden olur. Kentsel bellek kaybedildiğinde ise o kentte yaşayanlar artık o kentli olamazlar, oradaki kentliler kendilerini artık oraya ait hissetmezler, oradadırlar ama aslında hiçbir yerlidirler. Oysa aidiyet, kendini bir yere bağlı, bir yere ait hissetmek, insan için yaşamsal bir gerekliliktir. Kentsel kültüre sahip çıkmak, kentsel belleği kayıt altına almak, paylaşmak ve gelecek nesillere aktarmak işte tam da bunun için önemlidir. Ve yine bunun İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce düzenlenen Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri önemlidir. Çünkü bu etkinlik, İzmirlileri İzmir'i konuşmak üzere bir araya getirir. Kente kentsel kimliğe sahip çıkanları her kentli adına ödüllendirir, konuşturur, konuşulanların paylaşılması için ortam yaratır. Ancak bu ortam sadece İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin başarısı değildir.

Bu etkinliğe her aşamada çabaları, eserleri ve ürünleri ile katılan herkes, birlikte kenti için bir şey yapan, kentlilik bilincine sahip tüm İzmirliler, bu etkinliğin yaratıcısı ve sahibidir. Ve kanımca bu etkinliği özel, önemli, eşsiz kılan da budur. Bu nedenle 2012 yılı Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri'ne katkı koyan ve bu ortamı bizimle paylaşan herkese Seçici Kurulumuz adına tekrar teşekkür ediyorum.

Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri Şartnamesine uygun olarak 2012 yılında verilecek ödüller toplam 6 dalda ilan edilmiş ancak arkeolojik ve kentsel alanlarla ilgili kategorilere, bu yıl başvuru olmamıştır. Diğer 4 kategori için yapılan başvurular içinden şartnameye uygun olan toplam 36 başvuru ön değerlendirmeyi geçerek, Seçici Kurul tarafından değerlendirilmiştir. 2012 ödülleri için şartnameye uygun yapılan ve değerlendirmeye giren başvuruların sayısı ve dağılımı aşağıda verilmiştir:

Ödül Kategorisi	Kabul edilen başvuru	Ödül verilen başvuru
1. Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü	12	7
2. Tek Yapı ve Tarihi Doku Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri		
2.1 Tek Yapı Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri		
2.1.1. Basit Onarım Ödülleri		
2.1.2. Esaslı Onarım Ödülleri		
2.1.2.1. Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım Ödülü	3	-
2.1.2.2. Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım Ödülü	4	1
2.2. Alan Ölçeğinde Başarılı Koruma Uygulamaları Ödülleri		
2.3. Emek Ödülü		
3. Arkeolojik Sit Alanlarında Kültür Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekânların Oluşturulması Ödülü		
4. Kentsel Sit Alanlarında ve Koruma Alanlarında Yeni Uygulama Ödülü		
5. Tarihi Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Dalında Katkı Ödülü	11	7
6. Tarihi ve Kültürel Miras Konulu Okul Projeleri Teşvik Ödülü	6	3
	36	18

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde belirlenen Tarihe Saygı / Yerel Koruma Ödülleri - 2012 yılı Seçici Kurulu asıl ve yedek üyeleri ile raportörleri şu isimlerden oluşturulmuştur:

Asil Seçici Kurul Üyeleri
Doç. Dr. Neriman ŞAHİN GÜÇHAN, Mimar, ODTÜ Mimarlık Bölümü, Retorasyon Lisasüstü Programı
Doç. Dr. İpek ÖZBEK SÖNMEZ, Şehir Plancısı, DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Y. Doç. Dr. Rüçhan BUBUR, Sanat Tarihçisi, EGE Ünv, Türk Dünyası Ar.Ens., Türk Sanatı Anabilim Dalı
Y. Doç. Dr. Ela ÇİL, Mimar, İYTE, Mimarlık Bölümü
Y. Doç. Dr. Hayat ZENGİN, Şehir Plancısı, DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Öğr. Gör. Dr. Duygu Sevil AKAR TANRIVER, Arkeolog, DEÜ, Arkeoloji Bölümü
Sibel MARMASAN, Yüksek Mimar, Restorasyon Uzmanı
Yedek Seçici Kurul Üyeleri
Y. Doç.Dr. Nezihat KÖŞKLÜK KAYA, Mimar, DEÜ, Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı
Öğr. Gör. Dr. Sema DOĞAN, Şehir Plancısı, İYTE, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Öğr. Gör. Barış EROĞLU, Sanat Tarihçisi, EÜ, Sanat Tarihi Bölümü
Raportörler
Ayşegül Güngören, Arkeolog & Uzm.Sanat Tarihçisi
Berna Bozkurt, Mimar
Mehmet Yasa, Restoratör

Seçici Kurulumuzun 10-14 Eylül 2012 tarihleri arasında İzmir'de gerçekleştirdiği eser inceleme gezileri ve değerlendirme toplantıları sırasında, başvuru yapılan her kategori için değerlendirmeye esas olmak üzere kendi ölçütlerini tanımlamıştır. Bu ölçütlere göre farklı kategorilerde 36 eser/ürün içinden 18 adet eser/ürün ödüle layık bulunmuştur. Seçici Kurulumuzun her kategori için belirlediği ölçütler ve kategorilere göre ödül verilen başvuru sahipleri/eser ve/veya ürünler aşağıda sunulmuştur:

1. Tarihi Yapıda Yaşam Ödülü

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Tarihi Yapıda Yaşam" kategorisinde şartnamedeki tanımlara ek olarak aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır:
• Yapının özgün nitelikleri ve elemanlarının olabildiğince korunmuş olması
• Yapının bir bütün olarak kullanılır durumda olması
• Kullanıcı ile yapı arasında aidiyet ilişkisinin gözlemlenmesi
• Yapının kullanıcılar dışında, çevre sakinleri için de bir mihenk noktası oluşturması ve kentsel belleğin parçası olması

Tarihi Yapıda Yaşam kategorisindeki başvuruların değerlendirilmesi sonucunda 12 başvurunun 7'si ödüle değer bulunmuştur:

1. Bedriye Gülay Beşikçi Evi (Basmane): OY ÇOKLUĞU
2. Hidayet Kurt Evi (Foça): OY ÇOKLUĞU
3. Nazmiye Arabacı Evi (Y. Foça): OY ÇOKLUĞU
4. Kubbeli Bakkal - Ali Haydar Ayla (Menemen): OY BİRLİĞİ
5. Figen Miman Evi (Güzelbahçe): OY BİRLİĞİ
6. Köprübaşı Fırını (Urla): OY BİRLİĞİ
7. Nevzat - Muhlise Koçer Evi (Bayındır): OY ÇOKLUĞU

2. Esaslı Onarım Ödülü

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Esaslı Onarım" kategorisinde şartnamedeki tanımlara ek olarak aşağıdaki ölçütler kullanılmıştır:
• Yapının özgün mimari niteliklerinin korunmuş olması
• Yapının malzeme ve yapım tekniğine ilişkin niteliklerinin korunması ve yapılan müdahalelerde sürdürülmesi
• Yapının tefrişinde mimari ve dönem özelliklerinin gözetilmesi
• Yapılan müdahalelerde malzeme ve/veya yapım tekniğinin ayırt edilebilir olması
• Yapının kullanımına ilişkin mimari müdahalelerin gerek tasarım gerekse uygulama olarak yüksek niteliklere sahip olması
• Yapının özgün bağlamıyla kurduğu ilişkinin sürdürülmesine yönelik çabanın gösterilmiş olması
• Uygulamadaki işçilik kalitesi

2.1. ÖZGÜN İŞLEVİN KORUNDUĞU ESASLI ONARIM ÖDÜLÜ
Özgün İşlevin Korunduğu Esaslı Onarım kategorisinde 3 başvuru içinde ödüle değer eser bulunamamıştır.

2.2. ÖZGÜN İŞLEVİN DEĞİŞTİRİLDİĞİ ESASLI ONARIM ÖDÜLÜ
Özgün İşlevin Değiştirildiği Esaslı Onarım kategorisindeki başvuruların değerlendirilmesi sonucunda 4 başvuru arasından 1'i ödüle değer bulunmuştur.

1. İzmir Atatürk Lisesi Müzesi (Alsancak): OY BİRLİĞİ

3. Katkı Ödülü

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Katkı" kategorisindeki toplam 11 adet eser değerlendirmeye alınmıştır.

Bu kategorideki görsel çalışmalar (fotoğraf, belgesel/film vb) şartnamedeki tanımlara ek olarak aşağıdaki ölçütler kullanılarak değerlendirilmiştir:
• Tema
• Kurgu
• Görsel nitelik
• İşitsel nitelik
• Estetik değer ve bütünlük
• Etki alanı

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Katkı" kategorisindeki yayınlar ise şartnamedeki tanımlara ek olarak aşağıdaki ölçütler kullanılarak değerlendirilmiştir:
• Özgün / Yeni / Araştırmaya dayalı
• Bilgiyi anlaşılabilir / Erişilebilir kılmak / Aidiyet

Bu çerçevede Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Katkı" kategorisinde 11 başvurunun 7'si ödüle değer bulunmuştur:

1. Basmane Oteller Sokağı (Belgesel Fotoğraf Projesi): OY BİRLİĞİ
2. Her Semt Bir Tarih (Belgesel): OY ÇOKLUĞU
3. İğne Deliğinden İzmir (Kitap): OY ÇOKLUĞU
4. Eski Kartpostallarda Ayasuluğ / Efes (Kitap): OY ÇOKLUĞU
5. Kilizman'dan Kızılbahçe'ye Tarih İçinde Güzelbahçe (Tarih Araştırması / Kitap): OY BİRLİĞİ
6. İzmir Life (Dergi): OY ÇOKLUĞU
7. Neşet Öztekin (Araştırmalar ve Kültür Elçiliği): OY ÇOKLUĞU

4. Okul Projeleri

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Okul Projeleri" kategorisindeki 6 adet eser değerlendirmeye alınmış ve projeler şartnamedeki tanımlara ek olarak aşağıdaki ölçütler kullanılarak değerlendirilmiştir:
• Koruma bilinci sağlanması
• Öğrencilerin aktif katılımı
• Yaratıcı Proje üretimi

Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri "Okul Projeleri" kategorisindeki 6 adet başvurunun 3'ü ödüle değer bulunmuştur:

1. Yaratıcı Çocuklar Derneği İzmir Gönüllü Temsilciliği "Seramik Yapıyorum" Kültür Projesi: OY BİRLİĞİ
2. Özel Karşıyaka Piri Reis İÖO: "İzmir Gezi Rehberi" OY BİRLİĞİ
3. Gültepe Kıbrıs Şehitleri İÖO: "Gültepe Kıbrıs Şehitleri İÖO Öğrencileri ile Konak Arkeoloji Müzesi'nde Yaratıcı Drama" Çalışması: OY BİRLİĞİ

Tüm katılımcıları ve ödül alanları Seçici Kurul adına kutluyor, saygılarımı sunuyorum.
Bu çerçevede İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce düzenlenen Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri 2012 etkinliğinde Seçici Kurul Üyesi olarak davet ederek, şahsımıza gösterdiğiniz güven için, başta İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı Sn. Aziz Kocaoğlu olmak üzere, emeği geçen herkese 2012 Ödülleri Seçici Kurul Üyeleri adına teşekkür ederim.

Bizler, kültür varlıklarının korunması konusunda yerel yönetimlerin katkısının önemini gösteren ve 10. yılını tamamlayarak başarılı bir örnek oluşturan bu etkinlikte Seçici Kurul üyesi olarak görev almaktan onur duyduğumuzu ifade etmek isteriz. Bu anlayışla, bu başarılı örneğin yerelden aşamalı olarak, bölgesel ve giderek ulusal düzeye yükseltilerek, ülkemizin kültür varlıklarının korunması konusunda öncü bir rol üstlenmesini diler, yarışmaya eserleri ile katılarak kıymetlendiren tüm katılımcılarla ve ödüle değer bulunan ödül sahiplerine teşekkür ederek, bir kez daha kutlar, hepinize en derin saygılarımı sunarım.